

Är samverkan modellen?
En uppföljning och utvärdering av
kultursamverkansmodellen

ISSN 1653-0942
ISBN 978-91-87541-34-6
Riksdagstryckeriet, Stockholm, 2015

Förord

Hösten 2009 beslutade riksdagen om en ny modell för fördelning av statliga medel till regional och lokal kulturverksamhet. Den nya kultursamverkansmodellen innebär att landstingen/regionerna tillsammans med kommunerna och i samråd med civilsamhälle och kulturskapare tar fram regionala kulturplaner som sedan bildar underlag inför statens beslut om medfinansiering. Tanken med modellen var att det regionala inflytandet skulle öka samtidigt som ansvars- och rollfördelningen mellan nationell, regional och lokal nivå skulle tydliggöras.

I utskottens beredning av ärenden ingår enligt regeringsformen att följa upp och utvärdera riksdagsbeslut. Kulturutskottet beslutade den 27 januari 2015 att följa upp och utvärdera kultursamverkansmodellen. Uppföljningen har inriktats på att närmare beskriva och analysera hur kultursamverkansmodellen har fungerat samt vilka resultat och konsekvenser som införandet av modellen har fått.

Uppföljningen har genomförts av kulturutskottets uppföljnings- och utvärderingsgrupp. Underlagen till uppföljningen har tagits fram av sekretariatschefen Christer Åström och forskningssekreteraren Anna Wagman Kåring vid utskottsavdelningens utvärderings- och forskningssekreterariat i samarbete med kanslichefen Ann Aurén vid kulturutskottets kansli.

Uppföljnings- och utvärderingsgruppen överlämnar härmed sin rapport där resultaten av uppföljningen redovisas.

Stockholm i december 2015

Björn Wiechel (S), ordförande

Isabella Hökmark (M)

Niclas Malmberg (MP)

Bengt Eliasson (L)

Angelika Bengtsson (SD)

Per Lodenius (C)

Lars-Axel Nordell (KD)

Innehållsförteckning

Förord	3
Sammanfattning	6
1 Inledning	19
1.1 Bakgrund	19
1.2 Syfte	20
1.3 Inriktning och huvudfrågor	20
1.4 Avgränsning	21
1.5 Genomförande	21
2 Riksdagens beslut om kultursamverkan	24
2.1 Kulturutredningens betänkande	24
2.2 Regeringens proposition 2009	26
2.3 Kulturutskottets betänkande 2009	28
2.4 Kultursamverkansutredningen 2010	29
2.5 Kulturrådets förberedelser	30
2.6 Budgetpropositionen för 2011	31
2.7 Riksdagsbeslut och ny lag	31
2.8 Modellen införs successivt	31
2.9 Läs- och litteraturfrämjande verksamhet läggs in i modellen	32
3 Statlig styrning av regional kulturverksamhet	34
3.1 Kulturpolitiska mål	34
3.2 Regelverket	35
3.3 Finansiering av regional kulturverksamhet	36
3.4 Verksamhetsbidrag och utvecklingsbidrag	40
3.5 Aktörer	44
3.5.1 Landstingen, regionerna och regionförbunden	44
3.5.2 Kommunerna	47
3.5.3 Statens kulturråd	47
3.5.5 Myndigheten för kulturanalys	48
3.5.6 Övriga statliga myndigheter m.m.	48
3.5.7 Organisationer	50
3.6 De sju kultur- och konstområdena	50
4 Kultursamverkansmodellen: mål och styrning	55
4.1 Modellen och de nationella kulturpolitiska målen	55
4.2 Modellens påverkan på möjlighet till utövande och deltagande	60
4.2.1 Regionala aspekter	60
4.2.2 Sociala aspekter	68
4.2.3 Nydanande verksamheter	72
4.3 Styrningen av regional kulturverksamhet	74
5 Kultursamverkansmodellens omfattning	81
5.1 Bakgrund	81
5.2 Kulturrådets utvecklingsbidrag	81
5.3 Nya satsningar inom kulturområdet	84
5.4 Stockholms påverkan på modellen	85
5.5 Kulturmiljöarbetets roll i kultursamverkansmodellen	90
5.6 Bibliotekens och den läs- och litteraturfrämjande verksamhetens roll i modellen	100
5.7 Filmområdet	104

5.8 Samisk kultur.....	105
6 Engagemang och ansvarsfördelning	107
6.1 Kulturen på den politiska agendan	107
6.2 Modellens påverkan på politikernas engagemang.....	110
6.3 Ansvarsfördelning mellan aktörer	114
7 Dialog genom samverkan och samråd	117
7.1 Framtagandet av kulturplanerna	117
7.2 Regionernas samverkan med kommunerna	122
7.3 Regionernas dialog med kulturinstitutionerna	125
7.4 Regionernas samråd med kulturskaparna och civilsamhället	128
7.4.1 Samrådet med kulturskaparna	128
7.4.2 Samrådet med civilsamhället	133
7.5 Dialogen med centrala myndigheter och aktörer	142
7.6 Dialogen på politisk nivå.....	149
8 Bidragsfördelning	151
8.1 Statens bidrag	151
8.2 Förändring i bidragsfördelningen	155
8.3 Utvecklingsbidraget.....	160
8.4 Kulturens roll i det regionala utvecklingsarbetet m.m.	165
9 Administrativt arbete inom modellen	171
10 Uppföljning och utvärdering.....	179
10.1 Uppföljning och utvärdering av kultursamverkan	179
10.2 Regeringens resultatredovisning till riksdagen.....	185
11 Uppföljnings- och utvärderingsgruppens bedömningar	187
Referenser.....	197
Bilaga 1 Lagen och förordningen	203
Bilaga 2 Kultursamverkan i Skåne, Uppsala och Västerbottens län	206
Bilaga 3 Verksamhetsbidrag	233
Bilaga 4 Utvecklingsbidrag till regional kulturverksamhet inom ramen för kultursamverkansmodellen.....	235
Bilaga 5 Regleringsbrev för 2015	252
Bilaga 6 Riktlinjer för uppföljning	254

Sammanfattning

Inledning

I december 2009 beslutade riksdagen om en ny modell för fördelning av statliga medel till regional och lokal kulturverksamhet, den s.k. kultursamverkansmodellen. Tanken med modellen var att det regionala inflytandet skulle öka samtidigt som ansvars- och rollfördelningen mellan nationell, regional och lokal nivå skulle tydliggöras. Modellen började införas 2011 och sedan 2013 är alla län utom Stockholms län med.

I utskottens beredning av ärenden ingår enligt regeringsformen att följa upp och utvärdera riksdagsbeslut. Kulturutskottet har under 2015 följt upp och utvärderat kultursamverkansmodellen. Uppföljningen har inriktats på att närmare beskriva och analysera hur kultursamverkansmodellen har fungerat samt vilka resultat och konsekvenser som införandet av modellen har fått. Uppföljningen har genomförts av kulturutskottets uppföljnings- och utvärderingsgrupp.

Riksdagens beslut 2009 om den nya kultursamverkansmodellen innebär att landstingen eller regionerna numera får fördela vissa statliga medel till regional och lokal kulturverksamhet. Tidigare avgjorde regeringen vilka regionala kulturinstitutioner som hade rätt till statligt stöd, och dessa fick var och en söka stöd från Statens kulturråd (nedan Kulturrådet). Varje landsting eller region ska ta fram en flerårig plan för hur kulturverksamheten ska bedrivas i länet, hur man vill att de statliga medlen ska användas samt hur kulturverksamheterna ska finansieras av kommuner och landsting. Landstinget eller regionen ansvarar för att den regionala kulturplanen tas fram i samverkan med länets kommuner och efter samråd med länets professionella kulturliv och civilsamhället. Dessa regionala kulturplaner ligger sedan till grund för de beslut som Kulturrådet fattar om medelsfördelning till respektive län.

Den statliga styrningen av regional kulturverksamhet utgår från riksdagens beslut 2009 om nationella kulturpolitiska mål. Landstinget eller regionen ska ansvara för att bidragsgivningen främjar en god tillgång för länets invånare till professionell teater-, dans- och musikverksamhet, museiverksamhet, biblioteksverksamhet och läs- och litteraturfrämjande verksamhet, konst- och kulturfrämjande verksamhet, regional enskild arkivverksamhet, filmkulturell verksamhet och till främjande av hemslojd. År 2015 fördelade Kulturrådet totalt ca 1,2 miljarder kronor till landstingen eller regionerna, som i sin tur fördelar de statliga medlen vidare till bidragsmottagare inom de sju olika konst- och kulturområdena. Dessutom fördelade Kulturrådet utvecklingsbidrag.

Kultursamverkansmodellen

Enligt uppföljnings- och utvärderingsgruppens bedömning är införandet av kultursamverkansmodellen en av de större förändringarna inom det kulturpolitiska området under senare år i Sverige. Modellen innebär att det är regionerna som nu beslutar om stödet till den regionala kulturen. Denna regionalisering av det statliga stödet inom kultursektorn ligger i linje med den bedömning som kulturutskottet gjorde vid beredningen av modellens införande. Enligt gruppen har regionaliseringen av bidragsfördelningen och införandet av dialoger på regional och lokal nivå i många fall varit vitaliserande för kulturlivet i regionerna. Samtidigt kan gruppen konstatera att regionerna upplever att staten har backat från sin finansierande roll av modellen och med det tvingat fram ett utökat åtagande från regionernas sida.

Gruppen vill samtidigt påminna om att utgångspunkten när de första initiativen till modellen togs var att det skulle finnas färre och större regioner i Sverige. Gruppen kan konstatera att den faktiska bidragsfördelningen inte har förändrats nämnvärt och att mycket fortsätter på samma sätt som tidigare. I utskottets uppföljning har erfarenheter inhämtats från ett stort antal aktörer i olika delar av landet. Som framgår av denna rapport har ett antal olika problem och utvecklingsbehov identifierats i uppföljningen. Enligt gruppen är det mycket angeläget att dessa problem åtgärdas. Gruppen noterar att regeringen i årets budgetproposition har angett att det är angeläget att utveckla kultursamverkansmodellen baserat på de erfarenheter som har inhämtats. Mot den bakgrunden vill gruppen betona att modellen behöver ses över och att kulturutskottets uppföljning och utvärdering ska ses som ett första steg och ett underlag till ett sådant arbete. Enligt gruppen är det viktigt att riksdagen följer detta arbete, och det vore värdefullt om regeringen vid lämpliga tillfällen kunde informera riksdagen om de insatser som genomförs.

De nationella kulturpolitiska målen och kultursamverkansmodellen

Fördelningen av statsbidraget till regional kulturverksamhet ska bidra till att de nationella kulturpolitiska målen uppnås. Kulturutskottets uppföljning visar att kultursamverkansmodellen har ökat medvetenheten bland de olika aktörerna om de nationella kulturpolitiska målen. I uppföljningen framkommer det att det dock är oklart hur modellen i sig bidrar till möjligheten att nå målen. Enligt de nationella kulturpolitiska målen ska alla ha möjlighet att delta i kulturlivet. Kulturpolitiken ska bl.a. främja allas möjlighet till kulturupplevelser och till att utveckla sina skapande förmågor samt konstnärlig förnyelse. En tanke med modellen var att den skulle ta hänsyn till både de nationella kulturpolitiska målen och regionala prioriteringar och variationer. Gruppen konstaterar att detta ibland kan vara en svår balansgång, vilket är viktigt att fortsätta diskutera. Utifrån vad som har framkommit i uppföljningen har kultursamverkansmodellen ökat medvetenheten om de nationella kulturpolitiska mål som riksdagen har beslutat om. Gruppen anser att detta är mycket glädjande. Sam-

tidigt kan gruppen konstatera att modellen i sig inte direkt har förändrat regionernas och kommunernas arbete för att nå de nationella kulturpolitiska målen. I det fortsatta arbetet bör det övervägas hur en ökad fokusering på målen kan byggas in i modellen med hänsyn till regionala prioriteringar och variationer.

Statlig styrning av regional kulturverksamhet

Uppföljningen visar att modellen har lett till ett ökat regionalt och kommunalt inflytande, samtidigt som den statliga styrningen i vissa hänseenden är fortsatt stark. Några exempel på detta är den förordning som styr modellen och Kulturrådets uppföljning. Det finns också exempel på detaljstyrning från regeringens sida genom det årliga regleringsbrevet. Gruppen menar att kultursamverkansmodellen är ett tydligt exempel på decentralisering av statligt inflytande till regional och lokal nivå. Gruppen konstaterar vidare att en tanke med modellen har varit att ge regionerna ett ökat ansvar och ökad frihet inom kulturområdet, men att staten även fortsatt ska ha ett övergripande strategiskt ansvar för den nationella kulturpolitiken.

I uppföljningen har det även framkommit att en del aktörer anser att staten har dragit sig tillbaka och fört över hela ansvaret till regionerna och kommunerna, vilket de upplever har skapat en obalans i modellen. Många har pekat på att den statliga finansieringen inte har ökat i samma takt som den regionala och kommunala samtidigt som många anser att den statliga kontrollen har ökat. Gruppen menar att det är viktigt att staten även fortsatt har ett övergripande strategiskt ansvar för den nationella kulturpolitiken, samtidigt som modellen ska kunna skapa utrymme för regionala prioriteringar och variationer. Enligt gruppen är det viktigt att se över denna balansgång och beakta både kommunala, regionala och statliga aspekter. Det fortsatta utvecklingsarbetet bör omfatta en översyn av dels statens ansvar när det gäller kultur för alla i hela landet, dels statens ansvar som aktör för att de kulturpolitiska målen uppfylls.

Gruppen vill framhålla att det är viktigt att regionerna har utrymme att utveckla sin egen kulturpolitik och att göra sina egna kulturpolitiska prioriteringar. Det är väsentligt att även detta beaktas i det fortsatta utvecklingsarbetet.

Regional variation mellan och inom län

En tanke med modellen var att öka det regionala inflytandet och möjliggöra ökad regional variation. Det finns i dag stora skillnader i kulturutbudet mellan länen, inte minst mellan storstads-län och mer glesbefolkade län. Uppföljningen visar att det är oklart om modellen i sig har påverkat dessa skillnader. Det finns också skillnader inom länen, och där har modellen lett till en diskussion om balansen mellan olika länsdelar. Möjligheterna till deltagande och utövande är mindre i små och glest befolkade kommuner. I flera regioner möts detta med krav på att de regionala institutionerna ska turnera. Enligt gruppens bedömning kan de stora skillnaderna i kulturutbudet mellan Sveriges olika län

delvis förklaras av demografiska och geografiska skillnader, men även av skillnader i ekonomiska förutsättningar mellan olika delar av landet. Ekonomiskt starka regioner har kunnat ge större bidrag till kulturen, medan man i andra län har tvingats att prioritera andra verksamheter inom landstinget eller regionen.

Inför beslutet om kultursamverkansmodellen fanns det en mindre andel re-missinstanser som bl.a. pekade på att det fanns en risk för att de regionala skillnaderna skulle öka. Samtidigt kan gruppen konstatera att en tanke med modellen var att just möjliggöra en ökad regional variation. Enligt gruppens bedömning har inte modellen i sig påverkat de skillnader i kulturutbud som finns mellan länen. Gruppen anser dock att det är viktigt att följa utvecklingen av den regionala variationen. Gruppen vill betona vikten av att det finns kultur för alla i hela landet och att staten har en viktig uppgift att följa utvecklingen utifrån såväl sociala som geografiska faktorer. Enligt gruppen är det avgörande att tillgången till och möjligheten för alla att delta i kultur är god i hela landet – från norr till söder, både i stad och på landsbygd. Det är viktigt att i det fortsatta arbetet följa och uppmärksamma denna fråga.

Gruppen vill framhålla att det är mycket positivt att införandet av modellen har lett till att det har uppstått en diskussion i flera län om balansen mellan olika länsdelar, framför allt mellan stora och små kommuner. Samtidigt kan gruppen emellertid konstatera att det finns stora skillnader i kulturutbud mellan olika kommuner. Gruppen kan konstatera att möjligheterna till deltagande och utövande är mindre i små och glest befolkade kommuner. Gruppen vill peka på att en positiv konsekvens av modellen är att den har gett de små kommunerna en möjlighet att vara med i samtalen kring den regionala kulturen. Att kulturutbudet i de små kommunerna är mindre beror inte i sig på modellen. Detta är aspekter som är viktiga att följa i det fortsatta arbetet.

Nya deltagargrupper och allas möjlighet att delta i kulturlivet

Enligt riksdagens kulturpolitiska mål ska alla ha möjlighet att delta i kulturlivet och kulturpolitiken ska främja allas möjlighet till kulturupplevelser och till att utveckla sina skapande förmågor. Särskilt barns och ungas rätt till kultur ska uppmärksammas, men det kan vara svårt att inom ramen för modellen nå exempelvis ungdomskulturen. Detta är en fråga som institutionerna arbetar med sedan länge. Gruppen konstaterar i sin bedömning att en rad olika insatser genomförs för att främja arbetet med att nå nya besöks- och publikgrupper. Det kan exempelvis handla om barn och unga, personer med funktionsnedsättning, nationella minoriteter, invandrare eller socioekonomiskt svaga grupper. Gruppen vill framhålla att detta är mycket viktiga insatser som görs runt om i landet. Gruppen menar att modellen ger förutsättningar för att nå nya användargrupper men uppföljningen visar samtidigt att modellen i sig hittills inte har påverkat det arbetet i någon större utsträckning. Gruppen vill peka på civilsamhällets betydelse när det gäller att främja allas möjlighet att delta i kulturlivet och att nå nya kulturdeltagare. Det är viktigt att i det fortsatta arbetet

följa utvecklingen av arbetet med att nå nya deltagargrupper i enlighet med de kulturpolitiska mål som riksdagen har beslutat om.

Konstnärlig förnyelse och nydanande verksamheter

Ett av de kulturpolitiska målen är att främja konstnärlig förnyelse. Uppföljningen visar att kultursamverkansmodellen i sig inte har påverkat möjligheterna att fånga upp nydanande verksamheter mer än tidigare modeller. Institutionerna arbetar med nyskapande kultur och uppföljningen visar att Kulturrådets utvecklingsbidrag är viktigt för att uppnå konstnärlig förnyelse. Enligt gruppens bedömning fångar inte kultursamverkansmodellen upp nydanande kulturverksamheter mer än tidigare resursfördelningsmodeller. Uppföljningen visar att etablerade kulturinstitutioner arbetar på olika sätt för att få med nya aktörer, rörelser och uttryck, och gruppen menar att detta är mycket viktigt och något som bör följas i det fortsatta arbetet.

Kultursamverkansmodellens omfattning

Det har pågått och pågår fortfarande en diskussion om vilka statliga bidrag som ska ingå i kultursamverkansmodellen. Flera aktörer har i uppföljningen kritiserat att nya satsningar inom kulturområdet inte läggs in i modellen. Som exempel har bl.a. Skapande skola nämnts. Gruppen menar att det är viktigt att hålla denna diskussion levande. I de fortsatta samtalen om statens bidrag till kultur bör det föras en diskussion om vilka satsningar som ska ingå i modellen.

När det gäller filmområdet har det bl.a. framförts att filmen som konstområde har förlorat finansiering i och med modellen och att det behövs ett tydligare statligt engagemang för filmen. I uppföljningen uppmärksammas även att en svårighet med modellen är att den fokuserar på den regionala nivån, vilket är ett problem när det t.ex. gäller att stödja den samiska kulturen. Samiska kulturskapare verkar över hela Sápmi och publiken finns utspridd på en stor geografisk yta som omfattar flera länder.

En del av statens medel till regional kulturverksamhet fördelas inte till landstingen. Det handlar framför allt om utvecklingsbidraget som fördelas av Kulturrådet. År 2014 fördelades 42 miljoner kronor i utvecklingsbidrag, vilket motsvarar 3 procent av kultursamverkansmodellens sammanlagda bidrag. Uppföljningen visar att det finns olika åsikter om vem som ska fördela utvecklingsbidraget. Några anser att utvecklingsbidraget ska fördelas av regionerna, men de flesta anser att det ska ligga kvar hos Kulturrådet som anses ha sakkunskap och ett nationellt perspektiv. Utvecklingsbidraget kan leda till förändringar, och det finns erfarenheter från projekt vars resultat har kunnat föras in i den ordinarie verksamheten. Samtidigt pekar ett flertal aktörer på att projektstöd ger kortsiktiga förutsättningar.

Gruppen kan konstatera att införandet av kultursamverkansmodellen inte har haft några större konsekvenser för balansen mellan stöd till långsiktig verksamhet och stöd till tidsbegränsade projekt. Det är i första hand Kulturrådets utvecklingsbidrag som används för att stödja nydanande verksamheter.

Gruppen vill starkt betona att det är viktigt med både långsiktighet och stöd till förnyelse inom ramen för modellen. Gruppen menar att utvecklingsbidraget är avgörande för modellens förmåga att stödja utveckling och förnyelse. Några aktörer har framfört att det kan övervägas om delar av utvecklingsbidraget bör överföras från Kulturrådet till regionerna. Samtidigt har ett flertal aktörer framhållit att utvecklingsbidraget är en av få möjligheter för nyskapande verksamheter av nationellt intresse att få statliga bidrag.

Stockholms län ingår inte i kultursamverkansmodellen

Stockholms län är det enda län som inte ingår i modellen. Samtidigt är det flera aktörer som menar att modellen inte är hel utan Stockholms läns medverkan. Stockholms stad vill inte att Stockholms län ansluter sig till modellen, medan det finns andra kommuner i länet som önskar att Stockholms läns landsting gör det. Stockholms läns landsting utreder nu förutsättningarna för och konsekvenserna av att införa modellen i länet. Enligt gruppens bedömning är påverkan av att Stockholms län inte ingår i modellen begränsad. Gruppen vill dock samtidigt betona att tanken med modellen när den beslutades var att den skulle införas i alla län under en relativt kort tidsperiod.

Uppföljningen visar vidare att flera av de stora kommuner som ingår i modellen upplever att modellen har gett dem ett minskat inflytande, och de uttrycker kritik mot modellen. Flera regionala kulturinstitutioner ligger i de stora kommunerna. Gruppen vill framhålla att dessa kommuner svarar för en ansenlig del av finansieringen av kulturen och att de har framfört att de i modellen inte alltid har fått den roll som de menar att de borde ha. Enligt gruppen är det viktigt att alla kommuner – oavsett storlek – får ett skäligt inflytande. Även denna fråga är viktig att följa i det fortsatta arbetet.

Kulturmiljöarbetets roll i modellen

Det är en nationell angelägenhet att skydda och vårda kulturmiljön, och ansvaret för kulturmiljön delas av alla. Länsstyrelserna har ansvar för det statliga kulturmiljöarbetet i länen och Riksantikvarieämbetet (RAÄ) har överinseende över kulturmiljöarbetet i landet. De regionala museerna har delvis statlig finansiering genom kultursamverkansmodellen, och i deras verksamhet ingår kulturmiljöfrågor. Uppföljningen visar att kulturmiljöarbetet har en oklar roll i kultursamverkansmodellen och att det finns en lång rad problem inom området. Gruppen noterar exempelvis att både länsstyrelsernas, länsmuseernas och RAÄ:s roller i modellen upplevs som otydliga. Samtidigt finns det indikationer på samarbetsproblem mellan länsstyrelser och läns museer. Gruppen anser att detta är allvarligt. Kulturmiljöarbete omnämns inte i den förordning som styr kultursamverkansmodellen. Det är enligt gruppen mycket viktigt att frågan om kulturmiljöarbetets ställning i modellen klargörs, liksom de olika aktörernas roller. Detta är viktigt både för att det ska bli tydligt för alla berörda parter och för att kulturmiljöarbetet ska kunna fortsätta att utvecklas positivt i

Sveriges olika län. Gruppen vill peka på att det finns ett tydligt behov av fortsatt utvecklingsarbete vad gäller kultursamverkansmodellen i denna del. Det är viktigt att riksdagen fortsättningsvis kan följa resultaten av ett sådant utvecklingsarbete, t.ex. genom årliga återrapporteringar i regeringens resultatredovisning till riksdagen.

Regional biblioteksverksamhet och läs- och litteraturfrämjande verksamhet

I uppföljningen har det uppmärksammats att det tredje området har en delvis annan utformning än andra områden, och fr.o.m. 2015 ingår läs- och litteraturfrämjande verksamhet tillsammans med den regionala biblioteksverksamheten. Till skillnad från andra områden är de regionala biblioteken inte kulturskapare och har inte heller någon publik verksamhet. Speciellt för biblioteken är också att de ska förhålla sig till en lagstiftning – bibliotekslagen – som även framhåller andra aspekter av bibliotek än som kulturinstitutioner och som delvis pekar i motsatt riktning mot samverkansmodellens decentraliseringstankar genom att mer betona nationell samverkan och samordning. Vad gäller den läs- och litteraturfrämjande verksamheten har den till skillnad från övriga områden i modellen inte någon tydlig sedan tidigare utpekad institutionell eller verksamhetsmässig anknytning. Stöd till läs- och litteraturfrämjande verksamheter ingår i modellen, men inte stöd till författare och litteratur.

Gruppen menar i sin bedömning att det är viktigt att fortsätta följa frågan om huruvida kultursamverkansmodellen får konsekvenser för bibliotekens möjligheter att följa bestämmelserna i bibliotekslagen liksom möjligheten för den myndighet som regeringen bestämmer att utöva nationell överblick över och främja samverkan inom det allmänna biblioteksväsendet. Kultursamverkansmodellen har nyligen utvidgats genom att den läs- och litteraturfrämjande verksamheten har förts in i området. Gruppen menar därför att det är viktigt att följa upp hur dessa delar fungerar inom modellen.

Modellens påverkan på politikernas engagemang

Uppföljningen visar att kultursamverkansmodellen har fört upp kulturen på agendan på regional och lokal nivå, men att det samtidigt finns en stor konkurrens om utrymme på dagordningen. Genom modellen uppmärksammas olika konst- och kulturområden, och den regionala och kommunala kulturpolitiken har blivit mer aktiv. Kompetensen i kulturfrågor uppges ha höjts i regionerna. De flesta aktörer menar att regionala och lokala politikernas engagemang har ökat till följd av modellen, men meningarna är delvis delade. De farhågor som fanns om att regionala och lokala politiker skulle gå in och styra i verksamheten verkar inte ha besannats i de fall som har ingått i utskottets uppföljning. Uppföljnings- och utvärderingsgruppen menar i sin bedömning att det är en mycket positiv effekt av modellen att engagemanget i kulturfrågor har ökat och att kulturen har kommit upp på den politiska agendan. Gruppen menar att detta har bidragit till att stärka kulturens ställning på både regional

och lokal nivå. Gruppen konstaterar att principen om armlängds avstånd kan upprätthållas, inte minst genom diskussioner i de olika nämnderna och genom insatser för att skola in nya kulturpolitiker runt om i Sverige.

Ansvars- och rollfördelning mellan aktörer och nivåer

Ett syfte med modellen var att tydliggöra ansvars- och rollfördelningen mellan nationell, regional och lokal nivå. I bl.a. Kulturutredningen lyftes det fram att de regionala kulturinstitutionerna behövde tydliga mandat och längre planeringshorisonter. Gruppen konstaterar att modellen fortfarande är ny och att det ännu inte har visat sig om detta syfte har uppnåtts. Enligt gruppens bedömning har modellen å ena sidan bidragit till att tydliggöra regionernas och kommunernas ansvar för de regionala kulturinstitutionerna. Staten har inget ägaransvar utan dess roll på regional nivå är att genom bidrag kunna stödja genomförandet av de regionala kulturplanerna utifrån de statliga kulturpolitiska målen. Gruppen kan dock samtidigt konstatera att det å andra sidan fortsatt finns en viss otydlighet när det gäller roll- och ansvarsfördelningen mellan olika aktörer och olika nivåer. Detta är ett faktum som kan sägas vara inbyggt i modellen. Att styra genom samverkan kan innebära att roller, uppgifter och ansvar kan upplevas som otydliga när de ska definieras genom samverkan och samråd. Samtidigt kan gruppen konstatera att det tar tid att införa en ny modell och att kultursamverkansmodellen på många håll börjar hitta sina former. Gruppen menar i sin bedömning att frågan om modellens tydlighet bör lyftas fram i det fortsatta utvecklingsarbetet, och att det är viktigt att riksdagen även fortsatt följer utvecklingen av denna fråga.

Framtagandet av kulturplaner

Landstinget eller regionen svarar för att en regional kulturplan tas fram i dialog med olika aktörer. Uppföljningen visar att det finns ett stort engagemang i länen kring framtagandet av kulturplaner. Arbetet med att ta fram planerna uppges gå allt bättre och olika aktörer lämnar underlag till planerna. Flera aktörer pekar på att regional kulturverksamhet omfattar mer än det som finansieras genom modellen, t.ex. fria grupper. Uppföljnings- och utvärderingsgruppen har kunnat konstatera att många personer är engagerade och att kulturplanerna diskuteras brett i länen. Enligt gruppens bedömning är detta en mycket positiv konsekvens av modellen som stärker kulturens ställning och bidrar till att nå de kulturpolitiska målen.

Dialog genom samverkan och samråd

Uppföljningen visar att en tydlig effekt av modellen är ökad dialog mellan landsting eller regioner, kommuner, institutioner, kulturskapare och civilsamhälle inom länet. Dialogprocesserna ser olika ut i länen. Modellen har lett till fler samtal och nya kontakter med bl.a. kulturinstitutionerna. Enligt gruppens bedömning har riksdagens beslut om att införa kultursamverkansmodellen lett

till en ökad och vitaliserad dialog inom länen. Gruppen kan med tillfredsställelse konstatera att modellen har lett till fler samtal och nya kontakter och att dessa dialoger på många håll har vitaliserat samarbetet, inte minst mellan landsting eller regioner och kommuner.

Samrådet med kulturskaparna och civilsamhället

Uppföljningen visar att aktörerna ser att dialogen med kulturskaparna och civilsamhället är viktig. Dialogen har utvecklats, men det finns svårigheter med att strukturera dialogen med kulturskaparna. Kulturskaparna efterlyser mer dialog och konkret handling. Dialogerna med civilsamhället är under utveckling och man är överens om att det är viktigt att den dialogen finns. Begreppet civilsamhället upplevs vara otydligt och samrådet med civilsamhället har ännu inte hittat sina former. Samrådet bygger på medlemmars ideella arbete. Från civilsamhällets sida efterlyser man tydligare resultat av samråden.

Gruppen vill starkt betona att det är positivt och viktigt att kulturskaparna och civilsamhället är med i modellen. Samtidigt kan gruppen konstatera att det professionella kulturlivet och civilsamhället har ett begränsat inflytande inom ramen för modellen. Det finns olika svårigheter med att lägga upp dialogen med både kulturskaparna och civilsamhället. En av de svårigheter som gruppen har uppmärksammat är att det är svårt att hitta representanter för civilsamhället, inte minst på regional nivå, kanske särskilt vad gäller ungdomsföreningar och etniska organisationer. Det finns för det första en osäkerhet när det gäller vilken typ av organisationer som ska vara med i dialogerna. För det andra är det svårt att identifiera vilka föreningar och personer som kan företräda civilsamhället i modellen. Det är enligt gruppens bedömning därför viktigt att i det fortsatta arbetet fortsätta följa civilsamhällets roll och deltagande i modellen. Frågan om representativitet är även viktig att uppmärksamma när det gäller kulturskaparna, t.ex. när det gäller fördelningen av representanter mellan olika konstarter.

Gruppen vill särskilt lyfta fram att man måste komma ihåg att civilsamhällets representanter engagerar sig i kultursamverkansmodellen på sin fritid. Ett problem som uppkommit i samråden är att dialogen leder till förväntningar som ofta inte kan infrias, vilket upplevs som ett problem av de personer som har engagerat sig ideellt i arbetet.

Dialogen med centrala myndigheter

Uppföljningen visar att modellen har gett Kulturrådet och andra centrala aktörer en förändrad roll. Samtidigt konstateras att modellens konstruktion innebär att institutionerna och kommunerna ska ha dialog med landstinget eller regionen, inte med Kulturrådet. Flera framhåller att staten har en viktig roll som kvalitetsstämpel – den som har fått statliga bidrag har lättare att även få andra bidrag. Enligt gruppens bedömning är det glädjande att landstingens och regionernas dialog med Kulturrådet fungerar bra. Samtidigt kan gruppen kon-

statera att modellen innebär att institutionernas och kommunernas direktkontakter med Kulturrådet har minskat betydligt, vilket många institutioner har beklagat. Gruppen vill starkt betona vikten av att Kulturrådet och andra centrala myndigheter och institutioner fortsätter att ha goda kontakter med de regionala kulturinstitutionerna. Denna typ av kontakter är givande inte bara för institutionerna utan även för Kulturrådet och de andra centrala myndigheter som ska ha en nationell överblick. För att kunna behålla en sådan överblick är kontakter med kulturlivet på lokal och regional nivå viktiga.

Regionernas dialog med nationella nivå

I uppföljningen har det från regionerna framförts att det finns en obalans i modellen eftersom den nationella nivån inte representeras av politiker. Gruppen kan konstatera att landstings- och regionpolitiker efterlyser ett tydligare politiskt engagemang och en dialog med politiker på nationell nivå. Det är enligt gruppens bedömning viktigt att den nationella politiska nivåns engagemang blir mer synligt. Ett exempel på detta är de möten som kulturministern har haft med landstings- och regionpolitiker under senare år. Dessa möten har varit uppskattade. Ett annat exempel är möten mellan representanter för kulturutskottet och regionala politiker. Det är enligt gruppens bedömning viktigt att överväga hur dialogen kan vidareutvecklas.

Bidragsfördelning

Uppföljningen visar att det hittills inte har skett några större förändringar av bidragsfördelningen, varken inom eller mellan länen. Pengarna är till stor del bundna i etablerade verksamheter vid de regionala kulturinstitutionerna. Dialogerna leder till förväntningar på förändringar av bidragsfördelningen, men det är politiskt svårt för landstingen och regionerna att omfördela bidragen. Flera aktörer menar att det var otaktiskt av staten att inte avsätta extra pengar vid införandet av modellen. Modellen öppnar dock för möjligheter till omfördelning, och vissa mindre omfördelningar har gjorts. Det har framkommit några exempel på samarbeten över länsgränserna. Gruppen konstaterar i sin bedömning att de statliga medel som ingår i modellen motsvarar en femtedel av den statliga kulturbudgeten. Gruppen kan konstatera att medlen i stort sett fördelas på samma sätt som tidigare eftersom pengarna till stor del ges till etablerade verksamheter, samtidigt som modellens upplägg – särskilt dialogerna – leder till förväntningar på förändringar av bidragsfördelningen.

Statens bidrag till regional kultur

Flertalet aktörer har i uppföljningen tagit upp att statens bidrag inte har ökat i samma takt som regionernas bidrag. Uppföljningen visar att det finns en besvikelse över att staten inte har skjutit till mer resurser. Gruppen konstaterar att fokus i denna uppföljning har riktats mot att följa upp modellen i sig, inte finansieringen av regional kultur. Gruppen har dock uppmärksammat att

många har tagit upp att staten inte avsatte några extra resurser för modellen när den infördes och att det statliga bidraget inte har ökat i samma takt som regionernas bidrag. Gruppen har noterat att finansieringsfrågan av många betraktas som avgörande för modellens fortsatta framgång.

Kulturen som utvecklingsfaktor

Uppföljningen visar att modellen öppnar för nya möjligheter för kulturen som utvecklingsfaktor. Kulturen har en roll i det regionala utvecklingsarbetet men det är svårt att säga om den påverkas av modellen. Samtidigt lyfter en del aktörer upp att det finns en risk för att kulturen kan bli ett instrument för att uppnå andra syften.

Enligt gruppens bedömning har modellen inte inneburit några större förändringar när det gäller frågan om huruvida kulturen har fått en förändrad roll i det regionala utvecklingsarbetet. Uppföljningen visar att det finns exempel på att regionala utvecklingsfrågor har fått ett tydligare fokus på kultur och på arbete som handlar om bl.a. kulturens roll för besöksnäringen eller för marknadsföringen av regionerna. Samtidigt kan det konstateras att detta är insatser som görs oberoende av finansieringsmodell. Enligt gruppens bedömning öppnar modellen för nya möjligheter för kulturen som utvecklingsfaktor, men i praktiken har modellen i sig inte inneburit några större förändringar. Gruppen menar att kulturen har en självklar roll i det regionala utvecklingsarbetet oavsett modell.

Arbetet med dialoger och redovisningar

Uppföljningen visar att kultursamverkan är en tidskrävande modell. De olika aktörerna måste avsätta tid och resurser för dels olika former av dialog och framtagande av kulturplaner, dels arbete med bidragsansökningar, redovisningar och uppföljningar. Modellen medför omfattande krav på redovisning och återrapportering, vilket i och för sig även den tidigare resursfördelningsmodellen gjorde. Gruppen har förståelse för att olika aktörer kan ha svårt att avsätta den tid som krävs för dialoger, men enligt gruppens bedömning är det samtidigt viktigt att se samverkan och samråd som en möjlighet och en investering för framtiden.

Modellen innebär att olika uppgifter har flyttats från nationell till regional nivå. Uppföljningen har visat att det finns en oro för att modellen leder till att resurser överförs från kulturverksamheter till mer administrativa uppgifter, men gruppen kan konstatera att det saknas uppgifter om administrativa kostnader. Gruppen vill framhålla att det ibland kan vara svårt att definiera vad som är administrativa kostnader. Ett sådant exempel är dialogmöten som å ena sidan är tidskrävande för de deltagande aktörerna, men som å andra sidan är värdefulla, eftersom de har lett till en vitalisering av det kulturpolitiska arbetet på lokal och regional nivå.

I uppföljningen har flera aktörer pekat på att modellen kan leda till att de regionala kulturkonsulenterna får en förändrad roll och organisatorisk placering. Enligt gruppens bedömning är det viktigt att följa den fortsatta utvecklingen och vilka eventuella konsekvenser som den får för verksamheten.

Uppföljning och utvärdering av statens insatser

Aktörerna inom kulturområdet menar att det är viktigt att resultaten av de regionala bidragen följs upp och utvärderas. Uppföljningen visar att det kan vara svårt att följa upp verksamheten och dess resultat, bl.a. eftersom frågorna från Kulturrådet inte upplevs vara anpassade till verksamheterna inom de olika konst- och kulturområdena. En del pekar på bristande uppföljning av de regionala kulturplanerna och att uppföljningen inte anses ge en heltäckande bild av hela kulturverksamheterna i länen. Det finns också en osäkerhet vad gäller hur uppföljningen används och vilken betydelse den har för t.ex. kommande års bidragsfördelning.

Enligt budgetlagen ska regeringen varje år lämna en redovisning till riksdagen av de resultat som har uppnåtts i förhållande till de mål som riksdagen har beslutat om. Förra mandatperioden framförde kulturutskottets dåvarande uppföljnings- och utvärderingsgrupp att det finns behov av en utvecklad resultatredovisning från regeringen till riksdagen, bl.a. vad gäller behovet av resultatindikatorer, längre tidsserier och fokusering på resultat för att utskottet ska kunna bedöma måluppfyllelsen. Gruppen lyfte även fram behovet av att regeringen bedömer resultaten och måluppfyllelsen samt behovet av att tydliggöra sambandet mellan mål, statliga insatser, uppnådda resultat och regeringens anslagsförslag. Hösten 2014 konstaterade kulturutskottet i sitt budgetbetänkande att regeringens resultatredovisning hade blivit tydligare, vilket gjorde det lättare för utskottet att bedöma vilka resultat som uppnåtts i förhållande till målen.

Enligt gruppen är det viktigt att de statliga medlen till regional kulturverksamhet följs upp och utvärderas på nationell nivå och att regeringen lämnar årliga redovisningar till riksdagen av de resultat som har uppnåtts i den regionala kulturverksamheten i förhållande till de mål som riksdagen har beslutat om. Det kan konstateras att regeringen behandlar kultursamverkansmodellen i sin resultatredovisning till riksdagen. Gruppen vill framhålla betydelsen av att regeringens resultatredovisning för kultursamverkansmodellen fortsätter att utvecklas i syfte att ge riksdagen ett bättre beslutsunderlag.

En utgångspunkt för regeringens resultatredovisning till riksdagen är Kulturrådets uppföljningar. Gruppen kan konstatera att dessa upplevs som normerande och styrande. Enligt vad som har framkommit är Kulturrådet medvetet om detta, och gruppen noterar att det pågår ett utvecklingsarbete vad gäller utformningen av Kulturrådets uppföljningar. Kulturrådets uppföljning har utvecklats utifrån synpunkter och kommentarer som har inkommit från olika berörda aktörer, vilket enligt gruppens bedömning är positivt.

En av konsekvenserna av förenklade uppföljningar är att möjligheten att följa fördelningen av statens stöd på kommunnivå kan försvåras. Enligt gruppens bedömning är detta olyckligt. Gruppen vill betona att det utifrån de kulturpolitiska målen är viktigt att kunna följa den sociala och geografiska fördelningen av det statliga stödet på kommunnivå i syfte att få en nationell överblick. Utifrån de kulturpolitiska målen är det i det fortsatta arbetet därför viktigt att regeringen överväger hur den geografiska fördelningen av kulturstödet liksom fördelningen mellan olika kulturdeltagare kan följas och vid behov ses över. De kulturpolitiska målen är tydliga när det gäller att alla i hela landet ska ha möjlighet att delta i kulturlivet och att allas möjlighet till kulturupplevelser och till att utveckla sina skapande förmågor ska främjas.

1 Inledning

1.1 Bakgrund

Riksdagen beslutade i december 2009 om nationella kulturpolitiska mål.¹ Samtidigt beslutade riksdagen att införa en ny modell – kultursamverkansmodellen – för fördelning av statliga medel till regional och lokal kulturverksamhet. Kultursamverkansmodellen innebär att landstingen² i respektive län får fördela vissa statliga medel till regionala och lokala kulturverksamheter. Tidigare avgjorde regeringen vilka regionala kulturinstitutioner som hade rätt till statligt stöd, och dessa fick var och en söka stöd från Kulturrådet.

Målet med den nya modellen är att föra kulturen närmare medborgarna och att ge regionerna ett ökat ansvar och ökad frihet inom kulturområdet. Staten har dock ett fortsatt övergripande strategiskt ansvar för den nationella kulturpolitiken. Modellen innebär att samverkan mellan staten, regionerna, kommunerna och även civilsamhället och de professionella kulturskaparna ska öka.

De statliga medel som ingår i modellen uppgår till knappt 1,3 miljarder kronor, vilket motsvarar ca 19 procent av hela kulturbudgeten. Regeringen har beskrivit kultursamverkansmodellen som en av de största kulturpolitiska reformerna. Den baseras på samverkan och dialog mellan staten och regionerna. Inom modellen ska hänsyn tas till både nationella kulturpolitiska mål och regionala prioriteringar. Regionerna ska i samverkan med länets kommuner ta fram en regional kulturplan. Även dialogen med civilsamhället och det professionella kulturlivet ska öka. Det är Kulturrådet som beslutar om hur mycket statliga medel som respektive region får att fördela till kulturverksamheter i länet. Kulturplanerna är ett underlag inför dessa beslut. Därefter fördelar regionerna de statliga medlen till olika kulturverksamheter i länen. De statliga medlen är ett komplement till regionernas och kommunernas satsningar på de regionala och lokala kulturverksamheterna.³ Utgångspunkten är att modellen ska bidra till ökad måluppfyllelse av de kulturpolitiska målen. Staten ska även fortsättningsvis ha ett övergripande strategiskt ansvar för den nationella kulturpolitiken, samtidigt som det skapas ett ökat utrymme för regionala prioriteringar och variationer.⁴

Staten har genom införandet av kultursamverkansmodellen överlåtit ansvaret på regionerna att fördela de statliga medlen till regional kulturverksamhet inom sju områden. I kulturutskottets ställningstagande i samband med riks-

¹ Prop. 2009/10:3, bet. 2009/10:KrU5.

² I vissa län har landstingens uppgifter organiserats i regioner och i vissa län har regionförbund (kommunalförbund) bildats för att ta hand om bl.a. kulturfrågor. I denna rapport används fortsättningsvis begreppet *region* för att beteckna både landsting, regioner och regionförbund, fränsett när t.ex. lagtexter citeras. Se vidare avsnitt 3.5.1.

³ Se www.regeringen.se, avläst 2015-02-11.

⁴ Regeringsbeslut 2010-05-27.

dagsbeslutet 2009 konstaterade man att det har skett en tyngdpunktsförskjutning från centralt fattade beslut till ökat regionalt ansvar och att tiden var mogen för en ny fördelningsmodell för regional och lokal kulturverksamhet.

Det har nu gått knappt fem år sedan modellen började införas. Mot den bakgrunden har kulturutskottet beslutat att göra en uppföljning och utvärdering av kultursamverkansmodellen.

1.2 Syfte

Enligt regeringsformen följer varje utskott upp och utvärderar riksdagsbeslut inom utskottets ämnesområde. Syftet med kulturutskottets uppföljning och utvärdering av kultursamverkansmodellen är att ge utskottet ett fördjupat beslutsunderlag inför beredningen av ärenden som rör statsbidrag till regional kulturverksamhet. Resultatet av uppföljningen kan behandlas i utskottets budgetbetänkande hösten 2015.

1.3 Inriktning och huvudfrågor

Utskottets uppföljning och utvärdering av kultursamverkansmodellen har haft följande inriktning:

1. Att beskriva och analysera hur kultursamverkansmodellen har fungerat och de erfarenheter som olika aktörer har gjort under de första åren som modellen har använts.
2. Att redogöra för och analysera exempel på resultat och konsekvenser som införandet av kultursamverkansmodellen har fått i några kommuner och län från ett användarperspektiv.

En uppföljning och utvärdering av kultursamverkansmodellen kan innehålla en lång rad frågor eftersom ämnet är brett och täcker många olika aspekter. Denna uppföljning har fokuserat i första hand följande frågeområden:

- **Målen:** Enligt de kulturpolitiska målen ska alla ha möjlighet att delta i kulturlivet. Kulturpolitiken ska bl.a. främja allas möjlighet till kulturupplevelser och att utveckla sina skapande förmågor och konstnärlig förnyelse. Hur har modellen bidragit till att nå de kulturpolitiska målen? Inför beslutet om kultursamverkansmodellen fanns det en mindre andel remissinstanser som bl.a. pekade på att det fanns en risk för ökade regionala skillnader. Har införandet av modellen påverkat möjligheten till utövande och deltagande, t.ex. utifrån geografiska och sociala aspekter?
- **Engagemang:** Tidigare utvärderingar visar att kultursamverkansmodellen har bidragit till att sätta kulturen på den politiska agendan på regional och lokal nivå. Hur uppfattar aktörer reformen? Har regionala och lokala politikernas engagemang ökat, och vad har detta i så fall lett till? Har införandet av modellen lett till ett ökat ansvar för regionerna och en tydligare ansvarsfördelning mellan olika nivåer?

- **Dialog:** Tidigare utvärderingar pekar på att det professionella kulturlivet och civilsamhället har ett begränsat inflytande inom ramen för modellen. Hur har samverkan med kommunerna och samrådet med det professionella kulturlivet och civilsamhället utvecklats? Hur arbetar etablerade institutioner för att införliva nya/andra aktörer, rörelser och uttryck? Hur har modellen påverkats av att Stockholms län har valt att stå utanför?
- **Bidragsfördelning:** Tidigare utvärderingar visar att det inte har skett några större förändringar i hur statsbidragen till regional kulturverksamhet fördelas. Har införandet av kultursamverkansmodellen inneburit en reell förändring i bidragsfördelningen eller fördelas medel på samma sätt som tidigare? Har modellen inneburit att kulturen fått en förändrad roll i det regionala utvecklingsarbetet, t.ex. vad gäller kulturens roll för besöksnäringen och för marknadsföringen av regionerna?
- **Kontinuitet:** Statsbidrag till regional kulturverksamhet fördelas som bidrag till både institutioner, verksamheter och projekt. Vilka konsekvenser har modellen haft för balansen mellan stöd till långsiktig verksamhet och tidsbegränsade projekt? Lämnas bidrag till nydanande verksamheter?
- **Administration:** Inför beslutet om kultursamverkansmodellen pekade några remissinstanser på att det fanns en risk för ökad byråkratisering. Hur har modellen fungerat vad gäller behovet av administrativa resurser?

1.4 Avgränsning

Eftersom ämnet för uppföljningen är så pass brett och innehåller en mängd olika aspekter har gruppen varit tvungen att avgränsa den. Detta innebär bl.a.

- att processen för att införa kultursamverkansmodellen *inte* är i fokus för denna uppföljning
- att fokus riktas mot att följa upp modellen i sig, *inte* finansieringen av regional kultur
- att det *inte* ingår att bedöma kvaliteten i de verksamheter som får stöd.

1.5 Genomförande

Uppföljningen har genomförts av kulturutskottets uppföljnings- och utvärderingsgrupp. Underlagen till gruppen har tagits fram av tjänstemän vid utskottsavdelningens utvärderings- och forskningssekretariat. Uppföljningen har i huvudsak genomförts genom intervjuer och skriftliga frågor till de olika aktörerna. Uppföljningen har inriktats på en bredd i valet av frågor och aktörer.

Intervjuer har genomförts med flera centrala aktörer: Kulturdepartementet, Kulturrådet, Myndigheten för kulturanalys, Riksantikvarieämbetet (RAÄ), Riksarkivet, Kungl. biblioteket (KB), Filminstitutet, Riksteatern, Sveriges Kommuner och Landsting (SKL), Ideell kulturallians (Ika) och Konstnärliga och litterära yrkesutövares samarbetsnämnd (KLYS). Under uppföljningen

har även information getts vid ett möte med SKL:s nätverk för regionala kulturchefer.

Vidare har underlag tagits in genom skriftliga svar på uppföljningens frågor från ett antal centrala myndigheter och organisationer: Sametinget, Konstnärsnämnden, Nämnden för hemslöjdsfrågor, Läns museernas samarbetsråd, Svenska Hemslöjdsföreningarnas Riksförbund, Teatercentrum, Svensk Scenkonst, Åttio svenskt fjäll- och samemuseum och Svensk biblioteksförning. Dessutom har material inhämtats från en nationell konsulentträff som arrangerades av Riksteatern m.fl.

När det gäller att beskriva och analysera vilka resultat och konsekvenser som kultursamverkansmodellen har fått från ett användarperspektiv har detta gjorts genom att ta in uppgifter från olika aktörer i tre län: Skåne, Uppsala och Västerbotten (se bilaga 2). Intervjuer har genomförts med regioner, kommuner, länsstyrelser och företrädare för kulturinstitutioner, kulturskapare och civilsamhället. Syftet med detta har varit att kunna redovisa exempel på vad kultursamverkansmodellen har inneburit för kulturen på lokal och regional nivå. I urvalet av län har bl.a. den geografiska spridningen mellan olika delar av landet beaktats. Både storstads-län och landsbygds-län har ingått, och olika former av kultur och organisationer har funnits representerade. Intervjuer har också gjorts med ett fåtal organisationer som får eller har fått utvecklingsbidrag men inte verksamhetsbidrag inom ramen för modellen.

Följande aktörer har intervjuats i Skåne län: Region Skåne (kulturnämndens presidium), Region Skåne (tjänstemän), Länsstyrelsen Skåne, Ystads kommun, Malmö stad, Film i Skåne, Ika Skåne, Inkonst, Konstitutet, Malmö Stadsteater, Musik i Syd, Regionmuseet Kristianstad och Skånes Dansteater.

Följande aktörer har intervjuats i Uppsala län: Uppsala läns landsting, Uppsala kommun, Älvkarleby kommun, Upplandsmuseet, Uppsala Läns Bildningsförbund, Uppsala stadsteater, Musik i Uppland, Kulturskaparrådet i Uppsala län och Eric Sahlström Institutet.

Följande aktörer har intervjuats i Västerbottens län: Region Västerbotten inkl. Film i Västerbotten, Västerbottensteatern, Norrlandsoperan, Västerbottens museum, Ung kultur Västerbotten, Umeå kommun, Storumans kommun, Länsstyrelsen Västerbotten, Sähkie Umeå Sameförening, KRO Västerbotten och Författarförbundet Västerbotten.

Vidare har intervjuer gjorts med Stockholms läns landsting och Stockholms stad. Skriftliga svar har inhämtats från Botkyrka kommun och Göteborgs stad.

I uppföljningen har det även ingått att redovisa och analysera befintlig statistik och att studera olika rapporter och dokument i ämnet, bl.a. kulturplaner och faktisk bidragsfördelning.

Uppföljnings- och utvärderingsgruppen genomförde vidare den 22 september 2015 en mindre, intern utfrågning av olika aktörer som ett led i arbetet. I utfrågningen deltog företrädare för Kulturrådet, Myndigheten för kulturanalys, SKL, KLYS och Ika.

Ett utkast av delar av rapporten har överlämnats till Kulturdepartementet, Kulturrådet, Myndigheten för kulturanalys, Konstnärsnämnden, KB, Nämnden för hemslöjdsfrågor, RAÄ, Riksteatern, Riksarkivet, Filminstitutet, SKL, Region Västerbotten, Uppsala läns landsting och Region Skåne för faktagranskning.

2 Riksdagens beslut om kultursamverkan

2.1 Kulturutredningens betänkande

Redan under 1990-talet påbörjades försök med att decentralisera de statliga kulturbidragen. Inom ramen för den s.k. kulturpåsen betalade Kulturrådet ut en klumpsumma till försökslänen Kalmar, Gotland och Skåne. Regleringen av bidragsfördelningen var dock fortsatt stark – regeringen beslutade t.ex. vilka institutioner som var bidragsberättigade. Efter 1999 fortsatte försöksverksamheten endast i Region Skåne. År 2001 träffades ett samarbetsavtal om regional fördelning av bidrag även för Västra Götaland. Den statliga detaljregleringen av bidragsfördelningen var nu mindre och i stället tillämpades en förhandlingsorienterad modell med dialoger mellan regionen och staten.⁵

I budgetpropositionen för 2007 anmälde den dåvarande regeringen att den avsåg att under mandatperioden pröva hur de kulturpolitiska prioriteringarna och strukturerna förhåller sig till dagens samhälle.⁶ I juni 2007 gavs en kommitté i uppdrag att se över kulturpolitiken, dess inriktning och arbetsformer och lämna förslag om de förändringar som följer av kommitténs överväganden. Kommittén tog namnet Kulturutredningen.⁷

Även Ansvarsutredningen tog upp bidragen till regional kultur. I utredningens betänkande lämnades förslag om att den statliga bidragsgivningen till regional kulturverksamhet skulle ske inom ramen för förhandlingar mellan staten och de regionala företrädarna.⁸ Denna idé utvecklades av Kulturutredningen som i sitt slutbetänkande 2009 föreslog att en s.k. portföljmodell skulle införas fr.o.m. 2011.⁹

Portföljmodellen skulle bygga på dialog och förhandling mellan stat och region och utmytna i en överenskommelse som angav satsningarna på kultur i länet. Utredningen ansåg att man borde överväga om en särskild förhandlingsperson skulle tillsättas för att utveckla modellen och genomföra den första förhandlingsomgången.

Kulturutredningen föreslog också en genomgripande myndighetsreform som bl.a. innebar att Kulturrådet skulle få ett renodlat ansvar för dels analys och uppföljning, dels förhandlingar med regionerna inom ramen för den föreslagna portföljmodellen.

Ett av skälen till att man föreslog portföljmodellen var att Kulturutredningen konstaterade att det inom kulturområdet fanns ovanligt många bidragsförordningar och organ med statliga åtaganden och någon form av organisa-

⁵ Statens kulturråd (2010a).

⁶ Prop. 2006/07:1 utg.omr. 17.

⁷ Dir. 2007:99, SOU 2009:16.

⁸ SOU 2007:10.

⁹ Begreppet ”portföljmodell” valdes för att man ville markera en förändring jämfört med den tidigare regionala försöksverksamheten ”kulturpåsen”, där bidragen gavs som en klumpsumma. Kulturutredningen pekade på att en portfölj till skillnad från en påse är indelad i fack, SOU 2009:16.

tionsbidrag. Jämfört med andra politikområden tillämpade regeringen en mer långtgående och detaljerad styrning i fråga om ändamål och mottagare av medel inom kulturområdet än inom andra politikområden. Utredningen menade att statliga medel som riktar sig till regionala och lokala institutioner och verksamheter därför borde fördelas på ett annat sätt.

Kulturutredningen ansåg vidare att engagemanget för kulturfrågorna behövde öka och att kulturpolitiken borde vitaliseras. Besluten om resursfördelning skulle flyttas närmare de regionala och kommunala demokratiska församlingarna. Modellen skulle leda till att medborgarna fick bättre förutsättningar att påverka besluten, vilket i sin tur förutsatte en process som engagerade ett stort antal lokala och regionala aktörer.

Ett grundläggande strukturellt problem var enligt utredningen att statens roll inom kulturområdet var otydlig. Över huvud taget saknade kulturområdet tydliga aktörer med väldefinierade roller och ansvarsområden. Utredningen menade att samspelet mellan staten, regionerna och kommunerna behövde förnyas och att dialogerna parterna emellan behövde fördjupas. De regionala kulturinstitutionerna behövde tydliga mandat och längre planeringshorisonter. Kommunala verksamheter som folkbildning, skola, biblioteks- och arkivverksamhet skulle få nya möjligheter till samspel med övrig kulturverksamhet. Man ville åstadkomma samverkan över länsgränser.

Utredningen såg behov av såväl ökad flexibilitet som långsiktighet. Avsikten med den föreslagna modellen var att öka långsiktigheten genom att gå från en ettårig till en längre bidragscykel, vilket skulle förbättra möjligheterna till planering och utvärdering. Flexibiliteten skulle öka genom att en kulturpolitisk behovsanalys med utgångspunkt i ett medborgarperspektiv utgjorde förutsättningen för de statliga insatserna. Därmed skulle de kunna anpassas till nya behov och förändrade villkor och vara öppna för nya konst- och kulturformer. Man trodde inte att det fanns en enda gemensam lösning som passade alla regioner och kommuner, utan underströk att utgångspunkten i modellen skulle vara en anpassning till olika lokala och regionala behov.

Kulturutredningen föreslog därför att vissa medel som då fördelades av Kulturrådet, Riksantikvarieämbetet, Riksarkivet, Nämnden för hemslöjdsfrågor och Riksteatern skulle omfattas av modellen. Förordningen borde ange att medlen skulle syfta till ett varierat utbud av kulturverksamheter, men man borde inte detaljreglera vilka dessa var. Vissa andra medel skulle ses som associerade till modellen. De skulle även i fortsättningen fördelas av den ansvariga förvaltningsmyndigheten men myndigheten skulle inför bidragsbeslutet samordna sig och föra en dialog med regionerna. Utredningen övervägde att föreslå att fler bidrag skulle ingå i modellen (exempelvis anslag till förvärv av konst till den offentliga miljön samt anslag till kulturmiljövård) men avstod från detta. I väntan på den pågående filmutredningen avstod man även från förslag inom filmområdet.

Kulturutredningen menade att det fanns en särskild problematik när det gällde tillämpningen av modellen i Stockholms län. Till exempel pekade man på att Stockholm är en stor, stark och dominerande storstad i ett förhållandevis

kulturpolitiskt svagt län. Utredningen förespråkade att särskilda riktlinjer för statens samverkan med Stockholms stad skulle utarbetas.

Utredningen identifierade även risker med modellen. Den största var att modellen skulle leda till att kulturpolitiken blev statisk och inte förmådde att snabbt parera akuta situationer. Man såg också en risk för regional inlåsning och revirtänkande. För det tredje pekade Kulturutredningen på att modellen kunde bli tids- och personalkrävande.

Filmutredningen lämnade sitt betänkande i september 2009 och gjorde där bedömningen att stödet till regionala resurscentrum för film och video kunde omfattas av en ny modell för fördelning av statligt stöd till regional kulturverksamhet. Filminstitutet borde då spela en framträdande roll i dialogen med den kommunala nivån om medlens användning.¹⁰

2.2 Regeringens proposition 2009

I september 2009 överlämnade den dåvarande regeringen propositionen Tid för kultur till riksdagen med bl.a. förslag till nya kulturpolitiska mål och en ny modell för fördelning av statliga medel till regional och lokal kulturverksamhet.¹¹ Där föreslogs att en ny fördelningsmodell skulle införas i linje med det som Kulturutredningen föreslagit, men med vissa modifieringar. Regeringen valde bl.a. att inte genomföra den omvandling av myndighetsstrukturen som Kulturutredningen föreslagit. I stället föreslog regeringen att den nya fördelningsmodellen skulle bygga på samarbete mellan befintliga myndigheter. Hösten 2009 godkände riksdagen regeringens förslag (se följande avsnitt).¹²

Beslutet innebar bl.a. att portföljmodellen för fördelning av statliga bidrag till regional och lokal kulturverksamhet infördes. En särskild utredare gavs i uppdrag att lämna förslag på hur det praktiska genomförandet skulle ske.

Regeringens förslag överensstämde delvis med Kulturutredningens förslag. En stor andel remissinstanser var i huvudsak positiva till förslaget att införa en ny modell för det statliga stödet till regional kulturverksamhet, bl.a. Sveriges Kommuner och Landsting (SKL) och många enskilda kommuner, landsting och regionförbund. Många remissinstanser pekade dock på att den nya modellen måste tydliggöras vad gäller både innehåll och utformning samt att ett genomförande ställer krav på väl utvecklad kompetens hos både tjänstemän och politiker. Många remissinstanser tog också upp frågan om vilka bidrag som bör omfattas av modellen. Kulturrådet gav i sitt remissvar förslag på en modifierad variant av utredningens förslag. Flera länsstyrelser framhöll att kulturmiljövårdsbidraget inte borde ingå i modellen och att länsstyrelserna borde ha en roll i genomförandet.

Det fanns en mindre andel remissinstanser som av olika skäl ställde sig negativa till portföljmodellen. Dessa pekade bl.a. på att det fanns en risk för ökad byråkratisering och ökade regionala skillnader. Ett stort antal remissinstanser

¹⁰ SOU 2009:73.

¹¹ Prop. 2009/10:3.

¹² Bet. 2009/10:KrU5.

stälde sig varken positiva eller negativa till förslaget som helhet, utan hade endast kommentarer i anslutning till den föreslagna modellens genomförande.

Regeringen framförde i propositionen att kulturen har stor betydelse för såväl enskilda individer som lokal och regional tillväxt. Regeringen menade att samspelet mellan nationell, regional och lokal nivå behövde vidareutvecklas, och att de föreslagna förändringarna skulle ge bättre förutsättningar att uppnå de mål riksdagen beslutar för kulturpolitiken.

I propositionen betonades att behovet av att precisera ansvarsfördelningen mellan nationell, regional och lokal nivå framgick redan i 1974 års kulturpolitiska beslut.¹³ Grunden för samhällets stöd till kulturpolitiska insatser skulle vara kommunernas stöd till kulturverksamheter. Verksamheter som var för stora för kommunerna skulle landstingen, inte staten, ansvara för. Statens insatser skulle inriktas på att stimulera kulturverksamheten i landet – inte reglera den. I 1996 års kulturpolitiska beslut betonades åter att det offentliga ansvaret för att stimulera kulturens utveckling i länen vilar på kommunerna och landstingen, men att staten har ett ansvar för att främja kulturlivet genom ekonomiskt stöd.¹⁴

Vidare konstaterades att frågan om ett ökat regionalt inflytande hade varit föremål för utredningar, diskussioner och beslut under lång tid. Regeringen betonade att Kulturutredningens huvudsakliga motiv för förslaget att införa en ny modell för fördelning av statligt kulturstöd till kulturverksamhet på den regionala och kommunala nivån var att detta kunde vitalisera kulturpolitiken. Utredningen menade att en sådan modell kunde öka både politikernas och medborgares engagemang för kulturområdet, samtidigt som detaljstyrningen minskade och flexibiliteten blev större. Vidare borde regionalt förankrade analyser och prioriteringar tas fram inför dialogen med staten. Regeringen delade Kulturutredningens bedömning i dessa delar och framförde att kulturens fria roll ska vara en grundbult samtidigt som kulturens betydelse för andra samhällsområden ska ges utrymme att utvecklas. Även frågan om samverkan med ideella organisationer på kulturområdet var enligt regeringen viktig i det regionala och lokala perspektivet och borde belysas. Regeringen utgick från att länen antingen hade utvecklat eller på sikt kunde utveckla den kompetens som behövs för att ansvara för ett ökat regionalt inflytande. Genom att den kommunala nivån samlas kring gemensamma prioriteringar skapas förutsättningar för överenskommelser med staten som innebär att roller och ansvar förtydligas.

I propositionen framförde regeringen att modellen bygger på att nationell, regional och lokal nivå ska ha ett gemensamt ansvar för att genomföra kulturpolitiken och därmed för att uppfylla de kulturpolitiska målen. Modellen skulle även ge goda förutsättningar för samverkan och samarbeten över länsgränser, liksom med den ideella sektorn. Staten ska ha ett övergripande strategiskt ansvar för den nationella kulturpolitikens utveckling och för frågor om bl.a. nationell uppföljning och utvärdering. Regeringen framförde att det också

¹³ Prop. 1974:28, bet. 1974:KrU15.

¹⁴ Prop. 1996/97:3, bet. 1996/97:KrU1.

var viktigt att kommuner och landsting eller regioner var överens om hur de skulle samverka i det nya systemet. I likhet med Kulturutredningen ansåg regeringen att en ny modell borde införas successivt i hela landet. Modellen bedömdes kunna införas redan 2011 i Skåne, Västra Götaland, Gotland och Halland men borde även kunna införas i andra län som uppfyllde de villkor som förutsattes för att kunna införa modellen.

Regeringen menade att man borde analysera om även andra statliga anslag än de som då fördelades till regionala och lokala kulturinstitutioner borde ingå i modellen. Innan en ny modell genomfördes behövde också ekonomiska, organisatoriska och kompetensmässiga behov belysas, liksom vilka kriterier som skulle vara uppfyllda för att modellen skulle kunna införas i respektive län. Konsekvenserna för enskilda institutioner och kulturlivet i stort borde beaktas i en sådan analys. Även den ideella sektorns roll i den nya modellen behövde belysas.

2.3 Kulturutskottets betänkande 2009

I sitt ställningstagande konstaterade utskottet att det har skett en tyngdpunktsförskjutning från centralt fattade beslut till ökat regionalt ansvar på bl.a. kulturområdet.¹⁵ Skåne har varit pionjär i detta avseende genom den försöksverksamhet med ändrad regional ansvarsfördelning som inleddes 1997. Staten har där överlåtit ansvaret på regionen att fördela de statliga medlen till den regionala kulturverksamheten. Ett annat exempel som kulturutskottet lyfte fram var att Kulturrådet tillsammans med landstingen och regionerna inlett ett arbete med att lämna gemensamma avsiktsförklaringar, där både nationella och regionala mål och prioriteringar är utgångspunkter för samverkan mellan central och regional nivå. Utskottet menade att detta visade att tiden var mogen för en ny fördelningsmodell för regional och lokal kulturverksamhet. Utskottet välkomnade regeringens förslag och noterade att motionärer i ärendet också var positiva till en regionalisering av ansvaret inom kultursektorn. I motionerna lyftes olika frågor fram, t.ex. att analysera konsekvenserna av den nya fördelningsmodellen för arrangörer, för mindre ensembler och för fria grupper på teater-, dans- och musikområdet, hur man säkerställer att den nya bidragsmodellen kan stimulera ett ökat regionalt engagemang i kulturen samt hur regionerna får utvecklas utifrån sina egna skiftande förutsättningar.

Riksdagen fattade således i december 2009 beslut om en ny modell för fördelning av statliga medel till regional och lokal kulturverksamhet. Socialdemokraterna och Vänsterpartiet såg positivt på regeringens förslag men ifrågasatte i en reservation inför beslutet bl.a. bedömningen att modellen inte skulle kosta mer i administration och menade att regeringen först borde ha utvärderat den försöksverksamhet som pågått under en längre tid. Miljöpartiet var också

¹⁵ Bet. 2009/10:KrU5.

positivt till förslaget, men såg en risk för ökad byråkratisering och ökade regionala skillnader med den föreslagna modellen.¹⁶

2.4 Kultursamverkansutredningen 2010

Den dåvarande regeringen beslutade i oktober 2009 att tillkalla en särskild utredare med uppdrag att utarbeta ett förslag till införande av den nya modellen.¹⁷ Utredningsbetänkandet Spela samman överlämnades till regeringen i februari 2010.¹⁸

Utredningen föreslog att den nya modellen för fördelning av statliga medel till regional kulturverksamhet skulle införas successivt fr.o.m. 2011. Utredningen föreslog att statsbidraget fick användas för professionell teater-, dans- och musikverksamhet, museiverksamhet, konst- och kulturfrämjande verksamhet, regional arkivverksamhet, filmkulturell verksamhet med särskild inriktning på barn och unga samt främjande av hemslöjdsverksamhet.

Förslaget innebar att de bidrag som tidigare gått till regional teater-, dans- och musikverksamhet, regionala museer, regionala arkiv, kulturkonsulentverksamhet, regionala resurscentrum för film och video samt länslemslöjds-konsulenter skulle samlas under ett anslag till regional kulturverksamhet. Detta anslag skulle i huvudsak disponeras av Kulturrådet. Även medel till regional biblioteksverksamhet föreslogs föras till det nya anslaget, men till en egen anslagspost som utredningen bedömde borde disponeras av Kungl. biblioteket. Utredningen föreslog också att det tills vidare skulle vara möjligt för institutioner och verksamheter att ansöka om medel för tidsbegränsade insatser (s.k. utvecklingsmedel) hos Kulturrådet.

Den föreslagna modellen innebar att riksdagen liksom tidigare beslutar om nivån på de statliga medel som ska gå till regional kulturverksamhet och att regeringen fastställer anslagsvillkor i regleringsbrevet till ansvariga myndigheter. Däremot ska regeringen inte peka ut enskilda institutioner eller verksamheter i länen. I stället föreslogs att det i respektive län ska tas fram en flerårig plan för hur kulturverksamheten ska bedrivas i länet, hur man vill att de statliga medlen ska användas samt hur kulturverksamheterna ska finansieras av kommuner och regioner. Dessa regionala kulturplaner ligger sedan till grund för de beslut som Kulturrådet fattar om medelsfördelning till respektive län.

Kulturrådet ska föra en dialog med landstinget i det berörda länet, eller det organ som landstinget valt att delegera uppgiften till. Vid dialogen kan eventuella behov av att justera eller förtydliga kulturplanen diskuteras. Dialogen kan även röra andra statliga bidrag som har koppling till den regionala kulturverksamheten. Den tidigare Kulturutredningens förslag om en särskild förhandlingsperson fanns däremot inte med i Kultursamverkansutredningens förslag. Den regionala kulturplanen ska landstinget ta fram efter samråd med

¹⁶ Bet. 2009/10:KrU5. Riksdagsbeslut 2009-12-16.

¹⁷ Dir. 2009:97.

¹⁸ SOU 2010:11.

kommunerna i länet. Det ska också finnas möjlighet för representanter för kulturskaparna och civilsamhället att bidra med synpunkter. På motsvarande sätt ska Kulturrådet samverka med andra statliga myndigheter vars verksamhetsområden berörs av bidragsgivningen till regional kulturverksamhet.

För att modellen ska vara möjlig att införa bedömde utredningen att det i länen måste finnas resurser för att ta fram, genomföra och följa upp de regionala kulturplanerna. Det måste även finnas etablerade former för samarbete mellan regioner och kommuner och en fungerande dialog med civilsamhället och kulturutövarna.

I Kultursamverkansutredningens direktiv angavs att Skåne, Västra Götalands, Hallands och Gotlands län inledningsvis skulle omfattas av modellen, men att utredningen även kunde föreslå andra län som bedömdes uppfylla de villkor som modellen förutsätter. Kultursamverkansutredningens förslag var att även Norrbottens län skulle vara med i modellens inledningsskede. Uppsala och Stockholm hade informerat utredningen om att de inte var redo att ansluta sig till modellen från början.

Utredningen menade att införandet av modellen borde ske under relativt kort tid. Utredningen föreslog att de fem länen redan under 2010 skulle inleda en dialog med Kulturrådet om kulturplanernas utformning med målet att Kulturrådet i januari 2011 skulle kunna fatta beslut om utbetalning av medel till dessa län enligt den nya modellen. År 2012 borde ytterligare ett antal län kunna ingå i modellen. Resterande län borde kunna gå in i den nya modellen fr.o.m. den 1 januari 2013. Enligt utredningens bedömning borde alla län kunna hanteras parallellt fr.o.m. 2015.

Utredningen menade att det behövdes en årlig uppföljning av hur de statliga medlen har använts, hur de regionala planerna har följts och om det behövdes några korrigeringar. Kulturanalys borde ges i uppdrag att på ett övergripande plan följa effekterna av införandet av den nya samverkansmodellen. Utredningen pekade också på att det fanns behov av att utveckla bättre uppföljnings- och analysverktyg såväl för de regionala aktörernas behov som för den samlade statliga nivån och att Kulturanalys hade en given roll här. Utredningen menade också att Kulturanalys borde ta över ansvaret för de forskningsmedel som Kulturrådet disponerade.

2.5 Kulturrådets förberedelser

År 2010 fick Kulturrådet i uppdrag av regeringen att förbereda införandet av modellen.¹⁹ Kulturrådet lämnade bl.a. förslag på hur samverkansrådet skulle arbeta, hur kulturplanerna skulle utformas och hur villkoren för statens bedömning av fördelningen av medel skulle se ut.

¹⁹ Regeringsbeslut 2010-05-27.

2.6 Budgetpropositionen för 2011

Ett förslag till genomförande av modellen fanns i budgetpropositionen för 2011. Det främsta argumentet för att införa modellen var enligt propositionen att ge ökade möjligheter till regionala prioriteringar och variationer.

Propositionen överensstämde i huvudsak med Kultursamverkansutredningens förslag. Kultursamverkansutredningen hade dock föreslagit att bidragen till den regionala biblioteksverksamheten skulle fördelas av Kungl. biblioteket. I remissbehandlingen hade däremot flertalet landsting, SKL och Kulturrådet haft invändningar mot det förslaget och propositionen föreslog att Kulturrådet även skulle fördela dessa medel.²⁰

Till skillnad mot Kultursamverkansutredningen menade också regeringen att även vissa av de bidrag som Riksarkivets enskilda nämnd fördelade till enskilda arkiv skulle ingå i modellen. Området omnämndes också i fortsättningen regional *enskild* arkivverksamhet (i stället för regional arkivverksamhet). Riksarkivet hade i sitt remissvar påpekat att det annars fanns en risk för att regelverket kunde tolkas som att bidraget fick användas till offentlig arkivverksamhet som normalt finansieras inom ramen för den vanliga kommun- eller landstingsbudgeten.

Regeringen ansåg också att stöd för samverkan med tonsättare borde samlas hos en statlig aktör, nämligen Kulturrådet. Utredningen hade föreslagit att bidrag som avsåg samverkan med tonsättare skulle handläggas av Statens musikverk.

Regeringen menade i propositionen att det var angeläget att modellen började tillämpas så snart som möjligt. Anledningen var att man hade noterat att det fanns ett stort engagemang och intresse hos många landsting och regioner att få ingå i den nya modellen. Regeringen var samtidigt medveten om att tidsplanen var snäv, vilket också många remissinstanser hade påpekat.

2.7 Riksdagsbeslut och ny lag

Kulturutskottet tillstyrkte i sitt betänkande regeringens förslag.²¹ Riksdagen fattade därmed beslut om en lag om fördelning av vissa statsbidrag till regional kulturverksamhet och en förordning utfärdades.²²

2.8 Modellen införs successivt

Den nya modellen för fördelning av statliga bidrag till regional kulturverksamhet började införas fr.o.m. 2011. I januari 2011 infördes kultursamverkansmodellen i fem landsting eller regioner, 2012 i ytterligare elva och 2013 i fyra landsting eller regioner till:

²⁰ Prop. 2010/11:1.

²¹ Bet. 2010/11:KrU1.

²² Lagen (2010:1919) om fördelning av vissa statsbidrag till regional kulturverksamhet. Förordningen (2010:2012) om fördelning av vissa statsbidrag till regional kulturverksamhet.

- 2011: Skåne, Halland, Gotland, Västra Götaland, Norrbotten
- 2012: Blekinge, Kronoberg, Kalmar, Jönköping, Östergötland, Södermanland, Örebro, Västmanland, Jämtland, Västerbotten, Västernorrland
- 2013: Dalarna, Gävleborg, Uppsala, Värmland.

Sedan 2013 är alla län, utom Stockholms län, med i kultursamverkansmodellen. Vilka landsting eller regioner som har inträtt i modellen framgår av regeringens regleringsbrev till Kulturrådet.

2.9 Läs- och litteraturfrämjande verksamhet läggs in i modellen

Sedan det ursprungliga beslutet att införa modellen har läs- och litteraturfrämjande verksamheter lagts till det tredje området, regional biblioteksverksamhet.²³ Förslaget presenterades av Litteraturutredningen som 2012 föreslog att stöd till läs- och litteraturfrämjande verksamhet skulle föras in i modellen.²⁴ Avsikten var att stärka folkbibliotekens och andra lokala och regionala aktörers utvecklingsarbete på litteratur- och läsfrämjandeområdet.

Litteraturutredningen framförde argumentet att de läs- och litteraturfrämjande insatser som då fick stöd från Kulturrådet framför allt genomfördes lokalt och regionalt och att besluten därför också borde fattas lokalt och regionalt. Dessutom innehöll samverkansmodellen redan biblioteksverksamhet och stöd till kulturfrämjande verksamhet. Litteraturutredningen ansåg därför att det var naturligt att föra in läs- och litteraturfrämjande verksamhet i modellen.

Utredningen pekade på att folkbiblioteken i ökad utsträckning arbetade aktivt med läsfrämjande. De kunde ses som lokala motorer i det läsfrämjande arbetet i samarbete med exempelvis skolor, förskolor och BVC. Folkbiblioteken hade dock inte samordnat sina läsfrämjande insatser i tillräckligt stor utsträckning, vilket inneburit att de ofta genomförde läsfrämjande insatser i liten skala.

Utredningen hoppades på ökad uppmärksamhet på frågorna och en förbättrad regional samordning i och med att läsfrämjande insatser lyftes fram av staten som ett prioriterat område inom ramen för modellen. Den konstaterade att biblioteksverksamheten i och med införandet av kultursamverkansmodellen ofta hade blivit bättre synliggjord och därigenom fått ökat stöd regionalt och lokalt. Att även betona litteratur och läsfrämjande insatser i kultursamverkansmodellen borde medföra att dessa frågor skulle få ökad uppmärksamhet i det regionala och lokala utvecklingsarbetet.

I sitt remissvar ville Kulturrådet understryka vikten av att följa upp och utvärdera insatserna i samråd med Kungl. biblioteket.²⁵ Detta var enligt Kul-

²³ Förordning 2013:1134 och förordning 2014:1586.

²⁴ SOU 2012:65.

²⁵ Statens kulturråd (2013).

turrådet särskilt viktigt eftersom regeringen när det gäller litteratur och läsfrämjande inte till skillnad från övriga områden i kultursamverkansmodellen tidigare har pekat ut någon tydlig institutionell eller verksamhetsmässig anknytning.

Kulturrådet tog också upp att kravet på en kommunal motprestation skulle kunna komma att försvinna i och med att stödet placerades i modellen. Likaså framhöll Kulturrådet att verksamhetsområdet låg nära den ordinarie kommunala verksamheten, vilket innebär att det finns en risk att statliga medel inte ger en förstärkning av de kommunala insatserna, utan i stället kan leda till kommunala neddragningar.

Även KB var i sitt remissvar positivt till förslaget.²⁶ KB pekade på att förslaget innebar att ett av de utvecklingsområden som folkbiblioteken arbetar aktivt med lyfts fram i kultursamverkansmodellen. Det innebar att KB via kulturplanerna skulle kunna följa utvecklingsarbetet med läsfrämjande. Därmed skulle KB i sin nationella samordningsroll få insyn i biblioteksutvecklingen även på regional nivå. Även om KB inte har uppdrag, kompetens eller medel att göra insatser inom läsfrämjande så är inblicken viktig för att få en helhetsbild över biblioteksutvecklingen. Även KB ville understryka vikten av att följa upp hur dessa medel för litteraturfrämjande används.

I litteraturpropositionen 2013 gjorde regeringen bedömningen att tillägget av läsfrämjande insatser skulle ge ett större strategiskt genomslag regionalt.²⁷ Den bedömde också att den regionala samordningen mellan skola, folkbibliotek och folkbildning kunde förbättras. Även andra lokala och regionala läsfrämjandesatsningar som involverar skolbibliotek, folkbildning och civilsamhället skulle kunna vidareutvecklas och samordnas med arbetet som bedrivs inom skolan. Därmed skulle satsningarna kunna bli mer effektiva.

Regeringen tog upp att några remissinstanser hade menat att man på något sätt borde säkerställa att pengarna skulle gå till bibliotek och läsfrämjande verksamhet och inte till andra verksamheter inom kultursamverkansmodellen. Regeringen menade dock att syftet med kultursamverkansmodellen var att regionerna fick en större flexibilitet och frihet att fördela stöd till regionala och lokala kulturverksamheter. Att öronmärka medel för litteratur och läsfrämjande insatser skulle strida mot modellens intentioner. Däremot menade regeringen att Kulturrådet i sin fördelning av medel inom ramen för modellen särskilt borde uppmärksamma de län som aktivt arbetar med litteratur- och läsfrämjande.

Kulturutskottet välkomnade i sitt ställningstagande att litteratur- och läsfrämjande på regional och lokal nivå fr.o.m. 2015 borde kunna få statligt stöd inom ramen för kultursamverkansmodellen.²⁸ Utskottet menade att det inte fanns skäl för riksdagen att besluta om den närmare utformningen för hur detta ska genomföras.

²⁶ Kungliga biblioteket (2013).

²⁷ Prop. 2013/14:3.

²⁸ Bet. 2013/14:KrU4.

3 Statlig styrning av regional kulturverksamhet

3.1 Kulturpolitiska mål

Riksdagen beslutade i december 2009 om nationella kulturpolitiska mål.²⁹ Målen är att kulturen ska vara en dynamisk, utmanande och obunden kraft med yttrandefriheten som grund, att alla ska ha möjlighet att delta i kulturlivet och att kreativitet, mångfald och konstnärlig kvalitet ska prägla samhällets utveckling. För att uppnå målen ska kulturpolitiken främja allas möjlighet till kulturupplevelser, bildning och till att utveckla sina skapande förmågor, främja kvalitet och konstnärlig förnyelse, främja ett levande kulturarv som bevaras, används och utvecklas, främja internationellt och interkulturellt utbyte och samverkan samt särskilt uppmärksamma barns och ungas rätt till kultur.

Kultursamverkansmodellen baseras på samverkan och dialog mellan staten och regionerna, där både nationella kulturpolitiska mål och regionala prioriteringar ska beaktas.³⁰ Ett av de medel som staten har till sitt förfogande för att uppnå de nationella kulturpolitiska målen är det statliga bidraget till regional kulturverksamhet. I detta sammanhang bör även nämnas att landsting och regioner liksom vissa kommuner har antagit kulturpolitiska mål (se exempel i bilaga 2).

Riksdagen har även beslutat om andra mål inom kulturområdet, nämligen för arkitektur, formgivning och design,³¹ arkiv,³² litteratur och läsfrämjande³³ och kulturmiljö.³⁴ Riksdagen har vidare beslutat om mål för andra politikområden, vilka i olika utsträckning har bäring på regional kulturverksamhet och

²⁹ Prop. 2009/10:3, bet. 2009/10:KrU5.

³⁰ Regeringsbeslut 2014-12-22.

³¹ Riksdagen har antagit mål för statens arbete med arkitektur, formgivning och design. Arkitektur, formgivning och design ska ges goda förutsättningar för sin utveckling. Kvalitet och skönhetsaspekter ska inte underställas kortsiktiga ekonomiska överväganden. Kulturhistoriska och estetiska värden i befintliga miljöer ska tas till vara och förstärkas. Intresset för hög kvalitet inom arkitektur, formgivning, design och offentlig miljö ska stärkas och breddas. Offentligt och offentligt understött byggande, inredande och upphandlande ska på ett föredömligt sätt behandla kvalitetsfrågor. Svensk arkitektur, formgivning och design ska utvecklas i ett fruktbart internationellt samarbete. (Prop. 1997/98:117, bet. 1997/98:KrU14.)

³² Riksdagen har antagit mål för den statliga arkivverksamheten som kommer till uttryck i arkivlagen (1990:782). Målen syftar bl.a. till att öka möjligheterna att ta del av allmänna handlingar och annat arkivmaterial, att tydliggöra och förstärka arkivens betydelse som källa till information och kunskap om samhället och dess utveckling samt metod- och kunskapsutveckling inom arkivområdet. (Prop. 1989/90:72, bet. 1989/90:KrU29.)

³³ Riksdagen har antagit nationella mål för politiken för litteratur- och läsfrämjande. Alla i Sverige ska, oavsett bakgrund och med utgångspunkt i vars och ens särskilda förutsättningar, ges möjlighet att utveckla en god läsförmåga och ha tillgång till litteratur av hög kvalitet. (Prop. 2013/14:3, bet. 2013/14:KrU4.)

³⁴ Riksdagen har antagit nationella mål för kulturmiljöarbetet. I enlighet med målen ska det statliga kulturmiljöarbetet främja ett hållbart samhälle med en mångfald av kulturmiljöer som bevaras, används och utvecklas, människors delaktighet i kulturmiljöarbetet och möjlighet att förstå och ta ansvar för kulturmiljön, ett inkluderande samhälle med kulturmiljön som gemensam källa till kunskap, bildning och upplevelser, och en helhetssyn på förvaltningen av landskapet som innebär att kulturmiljön tas till vara i samhällsutvecklingen. (Prop. 2012/13:96, bet. 2012/13:KrU9.)

kultursamverkansmodellen. Som exempel kan nämnas att riksdagen har beslutat att målet för politiken för det civila samhället är att villkoren för det civila samhället som en central del av demokratin ska förbättras.³⁵ Detta ska ske i dialog med det civila samhällets organisationer genom att utveckla det civila samhällets möjligheter att göra människor delaktiga utifrån engagemanget och viljan att påverka den egna livssituationen eller samhället i stort, stärka förutsättningarna för det civila samhället att bidra till samhällsutvecklingen och välfärden både som röstbärare och opinionsbildare och med en mångfald verksamheter och fördjupa och sprida kunskapen om det civila samhället.

3.2 Regelverket

Enligt lag får ett landsting fördela vissa statsbidrag till regional kulturverksamhet om landstinget har upprättat en regional kulturplan och kulturplanen överensstämmer med de föreskrifter som regeringen utfärdar.³⁶ I en förordning finns närmare bestämmelser om fördelning av vissa statsbidrag till regional kulturverksamhet. Där regleras även den kultursamverkansmodell som är en förutsättning för bidragsgivningen.³⁷ Två ändringar har gjorts sedan det ursprungliga beslutet. Dels har en ny paragraf tillkommit (9 a §), vilken innebär rätt att lämna bidrag till organisationer som företräder civilsamhället och de professionella kulturskaparna för deras medverkan i arbetet att ta fram regionala kulturplaner. Dels har man lagt till läs- och litteraturfrämjande verksamhet till det tredje området, biblioteksverksamhet.³⁸

Av förordningen framgår att fördelningen av statsbidraget ska bidra till att de nationella kulturpolitiska målen uppnås samt ge ökade möjligheter till regionala prioriteringar och variationer. Det är Kulturrådet som beslutar om statsbidraget, som lämnas i mån av tillgång på medel.

Ett landsting får fördela vissa statsbidrag till regional kulturverksamhet om en regional kulturplan har upprättats av landstinget och kulturplanen överensstämmer med denna förordning och de föreskrifter som utfärdas med stöd av förordningen. Planen ska avse tre år, om det inte finns särskilda skäl för annat. Landstinget ansvarar för att den regionala kulturplanen tas fram i *samverkan* med länets kommuner och efter *samråd* med länets professionella kulturliv och civilsamhället. Med kulturplanen som grund beslutar Kulturrådet om det statsbidrag som landstinget ska fördela. Med en regional kulturplan avses en beskrivning av de prioriteringar som landstinget vill göra i fråga om regional kulturverksamhet som avses få statligt stöd, prioriteringarnas förhållande till de nationella kulturpolitiska målen samt uppgifter om planerad statlig, kommunal och annan finansiering av verksamheterna.

³⁵ Prop. 2009/10:55, bet. 2009/10:KrU7.

³⁶ Lagen (2010:1919) om fördelning av vissa statsbidrag till regional kulturverksamhet.

³⁷ Förordningen (2010:2012) om fördelning av vissa statsbidrag till regional kulturverksamhet.

³⁸ Förordning 2013:1134 och förordning 2014:1586.

Med utgångspunkt i statsbidragets ändamål ska landstinget ansvara för att bidragsgivningen främjar en god tillgång för länets invånare till

1. professionell teater-, dans- och musikverksamhet
2. museiverksamhet
3. biblioteksverksamhet och läs- och litteraturfrämjande verksamhet
4. konst- och kulturfrämjande verksamhet
5. regional enskild arkivverksamhet
6. filmkulturell verksamhet
7. främjande av hemslöjd.

Landstinget får även lämna statsbidrag till verksamheter som bedrivs i form av länsöverskridande samarbeten om dessa uppfyller krav på anknytning till landstingets område eller dess medlemmar. Landstinget får även lämna statsbidrag till konstområdesöverskridande samarbeten men får endast lämna statsbidrag till sådan verksamhet som också får bidrag från ett landsting, en kommun eller annan huvudman.

Kulturrådet får lämna bidrag till organisationer som företräder civilsamhället och de professionella kulturskaparna för deras medverkan i syfte att ta fram och genomföra regionala kulturplaner. Kulturrådet får besluta om tidsbegränsade bidrag till strategiska utvecklingsinsatser av nationellt intresse. Tidsbegränsade utvecklingsbidrag får endast lämnas till sådan verksamhet som också får bidrag från ett landsting, en kommun eller annan huvudman. Vid fördelningen av tidsbegränsade utvecklingsbidrag ska Kulturrådet särskilt beakta de nationella kulturpolitiska mål som rör kvalitet, konstnärlig förnyelse och tillgänglighet till kulturutbudet.

Landsting som fördelar statsbidrag ska enligt förordningen årligen följa upp och redovisa till Kulturrådet hur de statliga medlen har använts och vilka effekter som uppnåtts.

Statsbidrag till regionala och lokala kulturinstitutioner i län som inte omfattas av kultursamverkansmodellen lämnas enligt den tidigare förordningen.³⁹

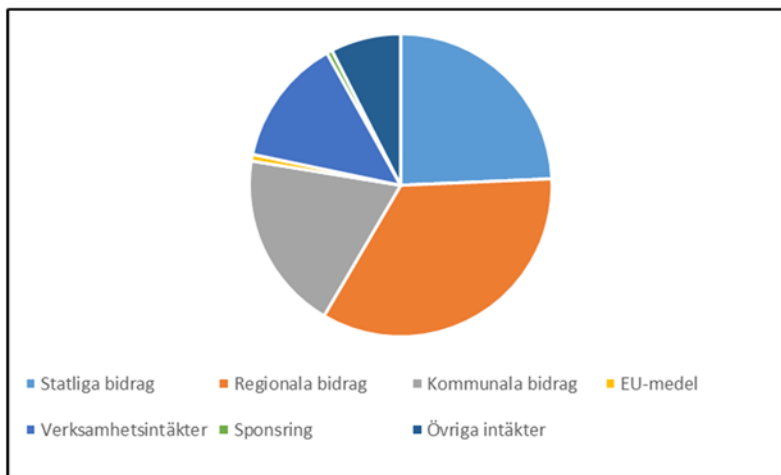
3.3 Finansiering av regional kulturverksamhet

Intäkter för de verksamheter som redovisas av regionerna

Som diagram 1 visar bidrar regionerna med ungefär en tredjedel av intäkterna till de verksamheter som respektive region redovisar inom samverkansmodellen. Staten står för en fjärdedel och kommunerna för en femtedel.

³⁹ Förordning (1996:1598) om statsbidrag till regional kulturverksamhet.

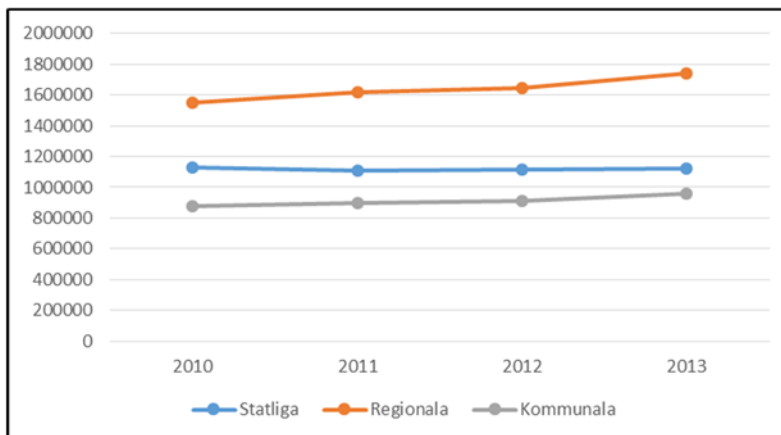
Diagram 1 Intäkter för de verksamheter som respektive region redovisar, 2013

Källa: Statens kulturråd (2014a).

Under modellens första fyra år var statens bidrag till regional kulturverksamhet ungefär desamma räknat i fasta priser (diagram 2). Regionernas och kommunernas bidrag ökade något.

Diagram 2 Statliga, regionala och kommunala bidrag för de verksamheter som respektive region redovisar 2010–2013, i 2013 års priser

Källa: Statens kulturråd (2014a).

Anslaget för regional kulturverksamhet

Statens bidrag till kultursamverkansmodellen finansieras genom anslag 1:6 Bidrag till regional kulturverksamhet inom statsbudgetens utgiftsområde 17. Detta får under 2015 användas för⁴⁰

⁴⁰ Prop. 2014/15:1 utg.omr.17.

1. utgifter för statsbidrag till regionala och lokala kulturverksamheter inom följande områden:
 - professionell teater-, dans-, och musikverksamhet
 - museiverksamhet
 - bibliotek-, läs- och litteraturfrämjande verksamhet
 - konst- och kulturfrämjande verksamhet
 - regional enskild arkivverksamhet
 - filmkulturell verksamhet
 - främjande av hemslojd
2. utgifter för tidsbegränsade utvecklingsinsatser
3. bidrag till civilsamhället och de professionella kulturskaparnas medverkan i arbetet med att ta fram och genomföra regionala kulturplaner
4. Kungl. bibliotekets genomförande av det samlade ansvaret för statens stöd och samordning inom biblioteksväsendet
5. kvalitetsstärkande insatser inom scenkonstområdet
6. Statens kulturråds arbete med bedömning, uppföljning och främjande inom ramen för kultursamverkansmodellen.

Anslaget uppgick 2014 till 1,313 miljarder kronor. I budgetpropositionen för 2015 föreslog regeringen att anslaget skulle minskas med ca 25 miljoner kronor till följd av att den tidsbegränsade satsningen Hållbar tillväxt i alla delar av landet löpte ut. Vidare föreslogs att anslaget skulle minskas med drygt 1 miljon kronor för att bidra till att finansiera prioriterade satsningar. För 2016, 2017 och 2018 föreslogs minskningen bli ca 4,5 miljoner kronor per år. Regeringen föreslog också att anslaget skulle räknas upp med 7,4 miljoner kronor i pris- och löneomräkning. Därmed föreslog regeringen att riksdagen skulle anvisa 1,294 miljarder kronor till anslaget för 2015. För 2016, 2017 och 2018 beräknades anslaget till 1,316 miljarder, 1 341 miljarder respektive 1,372 miljarder kronor.

I betänkande 2014/15:KrU1 ställde sig kulturutskottet bakom en medelsttilldelning på 1,294 miljarder kronor till anslaget för 2015. Efter förnyad behandling i betänkande 2014/15:KrU6 kom utskottet fram till att anslaget bör minskas med 15 miljoner kronor för att finansiera prioriterade satsningar. Utskottet ställde sig därmed bakom en medelsttilldelning på 1,279 miljarder kronor till anslaget för 2015.⁴¹ Riksdagen beslutade därefter i enlighet med utskottets förslag.

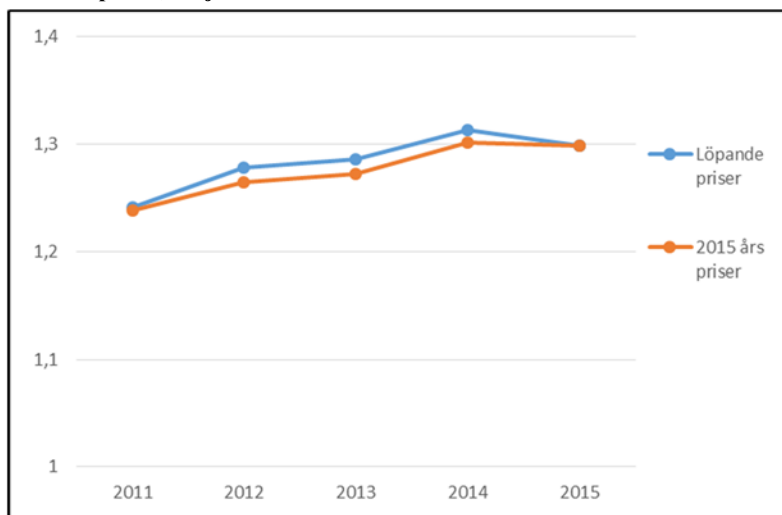
I vårändringsbudgeten för 2015 föreslog regeringen att anslaget skulle ökas med 15 miljoner kronor.⁴² Regeringen bedömde att det fanns ett stort engagemang inom kultursektorn i hela landet där kulturen tar en allt större plats på nya arenor. Regeringen ansåg vidare att det är viktigt att ta till vara vunna

⁴¹ Bet. 2014/15:KrU1 resp. 2014/15:KrU6.

⁴² Regeringen föreslog vidare att anslaget ökas med 5 miljoner kronor som avser ett uppdrag till Kungliga biblioteket att ta fram en nationell biblioteksstrategi för att främja samverkan och kvalitetsutveckling inom hela biblioteksväsendet samt fortsätta arbetet med att tillgängliggöra e-böcker via den nationella katalogen Libris.

erfarenheter av hur modellen fungerat hittills och att utveckla innehåll och arbetssätt i dialog med regionala och lokala företrädare, kulturskapare och civilsamhälle. Regeringen ansåg därför att anslaget borde ökas med 20 miljoner kronor årligen fr.o.m. 2015 varav 5 miljoner till Kungl. bibliotekets genomförande av det samlade ansvaret för statens stöd och samordning inom biblioteksväsendet.⁴³ Kulturutskottet tillstyrkte i sitt yttrande regeringens förslag.⁴⁴ Riksdagen beslutade därefter att öka anslaget till regional kulturverksamhet med 20 miljoner kronor, varav 15 miljoner avsåg att förstärka kultursamverkansmodellen.⁴⁵ I budgetpropositionen för 2016 beräknar regeringen att anslaget till regional kulturverksamhet förstärks med 15 miljoner kronor fr.o.m. 2016.⁴⁶

Diagram 3 Anslag 1:6 Bidrag till regional kulturverksamhet, i fasta resp. 2015 års priser, miljarder kronor

Källa: Bet. KrU1 för resp. år samt bet. 2014/15:KrU6 och bet. 2014/15:FiU21.

Regeringens regleringsbrev

I regeringens regleringsbrev för 2015 anges hur anslag 1:6 Bidrag till regional kulturverksamhet disponeras.⁴⁷ I regleringsbrevet anges även vilka villkor som gäller för anslaget (se bilaga 5).

⁴³ Prop. 2014/15:99.

⁴⁴ Ytr. 2014/15:KrU2y.

⁴⁵ Bet. 2014/15:FiU21. Riksdagsbeslut 2015-06-16.

⁴⁶ Prop. 2015/16:1.

⁴⁷ Regeringsbeslut 2014-12-22.

Tabell 1 Fördelningen av anslag 1:6 Bidrag till regional kulturverksamhet, fasta priser, tusental kronor

	2011	2012	2013	2014	2015
Statens kulturråd					
Bidrag till regional kulturverksamhet	1 185 383	1 242 815	1 259 546	1 286 319	1 251 705
Kungl. biblioteket					
Samordning inom biblioteksväsendet	24 000	24 240	24 256	24 800	24 917
Kammarkollegiet*					
Filmkulturell verksamhet	14 700	5 578	1 232	1 261	1 252
Nämnden för hemslöjdsfrågor					
Konsulentverksamhet hemslöjd	9 364	3 098	620	635	630
Riksarkivet					
Bidrag till regional arkivverksamhet	7 630	2 564	436	446	444

* Till och med 2014 även teaterkonsulentverksamhet.

Källa: Regeringens regleringsbrev avseende Statens kulturråd.

3.4 Verksamhetsbidrag och utvecklingsbidrag

Som framgår av föregående avsnitt kan statliga medel till regional kulturverksamhet fördelas som bidrag till dels verksamheter, dels utvecklingsinsatser.

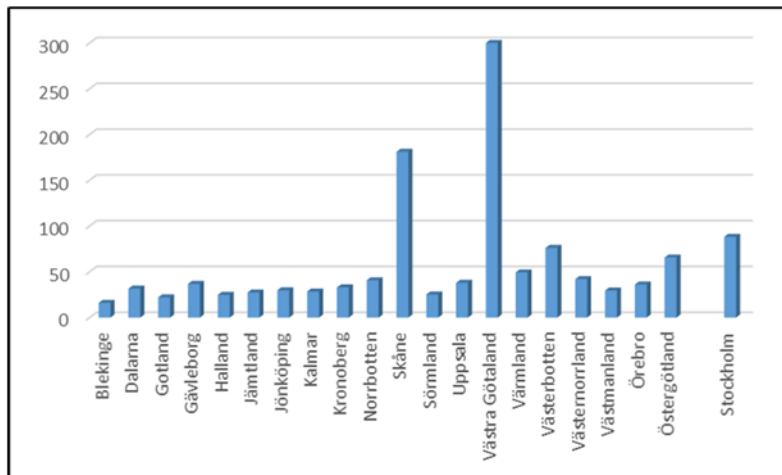
Verksamhetsbidrag

De regioner som ingår i kultursamverkansmodellen får medel direkt av staten. Kulturrådet beslutar, efter samråd med övriga berörda myndigheter och med utgångspunkt i kulturplanerna, om nivån på bidragen till respektive region. Inom kultursamverkansmodellen får regionerna dela ut statliga medel inom de sju områden som anges i förordningen. För institutionerna i ett län som inte är inne i kultursamverkansmodellen gäller samma principer för bidragsgivningen som tidigare.⁴⁸

År 2015 fördelade Kulturrådet totalt ca 1,2 miljarder kronor till regionerna, som i sin tur fördelar de statliga medlen vidare till bidragsmottagare inom de sju olika konst- och kulturområdena. Den länsvisa fördelningen framgår av diagrammet nedan.

⁴⁸ Se www.kulturradet.se.

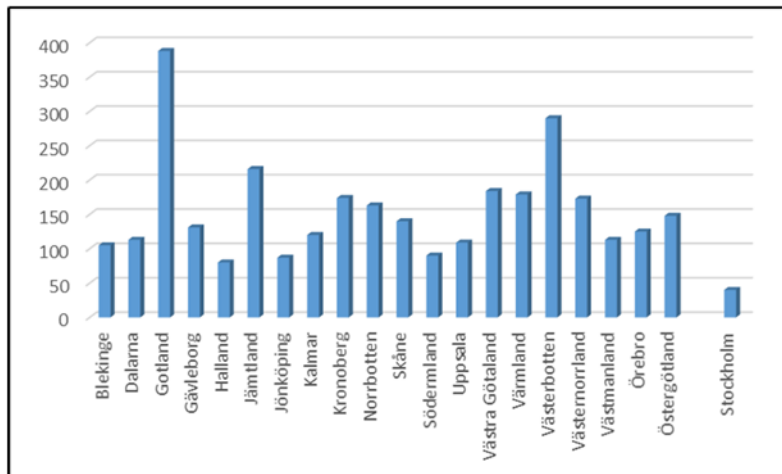
Diagram 4 Beviljade statliga verksamhetsbidrag till regional kulturverksamhet 2015 per landsting eller region, miljoner kronor

Källa: Statens kulturråd.

Om fördelningen relateras till befolkningens storlek är det Gotland, Västerbottn och Jämtland som får störst bidrag per invånare (se diagram 5).

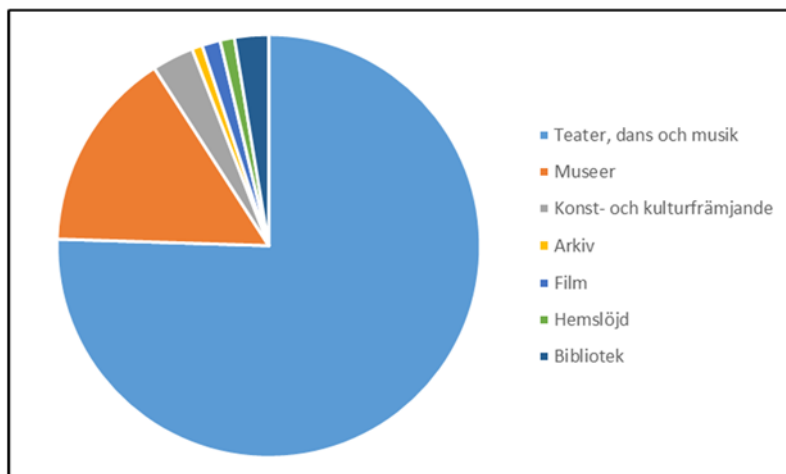
Diagram 5 Beviljade statliga verksamhetsbidrag 2015, per landsting eller region och invånare, kronor

Källa: Statens kulturråd och SCB.

I diagram 6 framgår att scenkonsten och museerna utgör de två största områdena inom modellen. Sammantaget fördelas över 90 procent av modellens medel till dessa områden.

Diagram 6 De statliga verksamhetsbidragen 2014 per konst- och kulturområde

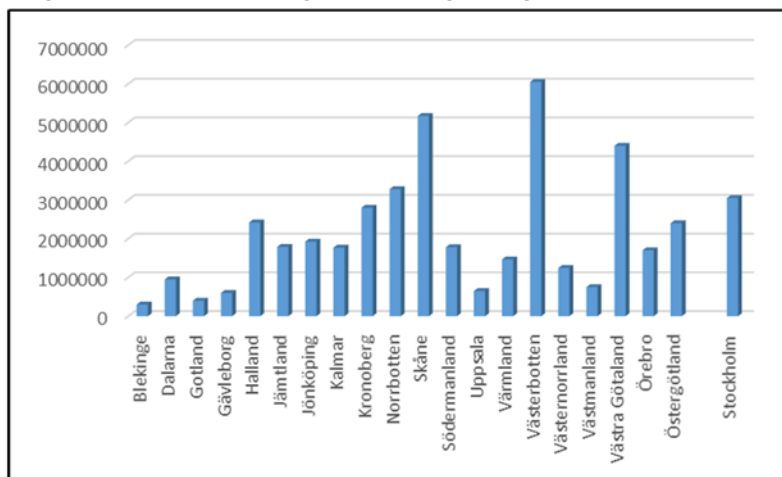

Källa: Prop. 2014/15:1 utg.omr. 17.

Utvecklingsbidrag

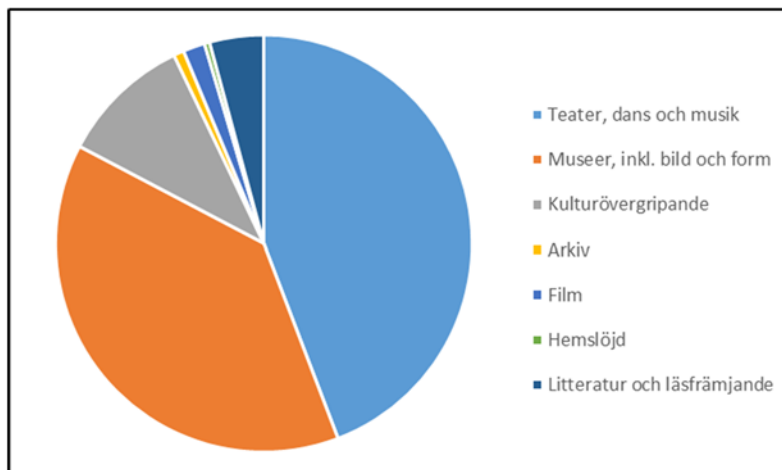
De regionala kulturinstitutionerna kan även söka tidsbegränsade utvecklingsbidrag hos Kulturrådet. Bidrag kan ges till strategiska utvecklingsinsatser av nationellt intresse, exempelvis projekt som är metodutvecklande eller projekt som kan utveckla den nationella infrastrukturen inom kulturområdet. Projekt som avser utveckling inom ramen för ordinarie uppdrag prioriteras inte. Vid fördelningen tar Kulturrådet hänsyn till kvalitet, konstnärlig förnyelse och tillgänglighet till kulturutbudet. Projekt som avser interregionalt eller internationellt samarbete prioriteras.

Av budgetpropositionen för 2015 framgår att 2013 fördelades totalt nära 45 miljoner kronor till 113 projekt runt om i landet (se tabell i bilaga 4). I detta belopp ingår de 25 miljoner kronor som regeringen årligen förstärkt de regionala kulturverksamheterna med 2012–2014. Verksamheter inom Västerbotten, Skåne och Västra Götaland fick störst bidrag 2013 (att Västerbotten fick så stor andel hänger delvis ihop med att Umeå var kulturhuvudstad i Europa 2014).

Diagram 7 Länsvis fördelning av utvecklingsbidrag 2013

Källa: Prop. 2014/15:1 utg.omr. 17.

En stor del av utvecklingsbidragen riktas till dans, bild och form samt till museer. Diagram 8 visar fördelningen av de utvecklingsbidrag som Kulturrådet delar ut, fördelat på olika konst- och kulturområden. Dessa motsvarar inte kultursamverkansmodellens sju områden helt.

Diagram 8 De statliga utvecklingsbidragen 2013 per konst- och kulturområde

Källa: Statens kulturråd (2014b).

Resultaten av statens bidragsgivning

I Kulturrådets uppföljning för 2013 konstaterades att de olika konstområdena inom professionell teater-, dans- och musikverksamhet (TDM) verkade regionalt utifrån olika förutsättningar. Musik- och teaterverksamheterna hade rapporterat ett stort antal föreställningar och konserter med många besök. Inom

dansområdet redovisades i nio regioner inga eller endast ett fåtal föreställningar. Vidare visades på en bred och omfattande verksamhet inom den regionala museiverksamheten. Cirka hälften av regionerna hade någon form av arbete med samtidskonst inom museiområdet, och ungefär lika många regioner beskrev arbete med kulturmiljöer och kulturmiljövård. Flera regioner beskrev arbete med digitalt tillgängliggörande. Även många regionala bibliotek arbetade för att öka den digitala delaktigheten och med att utveckla biblioteken som mötesplatser. Läs- och litteraturfrämjande nämndes i flertalet redovisningar.

Arbetsätt och mål för konst- och kulturfrämjande verksamhet varierade från region till region. De regionala enskilda arkiven samarbetade i hög utsträckning med museer och bibliotek. De flesta enskilda arkiven bedrev något arkivpedagogiskt arbete riktat mot barn och unga. Den filmkulturella verksamheten arbetade till stor del mot målgruppen barn och unga. Enligt regionernas redovisningar var barn och unga överlag en prioriterad målgrupp inom samtliga konst- och kulturområden.

Kulturrådet konstaterade vidare att inom de flesta av kultursamverkansmodellens områden pågick olika typer av internationellt utbyte. Interkulturell verksamhet var överlag svagt beskriven inom alla områden med undantag för museiområdet och till viss del hemslöjdsområdet. Inom flera av kultursamverkansmodellens områden beskrevs särskilda satsningar för att nå ut till personer som nyligen migrerat till Sverige. Utifrån regionernas redovisningar fanns ett behov av bredare arbete med interkulturella dimensioner. På grund av olika tolkningar av begreppets innebörd anförde Kulturrådet att det inför kommande uppföljning skulle se över hur begreppet kan tydliggöras.

När det gäller tillgänglighet för personer med funktionsnedsättning framgick att de regionala verksamheterna har handlingsplaner för tillgänglighet. I några regioner beskrevs även att perspektivet fanns med vid uppdragsskrivelser till regionala kulturverksamheter.

Könsfördelningen var totalt sett relativt jämn – 54 procent av årsarbetskrafterna utfördes av kvinnor. Det fanns dock stora skillnader mellan könen vad gäller representationen inom de olika konst- och kulturområdena och inom olika personalkategorier. Majoriteten av regionerna nämnde någon typ av övergripande arbete för att öka jämställdheten.⁴⁹

3.5 Aktörer

3.5.1 Landstingen, regionerna och regionförbunden

På regional nivå är Sverige indelat i 21 län. I varje län finns ett landsting som ansvarar för bl.a. sjukvård, kultur och lokaltrafik. I vissa län har landstingens uppgifter organiserats i regioner. De första regionerna som bildades var Re-

⁴⁹ Kulturrådet (2014).

gion Skåne och Västra Götalandsregionen.⁵⁰ I vissa län har landstinget och kommunerna bildat regionförbund (kommunalförbund) för att ta hand om bl.a. kulturfrågor.⁵¹

Tabell 2 Regionala aktörer som handlägger kulturfrågor

<i>Landsting</i>	<i>Regioner</i>	<i>Regionförbund</i>
Dalarnas läns landsting	Region Gotland	Region Blekinge
Norrbottnens läns landsting	Region Gävleborg	Regionförbundet i Kalmar län
Stockholms läns landsting	Region Halland	Region Värmland
Södermanlands läns landsting	Region Jämtland Härjedalen	Region Västerbotten
Uppsala läns landsting	Region Jönköpings län	
Västernorrlands läns landsting	Region Kronoberg	
Västmanlands läns landsting	Region Skåne	
	Västra Götalandsregionen	
	Region Örebro län	
	Region Östergötland	

Källa: Landstingens och regionernas webbplatser.

I denna uppföljning har en region (Skåne), ett landsting (Uppsala) och ett regionförbund (Västerbotten) ingått (se bilaga 2).

Landstingen eller regionerna ansvarar för fördelningen till bidragsmottagare i länet samt för den länsvisa uppföljningen. Inom kultursamverkansmodellen ska respektive landsting lämna en kulturplan till Kulturrådet där de bl.a. presenterar hur länets invånare ska få god tillgång till kultur inom de sju områdena. Planen tas fram av landstinget i samverkan med kommuner och efter samråd med länets professionella kulturliv och civilsamhället.⁵² Vidare ska landstingen och regionerna följa upp de statliga medlen och redovisa utfallet till Kulturrådet.

Regionala kulturkonsulenter

Inom landstingen och regionerna finns ofta konsulenter med ansvar för olika områden. Det finns exempelvis dans-, biblioteks-, konst-, teater-, film-, hemslöjds-, kulturarvs- och mångkulturkonsulenter. De regionala kulturkonsulenterna arbetar med samordnings- och utvecklingsarbete. De har i uppgift att

⁵⁰ Dessa regioner bildades 1997–1999. Halland och Gotland blev regioner 2011 och Jönköping, Kronoberg, Örebro, Gävleborg, Östergötland och Jämtland blev regioner 2015.

⁵¹ Ett kommunalförbund är en offentligrettslig form för samverkan för kommuner och landsting som är reglerad i kommunallagen (3 kap. 20–28 §§). Genom att ingå i ett kommunalförbund överlämnar kommunen eller landstinget värderna för de berörda kommunala angelägenheterna till kommunalförbundet.

⁵² Se www.kulturradet.se.

främja och stärka respektive område och att förmedla det i regionen. I sitt arbete prioriterar de ofta barn och unga och är ofta länken mellan regionens kulturliv och skolan. De arbetar både med amatörer och professionella utövare, liksom med kulturpubliken.⁵³

I t.ex. Västerbotten bedriver regionen regional konsulentverksamhet inom områdena dans, film, litteratur, musik, slöjd och teater, både i egen regi och i samverkan med andra huvudmän.⁵⁴ Regionförbundet ansvarar för konsulentverksamheten inom områdena konst, film (Film i Västerbotten) och litteratur (Länsbiblioteket). Norrlandsoperan AB ansvarar för dans och musik, Västerbottens läns hemslöjdsförening för slöjd, Riksteatern Västerbotten för teater och Västerbottensteatern AB för amatörteater. Region Västerbotten ger årliga verksamhetsbidrag till de regionala kulturkonsulenterna.⁵⁵

När det gäller de olika konst- och kulturområdena kan hemslöjden nämnas. Det finns hemslöjdskonsulenter i varje län. Enligt Nämnden för hemslöjdsfrågor finns det i dag ca 60 hemslöjdskonsulenttjänster med statligt stöd. Deras titlar kan vara t.ex. länslemslöjdskonsulent, utvecklare slöjd och konsthantverk eller utvecklare hemslöjd. Vanligast är att det finns en hemslöjdskonsulent för den hårda och en för den textila slöjden. Det förekommer också konsulenter med inriktning på barn och unga eller näringsfrågor. Nämnden för hemslöjdsfrågor samordnar konsulentverksamheten genom årliga konferenser och fortbildning för konsulenter. Länslemslöjdskonsulenterna är anställda av landsting eller regioner, läns museer eller länslemslöjdsförening/hemslöjdsförbund.⁵⁶

De regionala teaterkonsulenterna arbetar bl.a. för att stötta arrangörer, bygga och förmedla nätverk, handlägga subventioner och utveckla scenkonsten länet.⁵⁷

Regionala konsulenter för mångkultur inrättades på försök 2002. Försöket, som samordnades av Kulturrådet, hade som mål att ge hela befolkningen nya möjligheter att framföra eller uppleva en mångfald av kulturella uttryck. Avsikten var också att öka kunskapen om osynliga kulturyttringar och inspirera till engagemang hos både kulturproducenter och publik, verka för långsiktiga stödinsatser med en stark lokal och regional förankring samt att ta till vara den kraft som finns i amatörculturen.⁵⁸ I dag finns mångkulturkonsulenter i bl.a. Stockholms län och Västra Götalandsregionen.⁵⁹

⁵³ Se www.kulturradet.se, avläst 2015-08-20.

⁵⁴ Konst är inte längre ett konsulentområde som Region Västerbotten driver.

⁵⁵ Se www.regionvasterbotten.se.

⁵⁶ Se www.nfh.se.

⁵⁷ Se www.scenkonstportalen.riksteatern.se.

⁵⁸ Edström (2006).

⁵⁹ Se www.kulturradet.se.

3.5.2 Kommunerna

Sverige är indelat i 290 kommuner och deras verksamhet regleras genom kommunallagen. De svenska kommunerna har enligt lag ansvar för bl.a. socialtjänsten och det offentliga skolväsendet. Annan verksamhet sker på frivillig grund, t.ex. kultur, bortsett från biblioteken. Det allmänna biblioteksväsendet i Sverige regleras av bibliotekslagen. Där regleras att varje kommun ska ha folkbibliotek och att folkbiblioteken särskilt ska främja läsning och tillgång till litteratur.⁶⁰

I denna uppföljning har sex kommuner ingått: Malmö, Storuman, Umeå, Uppsala, Ystad och Älvkarleby.

3.5.3 Statens kulturråd

Statens kulturråd (Kulturrådet) har till uppgift att med utgångspunkt i de nationella kulturpolitiska målen verka för kulturens utveckling och tillgänglighet genom att fördela och följa upp statliga bidrag och genom andra främjande åtgärder. Kulturrådet är en myndighet under Kulturdepartementet.

Kulturrådet ansvarar för den statliga länsvisa bidragsfördelningen. Storleken på bidraget baseras bl.a. på den regionala kulturplanen. Kulturrådets styrelse fattar utifrån förslagen i kulturplanerna beslut om bidrag. De statliga medlen betalas ut i samlad form till regionen som får ansvara för fördelningen till regional kulturverksamhet. Kulturrådet ansvarar för nationell uppföljning av dessa medel. Kulturrådet ska

- företräda staten i dialog med regionerna om innehållet i deras kulturplaner
- samordna den statliga sektorn genom ett samverkansråd
- besluta om villkor för de statliga medlen
- föra dialog med kulturskaparnas och civilsamhällets centrala organisationer
- följa upp hur de statliga medlen används och återrapportera till regeringen
- bistå med kompetensutveckling och erfarenhetsutbyte.⁶¹

Inom ramen för kultursamverkansmodellen finns samverkansrådet inrättat vid Kulturrådet. Rådet samordnar de statliga perspektiven och värnar de nationella kulturpolitiska målen inom modellen. Det är regeringen som bestämmer vilka statliga myndigheter och nationella institutioner som ingår i samverkansrådet. I samverkansrådet ingår för närvarande Kulturrådet, RAÄ, Riksarkivet, Kungl. biblioteket, Nämnden för hemslöjdsfrågor, Konstnärsnämnden, Riksteatern, Filminstitutet och Länsstyrelsen i Kronobergs län.

Enligt regleringsbrevet för 2015 ska Kulturrådet i sin bedömning och uppföljning av de regionala kulturplanerna särskilt uppmärksamma regionernas arbete för att främja de nationella minoriteternas och i synnerhet romers kultur och kulturarv. Även vid bidragsgivning till verksamheter i Stockholms län ska

⁶⁰ Bibliotekslag (2013:801).

⁶¹ Se www.kulturradet.se.

dessa frågor uppmärksammas. Enligt regleringsbrevet för 2015 ska Kulturrådet främja myndighetens och berörda aktörers samrådsprocesser med civilsamhället och de professionella kulturskaparna inom ramen för kultursamverkansmodellen.

3.5.5 Myndigheten för kulturanalys

Myndigheten för kulturanalys har till uppgift att, med utgångspunkt i de nationella kulturpolitiska målen, utvärdera, analysera och redovisa effekter av förslag och genomförda åtgärder inom kulturområdet. I uppgiften ingår att analysera utvecklingen både inom detta område och inom andra samhällsområden som har betydelse för kulturlivet. Myndigheten ska inom sitt ansvarsområde bistå regeringen med underlag och rekommendationer som kan ligga till grund för utveckling och omprövning av politiken. Kulturanalys ska särskilt löpande utvärdera kultursamverkansmodellen och analysera modellens långsiktiga effekter.⁶² Kulturanalys är en myndighet under Kulturdepartementet.

3.5.6 Övriga statliga myndigheter m.m.

Riksantikvarieämbetet

Riksantikvarieämbetet (RAÄ) har ett nationellt ansvar för frågor om kulturmiljön och kulturarvet. Merparten av myndigheten finns i Stockholm och Visby men också på flera andra orter där myndigheten förvaltar och visar kulturfastigheter. Riksantikvarieämbetet är en myndighet under Kulturdepartementet.

Riksarkivet

Riksarkivet är statens arkivmyndighet med särskilt ansvar för den statliga arkivverksamheten och för arkivvården i hela landet. På Riksarkivet förvaras arkiv från myndigheter och enskilda från medeltiden och framåt. Huvuduppgiften är att se till att vårt gemensamma, dokumentära kulturarv bevaras och är tillgängligt för allmänheten. Riksarkivet finns på flera platser i landet. Riksarkivet är en myndighet under Kulturdepartementet.

Konstnärsnämnden

Konstnärsnämndens övergripande uppgift är att främja möjligheter för konstnärer att vidareutveckla sitt konstnärskap. Konstnärsnämnden är en myndighet under Kulturdepartementet.

⁶² Förordning (2011:124) med instruktion för Myndigheten för kulturanalys.

Kungl. biblioteket

Kungl. Biblioteket (KB) är Sveriges nationalbibliotek. Sedan den första lagen om pliktleveranser stiftades 1661 har i stort sett alla publikationer som getts ut i Sverige samlats in och numera gäller det även musik, såväl fiktiv som icke-fiktiv film samt radio- och tv-utsändningar. Här sparas allt material för framtida generationer, oavsett innehåll och form. Lagen om pliktleveranser har utökats till att gälla visst e-material och delar av svenska webben. KB har i uppdrag att samordna det svenska biblioteksväsendet. KB ska utöva nationell överblick, främja samverkan och utveckling och samla in den officiella biblioteksstatistiken. KB administrerar och utvecklar den nationella bibliotekskatalogen Libris, ett verktyg för landets bibliotek. KB är ett humanistiskt och samhällsvetenskapligt forskningsbibliotek och är en statlig myndighet under Utbildningsdepartementet.

Nämnden för hemslöjdsfrågor

Nämnden för hemslöjdsfrågor (NFH) stärker hemslöjden i hela Sverige genom att planera, driva och följa upp aktiviteter med såväl kulturella som ekonomiska perspektiv. NFH fördelar även statligt stöd till hemslöjdsverksamhet. NFH är en myndighet under Kulturdepartementet.

Länsstyrelserna

Länsstyrelsen är statens företrädare i länen. Den viktigaste uppgiften är att se till att de mål som riksdagen och regeringen slagit fast inom en rad olika politikområden uppnås samtidigt som hänsyn tas till länets förutsättningar. Länsstyrelserna har bl.a. uppgifter inom kulturmiljöområdet, vilka sköts av länsantikvarier.

Svenska Filminstitutet

Stiftelsen Svenska Filminstitutets mål är att stödja produktion, distribution och visning av värdefull film, att bevara och tillgängliggöra det svenska filmarvet och att representera den svenska filmen internationellt. Filminstitutet har i uppdrag av staten att genomföra filmpolitiken i Sverige med målsättningen att stärka filmen i alla led. Som grund för verksamheten finns målen i 2013 års filmavtal och den statliga filmpolitiken.⁶³ Filminstitutet ligger under Kulturdepartementets ansvarsområde.

Riksteatern

Riksteatern är en folkrorelse som äger en turnerande nationalscen. 236 riksteaterföreningar och 46 anslutna organisationer är en del av Riksteatern som arrangerar, förmedlar, producerar och utvecklar scenkonst. Riksteatern ligger under Kulturdepartementets ansvarsområde.

⁶³ Svenska Filminstitutet, e-brev 2015-11-04.

3.5.7 Organisationer

Konstnärliga och litterära yrkesutövares samarbetsnämnd

KLYS är de professionella kulturskaparnas samarbetsorganisation, vars främsta syfte är att samordna yrkesverksamma upphovspersoners och utövande konstnärers intressen när det gäller upphovsrätt, kulturpolitik, yttrandefrihet och mediepolitik, skatter, trygghetssystem, arbetsmarknad och näring, skola och utbildning samt internationella samarbeten. Arbetet sker i första hand på nationell nivå, men i och med kulturpolitikens regionalisering och införandet av kultursamverkansmodellen arbetar KLYS numera i allt större utsträckning på regional nivå.

Kulturrådet ger från och med 2011 ekonomiskt stöd till KLYS för att bl.a. läsa igenom kulturplaner. För pengarna har KLYS kunnat inrätta en heltidstjänst som regionalpolitisk sekreterare. Denne handlägger även frågor som ligger utanför modellen.⁶⁴

Ideell kulturallians

Ideell kulturallians (Ika) samlar det ideella kulturlivet för att främja och utveckla ideella kulturorganisationers samhällsroll genom politiskt inflytande i samspel med varandra och kulturlivet. Initiativet togs av Riksteatern och Ika blev en formell organisation 2010. Ika har i dag 21 medlemsorganisationer som representerar en stor del av det organiserade civilsamhället. På regional nivå finns Ika i tre län (Stockholm, Skåne och Västernorrland). Ika får bidrag från Kulturrådet.⁶⁵

3.6 De sju kultur- och konstområdena

Teater-, dans- och musikverksamhet

En struktur med länsteatrar byggdes upp under 1970-talet. I länsteaternas uppdrag ingår att förse länets invånare med teater, både genom turnéer och genom föreställningar på en fast scen. Länsteatrarna ska verka för att nå nya publikgrupper och se till att barn och unga ges möjlighet till teaterupplevelser. Arrangörsutveckling är också en väsentlig fråga för länsteatrarna. Sex stadsteatrar (Malmö, Helsingborg, Borås, Göteborg, Stockholm och Uppsala) har också sedan länge haft statlig delfinansiering. Stadsteatrarna är i de flesta fall kommunägda bolag där kommunen står för huvuddelen av den offentliga finansieringen. Vid sidan av stads- och länsteatrarna finns även ett antal andra teaterverksamheter som får statsbidrag till regional kulturverksamhet, t.ex. Cirkus Cirkör, Västana Teater och Oktoberteatern.⁶⁶

Villkoren för dans och möjligheterna att se professionell dans varierar kraftigt mellan och inom landets regioner. En del regioner har en välutvecklad

⁶⁴ KLYS, intervju 2015-05-22.

⁶⁵ Se www.ideellkultur.se.

⁶⁶ SOU 2010:11.

infrastruktur för dans med bl.a. satsningar på danskonsulenter, dans- eller scenkonstinstitutioner, gästspelsnätverk och satsningar på regionala utvecklingsprojekt för att stärka infrastrukturen. Andra regioner har en mycket svag infrastruktur för dans.⁶⁷

Det finns fem fasta regionala dansinstitutioner, varav en är en gästspels-scen. Två i Västra Götaland (Göteborgsoperans Danskompani, Regionteater Väst), en i Skåne (Skånes Dansteater), en i Västernorrland (Norrdans) och en i Västerbotten (gästspelsscenen vid Norrlandsoperan). En fast dansinstitution planeras också i Norrbottens län.

Ursprunget till den regionala musikverksamheten är Regionmusiken, som bildades i början av 1970-talet, för att bl.a. komplettera Rikskonserters verksamhet med en regional organisation. När Rikskonsertter och Regionmusiken omorganiserades i slutet av 1980-talet bildades den s.k. länsmusiken. I samband med att kultursamverkansmodellen infördes och att Rikskonsertter lades ned 2011 har den tidigare länsmusikorganisationen förändrats på många håll. Hur organisationen ser ut i dag varierar därför mycket mellan olika landsting och regioner.⁶⁸

Den regionala musikverksamheten har fokus på barn och unga och man samarbetar ofta med förskolor och skolor. De regionala musikorganisationerna ger också konserter i vården och samverkar med olika arrangörer. Många verkar för att utveckla och bredda utbudet och spelplatserna och för att nå nya målgrupper. I några län har den regionala musikverksamheten hel- eller deltidanställda musiker, men man samverkar också med det fria musiklivet. Några regioner har orkesterverksamhet med statligt stöd.⁶⁹

Museiverksamhet

De regionala museerna eller läns museerna arbetar för att utforska, bevara, vårda, levandegöra och sprida kunskap om den regionala kulturhistorien och kulturarvet. Huvudsakligen arbetar man med utställningar, pedagogisk verksamhet, rådgivning och dokumentation.

Systemet med särskilda läns museer påbörjades under 1920-talet på initiativ av Riksantikvarieämbetet i syfte att skapa en organisation för framför allt kulturmiljöarbetet. De regionala museerna genomgick under 1960-talet stora förändringar och breddade sina verksamheter. Kulturmiljöfrågorna fanns fortfarande med som en central uppgift men nu betonades också museernas roll som regionala kulturinstitutioner med pedagogiska uppgifter. I samband med att länsantikvarietjänster inrättades på länsstyrelserna 1976 flyttades ansvaret för den regionala kulturmiljövården till stor del över från läns museerna till länsstyrelserna. Under samma period gjordes ändringar i det statliga bidragssystemet som innebar att läns museerna i likhet med övriga regionala kulturinstitutioner fick bidrag från staten för delar av sina personalkostnader. Landstingen

⁶⁷ Konstnärskommittén/Statens kulturråd (2015).

⁶⁸ Svensk Scenkonst (2015).

⁶⁹ Svensk Scenkonst (2015) och SOU 2010:11.

och kommunerna skulle dock bära huvudansvaret för läns museernas verksamhet och ekonomi.⁷⁰

Regional biblioteksverksamhet och läs- och litteraturfrämjande verksamhet

Den regionala biblioteksverksamheten har sedan länge bedrivits av läns- och regionbibliotek. Kultursamverkansmodellens införande har dock inneburit att det regionala biblioteksarbetet kan ske i olika organisatoriska former. Statsbidragen till länsbiblioteken har sitt ursprung i 1930 års biblioteksförfattning som föreskrev att ett centralbibliotek skulle inrättas i alla län.

Den regionala biblioteksverksamheten har ingen verksamhet som riktar sig direkt till invånarna. I stället är länsbiblioteken kompetenshöjande organisationer som har i uppgift att i första hand stödja folkbibliotekens verksamhet och fungera som ett nav för den kommunala biblioteksutvecklingen. Flera regionala biblioteksverksamheter har också en praktiskt samordnande roll för transporter mellan folkbibliotek, bibliotekssystem eller e-resurser.⁷¹

Den nya bibliotekslagen 2014 förtydligade att den regionala biblioteksverksamhetens roll i första hand är att främja samarbete, verksamhetsutveckling och kvalitet för folkbiblioteken i länet. Lagen föreskriver att det ska finnas biblioteksplaner för de regionala biblioteksverksamheterna. Regionerna stöder också kommunerna i deras framtagande av biblioteksplaner.⁷²

KB:s och Kulturrådets uppdrag tangerar och går delvis in i varandra. KB är landets biblioteksmyndighet och har därmed kompetensen kring biblioteksdelarna i kultursamverkansmodellen, medan Kulturrådet är myndigheten för litteratur och läsning. I praktiken betyder det att KB följer hur kommunerna förhåller sig till bibliotekslagen, läser de kommunala och regionala biblioteksplanerna och samlar statistik om alla offentligt finansierade bibliotek. I läsningen av de regionala kulturplanerna kommenterar KB biblioteksbeskrivningarna, men inte de läs- och litteraturfrämjande avsnitten.⁷³

Konst- och kulturfrämjande verksamhet

Den konst- och kulturfrämjande verksamheten är organiserad på olika sätt i landets regioner. Verksamheten leds ofta av konsulenter inom olika områden.

Konstkonsulenterna arbetar för att främja människors möjlighet att möta konst och för att ge en helhetssyn på konsten och dess relation till det övriga samhället. I arbetet ingår att verka för att barn och unga får möta det professionella konstlivet och ha tillgång till den kunskap som finns i konsten för att kunna utveckla sitt eget konstnärliga uttryck. Dessutom arbetar de med att

⁷⁰ SOU 2010:11.

⁷¹ SOU 2010:11 och Kungliga biblioteket (2014).

⁷² KB (2014).

⁷³ KB, intervju 2015-06-25.

skapa bättre förutsättningar för konstnärer att verka i regionen genom kompetensutveckling, projekt och samarbeten. Konsumenten ger också stöd till olika amatörorganisationer, t.ex. konstföreningar.

Regional enskild arkivverksamhet

I kultursamverkansmodellen ingår medel till regional enskild arkivverksamhet, t.ex. folkrörelse-, förenings- och näringslivsarkiv. Arkiven är medlemsägda och finansieras till stor del av offentliga bidrag. Storleken och organisationen ser olika ut i olika delar av landet. De flesta fungerar som reguljära arkivinstitutioner, men några är enbart paraplyorganisationer som arbetar med att stödja och främja arkivhanteringen hos sina medlemsorganisationer.

Tidigare var det Riksarkivets nämnd för enskilda arkiv som fördelade medlen till regional enskild arkivverksamhet. Numera fördelar Riksarkivet enbart statliga medel till riksomfattande arkiv och arkivorganisationer samt till regionala enskilda arkiv i Stockholms län.

Filmkulturell verksamhet

Den regionala filmkulturella verksamheten bedrivs vid de 19 regionala resurscentrum för film och video som funnits sedan 1990-talet. Verksamheten leds av regionala filmkonsulenter och har tre huvudområden. För det första det filmpedagogiska arbetet, som syftar till att öka möjligheten för barn och unga att uppleva och skapa med rörliga bilder, både i skolan och på fritiden. Det pedagogiska arbetet bedrivs i nära samarbete med kommunerna och Filminstitutet. Det andra huvudområdet är att främja spridning och visning av film, t.ex. att väcka ett kommunalt engagemang för en biograf eller att arrangera visningsturnéer. Slutligen arbetar man med talangutveckling i olika projekt riktade till unga filmare. I olika grad riktas verksamhet också till professionella filmare och filmproduktion. Arbetet kan också bestå i att låna ut teknisk utrustning.⁷⁴

I beskrivningar av samverkansmodellens sjätte område finns ibland tilläggat ”med särskild inriktning på barn och unga” med. Bakgrunden är att det stöd som fördelades av Filminstitutet till regionala resurscentrum ända sedan det infördes i slutet av 1990-talet har haft barn och unga i fokus men med viss öppning åt mer breddad verksamhet. Formuleringen om barn och unga finns inte med i något av de styrdokument som reglerar arbetet med kultursamverkansmodellen. Kulturrådet väljer att ha med formuleringen på sin webbplats för att förtydliga att det t.ex. inte handlar om filmproduktion. Man hänvisar också till filmpropositionen från 2005 som pekar ut barn och ungdomar som den viktigaste målgruppen.⁷⁵ Kultursamverkansutredningen hade också med

⁷⁴ Se sfi.se, avläst 2015-08-20. Svenska Filminstitutet, e-brev 2015-11-04.

⁷⁵ Prop. 2005/06:342: ”Främst skall stödet till regionala resurscentrum för film och video enligt gällande riktlinjer användas för verksamheter på filmområdet av och för barn och ungdom. Stödet kan bl.a. användas för stöd, utveckling och samordning av kommunernas arbete med skolbio och videoverkstäder för barn och ungdom, liksom för kompetensutveckling av

formuleringen ”med särskild inriktning på barn och unga” och i den förordning om statsbidrag till regional kulturverksamhet som gäller för Stockholms län står att bidraget syftar till verksamhet ”framför allt med och för barn och ungdom”.⁷⁶

Hemslöjd

Regional hemslöjdsverksamhet bedrivs oftast av hemslöjdskonsulenter och syftar till att bredda intresset för och öka kunskapen om hemslöjd i länet eller regionen. Verksamheten vänder sig både till amatörer och professionella. Barn och unga är ofta en prioriterad målgrupp och man samarbetar med skolor, museer och föreningar. Insatserna ska underlätta kontakter mellan offentliga, ideella och privata verksamheter och uppmuntra hemslöjden som kulturell näring.⁷⁷

lärare och annan personal. Stödet kan även användas för andra verksamheter på det filmkulturella området, såsom åtgärder för att främja spridning och visning av kvalitetsfilm eller till s.k. plantskolor för unga filmare inom film och video. I viss begränsad utsträckning kan stödet därutöver användas för produktion och distribution av kort- och dokumentärfilm. Ett villkor för Filminstitutets stöd är att landsting, kommun eller annan huvudman lämnar bidrag till verksamheten med ett belopp som minst motsvarar Filminstitutets bidrag.”

⁷⁶ SOU 2010:11. Förordning (1996:1598) om statsbidrag till regional kulturverksamhet.

⁷⁷ Se nfh.se, avläst 2015-08-20.

4 Kultursamverkansmodellen: mål och styrning

Sammanfattande iakttagelser

- Kultursamverkansmodellen har ökat medvetenheten om de nationella kulturpolitiska målen men det är oklart hur modellen bidrar till att nå dessa mål.
- En tanke med modellen var att möjliggöra ökad regional variation. Det finns stora skillnader i kulturutbud mellan länen men det är oklart om modellen har påverkat dessa skillnader.
- Det finns också skillnader inom länen. Modellen har lett till en diskussion om balansen mellan olika länsdelar, framför allt mellan stora och små kommuner. Möjligheterna att delta i och utöva kulturverksamhet är mindre i små och glest befolkade kommuner.
- Förutsättningarna för professionella kulturskapare skiljer sig åt mellan olika delar av landet.
- Modellen ger förutsättningar för att nå nya grupper men den har hittills inte påverkat det arbetet. Den fångar inte heller upp nydanande verksamheter mer än tidigare modeller.
- Modellen anses ha lett till ett ökat regionalt och kommunalt inflytande, men den statliga styrningen anses fortfarande vara stark.
- Stora kommuner upplever ett minskat inflytande och framför kritik mot modellen.
- Utifrån ett samiskt perspektiv har modellen inte bidragit till att nå de kulturpolitiska målen.

4.1 Modellen och de nationella kulturpolitiska målen

Bakgrund

Fördelningen av statsbidraget till regional kulturverksamhet ska bidra till att uppnå de nationella kulturpolitiska målen samt att öka möjligheterna till regionala prioriteringar och variationer. Utifrån detta ändamål ska regionen ansvara för att bidragsgivningen främjar en god tillgång till sju namngivna konst- och kulturområden.

En av de frågor som har ingått i denna uppföljning har varit att analysera hur införandet av kultursamverkansmodellen har bidragit till möjligheten att nå de kulturpolitiska mål som riksdagen har beslutat om. Enligt dessa mål ska alla ha möjlighet att delta i kulturlivet. Kulturpolitiken ska bl.a. främja allas möjlighet till kulturupplevelser och till att utveckla sina skapande förmågor och konstnärlig förnyelse.

Modellen har gjort klart för fler aktörer att det finns kulturpolitiska mål

Uppföljningen visar att modellen har förtydligat att det finns nationella kulturpolitiska mål. Den har ökat medvetenheten om målen hos politiker på kommunal och regional nivå, liksom hos avnämare. Några kulturchefer i regionerna har framfört att kunskapen om de nationella kulturpolitiska målen har ökat och att de som inte arbetar med kulturpolitik har fått djupare kunskaper om kulturpolitiska mål på både kommunal, regional och statlig nivå. En del konstaterar att det var mycket diskussion när modellen infördes och att målen då blev en bra plattform för arbetet. Riksarkivet framför att modellen har inneburit att alla institutioner numera känner till de kulturpolitiska målen, vilket inte var fallet tidigare.

De nationella kulturpolitiska målen har aktivt förts ut till regioner och landsting genom arbetet med samverkansmodellen. Konstnärsnämndens erfarenhet är att det aldrig har funnits en större medvetenhet om de nationella kulturpolitiska målen än nu. Modellen tydliggör genom sin dialogform att det rör sig om gemensamma målsättningar, vilket har gjort att målen nu även används av regionerna för att främja hela regionens kultursektor. Det betyder att modellen även har vitaliserat arbetet med den nationella kulturpolitiken utanför ramarna för samverkansmodellen. De nationella målen skapar en gemensam plattform för samtal mellan stat, regioner och kommuner, vilket Konstnärsnämnden anser vara mycket värdefullt. Begrepp som mångfald, konstnärlig kvalitet och konstnärlig förnyelse diskuteras i hela landet och regionerna måste genom kulturplanerna formulera vad de menar med begreppen och hur de ska realiseras inom olika verksamheter.

Bland de intervjuade kulturinstitutionerna har bl.a. Skånes Dansteater betonat att kultursamverkansmodellen har underlättat arbetet med att jobba för de nationella kulturpolitiska målen:

Målen är närvarande vid diskussionerna med regionen. Det är rimligt och bra att alla med offentlig finansiering arbetar för mål som exempelvis mångfald eller med särskilt prioriterade grupper.⁷⁸

Även t.ex. Upplandsmuseet menar att de nationella målen är viktiga:

De nationella kulturpolitiska målen är närvarande och de utgör strukturen för kulturplanen. De nationella kulturpolitiska målen är också närvarande i Kil-samarbetet⁷⁹ och markeras tydligt från landstingets sida. De nationella kulturpolitiska målen är mer närvarande nu än tidigare och det är möjligt att det är en konsekvens av kultursamverkansmodellen.⁸⁰

De kulturpolitiska målen aktualiseras i samband med bidragsansökningar. Ystads kommun menar att när man söker bidrag visar blanketterna tydligt vad modellen vill sätta fokus på. Det finns också en risk med detta. Tjänstemän vid

⁷⁸ Skånes Dansteater, intervju 2015-05-21.

⁷⁹ Kil-samarbetet beskrivs närmare i avsnitt 7.2.

⁸⁰ Upplandsmuseet, intervju 2015-06-03.

Ystads kommun menar att fokuseringen på frågor kring jämställdhet, integration m.m. kan leda till att verksamheten blir utslätad när allt ska vara politiskt korrekt, vilket kan ske på bekostnad av den konstnärliga friheten.

Även kommunerna är nu mer medvetna om de kulturpolitiska målen

Uppföljningen visar att modellen har lett till att även kommunerna har blivit mer medvetna om de kulturpolitiska målen. I Uppsala län menar landstinget att de nationella kulturpolitiska målen alltid har varit levande i landsting och regioner. Uppsala län har också sedan många år egna kulturpolitiska mål för länet. Den stora vinsten med kultursamverkansmodellen är dock att även kommunerna har blivit medvetna om de nationella målen. Älvkarleby kommun anser att kultursamverkansmodellen har gjort det tydligt att kulturpolitiken gäller *hela* länet och att den tydligheten tidigare saknades.

Även Storumans kommun anser att kultursamverkansmodellen har inneburit att målen och prioriteringarna inom kulturområdet har blivit tydligare. Tidigare hade man över huvud taget ingen kulturplan. Storumans kommun menar att kultursamverkansmodellen därför är viktig för små kommuner.

Uppföljningen visar att kommunerna arbetar utifrån de nationella kulturpolitiska målen och att de finns i bakgrunden. Ystads kommun menar att kommunens kulturplaner har påverkats av bl.a. Kulturutredningen. Dessutom har kommunen tagit fram egna kulturpolitiska mål. Kommunen har tagit fasta på bl.a. konstnärsdelen i de kulturpolitiska målen, exempelvis genom att rent konkret tänka på konstnärernas villkor i de projekt som kommunen driver.

Oklart hur modellen bidrar till möjligheten att nå målen

Det är oklart hur kultursamverkansmodellen i sig bidrar till möjligheten att nå de kulturpolitiska målen. SKL:s nätverk för regionala kulturchefer bekräftar bilden av att man i och med modellens struktur har börjat prata mer om konst och kulturpolitik på lokal nivå, vilket man inte gjorde förut. Samtidigt betonar man att det har gått kort tid sedan kultursamverkansmodellen infördes, och att det därför kan vara svårt att säga hur den har bidragit till att nå de kulturpolitiska målen. Några kulturchefer tycker att modellen i sig hittills inte har påverkat möjligheten att nå de nationella kulturpolitiska målen. Målen har dock haft betydelse eftersom de ska tolkas och förstås av politiker på regional och lokal nivå. För regionerna och kommunerna är de nationella målen ett stöd, och flera kulturchefer har framfört att man kan säga att modellen har gjort att de nationella målen har flyttat ned till regional och kommunal nivå.

En av de intervjuade kulturinstitutionerna, Skånes Dansteater, konstaterar att mål alltid finns med i arbetet, men att det är svårt att säga om modellen i sig påverkar möjligheten att nå målen. En annan institution, Musik i Syd, menar att modellen skapar en medvetenhet och tvingar institutionerna att tänka till. Kulturrådets attityd och krav på redovisning upplevs vara viktiga parametrar för att få genomslag för de nationella målen. Detta ses som en viktig uppgift för Kulturrådet.

Länsmuseernas samarbetsråd menar att det inte går att besvara frågan om modellen bidrar till att nå de kulturpolitiska målen eftersom regionerna har lagt olika vikt vid målen i sin kommunikation med de regionala kulturarvsoperatörerna. I en del regioner har de nationella målen upplevts som tydligare och i andra som mer osynliga.

Möjligheterna att nå de kulturpolitiska målen varierar mellan olika regioner. Svensk Scenkonst menar att ekonomiskt starka regioner kan kompensera för att statens andel inte följt kostnadsökningarna, medan resurssvaga regioner får svårare att nå målen. Särskilt målet att främja internationellt och interkulturellt utbyte och samverkan riskerar att falla mellan stolarna eller åtminstone bli något som endast de mest resursstarka regionerna maktar med.

Kulturförvaltningen i Malmö stad anser att samverkansmodellen leder till att man får en kulturpolitik för små kommuner och en annan för städer, vilket är nytt inom den svenska kulturpolitiken. Kulturförvaltningen upplever att samverkansmodellen har förändrats sedan den infördes:

Inledningsvis var man positiv till modellen men i dagsläget ser man många problem. Modellen leder till ”kohandel”. Idealet är att alla områden ser hur man kan bidra till helheten, men som det är nu ser alla till sitt eget.⁸¹

Malmö ifrågasätter vidare hur staten med hjälp av modellen ska kunna påverka och stödja verksamheter som man tycker är viktiga och bra.

Svårt att nå de kulturpolitiska målen ur ett samiskt perspektiv

I uppföljningen har det ingått att närmare studera modellens konsekvenser för de nationella minoriteternas kultur, och då särskilt för den samiska kulturen.

Sametinget har egna kulturanslag och beslutar om fördelningen av statens bidrag till samisk kultur och samiska organisationer enligt bestämmelserna i Sametingslagen (1992:1433) och ett kulturpolitiska handlingsprogram. Kulturrådet har i en kommentar framfört att kultursamverkansmodellen ska ses som ett komplement till dessa bidrag, ett komplement som inte fanns före samverkansmodellen.

Sametinget menar att samverkansmodellen inte har bidragit till att nå de nationella kulturpolitiska målen ur ett samiskt perspektiv. I dag finns det inte några resurser för att de samiska konst- och kulturinstitutionerna ska kunna vara en dynamisk, utmanande och obunden kraft med yttrandefriheten som grund. Institutionerna har enligt Sametinget inte heller möjlighet att erbjuda barn och ungdomar att prova på exempelvis slöjd och teater eller att nå hela den samiska publiken eller de samiska läsarna med sitt utbud. Kreativiteten, mångfalden och den konstnärliga kvaliteten inom samiskt konst- och kulturliv upplevs vara hotad då det inte finns möjlighet att främja återväxten. Bristen på resurser hindrar samiska konst- och kulturaktörer att aktivt arbeta för att främja känslan av att den samiska kulturen är värdefull och att samer har lika stor rättighet att utöva och uppleva den som det övriga samhället. Utifrån denna

⁸¹ Malmö stad, intervju 2015-05-21.

verklighet menar Sametinget att det är långt kvar innan de kulturpolitiska målen är uppnådda.

Oklart vad och var den nationella kulturpolitiken är i modellen

I denna uppföljning har ett antal aktörer framfört att man upplever att staten genom modellen har dragit sig tillbaka och fört över ansvaret för de regionala kulturinstitutionerna till regionerna och kommunerna. Västerbottensteatern anser att eftersom staten anger målen för kulturpolitiken får den inte abdikera från sitt ansvar. Staten måste vara mer närvarande i kulturpolitiken – det är viktigt för landet i sin helhet. Staten måste komma tillbaka och ha helhetsbilden i förhållande till målen. För att uppnå det måste kanske modellen ändras.

Malmö stad anser att samverkansmodellen har ställt frågan om målet med den statliga kulturpolitiken på sin spets. Vissa delar är uppenbara – såsom att barn och unga är prioriterade grupper – men i övrigt är det svårt att svara på frågan vad den nationella kulturpolitiken egentligen innebär. Vidare menar Malmö att det finns verksamheter av nationellt intresse som inte går att genomföra inom ramen för kultursamverkansmodellen. Till exempel är digitalisering något som kommunerna inte kan göra helt på egen hand. Det skulle därför kunna vara ett område för den nationella kulturpolitiken.

Presidiet vid Region Skånes kulturnämnd menar att det upplevs som oklart vad tanken var när kultursamverkansmodellen infördes och att den nationella nivån inte har lyssnat på den regionala nivån.

Målen står inte alltid i centrum

Flera aktörer har pekat på att staten sänder olika styrsignaler. En sådan aktör är SKL som upplever att staten genom förordningen dels anger att regionerna ska ges möjligheter att prioritera, dels att bidragen ska ges inom ett begränsat antal områden:

Om det är viktigt för staten att de nationella kulturpolitiska målen står i centrum för medlen inom kultursamverkansmodellen bör det också påverka förordningens utformande. Nu ligger tyngdpunkten på sju konst/kulturområden och inte på de kulturpolitiska målen. Det bör i så fall också vara de nationella målen som Kulturrådet följer upp.⁸²

Kulturrådet har i uppföljningen uppgett att de kulturpolitiska målen fortsättningsvis ska utgöra utgångspunkt för redovisningen.

RAÄ menar att även målen för kulturmiljöarbetet har en potential att bli mål som kan användas som en utgångspunkt för kultursamverkansmodellen. Om detta ska uppnås måste det komma riktlinjer om detta från regeringen. RAÄ har i en kommentar framfört att även Kulturrådet anser att målen för kulturmiljöarbetet kan användas som utgångspunkt för kultursamverkansmodellen. Kulturrådet uppger i en kartläggning från 2014 över hur statliga myndigheter arbetar med de nationella målen för kulturmiljöarbete att Kulturrådet

⁸² SKL, intervju 2015-04-21.

har möjlighet att inom sitt arbete och sina uppdrag bidra till att uppfylla de nationella målen för kulturmiljöarbetet. Genom kultursamverkansmodellen skapas en möjlighet att på ett övergripande plan ange ändamålen med det statliga stödet.

4.2 Modellens påverkan på möjlighet till utövande och deltagande

4.2.1 Regionala aspekter

Bakgrund

Ett syfte med att införa kultursamverkansmodellen var att öka det regionala inflytandet. Inför beslutet om kultursamverkansmodellen fanns det en mindre andel remissinstanser som bl.a. pekade på att det fanns en risk för ökade regionala skillnader.

Stora skillnader i kulturutbud mellan länen

I uppföljningen har att flertal aktörer konstaterat att det i dag råder stora regionala skillnader i kulturutbudet mellan länen, inte minst mellan storstadslän och mer glesbefolkade län. Förhållandena i Sveriges olika län ser olika ut beroende på demografi och geografi.

I uppföljningen har en del aktörer framfört att små och svaga regioner har svårt att klara sin uppgift, och att det behövs statliga pengar för detta. Ett sådant exempel är Uppsala län, där det genomförs stora besparingar. I vissa andra län ökar däremot regionen sin finansiering, t.ex. Skåne. Förutsättningarna är därmed mycket olika i olika län. Uppsala läns landsting menar att det har uppstått en skillnad mellan regionerna som inte är bra och efterlyser mer likvärdighet mellan länen:

Starka regioner kan sätta in egna resurser när statens finansiering inte hänger med – andra regioner kan inte göra det. Svaga län med stora sjukhus får det svårt. I Uppsala län råder besparingskrav och landstinget tvingas prioritera sjukvården. Det är viktigt med en nationell överblick som ger likvärdighet mellan länen.⁸³

Västerbottensteatern berättar att det fanns en oro för ökade regionala skillnader när modellen infördes och att den oron finns kvar. Teatern upplever att det är redan starka regioner som får mer pengar. I de starka regionerna blir också kulturpolitikerna starkare. Kulturpolitikerna i de svagare regionerna måste bli mer aktiva.

Det finns aktörer som menar att modellen ökar risken för regionala skillnader, t.ex. landsantikvarien i Skåne:

⁸³ Uppsala läns landsting, intervju 2015-05-13.

Regionmuseet menar att det finns risker för att det kan bli mycket olika i olika delar av landet till följd av modellen. Det är inte bra om det blir för asymmetriskt och större geografiska olikheter. Det måste finnas en grundläggande infrastruktur som är likvärdig över landet.⁸⁴

Länsmuseernas samarbetsråd uppfattar att olika regioner har behandlat kulturplaneprocessen på olika sätt, vilket har lett till att de regionala skillnaderna ökar. I län som styrs av regionförbund finns det en tendens att dessa inte, på samma sätt som etablerade regioner, har samma förmåga att skapa långsiktiga resurser och strategier för kulturen. Samarbetsrådet menar att man från statens sida borde föra diskussioner med regionerna om vilka grundläggande resurser och kompetenser som bör finnas i varje region, exempelvis i form av kulturmiljökompetens, regional kulturarvskunskap, pedagogiskt utbud för skolan och folkbildningen och samlingarnas vård. Även andra aktörer, bl.a. Musik i Uppland, menar att staten borde ta ett större ansvar och stå upp för att det ska finnas kultur i hela landet.

I uppföljningen har det framkommit att de smalare konstarterna är mer bekyrade om regionala skillnader och de menar att staten bör ta ansvar där regionerna har svårt att klara finansieringen. I det fria musiklivet är man orolig för en minskad mångfald.⁸⁵

I storstäderna finns det många konstnärer och där förs det en mer uttalad konstnärspolitik. KLYS understryker att professionella kulturskapare ska kunna bo och verka i hela landet. KLYS bedömer att regionala politiker inte alltid förstår vikten av professionella kulturskapare och framhåller att regionerna har ett ansvar för att det finns möjligheter för konstnärer att verka i alla regioner.

Svenska Hemslöjdsföreningarnas Riksförbund (Hemslöjden) ser vissa skillnader i regionerna när det gäller villkoren för hemslöjdens roll i kulturlivet. De känner också en viss oro för att regionaliseringen bidrar till att regionerna blir just regionaliserade och att samverkan med övriga regioner och den nationella verksamheten försvagas. Hemslöjden tror inte att detta i längden stärker det regionala perspektivet utan på sikt leder till en försvagning av kulturlivet.

I samband med en nationell träff för konsulenter framfördes att modellen kan ha försämrat möjligheterna att samverka över läns- och regiongränserna.⁸⁶

Oklart om modellen i sig har påverkat regionala skillnader

Flera aktörer har i denna uppföljning framfört att modellen i sig inte har påverkat möjligheten att utöva och delta i kulturverksamheter i olika län och länsdelar.⁸⁷

⁸⁴ Regionmuseet Kristianstad, intervju 2015-05-20.

⁸⁵ KLYS, intervju 2015-05-22.

⁸⁶ Nationell konsulentträff 2015-08-21, skriftligt svar 2015-08-25.

⁸⁷ Bl.a. Statens kulturråd, intervju 2015-04-24.

Flera aktörer betonar att det finns regionala skillnader och att det inte är likvärdigt mellan olika län, men att det är oklart om detta kan kopplas till modellen i sig. Flera aktörer har pekat på att modellen har haft olika effekter i olika regioner. Att det ser olika ut i olika delar av Sverige har historiska orsaker.

Konstnärdsnämnden är positiv till modellen men pekar på yttre förhållanden som utgör utmaningar. En del regioner är små och har inte några institutioner vars medel kan bilda basen för kultursamverkansmodellen, vilket kan göra att kulturverksamheter har svårt att överleva. De geografiska avstånd som finns i vissa regioner kan utgöra hinder för att nå ut till publik och deltagare. Konstnärdsnämnden menar att det är svårt att svara på om modellen påverkat möjligheten att utöva och delta i kulturverksamheter i olika regioner:

Modellen har inte förändrat det faktum att vissa regioner är små och har begränsade resurser att fördela till kulturområdet.⁸⁸

Bland annat Ika har konstaterat att de organisationer och verksamheter som redan innan modellen infördes hade en framträdande roll i länet även har det i dag. Modellen i sig har inte ändrat detta.

I en rapport från Tillväxtanalys framkommer att det finns en viss besvikelse över att modellen inte har betytt mer för ”gräsrotskulturen”. I rapporten beskrivs att det har förts fram förslag om att kultursamverkansmodellen borde balanseras så att den bättre tillgodoser små, fattiga kommuners behov.⁸⁹

Modellen är tänkt att leda till ökad variation

Det råder olika förutsättningar i olika delar av landet. SKL har i uppföljningen betonat att det därför är naturligt att man tillåter att det finns variationer och olikheter mellan olika delar av landet:

ett syfte med kultursamverkansmodellen är att tillåta variation.⁹⁰

Även Region Skåne har betonat att modellen bygger på att det *inte* ska vara en regional likvärdighet. Modellen ska i stället bejaka olikheter och asymmetri mellan regionerna i Sverige.

Flera aktörer har konstaterat att olika län har olika profiler inom kulturområdet. Musik Uppland menar att det är lovvärt att satsa på länets profil, men att man också måste se till helheten. Alla län kan inte ha ett utbud inom alla kulturområden. Alla län är heller inte bra på all kultur.

En inbyggd konflikt?

Tjänstemän vid Kulturdepartementet konstaterar att det finns en målkonflikt i modellen: Modellen bygger på att det å ena sidan ska finnas möjlighet att göra regionala prioriteringar, samtidigt som man å andra sidan inte vill att det ska bli alltför stora skillnader mellan Sveriges olika län.

⁸⁸ Konstnärdsnämnden, skriftligt svar 2015-08-27.

⁸⁹ Tillväxtanalys (2015).

⁹⁰ SKL, intervju 2015-04-21.

Kultursamverkansmodellen utgick ursprungligen från större regioner

I dagsläget ingår såväl landsting och regioner som regionförbund i kultursamverkansmodellen. Ett antal aktörer har i uppföljningen konstaterat att när de första förslagen kring kultursamverkansmodellen kom utgick man från att storregioner skulle införas. Bland annat tjänstemän vid Kulturdepartementet konstaterar att Kulturutredningens förslag om portföljmodellen byggde på att större regioner skulle införas.

Skånes Dansteater menar att modellen skulle kunna bidra till att utjämna skillnader men gör det inte i så stor utsträckning. En anledning är regionernas storlek:

När modellen sjösattes fördes diskussioner om genomförande av storregioner och kanske hade modellen fungerat bättre om de förslagen hade realiserats. En större region kan lägga ett pussel med olika verksamheter, vilket också kan innebära att man förändrar uppdragen. Med fler färger i paletten finns det större möjligheter att måla den tavla du vill. Som det är nu är det svårare för mindre landsting och regioner; de är mer låsta och kan inte genomföra så stora förändringar, även om de kanske skulle vilja.⁹¹

Även Konstnärsnämnden påminner om att modellen formulerades med utgångspunkten att en regionreform skulle ha genomförts i hela landet. Det faktum att modellen nu inte är enhetlig utan att staten är i dialog med en blandning av regioner och landsting med stora skillnader i storlek gör arbetet komplext, liksom det faktum att Stockholm ännu inte är med. Några regionala konsulenter har framfört att det är svårt att åstadkomma verklig förändring så länge länen/regionerna är så små.

Uppsala kommun menar att man skulle få en större utväxling av modellen om större regioner infördes. Det är t.ex. dyrt att ha en egen orkester i varje län. Kommunen menar att modellen hittills har fått störst genomslag och effekt i de delar av landet där det bildats regioner.

Regeringen har aviserat att den kommer att utse förhandlingspersoner som ska få i uppgift att tillsammans med berörda parter skapa nya regioner i Sverige. Senast i december 2017 bör beslut fattas om en ändrad landstingsindelning för att en eller flera regioner ska kunna bildas den 1 januari 2019. Regeringens ambition är att detta ska ske i bred politisk samverkan.⁹²

Skillnader inom respektive region

Förutsättningarna ser även olika ut inom de län som har ingått i denna uppföljning.

I Västerbotten finns en diskussion om balansen mellan olika delar av länet, dels mellan kustlandet och inlandet, dels mellan de två största kommunerna. Såhkie Umeå sameförening konstaterar att det kan vara provocerande för politiker från andra delar av regionen när Region Västerbotten ger stöd till en verksamhet som är förlagd till Umeå. Region Västerbotten berättar att bl.a.

⁹¹ Skånes Dansteater, intervju 2015-05-21.

⁹² Se www.regeringen.se, avläst 2015-08-07.

Norrlandsoperan i Umeå uppfattas som dominerande, vilket delvis beror på att det är en så pass stor budgetpost i den statliga respektive regionala kulturbudgeten. Det finns generellt sett en kritik mot att många institutioner ligger i Umeå. Storumans kommun menar däremot att man måste ha förståelse för att stora institutioner måste finnas centralt placerade.

Umeå kommun uppger att regionen har prioriterat de små kommunerna i arbetet med kulturplanen. Kommunen menar att detta är en rimlig prioritering eftersom kulturplanen omfattar hela regionen och det är viktigt att de små kommunerna får komma till tals. Umeå kommun menar att kultursamverkansmodellen betyder mer för de mindre kommunerna. Umeå kommun har egna resurser och modellen är därför inte lika viktig för kommunen. Regionen är tydlig med att man har ett större perspektiv och det balanserar man väl, enligt Umeå kommun. Regionen kan inte förväntas fånga upp alla initiativ som kommunen tar.

Malmö stad upplever att man har en annan situation än övriga kommuner i Skåne. Malmö menar att det skulle behövas en sammanhållande faktor mellan kommunerna i regionen och man har erbjudit sig att fungera som koordinator. De andra kommunerna var enligt Malmö positiva till förslaget, men regionen var negativ. Malmö skulle kunna ses som en motor för kulturarbetet i regionen. När det finns en stor kommun i en region med många mindre kommuner bedömer man att det är helt rimligt att den stora kommunen är generös och bidrar med mer.

Malmö Stadsteater har framfört att modellen har skärpt konflikten mellan storstaden Malmö och andra kommuner i Skåne:

Det som görs i Malmö räknas inte som regional kultur vilket gör det komplicerat för oss som inte har tydliga regionala uppdrag.⁹³

Malmö Stadsteater menar vidare att det finns en stad-land-konflikt, och att modellen inte kan lösa denna konflikt i Skåne. Stadsteatern menar att modellen har inneburit att diskussionen har koncentrerats till om pengar ska gå till Malmö eller inte:

Regionpolitikerna anser att ”regionen” är den del av Skåne som finns utanför Malmö stad. Stadsteatern uppfattar att regionen anser att för mycket pengar går till Malmö.⁹⁴

Ystads kommun anser att den största delen av de regionala bidragen i Region Skåne går till västra Skåne, dvs. de kommuner som ligger nära regionens centrum. Östra Skåne, bl.a. Kristianstad och Ystad, uppges inte få så mycket även om verksamheten där är lika bra. Man upplever därför att man inte blir sedd.

En av de besökta kulturverksamheterna i Skåne, Konstitutet,⁹⁵ konstaterar att insatser och resurser inom bild och form i Skåne till stor del är koncentrerade till Malmö. Konstitutet vill lyfta flera verksamheter på andra håll i länet

⁹³ Malmö Stadsteater, intervju 2015-05-20.

⁹⁴ Malmö Stadsteater, intervju 2015-05-20.

⁹⁵ Konstitutet är en samordnande resursplattform för bild och form i Malmö.

och menar att modellen främjar spridning över hela länet. Konstitutet har påbörjat en dialog med vissa kommuner om hur man kan arbeta mer lokalt. Konstitutet betonar att det är viktigt att också kommunerna är med och finansierar verksamheten. Modellen fyller en viktig funktion när det gäller att kunna arbeta på både läns- och kommunnivå.

De tre län som har besökts har framfört att de arbetar för att utjämna olikheter inom länet. Exempelvis Region Skåne arbetar utifrån målet att alla ska ha tillgång till kultur. Detta är något som regionen uppger att man ständigt tar upp i dialogen med kommunerna. Samtidigt inser man att alla kommuner inte kan ha ett eget utbud.

Möjlighet att delta i och utöva kulturverksamheter i små och glest befolkade kommuner

Uppföljningen visar att möjligheterna att delta i och utöva kulturverksamheter skiljer sig mycket mellan stora och små kommuner. De små kommunerna har inte samma möjligheter som de större kommunerna. En av de små kommuner som har ingått i uppföljningen är Älvkarleby. Kommunens tjänstemän beskriver situationen på följande sätt:

Älvkarleby är inte med i scenkonstkarusellen eftersom man inte har någon större scen. Det finns inte heller någon konst- eller teaterförening i kommunen, vilket gör att det är svårt att få Riksteatern till kommunen. Oftast är uppsättningarna så stora att de inte kan komma till Älvkarleby. Hittills har ingen uppsättning anpassats för att göra föreställningar i Älvkarleby möjliga. Inför starten av scenskonstkarusellen diskuterades svårigheterna för mindre kommuner att ta emot olika typer av uppsättningar. Upplandsmuseets vandringsutställning om romer är anpassad för gågatan i Uppsala och gick inte heller att ta till Älvkarleby. Författar- och konsertkarusellen fungerar dock bra. Man ger sju konserter per år ute i olika kommuner och man betalar per invånare. Författarkarusellen fungerar också bra och ger möjligheter att erbjuda invånarna ”smalare” litteratur – när kommunen står som ensam arrangör tvingas man däremot satsa på enbart säkra kort. För litteraturen har kultursamverkansmodellen gjort stor skillnad.⁹⁶

En befolkningsmässigt liten men ytmässigt stor kommun är Storuman som menar att det är en nackdel för en glest befolkad kommun när statliga medel fördelas utifrån antal invånare eller antal barn (t.ex. Skapande skola). Det gör att man inte kan ta del av större uppsättningar. Ett annat problem är att det saknas scener och arrangörer, vilket gör att man inte kan ta del av det som erbjuds. Storuman menar samtidigt att man måste ha förståelse för att stora institutioner finns centralt placerade. Ett problem är dock att de små medel kommunerna har går till resekostnader.

Kulturskaparrådet i Uppsala län anser att mycket pengar går till kulturen i Uppsala kommun och mindre till det övriga länet. Landsbygden är en outnyttjad resurs – t.ex. finns det gott om lokaler, vilket annars kan vara ett problem. Landsbygden kan levandegöras med hjälp av kulturen, men det är inte tydligt

⁹⁶ Älvkarleby kommun, intervju 2015-06-03.

hur landstinget ser på förhållandet mellan staden och landet. Kulturskaparrådet ser t.ex. inte att landstinget ställer krav på turnéer i länet.

Tillväxtanalys har i en rapport lyft fram att förslag har framförts om att kultursamverkansmodellen borde ”balanseras” så att den bättre tillgodoser små, fattiga kommuners behov.⁹⁷

Ökade regionala krav på turnéer i länen

Ett sätt att utjämna olikheter inom respektive län är att ställa krav på att regionala institutioner ska t.ex. turnera inom sitt län. I uppföljningen har ett antal regionala kulturinstitutioner, bl.a. teatrar, uttryckt en oro för att kultursamverkansmodellen innebär krav på ökad turnéverksamhet inom respektive region. Kraven har hanterats på olika sätt.

Norrlandsoperan konstaterar att det finns flera små kommuner i Västerbotten som inte kan ta emot Norrlandsoperan, även om man kommer med små produktioner. Modellens konstruktion borde ha lett till att politiker i länets kommuner skulle ha blivit mer medvetna om kulturen, men det har inte hänt ännu. Operan och regionen är överens om att man borde vara ute mer i kommunerna, men det saknas arrangörer.

Uppsala stadsteater konstaterar att det innan modellen infördes fanns en oro för att länets kommuner skulle kräva turnéer, vilket stadsteatern anser att man inte är organiserad för och vilket inte heller understöds av huvudägarens, Uppsala kommuns, ägardirektiv. Stadsteatern menar att landstinget dock har haft förståelse för att eventuella turnéer i teaterns regi skulle vara onödigt resurskrävande. Stadsteatern har betonat att förutom teaterns sätt att organisera, planera och konstruera finns det inte några scener att spela på i flera av de andra kommunerna och dessutom är centralorten Uppsala så placerad att det är nära att ta sig dit från hela länet. Teatern har även inlett ett samarbete med länstrafiken för att ytterligare underlätta för besökarna att ta sig till och från föreställningarna. Därmed menar stadsteatern att man uppfyller landstingets uppdrag att understödja professionell scenkonst i länets alla åtta kommuner.

Västerbottens museum konstaterar att man har ett uppdragsområde som är större än värdkommunen Umeå. Modellen i sig påverkar inte bidragsfördelning utifrån geografiska aspekter. Inom kulturarvsområdet finns inget tänk vad gäller turnéer.

Malmö Stadsteater konstaterar att teatern har i sitt uppdrag att spela reper-toarteater i Malmö men för alla i regionen. Teatern vill vara en angelägenhet för hela regionen, men har inte ett turnéuppdrag från ägare och styrelse och därmed heller inte ekonomi för att turnera i någon större omfattning. Infrastrukturen i regionen gör det möjligt för alla att ta sig enkelt till Malmö för ett teaterbesök, vilket många gör.⁹⁸

⁹⁷ Tillväxtanalys (2015).

⁹⁸ Det finns fem stadsteatrar i de större städerna i Sverige; i andra residensstäder finns det länsteatrar. Stadsteatrarna kom till genom den statliga kulturpolitiken och är en del av den nationella strukturen. Malmö Stadsteater, intervju 2015-05-20.

Möjligheten för publiken att åka till kulturevenemang är viktig

I uppföljningen har flera aktörer tagit upp frågan om möjligheten för publiken att ta sig till olika kulturevenemang. Landstinget i Uppsala län har exempelvis gjort en satsning på s.k. kulturbussar. Landstingets kulturförvaltning har ett avtal med Upplands Lokaltrafik (UL) och betalar en summa pengar som erbjuder skolbarnen i länets kommuner att åka med kulturbuss. Älvkarleby kommun har lyft fram detta samarbete med UL och menar att det är mycket positivt att skolelever kan åka gratis till kulturevenemang under vissa tider. Kommunen uppger att det förs diskussion om att det ska gälla även för förskolor och fritidshem samt under loven.

Malmö stad tycker inte att det behöver vara fel att kulturverksamheter är lokaliserade till en stor kommun och att invånarna tar sig dit från andra delar av regionen. Ett exempel är att man ordnat gratis resor till Malmö för barn i samband med Eurovision 2013 och Barnens Bästa Biennal – staden menar att detta är också en del av infrastrukturen för kultur.

Samarbete viktigt för att nå målen

Ett antal aktörer har framfört att små och svaga regioner måste samarbeta med andra regioner för att klara av uppdraget. Exempelvis KLYS har pekat på några exempel på detta, bl.a. samarbetet mellan Jämtland och Västernorrland samt Femklöversamarbetet runt Mälardalen.

I uppföljningen har det också pekats på att nätverk är viktiga eftersom mindre kommuner inte har möjlighet att ha alla kompetenser. Storumans kommun menar att genom samarbeten lär man sig av varandra, och man bygger upp kompetens. Ett exempel är Slingan, ett samarbete mellan fem mindre kommuner i Västerbotten. Älvkarleby kommun har framfört att de mindre kommunerna bör kunna samarbeta mera för att marknadsföra och lyfta varandras unika historia och arrangemang. Som exempel nämns Dagermanpriset i Älvkarleby och Fridegård i Håbo. Kommunen menar att landstinget bör stödja och underlätta ett samarbete för de mindre kommunerna.

Region Skåne uppger att man vill verka för och stimulera att kommuner ska samarbeta för medborgarnas bästa. Regionen vill främja samverkan mellan kommunerna. Detta sker ofta men inte alltid i de fyra regiondelarna i Skåne.

I en rapport från Tillväxtanalys konstateras att modellen har gjort att kommunerna har fått större kunskap om varandra, vilket både bäddat för mer samarbete kommunerna emellan och gjort det lättare för var och en att hitta sin egen specialisering. Enligt Tillväxtanalys verkar modellen också ha ökat samarbetet mellan olika regioner. I rapporten konstateras att samverkan är ett nyckelord när man pratar om kultur i glesbygd:

Att arbeta tillsammans och göra saker ihop stärker sammanhållningen i byarna och sammanhållning är ett starkt argument för att bo kvar. Små kulturföretagare som går ihop om utbud och marknadsföring blir starkare tillsammans. Kommunerna har en viktig uppgift i att förmedla kontakt och

peka på möjlig samordning mellan olika aktörer. Samarbete mellan det offentliga och civilsamhället är nödvändigt för att få ut så mycket som möjligt av de begränsade resurser som står till buds.⁹⁹

4.2.2 Sociala aspekter

Bakgrund

Enligt riksdagens kulturpolitiska mål ska alla ha möjlighet att delta i kulturlivet och kulturpolitiken ska främja allas möjlighet till kulturupplevelser och till att utveckla sina skapande förmågor. Särskilt barns och ungas rätt till kultur ska uppmärksammas.

Modellen skapar förutsättningar

I uppföljningen har det uppmärksammats att det görs olika insatser för att främja allas möjlighet till deltagande, kulturupplevelser och utveckling av skapande förmåga. Som exempel på det arbete som sker framför Kulturrådet att man t.ex. har uppmärksammat frågor kring funktionshinder i arbetet med kulturplaner, dvs. att institutionerna ska redovisa hur man ska åtgärda enkelt avhjälpbara hinder för personer med funktionsnedsättning och ta fram en handlingsplan. Kulturrådet menar att detta har haft betydelse. Kulturrådet menar att modellen ger förutsättningar för att i framtiden utveckla olika insatser i syfte att öka t.ex. social inkludering. Kulturrådet har även uppmärksammat hur man arbetar med nationella minoriteter i kulturplanerna. Även inom detta område har det hänt flera saker i samband med arbetet med kulturplanerna. Kulturrådet menar att institutionerna sedan tidigare är duktiga på att arbeta med barn- och ungdomsfrågor.

Modellen har inneburit möjligheter att sätta press på vissa frågor, t.ex. tillgänglighet, minoritetsfrågor och interkulturella/internationella frågor. Bland annat Nämnden för hemslöjdsfrågor menar att det är positivt. Musik i Uppland menar att modellen gör att kraven på vad staten vill få ut av institutionerna blir tydligare vad gäller t.ex. socioekonomiska aspekter och integration. Kulturplanerna gör kraven tydligare, men det kan samtidigt vara svårt att leva upp till dem. Musik i Uppland försöker att definiera målgrupperna i samhället och arbetar bl.a. genom den s.k. karusellen för att nå en ny publik. I höst kommer man genom ett samarbete med sfj bjuda in nyanlända till Uppsala konserthus där de får tillfälle att lyssna till organisationens tre ensembler (Öppna dörrar). I ett första steg bjuds 1 500 personer i Uppsala in och sedan ska det spridas över hela länet. Till hösten inleds ett samarbete med musikskolorna i Uppsala och Enköping kring El Sistema,¹⁰⁰ med musikskolornas pedagoger i ett socialt projekt. Ett annat projekt är konsertserien Carte Blanche med hemliga gäster.

⁹⁹ Tillväxtanalys (2015).

¹⁰⁰ Stiftelsen El Sistema har som ändamål att i Sverige främja vård och uppfostran av barn och lämna bidrag för undervisning eller utbildning genom att som del i den globala rörelsens "El Sistema" vision genom musik medverka till att utveckla och skapa en positiv social förändring i barns liv.

Modellen har inte påverkat arbetet med att nå nya grupper

Flertalet aktörer har i uppföljningen uppgett att det alltid finns en ambition att nå ut till nya grupper, men att modellen i sig inte har påverkat detta. Flera kulturinstitutioner menar att modellen inte har inneburit någon skillnad vad gäller arbetet med exempelvis olika socioekonomiska grupper. Man menar att det uppdraget var tydligt även tidigare när man fick bidrag direkt från Kulturrådet. Ett exempel kan hämtas från Uppsala:

Uppsala stadsteater arbetar särskilt med barn och unga samt har ett internationellt perspektiv. Teatern har också en tillgänglighetsgrupp. Teatern har gjort en uppsättning tillsammans med en grupp unga med självskadebeteende vid ett behandlingshem (Vi känner ingen smärta). Den uppsättningen skulle dock ha satts upp även om inte kultursamverkansmodellen hade funnits.¹⁰¹

Ett annat exempel kan hämtas från Umeå:

Norrlandsoperan arbetar ständigt med att nå ut till nya grupper. Detta arbete görs oberoende av modellen. Som exempel kan nämnas att operan till hösten kommer att göra en satsning på street dance för att nå nya grupper.¹⁰²

Västerbottensteatern i Skellefteå menar att riktlinjer som formuleras inom ramen för samverkansmodellen tydliggör inriktningar mot sociala aspekter, men att verkligheten inte är så enkel. Som exempel på sociala prioriteringar nämns att man har låtit översätta sommarsteatern till olika invandrarspråk, samtidigt som flyktingar och andra nya målgrupper inte har råd att betala biljettpriset. Ett annat problem är att de regionala och kommunala ägarna vill att teatern prioriterar barnföreställningar, samtidigt som arrangörerna inte längre anser sig ha råd att köpa in föreställningarna.

Länsstyrelsen Skåne formulerar sig på följande sätt:

Arbetet med kulturarvet ska handla om allas vårt kulturarv. Modellen i sig kanske inte påskyndar arbetet med att nå nya grupper, men den motverkar inte heller. Länsstyrelsen menar att barns tillgång till kultur prioriteras och att man har ett nära samarbete med olika aktörer om social hållbarhet. Kulturmiljön är viktig i t.ex. integrationsfrågor.¹⁰³

Även t.ex. Malmö Stadsteater menar att modellen inte har påverkat frågor om ett vidgat deltagande. Teatern menar att Malmö stad är progressiv när det gäller delaktighetsfrågor och har tydliga mål för detta arbete. Stadsteatern ger t.ex. föreställningar på olika språk för att nå en större publik. Teatern betonar även att det är viktigt att nå ungdomar. Teatern är en del av Malmös kulturpolitik och har bl.a. tre dramapedagoger som arbetar i skolorna. Stadsteatern har startat en ny verksamhet för unga, Unga teatern, som man menar har nationell bäring. Malmö stad och Kulturrådet har varit mycket positiva till detta, medan det uppges ha funnits tveksamhet från regionens sida.

¹⁰¹ Uppsala stadsteater, intervju 2015-06-03.

¹⁰² Norrlandsoperan, intervju 2015-06-23.

¹⁰³ Länsstyrelsen Skåne, intervju 2015-05-19.

Ordföranden och vice ordföranden i Region Skånes kulturnämnd menar att modellen i sig inte påverkar vilka som tar del av kultur, men att den inte heller motverkar det. De menar att Kulturrådet hade kunnat vara mer styrande genom att ange vad regionerna bör satsa på. I Skåne har det t.ex. genomförts satsningar på nationella minoriteter och ungdomar.

Nationella minoriteter uppmärksammas

En av de frågor som har behandlats i uppföljningen är hur de nationella minoriteterna uppmärksammas inom kultursamverkansmodellen. I samband med besöket i Västerbotten lyfte flera aktörer upp frågan om hur den samiska kulturen stöds av kultursamverkansmodellen.

En av de intervjuade aktörerna är Sáhkie Umeå sameförening som bildades 1977 och har till uppgift att tillvarata och främja samiska intressen. Medlemmar är samer och övriga som stöder samer. Sáhkie verkar för att sprida information om samer och den samiska kulturen. Umesamiskan talas i dag av mindre än 100 personer. År 2015 anordnar man Ubmejen Biejviej (Samiska veckan i Umeå) för 15:e gången. Under Ubmejen Biejviej genomförs över 100 aktiviteter och man samarbetar med många kulturaktörer, t.ex. Västerbottens museum, Norrlandsoperan och olika bildningsförbund samt andra samiska organisationer, även från Norge och Finland. Sáhkie driver även Tráhppie, ett samiskt kulturhus, med kafé och butik som ligger på Gammlia i Umeå. Tráhppie anordnar bl.a. utställningar, konserter, författarträffar och föreläsningar. Sáhkie har länge fått stöd från landstinget och när Region Västerbotten bildades flyttades kontakterna dit. I den nuvarande kulturplanen för Västerbotten är samisk kultur prioriterad. Stödet till Sáhkie ingår där, liksom det kulturhistoriska arbetet om den samiska kulturen som utförs av Västerbottens museum. Sáhkie menar att man behöver kunna synliggöra samisk kultur men att det inte är möjligt med modellen:

Den samiska kulturen följer inte regionens gränser utan sträcker sig till andra delar av Sverige samt Norge och Finland. Det går inte att få gehör för dessa behov från regionens politiker.¹⁰⁴

Föreningens verksamhet på kulturhuset Tráhppie och den samiska veckan finansieras av kommunen, med medel från Kulturrådet (nationella minoriteter och verksamhetsstöd), Sametingets kulturnämnd, av regionen samt med egna intäkter från ett kafé och en butik. Tidigare har verksamheten också haft stöd från Postkodlotteriets kulturstiftelse, sponsorstöd från lokala företag samt EU-medel. Kultursamverkansmodellen har dock inte bidragit till ökad finansiering då föreningen uppfattar att regionens medel redan är låsta och att det inte har skett någon ökning totalt av det statliga stödet, snarare en minskning. Sáhkie menar att regionen borde ge föreningen ett större stöd för att synliggöra och problematisera den samiska kulturen och samiska framtidsfrågor såsom språk, kultur, identitet, näringar och inte minst rennäringen.

¹⁰⁴ Sáhkie Umeå sameförening, intervju 2015-06-01.

Såhkie har framfört att det är ett dilemma att vara en ideell förening som är inlemmad i den ordinarie administrativa strukturen och samtidigt ha ambitioner bortom det lokala och regionala. Föreningen har framfört att Sametingets kulturavdelning har vissa medel, men de har legat stilla sedan 1990-talet och har därför urholkats. Föreningen har betonat att den samiska infrastrukturen är över huvud taget svag. Såhkie gör anspråk på att bli ett nationellt samiskt kulturcentrum, bortom lokala och regionala intressen. Man har bjudit in kulturministern till en dialog om den nationella samiska kulturpolitiken. Föreningen har konstaterat att Umeå kommun gjorde mer för den samiska kulturen under kulturhuvudstadsåret än vad staten gjort på många år. Såhkie skulle vilja se en översyn av statens insatser för samisk kultur.

Storumans kommuns kulturansvariga samarbetar med den person som är anställd för att handlägga samefrågor och man försöker åstadkomma samarbeten för att erbjuda samisk kultur till invånarna. Varje år erbjuds samisk teater i kommunen. De samiska föreställningarna är dock dyrare än andra föreställningar. Dessutom har man både nordsamiska, sydsamiska, umesamiska och lulesamiska grupper i kommunen och i skolorna och det är därför svårt att tillgodose alla behov. Kommunen samverkar med föreningen Sturuman Musik och Teater – en Riksteaterförening men saknar motsvarande funktion i Tärnaby. I stället får man samarbeta med skolorna.

Många olika frågor slås ibland ihop

I uppföljningen har det framkommit exempel på att frågor om t.ex. nationella minoriteter, migration och integration slås ihop. Bland annat Ika har konstaterat att frågor rörande etniska organisationer, nationella minoriteter, migration och integration ofta slås ihop till ett litet stycke i kulturplanerna. Ika menar att t.ex. minoritetsfrågor borde vara en egen rubrik i regionernas kulturplaner.

Ika menar att i praktiken arbetar många kulturföreningar med integrationsfrågor, men att detta inte syns i kulturplanerna. Det är svårt att utläsa av kulturplanerna om regionerna har satsat på t.ex. de etniska organisationerna.

Ungdomskulturen synliggörs inte alltid

Flera aktörer har pekat på att det kan vara svårt att nå ungdomskulturen inom ramen för kultursamverkansmodellen. I uppföljningen har dock flera exempel på insatser inom området framkommit. Ett sådant är projektet Ung kultur Västerbotten där projektledaren pekar på att modellen kan synliggöra behov. Ju fler som söker exempelvis arrangörsstöd, desto tydligare blir det att det finns behov av stöd. Projektledaren och de intervjuade ungdomarna menar att det finns gott om kulturintresserade ungdomar, men att man måste arbeta uppsökande, lyssna och vara beredd att slipa ned trösklar för att få med dem i regionens kulturarbete. Vill man verkligen få med ungdomarna i kulturplanarbetet krävs resurser. I Region Västerbotten har man genom projektet arbetat för att säkerställa att ungdomar kommer med i kulturplanarbetet och att de ges inflytande.

Projektet Ung kultur Västerbotten har emellertid avslutats och någon möjlighet att göra verksamheten permanent uppges inte finnas i dagsläget, trots att det finns en regional finansiering som staten hitintills inte har matchat. Regionen har framfört att målgruppen unga kan söka arrangörsbidrag till aktiviteter av och med unga och regionala utvecklingsbidrag för nyskapande verksamheter som då förutsätter att projekten/arrangemangen kommer från ungas egna idéer; detta får gärna ske i samarbete med någon av kulturkonsulenterna inom t.ex. film, dans eller musik. Regionen framhåller att även ungdomsorganisationer får verksamhetsbidrag mot bakgrund av fastställda mål och villkor.

I Skåne konstaterar bl.a. Musik i Syd att det är en utmaning att nå ungdomskulturen. Den svåraste gruppen att nå bedöms vara en publik på mellan 15 och 20 år. Ett skäl kan vara att musik förknippas med miljön där den spelas, och Musik i Syd frågar sig om institutionernas verksamhet kanske är för ”välorganiserad, snygg och ren”. Musik i Syd konstaterar vidare att det finns ett stort förändringsbehov när det gäller sättet att arbeta och behovet att tänka mer från ett medborgarperspektiv – samhället ger institutionerna ett stort förtroende och de måste betala tillbaka till medborgarna. Alla institutioner måste fundera på hur exklusiv man vill och kan vara.

Uppsala kommun anser att man inte har varit så stark inom ungdomskulturområdet. Kommunen uppger sig t.ex. vara dålig på områdesbevakning inom ungdomsområdet. Kanske känner inte ungdomskulturen heller till att man kan söka stöd. Uppsala pekar på att regler kan vara hindrande, t.ex. krav på att kulturverksamheten ska vara organiserad i en förening. Kommunen konstaterar att det är enklare att stödja nydanande ungdomskultur utanför institutionerna, t.ex. inom ramen för projekt eller festivaler. Särskilt festivaler upplevs vara en bra metod, eftersom både nytt och experimentellt kan tas med. Ett annat bra sätt att nå nya grupper är genom landstingets konsulenter.

Viktigt att följa kulturutbudet för prioriterade grupper

Den 22 september 2015 genomförde kulturutskottets uppföljnings- och utvärderingsgrupp en utfrågning. Vid utfrågningen underströk Myndigheten för kulturanalys att det är viktigt att följa vilka konsekvenser som samverkansmodellen kan komma att få på utbudet av kultur för vissa prioriterade grupper.

4.2.3 Nydanande verksamheter

Modellen fångar inte upp förnyelse mer än tidigare modeller

Ett av de kulturpolitiska målen är att främja konstnärlig förnyelse. Uppföljningen visar att kultursamverkansmodellen i sig inte verkar ha påverkat möjligheterna att fånga upp nyskapande kultur. Flera aktörer har pekat på att det kan vara svårt för nya verksamheter att ta sig in i modellen. Förnyelse och utveckling är områden som man alltid har arbetat med på institutionerna. I samverkansmodellen är det utvecklingsbidraget som kan leda till förnyelse. Modellen fångar inte upp nyskapande kultur mer än vad den tidigare modellen

för resursfördelning gjorde. Kulturrådet menar att det alltid är svårt för nya kulturuttryck att komma in i bidragsgivningen, och att detta inte har med kultursamverkansmodellen att göra. I stället är det viktigt att institutionerna är öppna för nya uttryck och verksamheter.

Flera kulturchefer i regionerna har betonat att ett av grunduppdragen i regionerna är att hitta nya former för kultur. Kultursamverkansmodellen upplevs inte ha påverkat möjligheten till förnyelse inom kulturlivet. Man upplever i stället att det särskilt är det utvecklingsbidrag som fördelas av Kulturrådet som styr detta.

Det har framförts att kultursamverkansmodellen i sig ännu inte har gett några effekter vad gäller att främja nyskapande kultur. Exempelvis Ika menar att mycket av det som tas upp i kulturplanerna omfattar den ordinarie verksamheten och att mycket litet känns som något nytt. Uppsala Läns Bildningsförbund menar att modellen i sig inte stöder förnyelse. Organisationer som står för förnyelse, t.ex. ungdomar, invandrare och alternativ kultur, uppges inte ha varit med i de dialoger som förs inför kulturplanerna. Svensk Scenkonst menar att modellen i sig inte genererar nyskapande. Modellen kan ses som en struktur som i sig inte automatiskt påverkar det konstnärliga innehållet. Landstinget i Uppsala menar att modellen i sig inte har påverkat möjligheterna att bedriva nydanande verksamheter – den diskussionen fanns redan tidigare. Däremot menar landstinget att modellen genom arbetet med kulturplaner har lyft fram sådana frågor på ett strategiskt sätt.

Flera regionala konsulenter riktar kritik mot modellens bristande förmåga att fördela medel mellan institutioner, regional utveckling och nya områden. De uppfattar att pengarna i modellen är låsta till institutionerna och att detta försvårar verklig förnyelse och utveckling, och de efterlyser omprioriteringar eller en större statlig pott för utvecklingsarbete. En konsulent anser att det borde finnas minimigränser för den regionala verksamheten inom olika konstområden. Likaså pekar konsulenterna på att modellen kan begränsa möjligheterna att fånga upp nya idéer och att sådant som inte finns med i kulturplanen oftast inte överlever.¹⁰⁵

Institutionerna arbetar med nyskapande kultur

Flertalet aktörer har framfört att ansvaret för att fånga nyskapande kultur till stor del är en uppgift för institutionerna. Ett exempel är Norrlandsoperan:

Norrlandsoperan arbetar sedan länge med att hitta nya uttryck och nya kombinationer. Operan försöker därmed att få med det nyskapande, men det beror inte på modellen. Norrlandsoperan tar sin avstamp i historien – man beställer och spelar mycket nyskrivet, men spelar också de klassiska operorna ("tradition och provokation"). Detta påverkas inte av modellen.¹⁰⁶

¹⁰⁵ Nationell konsulentträff 2015-08-21, skriftligt svar 2015-08-25.

¹⁰⁶ Norrlandsoperan, intervju 2015-06-23.

Även Skånes Dansteater menar att det är tveksamt om modellen i sig uppmunt-
rar till ny eller experimentell kultur eller till att nya grupper nås. Ett exempel
från den egna verksamheten är att man i flera år arbetat med frågan och under-
sökt vem som får ta plats på en dansscen och varför. Musik i Syd anser att
institutionerna är ganska bra på att suga upp nya kulturyttringar och har lätt att
ta till sig nya uttrycksformer.

SKL har framfört att det finns regioner som vill utveckla nya verksamheter,
men som upplever förordningen som begränsande. Ett sådant exempel är olika
typer av deltagarkultur som inte passar in under något av de sju områdena.

I Västerbotten har institutionerna i uppdrag att fånga upp nyskapande kul-
tur, och Film i Västerbotten har en strategi för att stödja personer och verk-
samheter som utmanar filmmediet, men modellen i sig har inte påverkat detta.

Modellen kan rymma nyskapande kultur

Umeå kommun har framfört att kultursamverkansmodellen kan rymma ny-
skapande kultur. Det kan t.ex. vara lättare att stimulera till samarbeten med
privata finansärer när det gäller ny än traditionell kultur. Umeå har genomfört
en festival med s.k. crowd funding eller gräsrotsfinansiering, dvs. att vända sig
till ett stort antal finansärer – ofta via internet.

Utvecklingsbidraget är viktigt för förnyelse

Flertalet aktörer har framfört att det är utvecklingsbidragen som leder till för-
ändringar och utveckling. Regionernas kulturchefer menar att medel för ut-
veckling är mycket viktiga för att målen med kulturpolitiken ska kunna upp-
fyllas. Trots utvecklingsbidragen är det enligt Kulturrådet fortfarande svårt för
nya verksamheter (se vidare avsnitt 8.3).

4.3 Styrningen av regional kulturverksamhet

Tanken med införandet av kultursamverkansmodellen var att det regionala in-
flytandet över statens bidrag till regional kulturverksamhet skulle öka. I upp-
följningen har flera aktörer framfört synpunkter på statens och regionernas roll
i modellen och den statliga styrningen av den regionala kulturverksamheten.

Bra att modellen har lett till ökat regionalt och kommunalt inflytande

I en utvärdering från 2013 konstaterade Kulturanalys att den statliga styr-
ningen av den regionala kulturpolitiken är fortsatt stark, men att det regionala
och kommunala inflytandet ökar. Detta bekräftas i denna uppföljning. Kultur-
rådet har framfört att regionerna är nöjda med modellen, även om de vill ha
större frihet och mer pengar. Kulturrådet konstaterar att regionerna efterlyser
att staten borde ha ett större förtroende för dem och att förordningen borde bli
mer flexibel.

SKL menar att samverkansmodellen ger stor kraft, men det finns vissa saker som man är missnöjd med. SKL betonar samtidigt att för dem är det framtiden som är viktig nu. I en rapport från SKL formulerar man sin syn på modellen:

Kultursamverkansmodellen får sägas vara en av de största reformerna inom svensk kulturpolitik. Det gamla systemet där staten specialdestinerade medel till olika kulturinstitutioner runtom i landet hade många brister och inte minst skapade det förvirring för de landstings- och kommunägda institutionerna kring huvudmannaskapet.¹⁰⁷

Kultursamverkansmodellen kan ses som en del av regionaliseringstanken – att nybildade regioner har tagit över uppgifter från staten. Musik i Syd konstaterar att genom modellen har kulturen blivit en del i det regionala självstyret. Från Musik i Syd är man i grunden positiv till modellen, men hur den lyckas beror på hur regionen hanterar modellen. Det gäller att inte kväva kreativiteten utan att försöka att få en balans mellan politik och kreativitet. Region Skåne uppges vara duktig på detta, men det är inte inbyggt i modellen.

RAÄ har betonat att det är bra med decentralisering och att regionerna får en överblick över kulturen i länet. Även Riksarkivet har framfört att tanken bakom kultursamverkansmodellen är bra från styrningssynpunkt:

Modellen ger ett bättre system för kulturpolitiken och den ger balans mellan att styra och följa upp.¹⁰⁸

En av de kulturinstitutioner som har ingått i uppföljningen, Norrlandsoperan, sammanfattar sin syn på modellen och styrningen på följande sätt:

Det var rätt tänkt att införa modellen. Det är bra att ansvaret ligger regionalt. Men om staten vill vara med och styra så måste man också betala. När modellen skulle införas var Norrlandsoperan rädd för att politiker utan insikt i operaverksamhet skulle komma in och styra och kanske minska bidraget till operan för att föra över till andra kulturverksamheter. Detta har dock inte hänt.¹⁰⁹

Skånes Dansteater menar att inställningen till modellen var positiv innan den infördes. Modellen innebär att diskussionerna förs på den nivå där verksamheterna bedrivs och där invånarna befinner sig. Modellen ger ett starkare mandat för den regionala kulturpolitiken. Även bl.a. Ika Skåne är positiv till modellen och menar att det har varit bra att föra ut kulturmedlen till den regionala nivån.

Svensk Scenkonst har genomfört enkäter till sina medlemmar där det framgår att de anser att statens inflytande har minskat, att regionernas har ökat och att civilsamhällets förblivit oförändrat sedan samverkansmodellen infördes.

¹⁰⁷ SKL och det kulturpolitiska observatoriet Swecult vid Linköpings universitet har analyserat vilka effekter som går att se av kultursamverkansmodellen. Se SKL (2012).

¹⁰⁸ Riksarkivet, intervju 2015-06-22.

¹⁰⁹ Norrlandsoperan, intervju 2015-06-23.

Fortsatt statlig detaljstyrning trots modellen

Från SKL har man i denna uppföljning betonat att man vill ha mindre statlig detaljstyrning. SKL menar att när staten går in och detaljstyr uppstår effekter som går på tvärs mot grundintentionen. Regionerna efterfrågar tillit och möjlighet att få ta det ansvar som man getts i modellen utan detaljreglering.

Flera aktörer har framfört att en nackdel med modellen är att förordningen styr in modellen mot sju områden. Bland annat Västerbottens museum menar att det därmed finns för litet utrymme för regionerna att utforma sina insatser. För politikerna i regionen minskar därmed möjligheten att föra kulturpolitik.

Från Uppsala läns landsting har det framförts att modellen i viss mån kan upplevas som centraliserande. Men man betonar vikten av att skilja på formellt och informellt:

Den formella styrningen är decentraliserande, genom att beslutsfattandet flyttats till regionerna och landsting eller regioner har kapaciteten att styra samverkan och aktörerna regionalt. Däremot är den informella styrningen ännu stark, kanske t.o.m. starkare än tidigare, genom öronmärkning av medel och Kulturrådets olika krav och uppföljningens utformning. Genom modellen har Kulturrådet fått stor makt och det finns risk för större styrning.¹¹⁰

Även andra har pekat på dualismen i den statliga styrningen. Exempelvis Uppsala stadsteater har pekat på att staten inte borde detaljstyra verksamheterna när man samtidigt decentraliserar eftersom man då bakbinder regionerna.

Teatercentrum anser att i vissa regioner har modellen stimulerat till starka och profilerade kulturplaner både kommunalt och regionalt men att på andra håll är de regionala målen i princip en kopia av de nationella kulturpolitiska målen, vilket skulle kunna verka hämmande för en utveckling mot tydligare anpassning till regionala behov.

Det finns exempel på ökad central styrning

I uppföljningen har flera aktörer nämnt ett exempel på ökad central styrning. I regleringsbrevet för 2015 anges att 40 miljoner kronor av anslaget ska användas för kvalitetsförstärkande insatser inom scenkonstområdet. Denna öronmärkning är enligt Kulturdepartementet ett resultat av de interna regeringsförhandlingar som föregick beslutet om att avskaffa det gamla pensionssystemet. När det gäller fördelningen och villkoren för medlen hade SKL velat se ett annat arbetssätt från statens sida med samråd kring förfarandet. Bland annat Uppsala läns landsting upplever att staten därigenom försöker detaljstyra, men menar att det inte är nödvändigt – detta är en fråga som scenkonstinstitutionerna arbetar med ändå och eftersom de öronmärkta medlen kom sent är verksamheten inom detta område i stort redan planerad. Landstinget menar att exemplet dock visar att staten är ambivalent när det gäller att lämna över beslutanderätten till regionerna.

¹¹⁰ Uppsala läns landsting, intervju 2015-05-13.

Ingen styrning av kulturplanernas utformning

En regional kulturplan ska enligt förordningen innehålla en beskrivning av de prioriteringar som regionen vill göra i fråga om regional kulturverksamhet som avses få statligt stöd, prioriteringarnas förhållande till de nationella kulturpolitiska målen samt uppgifter om planerad statlig, kommunal och annan finansiering av verksamheterna. Planen ska avse tre år, om det inte finns särskilda skäl för annat.

Regionernas kulturchefer har i uppföljningen uppmärksammat att kulturplanernas utformning i övrigt enbart styrs av att sju områden enligt förordningen ska ingå i kulturplanerna:

Kulturplanerna från de olika regionerna ser därmed mycket olika ut, vilket bl.a. gör det svårt för Kulturrådet att prioritera mellan de olika länen. När regionerna och landstingen sedan ska redovisa vad de har gjort så ska det dock göras på samma sätt för alla. Kulturrådets uppföljning blir därmed en dold detaljstyrning.¹¹¹

Konstnärers sociala och ekonomiska villkor ingår i de övergripande målen och syftena för modellen, men utgör inte något eget område som ska täckas i kulturplanen. Enligt Konstnärdsnämnden skriver regionerna oftast något under rubriken ”Konstnärers villkor”, men det är ingen tvingande punkt, vilket hade varit önskvärt från myndighetens sida.

Några stora kommuner upplever ett minskat inflytande

I uppföljningen har det ingått att undersöka vilken syn de befolkningsmässigt stora kommunerna har haft på modellen. Sammanlagt kan konstateras att de har fört fram ett flertal problem med modellen.

Landstinget i Uppsala har framfört att man är medveten om att det från Uppsala kommun i början fanns en oro för vad kultursamverkansmodellen skulle innebära. Från landstinget konstateras att Uppsala är en stor och stark kommun, framför allt i förhållande till länets övriga kommuner och att landstinget tidigare har varit en ur ekonomiskt perspektiv ”mindre” aktör i kulturfrågor. Uppsala kommun hade därför till en början svårt att släppa över ansvaret till den regionala nivån. Landstinget lägger förhållandevis lite medel på kultur, men har haft tydliga kulturpolitiska mål sedan länge. Alla kulturinstitutioner som ingår i modellen ligger i Uppsala kommun men har länet som uttalat arbetsfält (med undantag av Stadsteatern).

Uppsala kommun bekräftar att man inte var positiv till införandet av kultursamverkansmodellen i Uppsala län. Uppsala är den dominerande kommunen i länet och det fanns en rädsla för att man inte skulle få det inflytande som motsvarar kommunens storlek. Kommunen såg en risk för ökad byråkrati för både kommunen och landstinget. Det fanns vidare en rädsla för att de förlorade kontakterna med Kulturrådet skulle innebära att de professionella förtecknen skulle försvinna. Kommunen ansåg inte att det var bra att landstinget skulle ta

¹¹¹ SKL:s nätverk för regionala kulturchefer, möte 2015-05-05.

över dialogen med Kulturrådet från kommunen och därmed Stadsteatern. Uppsala kommun efterlyste därför en modell som innebar ett större inflytande för kommunen. Nu när modellen är införd menar dock förvaltningen att det har gått mycket bra och kommunens tjänstemän tycker att de har mycket goda kontakter med landstinget. På tjänstemannanivå upplever man att alla kommuner i länet får komma till tals. Att införandet av modellen har gått så bra beror till stor del på de personer som arbetar på landstinget.

Uppsalas kommunpolitiker upplever att kommunen är missgynnad i jämförelse med andra kommuner. Enligt en överenskommelse på 1990-talet delade kommunen och landstinget upp kulturinstitutionerna mellan sig. Kommunen övertog Stadsteatern och konstmuseet, medan landstinget övertog Upplandsmuseet och Musik i Uppland. Av dessa institutioner får dock konstmuseet inte några statliga bidrag och ingår därmed inte i kultursamverkansmodellen, vilket har irriterat kommunens politiker. Kommunen upplever att man har satsat betydande belopp på Stadsteatern, konstmuseet och Uppsala konsert och kongress men att landstinget inte har satsat motsvarande belopp på sina institutioner.

På politisk nivå finns det emellertid fortfarande ett visst missnöje i kommunen eftersom man ännu inte har hittat formen för den politiska dialogen med landstingets och andra kommuners politiker. Uppsalas politiker upplever att landstinget bara lämnar information och att det inte blir någon verklig dialog. Kommunen efterlyser att landstinget har tätare kontakter just med Uppsala kommun, eftersom samtliga av länets kulturinstitutioner ligger där. Uppsala kommun menar dessutom att det kan ifrågasättas om den regionala nivån behövs i kultursamverkansmodellen – kommunerna skulle kunna ta ett större ansvar.

En annan stor kommun som har besökts i uppföljningen är Malmö. Malmö säger sig förstå varför Stockholm har valt att stå utanför modellen och menar att stora städer kan ha särskilda nationella intressen. Malmö har intensifierat sina kontakter med andra stora städer i takt med att man upplevt att kontakten med staten och regionen har försämrats.

Kommunens tjänstemän konstaterar att de i delregionala kulturdialoger ska samarbeta med ett antal kommuner i Skåne som är mycket mindre och har helt andra förutsättningar (se vidare avsnitt 7.2). Malmö menar att kommuner sällan har samma intressen enbart för att man är grannar. Malmö upplever sig i stället ha mer gemensamt med exempelvis Landskrona. Malmö stad försökte få till en trepartslösning kring den nya barn- och ungdomsteatern men det blev inget av det. Likaså har man försökt få med regionen i Re:Orient – som delvis finansieras av Kulturrådet – utan att lyckas. Malmö stad får vissa bidrag direkt från Kulturrådet, t.ex. till fristadsprogrammet, romsk kultur och jämställdhetsprojekt, och har försökt få med regionen även i dessa initiativ, men inte fått något gehör för detta. Däremot fungerar samarbetet med regionen bra inom filmområdet, exempelvis kring festivaler. Även inom designområdet fungerar samarbetet bättre.

Man menar att det skulle behövas en sammanhållande faktor mellan kommunerna i regionen och man har erbjudit sig att fungera som koordinator. De andra kommunerna var positiva till förslaget, men regionen var negativ. Malmö menar att staden skulle kunna ses som en motor för kulturarbetet i regionen, men att man i stället ses som en ”gökunge”. När det finns en stor kommun i en region med många mindre kommuner är det helt rimligt att den stora kommunen är generös och bidrar med mer, även om den stora kommunen inte ska agera som en region.

Inom ramen för uppföljningen har även synpunkter inhämtats från Göteborgs stad. Dess kulturförvaltning menar att dialogen inför beslut om kulturplaner som ligger till grund för fördelning av medlen i samverkansmodellen är svag från Västra Götalandsregionens sida. Institutionschefer uppfattar att deras synpunkter inte tas till vara i arbetet med att ta fram kulturplanerna. När det gäller de kulturpolitiska målen, exempelvis allas möjligheter att delta i kulturlivet, finns det en stor överensstämmelse inom regionen och kommunen.

Kulturförvaltningen i Göteborgs stad menar att det är svårt för staden att komma till tals och pekar på att Västra Götalandsregionen för sin dialog med kommunalförbunden. Eftersom Göteborg inte finns representerad i något kommunalförbund när det gäller kulturfrågor haltar dialogen. Ett exempel kan vara att den regionala och kommunala biblioteksplanen skulle behöva harmoniera och uppfylla en likvärdig kvalitativ nivå. Göteborgs stad menar också att kulturförvaltningen och dess ledningsgrupp upplever att de har förlorat direktkontakten med den nationella kulturella nivån.

Staden menar vidare att det är problematiskt att söka statliga utvecklingsmedel då staden uppger att ansökningar ska godkännas och slussas via regionen, vilket skapar en administrativ ryckighet och sårbarhet i den ekonomiska planeringen av utvecklingsarbetet.

Umeå kommun uppger att regionen har prioriterat de små kommunerna och att det är en rimlig prioritering. Umeå kommun menar att kultursamverkansmodellen betyder mer för de mindre kommunerna. Umeå kommun har egna resurser och modellen är därför inte lika viktig för kommunen.

Olika områden men samma struktur

Flera aktörer har tagit upp att modellen ibland är fyrkantig eller trubbig i bemärkelsen att samma struktur ska tillämpas för alla kulturområden samtidigt som behoven skiljer sig åt. Region Västerbotten menar t.ex. att det är av betydelse att föreningslivet är svagt inom filmområdet men mycket starkt inom teatern. De tvärkulturella ambitionerna inom regionerna drabbar ibland de olika verksamheterna.

Vidareutveckling av modellen

Tjänstemän vid Kulturdepartementet uppger att det finns ett stort intresse hos departementets politiska ledning för modellen och hur den utvecklas. Vid kulturministerens resor runt om i landet kommer ofta frågor kring modellen upp.

Från regionerna får departementet mycket olika bilder av hur man ser på modellen.

Regeringen har i budgetpropositionen för 2016 angett att det är angeläget att värna kultursamverkansmodellens syfte, men också att utveckla den utifrån de erfarenheter som gjorts de gångna åren i dialog med regionala och lokala företrädare, kulturskapare och civilsamhälle. Regeringen bedömer att modellen fungerar väl. Framöver är det enligt regeringen angeläget att fortsatt utveckla samverkan mellan de aktörer modellen vänder sig till och att särskilt samverka för att civilsamhällesaktörer blir delaktiga. Vidare bör perspektivfrågor såsom tillgänglighet, hbtq, jämställdhet och arbetet för de nationella minoriteterna få ökat genomslag.¹¹²

¹¹² Prop. 2015/16:1 utg.omr. 17.

5 Kultursamverkansmodellens omfattning

Sammanfattande iakttagelser

- Det pågår en diskussion om vad som ska ingå i kultursamverkansmodellen och det riktas viss kritik mot att nya satsningar inom kulturområdet inte ingår i modellen.
- Det finns olika åsikter om vem som ska fördela utvecklingsbidraget. De flesta anser att utvecklingsbidraget ska ligga kvar hos Kulturrådet, som anses ha sakkunskap och ett nationellt perspektiv.
- Stockholms län är det enda län som inte är med i modellen, men detta anses endast ha en begränsad påverkan. Samtidigt anses inte modellen vara hel utan Stockholms medverkan.
- Kulturmiljöarbetet har en oklar roll i modellen, och kulturmiljöarbete nämns inte i förordningen. Länsstyrelsernas, läns museernas och RAÄ:s roller i modellen upplevs som otydliga.
- Området regional biblioteksverksamhet och läs- och litteraturfrämjande verksamhet är delvis nytt och har delvis en annan utformning än övriga områden.
- Representanter för filmområdet efterlyser ett tydligare statligt engagemang för filmen.

5.1 Bakgrund

Kultursamverkansmodellen är bara en del av de statliga bidragen till kultur. Det har vid olika tillfällen diskuterats vilka andra statliga bidrag som skulle kunna ingå i kultursamverkansmodellen. Denna fråga har även kommit upp i denna uppföljning. Dessutom har det uppmärksammats att en del av besluten om tilldelning av medel till regional kulturverksamhet fattas av Kulturrådet, inte regionerna, genom utvecklingsbidraget. Frågan om kulturmiljövårdens roll i modellen har uppmärksammats, liksom frågan om vad det innebär för modellen att Stockholms län inte ingår. Andra frågor handlar om t.ex. bibliotekens och filmens roll i modellen.

5.2 Kulturrådets utvecklingsbidrag

Kulturrådet kan lämna tidsbegränsade bidrag till utvecklingsinsatser

En del av statens medel till regional kulturverksamhet fördelas inte till landsingen eller regionerna. Det handlar framför allt om utvecklingsbidraget, som för närvarande fördelas av Kulturrådet.

Bidrag till nydanande verksamheter lämnas främst genom Kulturrådets utvecklingsbidrag, vilket uppgår till sammanlagt ca 25 miljoner kronor per år. Utvecklingsbidragen ska avse tidsbegränsade bidrag till strategiska utveck-

lingsinsatser av nationellt intresse. Utvecklingsbidrag får endast lämnas till sådan verksamhet som också får bidrag från ett landsting, en kommun eller någon annan huvudman. Vid fördelningen av utvecklingsbidrag ska Kulturrådet särskilt beakta de nationella kulturpolitiska mål som rör kvalitet, konstnärlig förnyelse och tillgänglighet till kulturutbudet.

Enligt regleringsbrevet för 2015 bör Kulturrådet genom utvecklingsbidrag bl.a. främja digitaliseringens genomslag inom scenkonstområdet. Vidare bör den professionella dansens utveckling ges särskild uppmärksamhet. Utvecklingsbidrag kan även fördelas till det fria kulturlivet.

Kulturrådet kan lämna bidrag till alla som har ett offentligt bidrag. Kulturrådet har uppgett att framför allt scenkonsten och museerna har en vana vid att söka bidrag. Kulturrådets fördelning av utvecklingsbidragen sker utifrån kvalitetskriterier. Även regionerna själva kan söka bidrag för att utveckla sitt arbete.

Flertalet aktörer har framfört att utvecklingsbidraget är viktigt. Aktörernas synpunkter på bidragets inriktning utvecklas vidare i avsnitt 8.3. I det här avsnittet behandlas frågan om vem som ska besluta om utvecklingsbidraget.

Olika uppfattningar om utvecklingsbidraget ingår i modellen

Uppföljningen visar att flertalet aktörer ser utvecklingsbidraget som en del av kultursamverkansmodellen. Några menar dock att utvecklingsbidragen egentligen inte ligger i själva modellen eftersom det är Kulturrådet som beslutar om dem. Flera regionala kulturchefer betonar dock att utvecklingsbidragen är nära knutna till regionernas kulturplaner och att regionerna yttrar sig över ansökningarna till Kulturrådet utifrån kulturplanerna.¹¹³

Olika uppfattningar om vem som ska fördela utvecklingsbidraget

Uppföljningen visar att det finns olika uppfattningar vad gäller frågan om det är bra att utvecklingsbidrag beslutas av Kulturrådet. Flera aktörer har konstaterat att utvecklingsbidragets konstruktion innebär att Kulturrådet kan sägas behålla makten över utvecklingen, och flera regionala kulturchefer har framfört att utvecklingsbidraget innebär en öronmärkning. Några kulturchefer pekar på att det finns behov av mer samråd mellan Kulturrådet och regionerna.

Kulturrådet konstaterar att en del län vill att utvecklingsbidragen ska fördelas av regionerna, men anser att om länen själva skulle fördela bidraget skulle det handla om mycket små belopp i de mindre länen.

Kulturrådet har ett nationellt perspektiv och kompetens att fördela bidraget

Flertalet intervjuade aktörer har framfört att det är bra att utvecklingsbidraget ligger kvar på Kulturrådet eftersom man där har sakkunskap och ett nationellt perspektiv. Exempelvis har Upplandsmuseet framfört att det är bra att utveck-

¹¹³ SKL:s nätverk för regionala kulturchefer, möte 2015-05-05.

lingsbidragen fördelas direkt av Kulturrådet som har kompetens för detta, och bl.a. Norrlandsoperan betonar att det är bra med nationell styrning – att sådant som är av nationellt intresse får stöd. Umeå kommun menar att staten borde arbeta ännu mer med den nationella överblicken och bli tydligare med att det finns särskilda nationella intressen. Uppsala stadsteater betonar att man inte bör lägga alla statliga bidrag till regional kultur i modellen:

Det är positivt att det går att söka medel från Kulturrådet också. Lands-
tinget deltar även i den ansökningsprocessen, så det regionala perspektivet
går inte förlorat.¹¹⁴

Musik i Syd har betonat att det inte vore bra att ge medlen för utvecklingsbi-
drag och fria grupper till regionerna. Utvecklingsbidrag och fria medel på Kul-
turrådet uppmuntrar kreativiteten och det är enda sättet för staten att få en hel-
hetsbild. Det är viktigt att Kulturrådet har ansvaret för fördelningen av utveck-
lingsbidragen och kan jobba med hela landet.¹¹⁵

Några anser att utvecklingsbidragen borde beslutas av regionerna

Region Skåne har framfört att även Kulturrådets utvecklingsbidrag borde ingå
i modellen och därmed fördelas av regionerna. Region Skåne konstaterar att
aktörerna hellre vill ha möjlighet att driva utvecklingsfrågor på institution-
erna.¹¹⁶

I Skåne län har även andra aktörer framfört liknande synpunkter. Skånes
Dansteater menar att alla medel, inklusive utvecklingsbidragen och stödet till
det fria kulturlivet, borde ingå i modellen. Dansteatern konstaterar att Skåne
har ett rikt institutionsliv och ett rikt kulturliv, men som det är nu kan man inte
ta ett helhetsgrepp om kulturen i regionen. Även bl.a. Ystads kommun tycker
att det vore bättre om även utvecklingsmedlen överfördes till regionerna ef-
tersom regionerna ser helheten i länen.

Andra myndigheter skulle kunna fördela delar av utvecklingsbidragen

I uppföljningen har Riksarkivet pekat på att man skulle kunna fördela utveck-
lingsbidragen inom arkivområdet. Riksarkivet menar att det är bra att utveck-
lingsbidragen fördelas direkt från central nivå. Tidigare kunde utvecklingsbi-
drag ges till exempelvis inredning men det är inte längre möjligt. Riksarkivet
har framfört denna synpunkt till Kulturrådet. Riksarkivet menar att det vore
bättre om utvecklingsbidragen inom arkivområdet liksom tidigare fördelades
av Riksarkivet och inte som nu av Kulturrådet. Riksarkivet anser att man re-
presenterar den bästa kunskapen om arkivfrågorna. Arkiven utgör en så liten
del av kulturområdet att det kan vara svårt för andra aktörer att uppbringa in-
tresse för dem. Riksarkivet var kritiskt till att Kulturrådet gavs uppdraget.

¹¹⁴ Uppsala stadsteater, intervju 2015-06-03.

¹¹⁵ Musik i Syd, intervju 2015-05-19. Upplandsmuseet, intervju 2015-06-03. Norrlandsope-
ran, intervju 2015-06-23. Umeå kommun, intervju 2015-05-27.

¹¹⁶ Region Skåne, intervju med tjänstemän 2015-05-20. Region Skåne uppger att man har
egna utvecklingsmedel som uppgår till ca 10 miljoner kronor.

Filminstitutet menar att den finansiering som ges inom kultursamverkansmodellens ram skulle kunna garantera en viss ”basverksamhet”. Vid sidan om denna skulle Filminstitutet kunna ha ansvar för mer specifika satsningar och ett mer riktat stöd, under förutsättning att statliga medel för det tillförs som i satsningen på unga kvinnors filmskapande.

Museiutredningen har nyligen i ett betänkande framfört att några ändringar vad gäller Kulturrådets utvecklingsmedel inte bör göras, då det är naturligt att sådana medel även fortsättningsvis kan fördelas till alla typer av kulturverksamhet som ingår i modellen.¹¹⁷

5.3 Nya satsningar inom kulturområdet

Nya satsningar inom kulturområdet ligger utanför modellen

Flera aktörer har pekat på att vissa kulturpolitiska frågor som staten har lyft fram som viktiga inte läggs in i modellen. Vid ett möte med regionala kulturchefer konstaterades det att nya statliga reformer inom kulturområdet ofta hamnar utanför kultursamverkansmodellen. Som exempel nämndes satsningen på ytterstadsområden och Skapande skola. Flera kulturchefer menar att båda dessa satsningar hade kunnat läggas in i modellen.

Sedan kultursamverkansmodellen infördes har en del nya statliga satsningar med anknytning till lokal och regional kultur tillkommit. Konstnärsnämnden anser att det är viktigt att staten tydligare formulerar sig gentemot regioner och landsting i fråga om den verksamhet och de stöd som ligger utanför modellen. Konstnärsnämnden menar att det finns tendenser till att modellen osynliggör statens övriga arbete i länen. Presidiet vid Region Skånes kulturnämnd anser att staten måste våga lita på att regionerna kan ta ansvar. De anser att det inte borde vara svårare att fördela medel ut till regionerna inom kulturområdet än inom andra politikområden.

Flera aktörer har särskilt tagit upp satsningen Skapande skola och betonat att den är viktig för kulturskaparna och för skolan. Exempelvis Älvkarleby kommun menar att utan Skapande skola hade möjligheten att erbjuda kultur i skolan varit betydligt mindre. Flera aktörer har lyft fram att arbetet med Skapande skola inte ingår i kultursamverkansmodellen. Ett exempel är Norrlandsoperan:

De statliga bidragen till Skapande skola borde läggas in i kultursamverkansmodellen. Skolorna har svårt att söka bidragen i dag och bidragen skulle ge bättre utväxling om de lades in i modellen i stället.¹¹⁸

Kulturrådet konstaterar att frågan har diskuterats vid olika tillfällen och har i uppföljningen framfört att Skapande skola skulle kunna utveckla modellen och eventuellt läggas in som ett åttonde område i förordningen för kultursamverkansmodellen.

¹¹⁷ SOU 2015:89.

¹¹⁸ Norrlandsoperan, intervju 2015-06-23.

Bra med återhållsamhet att föra in nya områden i modellen

I uppföljningen har enstaka aktörer pekat på att det vore bra med en viss återhållsamhet med att föra in ytterligare områden i modellen, framför allt om utökade ekonomiska resurser inte tillförs. Nämnden för hemslöjdsfrågor har pekat på att modellen fortfarande är i sin linda och att varje nytt område innebär en påfrestning. Nämnden konstaterar att det finns intresse för modellen från t.ex. form-, design- och arkitekturområdena.

Pågående utredning av ett nytt område

Under 2016–2018 avser regeringen att genomföra en särskild satsning på kulturverksamheter i vissa bostadsområden. Satsningen ska utgå från de boendes behov och önskemål och präglas av ett brett medborgarinflytande. Det finns i dag en god regional spridning av kulturverksamheter i hela landet men regeringen vill uppmärksamma behoven och främja vidareutvecklingen av kultur- och demokratifrämjande insatser i vissa bostadsområden med lågt valdeltagande. Kulturrådet respektive Statens konstråd har våren 2015 fått i uppdrag att föreslå former för hur satsningen ska genomföras. Kulturrådet ska bl.a. pröva möjligheterna att koppla satsningen till kultursamverkansmodellen.¹¹⁹

5.4 Stockholms påverkan på modellen

Stockholms län är det enda länet som inte ingår i modellen

Stockholms län är för närvarande det enda länet som inte ingår i kultursamverkansmodellen. En av de frågor som har ingått i denna uppföljning är att undersöka hur modellen har påverkats av att Stockholms län har valt att stå utanför. I uppföljningen har det framkommit att Stockholms stad fortfarande är tveksam till att ingå i modellen.

Stockholms läns landsting har i uppföljningen framfört att i motsats till många andra landsting eller regioner är kulturverksamheten i Stockholms läns landsting inte huvudsakligen uppbyggd kring institutioner, såsom länsteater och dylikt. Särskiljande för Stockholms läns landsting är även det faktum att landets största kommun tillika huvudstad finns i länet. Stockholms läns landsting konstaterar att man får en förhållandevis liten del av de statliga medlen till regional kulturverksamhet i förhållande till länets befolkningsstorlek.

Påverkan på modellen är begränsad

Denna uppföljning visar att modellen – och kulturverksamheter i övriga landet – inte har påverkats nämnvärt av att Stockholms län har valt att stå utanför modellen. Kulturrådet har framfört att kultursamverkansmodellen inte har försvagats av att Stockholm inte ingår. Kulturrådet menar att Stockholms stad är en stor och stark aktör, och att kulturen av tradition har en svag ställning inom

¹¹⁹ Prop. 2015/16:1 utg.omr. 17.

landstinget. Stockholms län medverkar dock t.ex. på konferenser som Kulturrådet anordnar. Exempelvis Region Västerbotten formulerar sig på följande sätt:

Att Stockholm inte är med i modellen är inte något stort problem och inget som hindrar övriga från att utveckla arbetet.¹²⁰

SKL har inte genomfört någon analys av vad det innebär att Stockholms läns landsting inte ingår i modellen.

Modellen är inte hel utan Stockholms medverkan

I uppföljningen har ett antal aktörer framfört att det har betydelse att Stockholms län står utanför modellen, och exempelvis RAÄ konstaterar att ”det är konstigt att huvudstadsregionen inte är med”. Denna syn delas av bl.a. Skånes Dansteater som anser att det är ett stort problem att inte Stockholm är med i modellen:

Visst har Malmö och Göteborg haft problem med att hitta sin roll i modellen men sådana problem får man lösa. Att huvudstaden står utanför modellen innebär att bilden av att Stockholm har särskilda fördelar – exempelvis i form av möjligheter till direktdialog med Kulturdepartementet och kulturministern – förstärks. I Norge har man brottats med samma problem och där har kommunerna runt Oslo gått ihop i ett eget samarbete.¹²¹

Några regionala kulturchefer har framfört att kultursamverkansmodellen har påverkats av att Stockholms län har valt att tills vidare stå utanför. Det faktum att Mälardalen har en gemensam arbetsmarknad gör att de övriga länen i Mälardalen påverkas av att Stockholms län inte ingår. Flera kulturchefer har framfört att så länge Stockholm inte är med så blir modellen inte ”hel”. Stockholm är viktig för kulturskapare.¹²² Bland de centrala myndigheterna har bl.a. Riksarkivet lyft upp detta:

Kultursamverkansmodellen är inte lika stark utan Stockholm. Kulturchefer i Stockholm skulle vilja åstadkomma ett ökat samarbete och en ökad samordning. Som det är nu utförs mycket dubbelarbete.¹²³

Ett av Stockholms grannlän, Uppsala, menar att kultursamverkansmodellen inte blir hel förrän även Stockholms län är med:

Det handlar om trovärdighet. För att nationella politiker ska engagera sig måste även Stockholm vara med. Under senare år har Skåne och Västra Götaland gått förbi Stockholm i utvecklingsarbetet. I Stockholm pågår en diskussion, och alla kommuner i länet utom Stockholm vill in i modellen. Från Stockholms stad finns dock en rädsla för att förstöra det som fungerar.¹²⁴

Upplandsmuseet konstaterar att det inte påverkar modellen i sig att Stockholm står utanför. Med andra ord står och faller inte modellen med om Stockholm

¹²⁰ Region Västerbotten, intervju 2015-05-27.

¹²¹ Skånes Dansteater, intervju 2015-05-21.

¹²² SKL:s nätverk för regionala kulturchefer, möte 2015-05-05.

¹²³ Riksarkivet, intervju 2015-06-22.

¹²⁴ Uppsala läns landsting, intervju 2015-05-13.

går med eller inte. Men diskussionerna i nätverket för läns museer blir märkliga när ett län står utanför. Umeå kommun konstaterar att det är lättare för stora aktörer att ställa sig utanför modellen, men det är samtidigt viktigt att vara solidarisk med aktörer som har andra förutsättningar.

Kulturförvaltningen vid Malmö stad menar att trovärdigheten för modellen har minskat i och med att Stockholm står utanför. Malmö stad konstaterar att det inte är svårt att förstå varför Stockholm har valt att stå utanför. Vissa städer, inklusive Malmö, kan ha särskilda nationella intressen. I och med att man upplevt att kontakten med staten och regionen blivit sämre har Malmö ökat kontakterna med andra storstäder. Stora städer har också vissa gemensamma behov, t.ex. används kulturinstitutionerna där som mötesplatser på ett annat sätt.

Tjänstemän vid Kulturdepartementet har uppmärksammat dilemmat med att Stockholm inte är med i modellen:

Det är en brist att Stockholm står utanför modellen, men det finns också ett motstånd mot detta från Stockholms stad. Samtidigt kan det konstateras att modellen inte står och faller med Stockholms medverkan. Modellen fungerar i alla fall. Vissa kommuner i Stockholms län vill vara med och påverka länets regionala kulturpolitik.¹²⁵

Stockholms läns landsting utreder förutsättningar och konsekvenser

En konsekvens av att Stockholms läns landsting inte är med i samverkansmodellen är att man förlorar en kanal till den statliga kulturpolitiken. Att landstinget står utanför kan också skapa otydlighet i vissa formella länsövergripande samarbeten, såsom exempelvis inom området kulturella och kreativa näringar eller rent geografiskt inom exempelvis Mälardalen.¹²⁶

Intervjuade tjänstemän vid landstinget konstaterar samtidigt att det inte finns något som hindrar kommunikation eller samarbeten på andra sätt, och att sådana möten och seminarier genomförs regelbundet. Ett exempel är Föreningen Storstockholms fritids- och kulturchefer (FSKF). Kulturförvaltningen arbetar också med en regional kulturstrategi och deltar aktivt i arbetet med regional utveckling med anledning av att kulturen ska ges en mer framträdande roll i nästa regionala utvecklingsplan. Landstinget har också fördjupade samarbeten med Stockholms stad och andra kommuner i länet kring förnyelse inom kulturlivet, stadsplanering, kulturella kreativa näringar, samarbeten mellan kulturliv, näringsliv och forskning eller särskilda insatser kring länskulturfunktionernas utbud. I dessa och andra liknande samarbeten upplever man att man kan fokusera på innehållet.

I kulturnämndens budget för 2015 beslutades att utreda förutsättningarna för och konsekvenserna av att införa kultursamverkansmodellen i Stockholms län. Som skäl anges en önskan att utvärdera möjligheterna att stärka samverkan mellan landstinget, kommuner, det professionella kulturlivet och civilsamhället gällande det statliga kulturstödet. En viktig del i utredningsarbetet är att beskriva hur ”kulturkartan” i länet ser ut. Det innebär att t.ex. beskriva

¹²⁵ Kulturdepartementet, intervju 2015-06-12.

¹²⁶ Stockholms läns landsting, intervju 2015-08-10.

var olika kulturinstitutioner finns, hur olika interkommunala samarbeten och flöden ser ut samt hur de statliga medlen fördelas. Likaså ska utredningen undersöka vilka grupper som använder det offentligt finansierade kulturutbud som finns.

Som ett led i utredningsarbetet har landstingets kulturförvaltning bl.a. genomfört möten med samtliga kulturnämndsordföranden eller motsvarande i länet. Under hösten 2015 kommer ytterligare möten att genomföras. Ett första underlag ska vara färdigt under 2015.

Under våren 2015 har en särskild utredare på uppdrag av landstinget gjort en översyn av det stöd till kulturlivet som handläggs av kulturstödsenheten. Utredaren förespråkar att landstinget prioriterar och intensifierar kulturförvaltningens utredning av förutsättningarna för och konsekvenserna av att införa samverkansmodellen i Stockholms län. Det huvudsakliga skälet är att modellen skulle kunna stärka kulturens ställning i många av länets kommuner.¹²⁷

Stockholms stad vill stå utanför modellen

Stockholms stad uppger i uppföljningen att man samarbetar med många kommuner och andra aktörer, men vill inte att Stockholms län ansluter sig till kultursamverkansmodellen. Valet 2014 innebar inte någon ändring av den hållningen.

Både det dåvarande kulturborgarrådet och kulturdirektören förde samtal med Kulturutredningen och förklarade att de hade svårt att se vad Stockholms stads medborgare skulle kunna få ut av modellen eller hur den skulle kunna bidra till mer eller bättre kultur. Den intervjuade tjänstemannen menar att Stockholms stad fick full förståelse för detta av Kulturutredningen, men att den särskilda utredaren som utredde och lade förslag till genomförande av modellen tyvärr inte visade samma förståelse. Stockholms stad har dock aldrig känt sig tvingad att gå med.

Staden ser flera argument mot modellen. De medel som skulle fördelas inom modellen skulle vara förhållandevis små jämfört med annan offentlig finansiering i Stockholm. Detta särskilt i relation till den omfattande administrativa apparat som måste byggas upp för att modellen ska kunna genomföras. I de landsting och regioner där den införts tar modellen mycket tid i anspråk för byråkrati utan att det ger så stora positiva effekter att det kan upplevas som motiverat att ägna tid åt möten och administration.

Staden ser inte heller tillräckliga fördelar med att landstinget skulle fördela bidragen. Stockholms läns landsting har en jämförelsevis liten kulturverksamhet och relativt begränsade statsbidrag, medan Stockholms stads kulturbudget är betydligt större. Det är framför allt Stadsteatern som får statliga medel, och kulturdirektören menar att det finns en risk för att det statliga bidraget till Stadsteatern skulle föras över till andra verksamheter i länet om Stockholms läns landsting gick med i samverkansmodellen. Stadsteatern fungerar enligt

¹²⁷ Stockholms läns landsting (2015).

kulturdirektören redan nu som en teater för hela länet, utan att vara en uttalad länsteater.

De kulturpolitiska målen uppges vara levande för stadens politiker och tjänstemän även utan kultursamverkansmodellen. Stadens politiker är kunniga och intresserade av kultur och modellen behövs inte för att få upp kulturfrågorna på dagordningen. Kommunen har också ett tätt samarbete med det fria kulturlivet. Att samlas kring en kulturplan kan förstås vara positivt, men är endast intressant om det finns finansiering kopplad till planen. Utan finansiering blir en kulturplan uddlös. Den intervjuade tjänstemannen menar att det är överraskande att staten inte har valt att skjuta till mer pengar i samband med att modellen infördes.

Staden samverkar redan med många olika kulturaktörer och kommuner, inte sällan i ett område som är betydligt större än Stockholms län. Man menar att kommungränser inte alltid är avgörande och att man är beredd att ta på sig ”ledartröjan”.

Stockholms stad har en bra relation till landstinget, och kulturdirektören är positiv till att landstinget nu gör en kartläggning av kulturens finansiering. Likaså uppskattar man landstingets initiativ att bjuda in alla länets ordförande i kulturnämnder/kultur- och fritidsnämnder tillsammans med kulturcheferna/kultur- och fritidscheferna. Men stadens hållning att man inte vill ansluta sig till samverkansmodellen står fast.¹²⁸

Stockholms stads kulturförvaltning har lämnat synpunkter på Stockholms läns landstings utredning Framtidens stöd, som menar att landstinget borde få en mer strategisk roll. Staden ställer frågan på vilket kulturpolitiskt mandat som landstingets föreslagna mer strategiska roll ska agera och menar att det finns en risk för att landstinget inte har tagit tillräcklig hänsyn till att kommunerna är självständiga. Vidare pekar staden på att en mer strategiskt inriktad roll kan bli svår att kombinera med att barn och unga är en prioriterad målgrupp. Barn och unga möter konst och kultur i skolan, på fritidsgårdarna, kulturskolorna och biblioteken, vilka alla är kommunala verksamheter. I svaret pekar Stockholms stad dessutom på att man inte alltid får del av regionala medel på samma sätt som andra kommuner i länet.¹²⁹

Stockholms stad tycker att det vore bra att förtydliga vilket kulturpolitiskt ansvar som kommunen, landstinget och staten har. Särskilt vore det bra att förtydliga landstingets roll. Kulturdirektören menar att turnéverksamhet och internationella kontakter är exempel på områden som gärna kan hanteras på regional nivå.

Botkyrka kommun vill gärna gå med

Botkyrka kommun är ett exempel på en kommun i Stockholms län som önskar att Stockholms läns landsting ansluter sig till modellen. Botkyrka ser flera negativa konsekvenser av att Stockholms län står utanför. För regionen innebär

¹²⁸ Stockholms stad, intervju 2015-08-14.

¹²⁹ Stockholms stads kulturförvaltning (2015).

det att man halkar efter när det gäller den viktiga samordningen av kulturfrågor i länet. Det drabbar dels medborgarna som får mindre inflytande och överblick över kulturlivet, dels besöksnäringen, eftersom det blir svårt att som besökare/turist få en samlad bild av utbudet i området.

Botkyrka hänvisar till undersökningar som visar att samverkansmodellen leder till att kulturlivet får ökade resurser, främst från kommunalt håll. Dessutom ökar kunskapen och medvetenheten hos politiker och tjänstemän om kulturområdets förutsättningar och om effekter av satsningar på ett brett kulturliv.

Botkyrka menar vidare att modellen handlar om att kvalitetssäkra att de resurser som finns i systemet i dag kommer fler till del och fyller de syften och behov som kommuner, civilsamhälle och specifika grupper (t.ex. ungdomar) har identifierat. För Botkyrka är modellen ett sätt att utgå ifrån de behov man ser i kommunerna. Man börjar nedifrån och får ett s.k. bottom-up-perspektiv, vilket är helt nödvändigt för att få ett angeläget kulturliv som inkluderar fler och skapar möjligheter för nya grupper att själva vara kulturskapare. I dag står alltför många utanför det offentligt subventionerade kulturlivet. Kommuner måste samverka bättre – utifrån en gemensam strategisk kulturplan – för att säkerställa att alla nås och kan påverka. Som ensam kommun är det svårt att få en överblick och se de stora dragen i regionen. Därför anser Botkyrka att landstingets kulturförvaltning bör ha den samlande funktionen för samtliga 26 kommuner i Stockholms län, med utgångspunkt i de behov som finns bland medborgarna i länet.¹³⁰

5.5 Kulturmiljöarbetets roll i kultursamverkansmodellen

Bakgrund

En av de frågor som har lyfts fram i uppföljningen är vilken roll som kulturmiljöfrågorna har i kultursamverkansmodellen. Som framgår av avsnitt 3.1 har riksdagen antagit nationella mål för kulturmiljöarbetet.¹³¹ I kulturmiljölagen slås det fast att det är en nationell angelägenhet att skydda och vårda kulturmiljön och att ansvaret för kulturmiljön delas av alla. Av lagen framgår vidare att länsstyrelserna har ansvar för det statliga kulturmiljöarbetet i länen och att Riksantikvarieämbetet (RAÄ) har överinseende över kulturmiljöarbetet i landet.¹³²

De regionala museerna har delvis statlig finansiering av verksamheten, men staten har inget huvudmannaskap över dessa museer. Finansieringsansvaret delas med berörda huvudmän, medan verksamhetsstyrningen mestadels utförs av huvudmännen och bara indirekt och i begränsad del av staten genom kultursamverkansmodellen.¹³³ De regionala museerna fungerar som centrum för

¹³⁰ Botkyrka kommun, skriftligt svar 2015-09-01.

¹³¹ Prop. 2012/13:96, bet. 2012/13:KrU9.

¹³² Kulturmiljölagen (1988:950).

¹³³ SOU 2015:89.

museiverksamhet i sina regioner och har en omfattande verksamhet som inkluderar bl.a. kulturmiljöfrågor. Statsbidragen till de regionala museerna och deras föregångare har en mycket lång tradition. I samband med att länsantikvarietjänster inrättades på länsstyrelserna 1976 flyttades ansvaret för den regionala kulturmiljövården till stor del över från länsmuseumerna till länsstyrelserna.¹³⁴ Förändringen innebar en roll- och ansvarsfördelning på regional nivå där länsstyrelsen svarade för tillsyn och beslut, medan länsmuseumerna stod för kunskapsuppbyggnad, råd och stöd samt kunskapsförmedling.¹³⁵

Innan kultursamverkansmodellen infördes var det Kulturrådet som efter samråd med RAÄ fördelade stödet till de regionala museerna från det dåvarande anslaget 8:3 Bidrag till regionala museer enligt förordningen om statsbidrag till regional kulturverksamhet.¹³⁶ Bidragets syfte var att stödja museerna i deras uppgift att samla in, bearbeta och förmedla kunskaper om regionens kulturarv, dess konstutveckling samt om samhället och miljön i övrigt. Statsbidraget skulle ge museerna möjlighet att ta ansvar för sin del av det regionala kulturmiljöarbetet.¹³⁷

I den proposition som föregick riksdagens beslut om kultursamverkansmodellen anförde den dåvarande regeringen att länsstyrelserna och de regionala museerna har viktiga uppdrag i kulturmiljöarbetet på regional nivå. Länsstyrelserna ansvarar för de statliga myndighetsuppgifterna inom kulturmiljöområdet på den regionala nivån. Även länsmuseumerna har en viktig roll i det regionala kulturmiljöarbetet, bl.a. när det gäller uppbyggnad och förmedling av kunskap. På den lokala nivån är kommunernas arbete för att kulturarv och kulturmiljöer värnas, vårdas och utvecklas av central betydelse. Vidare angav regeringen att aktörer inom civilsamhället, inte minst hembygdsrörelsen, i hög grad bidrar till att kulturarvet och kulturmiljön kan tas till vara i samhällsutvecklingen.

Kulturmiljöarbetet har en oklar roll i modellen

Uppföljningen visar att kulturmiljöarbetet har en oklar roll i kultursamverkansmodellen. Bland aktörerna finns det en osäkerhet om huruvida kulturmiljöfrågorna ingår i modellen.

En orsak till otydligheten är att de regionala museerna inte längre får direkta bidrag från Kulturrådet och att kulturmiljöarbetet inte längre tydligt anges i förordningen. Detta uppfattas av en del aktörer som att pengarna och länsmuseumernas kulturmiljöuppdrag har försvunnit.¹³⁸

¹³⁴ SOU 2010:11.

¹³⁵ Regionmuseet Kristianstad, intervju 2015-05-20.

¹³⁶ Förordning (1996:1598) om statsbidrag till regional kulturverksamhet. 4 § Statsbidraget till regionala museer ska syfta till att stödja museerna i deras uppgift att samla in, bearbeta och förmedla kunskaper om regionens kulturarv, dess konstutveckling samt om samhället och miljön i övrigt. Bidraget ska ge museerna möjlighet att ta det ansvar för kulturmiljöarbetet som vilar på dem.

¹³⁷ SOU 2010:11.

¹³⁸ Insatser inom kulturmiljöområdet finansieras bl.a. genom anslaget 7:2 Bidrag till kulturmiljövård. RAÄ:s kulturmiljöanslag fördelas till länsstyrelserna men ingår inte i kultursamverkansmodellen och utgår inte från kulturplanerna. En annan finansiering är kultursamverkansmodellen.

I uppföljningen har både företrädare för Kulturdepartementet och Kulturrådet framfört att de medel som Kulturrådet tidigare fördelade till de regionala museerna numera ingår i kultursamverkansmodellen. Från Kulturdepartementet konstateras att vilka följder som modellen har fått vad gäller de regionala museernas uppgifter är en viktig fråga.

RAÄ och flera andra aktörer har konstaterat att det är otydligt hur kulturmiljöarbetet kommer in i modellen. Samtidigt konstaterar RAÄ att kultursamverkansmodellen fungerar bra, och att modellen ger RAÄ större möjlighet att komma in i kulturmiljöfrågorna. RAÄ har dock konstaterat att det finns en osäkerhet om hur kulturmiljöfrågor tas om hand i modellen:

Vi ser att det på sina håll finns en osäkerhet kring kulturarv och kulturmiljöarbete, vad det egentligen är för något och hur det kan tas omhand i samverkansmodellen.¹³⁹

RAÄ framhåller att de regionala museerna är viktiga kulturmiljöaktörer, men att detta inte är tydligt i modellen. RAÄ menar att för regionerna kan det vara otydligt hur kulturmiljöfrågor ska hanteras och uppger att man har lyft upp denna otydlighet i dialogen med både Kulturdepartementet och Kulturrådet. Enligt RAÄ har Kulturrådet tidigare tolkat förordningen som att uppföljningen av kulturmiljöarbetet inte ingår i kultursamverkansmodellen. Kulturrådet har i en kommentar framfört att den kvalitativa uppföljningen är öppet formulerad och gör det möjligt för regionerna att välja vilka aspekter som de vill belysa. I den blankett som används för den kvalitativa redovisningen står det att redovisningen inom museiområdet bör beröra kulturmiljöarbete. RAÄ konstaterar att den blankett som Kulturrådet nämner är ett steg för att synliggöra kulturmiljöarbetet inom modellen. Blanketten gäller från 2016, och RAÄ framför att det återstår att se om detta leder till ett ökat genomslag för kulturmiljöfrågan. I enkätsvar och intervjuer inom RAÄ:s pågående utvärdering återkommer frågan om uppföljningen av kulturmiljöarbetet inom kultursamverkansmodellen. Från flera håll har det enligt RAÄ framkommit att det kulturmiljöarbete som bedrivs inom kultursamverkansmodellen hittills inte tillräckligt har efterfrågats i uppföljningen.

Länsmuseernas samarbetsråd menar att kulturmiljöarbetets otydliga ställning är en svaghet i samverkansmodellen. För de regionala museerna, där detta är en grundbult i det regionala arbetet, är det otillfredsställande att samverkansmodellen lämnar utrymme för regionala tolkningar om huruvida kulturmiljöarbetet ingår i modellen eller inte. Här krävs en bättre statlig samordning för att möjliggöra en bättre samverkan mellan länmuseerna, de regionala kulturförvaltningarna och länsstyrelserna. Kulturmiljöarbetets roll inom samverkansmodellen måste tydliggöras och samordningen mellan Kulturrådet och RAÄ fördjupas.

I Västerbotten har regionen konstaterat att det finns en otydlighet om kulturmiljöfrågorna i kultursamverkansmodellen. Regionen konstaterar att Väs-

¹³⁹ RAÄ (2015b).

terbottens museum tidigare hade ett tydligt uppdrag att arbeta med kulturmiljön, och direkta medel fördelades till detta från Kulturrådet och RAÄ. Nu ingår medlen i kultursamverkansmodellen, och det regionala ansvaret för kulturmiljöarbetet är inte lika utpekat från museets horisont, även om det i Västerbotten tydligt framgår i ägardirektiven. Regionen konstaterar att tidigare var länsantikvarien en stark röst inom länsstyrelsen, men nu uppges även de frågorna vara mer inbäddade i det breda regionala arbetet. Lagen om offentlig upphandling har också förändrat situationen, vilket gjort det möjligt för privata aktörer att t.ex. arbeta med byggnadsvårdsfrågor. Västerbottens museum har tolkat det som att museets kulturmiljöarbete ingår i den verksamhet som finansieras med kultursamverkansmodellen. Man konstaterar dock att detta ser olika ut i olika delar av Sverige:

De olika länen har olika strukturer, olika fokus och olika kompetenser på museerna. Otydligheten kring om kulturmiljöarbetet ska ingå i modellen har lett till slitningar kring vem som har vilket uppdrag och en osäkerhet vad gäller länsmuseernas roll i kulturmiljöarbetet.¹⁴⁰

I Skåne menar Regionmuseet i Kristianstad att det är en missuppfattning att 50 procent av det dåvarande statsbidraget till läns museerna skulle vara villkorat eller öronmärkt för kulturmiljöarbete. Museet menar att denna missuppfattning är spridd bland olika aktörer. RAÄ har i en kommentar framfört att man delar uppfattningen att 50 procent av bidraget inte är öronmärkt för kulturmiljöarbete.

Läns museerna och länsstyrelserna har fått otydliga roller

Oklarheten kring kulturmiljöarbetet är en gammal fråga som har hanterats på olika sätt i olika län.

Länsstyrelserna ska verka för att nationella mål får genomslag i länen samtidigt som hänsyn ska tas till regionala förhållanden och förutsättningar. Länsstyrelserna ska utifrån ett statligt helhetsperspektiv arbeta sektorsövergripande och samordna olika samhällsintressen och statliga myndigheters insatser. Länsstyrelserna ska främja länens utveckling och noga följa tillståndet i länen.¹⁴¹ RAÄ har konstaterat att länsstyrelsens roll i kultursamverkansmodellen ser olika ut. I många län är dialog och samverkan etablerad, medan andra anser att länsstyrelsens roll i modellen är mer otydlig.¹⁴²

Även de regionala museernas roll i kulturmiljöfrågor upplevs av flera aktörer som otydlig. Läns museernas samarbetsråd menar att många regioner ser läns museerna som en aktör bland andra kulturaktörer, oavsett om dessa ingår i en regional förvaltning eller är stiftelser med regionen som huvudman. Detta leder till en oklar situation om regionens ansvar som huvudman eller dess ansvar mot samverkansmodellen. Det försvårar också för de regionala museerna

¹⁴⁰ Västerbottens museum, intervju 2015-05-26.

¹⁴¹ Förordning (2007:825) med länsstyrelseinstruktion.

¹⁴² RAÄ (2015b).

att uppfylla sin roll som public service-institutioner inom den regionala kulturella infrastrukturen.¹⁴³ Kultursamverkansutredningen sammanfattade sin syn på de regionala museerna och kulturmiljöarbetet på följande sätt:

Även om den modell vi föreslår innebär att den direkta bidragsgivningen från staten till läns museerna upphör är det viktigt att läns museernas kulturmiljöuppdrag fortsatt bedrivs i enlighet med de nationella målen för området.¹⁴⁴

RAÄ har i uppföljningen framfört att man är medveten om att läns museerna har olika förutsättningar och inriktningar. Läns museernas situation har förändrats, vilket i vissa fall innebär en ansträngd situation med minskade resurser och ökade krav på marknadsanpassning. RAÄ betonar att myndigheten inte har någon formell ingång till läns museerna men att det finns flera beröringspunkter och samverkansområden. Det är länsstyrelserna som ska ta till vara statens intressen inom kulturmiljöområdet regionalt. RAÄ utfärdar föreskrifter, allmänna råd och vägledningar som stöd till länsstyrelsernas myndighetstövning. RAÄ har inga motsvarande styrverktyg gentemot läns museerna – i stället ger ämbetet informativ vägledning.

Upplandsmuseet har beskrivit läns museernas verksamhet som bestående av två delar, dels utställningar/pedagogisk verksamhet, dels rådgivning/kulturmiljö- och fornminnesvård. Upplandsmuseet har med andra ord valt tolkningen att kulturmiljöarbete ingår i museets uppdrag, men menar att uppdraget tidigare var tydligare. Då var de båda uppdragen inskrivna i förutsättningarna för att erhålla statsbidrag från Kulturrådet:

Tidigare skulle grundbeloppet bekosta de regionala museernas basverksamhet. Man rapporterade den publika verksamheten till Kulturrådet och kulturmiljöarbetet till RAÄ.¹⁴⁵

Exempelvis Länsstyrelsen Skåne menar att införandet av modellen har gjort att det är otydligt vilket ansvar som de regionala museerna har för kulturmiljöarbetet:

Tidigare var museerna en resurs för kulturmiljöarbetet, men numera har de inget specifikt uppdrag och det blir därför otydligt. De bidrag som RAÄ tidigare fördelade till museerna har nu gått in i modellen och hanteras därmed av Region Skåne. Det finns därmed inte längre några medel till museerna som är särskilt avsatta för kulturmiljö.¹⁴⁶

Länsstyrelsen Västerbotten konstaterar att i dag sägs vagt att museerna har en roll för kulturmiljöarbetet och att de tjänster som tidigare ägnades åt arbete med kulturmiljön finns kvar vid museerna, även om museernas roll i det avseendet inte längre är formulerat. Länsstyrelsen Västerbotten menar att det är tydligt att det inte finns något ansvar för kulturmiljöarbetet hos museerna, och att det är länsstyrelserna som har det statliga uppdraget.

¹⁴³ Läns museernas samarbetsråd, skriftligt svar 2015-08-14.

¹⁴⁴ SOU 2010:11.

¹⁴⁵ Upplandsmuseet, intervju 2015-06-03.

¹⁴⁶ Länsstyrelsen Skåne, intervju 2015-05-19. Under försökstiden i Skåne var det RAÄ, inte Kulturrådet, som fördelade pengar till museerna.

Kulturmiljöarbete nämns inte i förordningen

Flera aktörer har konstaterat att kulturmiljöarbete inte finns med bland de sju områden som nämns i förordningen om kultursamverkansmodellen. Regionmuseet Kristianstad har framfört att man tidigare hade ett tydligt ansvar för det regionala kulturmiljöarbetet men att modellen har gjort detta mycket otydligt. Museet uppger att man har fört diskussioner med Region Skåne om huruvida kulturmiljöarbetet ska vara en del av museiverksamheten eller inte. Regionen har till museet framfört att kulturmiljöarbete inte specifikt finns uttryckt i den statliga förordningen, medan Regionmuseet har hävdat att kulturmiljöarbetet sedan 1930-talet är en självklar del av länsmuseumverksamheten.

RAÄ har betonat att kulturmiljöfrågor tidigare var en sektorsfråga men har nu förändrats till att bli en tvärsektorieell fråga. Kulturmiljöaspekter ska därmed finnas med i olika typer av kulturverksamheter. RAÄ menar att utvecklingen går mot mindre specialdestinerade bidrag, och att vissa aktörer inte är vana att förhålla sig till detta, t.ex. när specialdestinerade medel försvinner. RAÄ har konstaterat att styrningen kan bli tydligare genom att *antingen* knyta modellen närmare till kulturmiljömålen och lägga in kulturmiljö som ett åttonde område i förordningen *eller* att tydligt ta upp kulturmiljöfrågor i Kulturrådets uppföljning. RAÄ anser att det förstnämnda alternativet, dvs. att kulturmiljö skulle utgöra ett åttonde område, inte är aktuellt, utan att det snarare är rimligt att hantera frågor om kulturmiljöarbete i Kulturrådets uppföljning.

RAÄ konstaterar att kulturmiljöfrågor redan nu ska ingå i de sju områden som styrs genom förordningen. Medel för kulturarvsfrågor behöver därför inte gå enbart till länsmuseum. RAÄ genomför för närvarande en utvärdering där man kommer att undersöka dessa frågor närmare. Preliminära resultat i RAÄ:s utvärdering visar att kulturmiljöarbete i stora delar fortfarande betraktas som en sektorsfråga genom att koppla kulturmiljöarbetet inom kultursamverkansmodellen till museiverksamheten. Det finns vissa undantag, t.ex. nämns professionell teater-, dans- och musikverksamhet av sex regioner, konst- och kulturfrämjande verksamhet av fyra regioner, regional enskild arkivverksamhet av fem regioner och främjande av hemslojd av fem regioner. Bland annat Västerbottens museum har framfört att det är bra att frågan nu utreds av RAÄ.

Samarbetet mellan länsmuseumerna och länsstyrelserna har minskat

RAÄ har konstaterat att samverkan mellan region och länsstyrelsen ser mycket olika ut i olika län. RAÄ är medvetet om att det finns skillnader mellan länen vad gäller hur bra samarbetet mellan länsmuseumerna och länsstyrelserna fungerar och konstaterar att modellen inte har gjort rollfördelningen tydligare. Av RAÄ:s pågående utvärdering framgår att fyra regioner anser att rollerna på något vis har blivit tydligare, medan övriga fem anser att rollerna har blivit otydligare sedan kultursamverkansmodellen infördes. RAÄ menar att de nya förutsättningarna dock kan leda till utveckling på kulturmiljöområdet. Till exempel framför ett antal regioner att de har fått en annan, mer samordnande roll sedan kultursamverkansmodellen infördes eller att kulturmiljöarbetet har fått

ett nytt fokus, eller blivit mer synligt regionalt. Regionerna kan skapa en ”arena för dialog” mellan aktörer och på så vis främja ökad samverkan.

Denna uppföljning visar att relationen mellan regionala museer och länsstyrelserna i de besökta länen inte är självklar. Samarbetet mellan länsmuseumerna och länsstyrelserna har minskat under senare år. Exempelvis Regionmuseet i Kristianstad har framfört att det innan kultursamverkansmodellen infördes fanns en praktisk, etablerad och god samverkan kring det regionala kulturmiljöarbetet mellan länsstyrelsen och Regionmuseet.

Som exempel kan nämnas att Regionmuseet Kristianstad uppger att man för något år sedan fick en neddragning av anslaget med 1 miljon kronor. Enligt Regionmuseet fick man ett direktiv från Region Skåne att inte längre vara remissinstans till länsstyrelsen för ärenden kopplade till kulturmiljölagen, utan detta skulle betraktas som tjänster som staten själv ska bekosta. Museet uppger att Region Skånes direktiv att Regionmuseets relation till länsstyrelsen enbart ska utgå från marknad och konkurrens inte har diskuterats mellan länsstyrelsen och Regionmuseet. Museet konstaterar att Region Skåne inte heller har kallat till möte för att alla tre parter gemensamt skulle kunna diskutera konsekvenserna av denna förändrade relation. Region Skåne har i en kommentar framfört att Regionmuseet Kristianstad är en egen suverän stiftelse med tre stiftare: Region Skåne, Kristianstads kommun och Skånes Hembygdsförening. Stiftarna kan ge instruktioner, men Region Skåne ensamt kan inte ge Regionmuseet direktiv om att inte samverka med länsstyrelsen. Region Skåne uppger att man däremot har tydliggjort vilka uppgifter som kan finansieras inom kultursamverkansformens ram. Regionen uppger att Regionmuseet Kristianstad äger och driver Sydsvensk Arkeologi AB. Efter en dialog med såväl Regionmuseet som länsstyrelsen justerade Region Skåne verksamhetsbidragen till Regionmuseet Kristianstad med motiveringen att offentliga bidragsmedel inte får subventionera tjänster som också tillhandahålls i konkurrens på en öppen marknad.

Regionmuseet menar att det faktum att man inte längre får samverka med länsstyrelsen genom att lämna yttranden, som kan ligga till grund för beslut, innebär en försämring av kulturmiljöarbetet i Skåne, och museet skulle i stället vilja se *mer* samverkan mellan länsstyrelsen och Regionmuseet:

Alla förlorar på detta – länsstyrelsen, Regionmuseet, kommunerna, fastighetsägarna. Samspelet stat, regionalt museum och kommun är viktigt i kulturmiljöarbetet, både när det gäller kvalitet, utveckling och för att de gemensamma resurserna används optimalt.¹⁴⁷

Museet uppger att länsstyrelsen och Regionmuseet i dag inte har någon kontakt på ledningsnivå, förutom i kyrkoantikvariska frågor. Den tid som tidigare lades på remissarbete använder Regionmuseets antikvarier nu till att mer fokusera på regional utveckling kring kulturmiljöer, kunskapsuppbyggnad samt pedagogisk och publik verksamhet. Region Skåne har i en kommentar framfört

¹⁴⁷ Regionmuseet Kristianstad, intervju 2015-05-20.

att Regionmuseet och länsstyrelsen ingår i Kulturarvskollegiet och Kulturarvsmötet i Skåne. Kulturarvskollegiet består av Region Skånes kulturnämnds presidium, kulturchef och tjänstemän, museichefer eller motsvarande och representanter från respektive styrelse eller förvaltning. Kollegiet möts två gånger per år och Region Skåne är sammankallande. I Kulturarvsmötet möts representanter på förvaltningsnivå, Kultur Skånes museichefer eller motsvarande. Region Skåne är sammankallande och gruppen möts fyra gånger per år.

I Uppsala län uppges att alla uppdrag från länsstyrelsen numera är konkurrensutsatta och att museerna inte får särbehandlas. När det gäller uppdrag av olika slag, t.ex. undersökningar, dokumentation, inventering och karakterisering, tillämpar länsstyrelserna sedan flera år upphandling där museerna kan lägga anbud i konkurrens med andra. Upplandsmuseet konstaterar att för några år sedan genomfördes samråd mellan länsstyrelsen och museet varje månad men att detta inte längre sker. Museet beklagar detta eftersom man anser att samråden var effektiva och smidiga.

I Västerbottens län uppger det regionala museet att samverkan med länsstyrelsen fungerar bra. Länsstyrelsen konstaterar samtidigt att länsmuseumerna nuförtiden fungerar som konsulter och menar att skillnaden mellan vad man tar betalt för och inte tar betalt för är diffus och att man ibland får intrycket av att inkomsterna på museet täcker annan verksamhet. Länsstyrelsen menar att även i mötet med allmänheten blir museernas roll oklar. Museet fungerar både som konsult och en tillgång för allmänheten och den dubbla rollen blir otydlig. Länsstyrelsen Västerbotten har betonat att otydligheten är ett problem och nämner som exempel att aktörer i omvärlden inte förstår vem (länsstyrelse respektive länsmuseum) som gör vad. När det gäller samarbetet mellan länsstyrelsen och regionen har länsstyrelsen uppgett att i samband med att man tog fram en kulturmiljöstrategi och regionen tog fram en kulturplan hittade man gemensamma beröringspunkter, men några gemensamma aktiviteter blev inte av. Länsantikvarien har sökt kontakt med regionens kulturberedning men fått till svar att pengarna är låsta och att ingen är beredd att ta en politisk konflikt för att ändra på fördelningen. Länsantikvarien tror att man skulle kunna arbeta mer tillsammans och hade hoppats att modellen skulle göra det lättare att samarbeta. Så länge pengarna är låsta skapas få möjligheter till samarbete och det blir över huvud taget för litet fokus på konkret arbete.

Kulturmiljöfrågor i kulturplanerna

Kultursamverkansutredningen framförde att det är naturligt att frågor med koppling till kulturmiljöområdet tas upp i samband med dialogerna och i de regionala kulturplanerna. I denna uppföljning har det framkommit att kulturmiljöfrågor ofta finns med i de regionala kulturplanerna. Bland annat Kulturrådet har konstaterat att länsstyrelserna ibland är med i arbetet med kultur-

planerna. Enligt RAÄ:s pågående utvärdering bidrar drygt hälften av länsstyrelserna (13 av 21) till kulturmiljöarbetets genomslag i de nu gällande kulturplanerna genom samverkan.¹⁴⁸

Upplandsmuseet betonar att kulturmiljöarbetet måste synas i kulturplanen och att ansvaret för kulturmiljöfrågorna måste tydliggöras. Museet menar också att det omfattande arbete som utförs borde synliggöras i återrapporteringen, men uppger att det är sällan staten eller landstinget vill ha uppgifter om detta. Museet anser att landstinget intresserar sig mer för besöksverksamheten, trots att kulturmiljöarbetet troligen ger de största effekterna. Enligt museet har Kulturrådet efterlyst de nationella kulturmiljömålen i Uppsalas kulturplan.

Länsstyrelsen Västerbotten har framfört att om kulturmiljöfrågorna ska vara med i kulturplanen bör länsstyrelsen också vara med i arbetet med att ta fram planen. För Västerbottens del borde man i så fall skriva in samverkan mellan länsstyrelsen och Region Västerbotten kring kulturmiljöfrågor. Huvudmännen för museerna borde i sådana fall också slå fast deras roll för kulturmiljöarbetet. Länsantikvarien i Västerbotten har frågat om exempelvis museerna har ett ansvar för att genomföra det som står i kulturplanen och fått till svar att man inte följer upp det. Länsantikvarien menar att det borde finnas en tydligare koppling mellan den bedrivna verksamheten och det som skrivs in i en kulturplan.

Även RAÄ:s roll i kultursamverkansmodellen upplevs som otydlig

RAÄ har till uppgift att med utgångspunkt i de nationella kulturpolitiska målen och de nationella målen för kulturmiljöarbetet vara pådrivande och stödjande inom sitt verksamhetsområde. RAÄ ska bl.a. följa och stödja det regionala kulturmiljöarbetet.¹⁴⁹ Flera aktörer har lyft fram frågor kring RAÄ:s roll i modellen och har pekat på att ämbetet upplevs som frånvarande i modellen.

En av de kulturinstitutioner som har uppmärksammat RAÄ:s otydliga roll är Regionmuseet Kristianstad. Museet har i en intervju uppgett att Region Skåne, Länsstyrelsen Skåne och RAÄ har ingått ett samverkansavtal om kulturmiljöarbetet. Regionmuseet inbjöds inte att delta i diskussionerna i detta avtal. Regionmuseet menar att RAÄ håller sig avvaktande och har ställt sig vid sidan om – ämbetet upplevs inte aktivt gå till försvar av museerna kulturmiljöarbete. Regionmuseet anser att RAÄ fram tills nu har varit mer fokuserat på samarbete med regionerna än på länsmuseumerna. Museet konstaterar att RAÄ arbetar med att utveckla sin roll i en ny samhällskontext och mot den bakgrunden har fått ett regeringsuppdrag att ta fram en vision och nya mål. Enligt museet pekar det arbetet hittills på ett uttalat intresse och engagemang från RAÄ att återuppta, utveckla och fördjupa samverkan med länsmuseumerna. Också Malmö stad har lyft fram att RAÄ:s roll är mindre tydlig i och med modellen.

¹⁴⁸ Länsstyrelsen Västerbotten, intervju 2015-05-26. Statens kulturråd, intervju 2015-04-24. Riksantikvarieämbetet, e-brev 2015-11-04.

¹⁴⁹ Förordning (2014:1585) med instruktion för Riksantikvarieämbetet.

För att förbättra modellen skulle man enligt staden behöva förändra RAÄ:s roll.

RAÄ upplever att det ute i landet finns en känsla av att RAÄ skulle ha backat i sin roll vad gäller kulturmiljöfrågor. RAÄ menar dock att man numera spelar en annan roll och att det i stället är regionerna som ska lyftas fram.

RAÄ har i en kommentar framfört att det finns olika uppfattningar om och användning av begreppen kulturmiljö och kulturarv mellan regionerna. Detta kan försvåra möjligheten att göra nationella sammanställningar och jämförelser, dvs. att följa och stödja det regionala kulturmiljöarbetet.

Diskussion om anslaget till kulturmiljövård bör ingå i modellen

Varje år avsätter riksdagen medel till anslag 7:2 Bidrag till kulturmiljövård. Regeringen konstaterade i den proposition som föregick införandet av kultursamverkansmodellen att kulturmiljövårdsanslaget är ett av kulturmiljöområdets viktigaste styrmedel och att det har stor betydelse för kulturmiljöarbetet runt om i landet.¹⁵⁰ Anslaget får användas för utgifter för statsbidrag till kulturmiljövård. Anslaget får även användas för utgifter för statsbidrag till arbetslivsmuseer.¹⁵¹ Bidrag kan ges till att renovera hus, tillgängliggöra eller informera om en kulturmiljö och vårda en fornlämning eller ett kulturlandskap. Dessa medel ingår *inte* i modellen. Användningen av dessa medel styrs av specificerade krav som fastställs i förordningen (2010:1121) om bidrag till förvaltning av värdefulla kulturmiljöer. Det kan handla om utredningar kring byggnadsminnen eller ersättningar för merkostnader i samband med renoveringar av byggnadsminnen. Dessa pengar kan länsstyrelsen inte ge direkt till museerna utan länsstyrelsen måste upphandla tjänster från t.ex. museerna. Museerna har därmed numera fått rollen att ta uppdrag från länsstyrelsen om bl.a. byggnadsantikvariska undersökningar och arkeologiska frågor på samma sätt som andra konsulter. Länsstyrelsen Skåne har framfört att en fördel med detta är att rollerna har blivit tydligare och att länsstyrelsens förmåga att beställa har blivit bättre. Samtidigt konstaterar man att både länsstyrelsen och museerna arbetar mot samma mål.

Det diskuterades inledningsvis om även länsstyrelsens medel för kulturmiljöarbetet skulle ingå i modellen, men både RAÄ och länsstyrelserna argumenterade emot detta. Man ansåg att det fanns en risk för att pengarna skulle kunna användas till andra ändamål. Länsstyrelsens bidragsgivning styrs av förordningen och det egna kulturmiljöprogrammet. Länsstyrelsen Skåne menar att programmet speglar den nationella inriktningen och stämmer väl överens med regionens kulturplan. De medel som länsstyrelsen har utgör bara en liten del av det samlade kulturmiljöarbetet. I uppföljningen har även Länsstyrelsen Västerbotten framfört att detta anslag bör hållas utanför kultursamverkans-

¹⁵⁰ Prop. 2009/10:3. Anslaget disponeras av RAÄ, som delegerar beslutanderätten avseende större delen av medlen till länsstyrelserna. Dessa fördelar i sin tur, efter ett ansökningsförfarande, bidrag till olika objekt eller projekt i respektive län.

¹⁵¹ Prop. 2014/15:1 utg.omr. 17.

modellen. RAÄ har i uppföljningen framfört att det är bra att statsbidraget till kulturmiljövård inte togs med i modellen:

Där skulle bidraget ha försvunnit in i den svarta boxen. Det är det enda styrverktyget som staten har kvar idag.¹⁵²

Kultursamverkansutredningen konstaterade att eftersom länsstyrelserna uttryckligen har i uppgift att se till att kulturmiljölågstiftningen efterlevs i respektive län, finns det fördelar med att låta bidragsgivningen kvarstå hos länsstyrelserna. Utredningen konstaterade att anslaget skiljer sig på viktiga punkter från andra typer av statligt stöd till regional kulturverksamhet, genom att det är så tydligt kopplat till kulturmiljölågstiftningen och därmed till länsstyrelsernas myndighetsutövning.¹⁵³

Västerbottens museum menar däremot att länsstyrelsernas kulturmiljöpengar bör lyftas in i modellen, men måste då öronmärkas för kulturmiljövårdande ändamål.

Riksantikvarieämbetets pågående utvärdering visar att samordning och samfinansieringen mellan anslag 7:2 Bidrag till kulturmiljövård och kultursamverkansmodellen skulle kunna utvecklas. Sju av sexton regioner uppger att samfinansiering i olika omfattning sker mellan bidragen.¹⁵⁴

5.6 Bibliotekens och den läs- och litteraturfrämjande verksamhetens roll i modellen

I uppföljningen har det uppmärksammats att det tredje området har en delvis annan utformning än de andra områdena och att området har förändrats sedan modellen infördes. Med början 2015 kompletterar läs- och litteraturfrämjande verksamhet den regionala biblioteksverksamheten. Till skillnad från andra områden är de regionala biblioteken inte kulturskapare och har inte heller någon publik verksamhet utan ska framför allt främja samverkan och utveckling av folkbiblioteksverksamhet i kommunerna. Speciellt för biblioteken är också att de ska förhålla sig till en lagstiftning – bibliotekslagen – som även framhåller andra aspekter av bibliotek än deras roll som kulturinstitutioner och som delvis pekar i motsatt riktning mot kultursamverkansmodellens decentraliseringstankar genom att mer betona nationell samverkan och samordning. Vad gäller den läs- och litteraturfrämjande verksamheten har den till skillnad från övriga områden i modellen inte någon tydlig sedan tidigare utpekad institutionell eller verksamhetsmässig anknytning. Det konstområde som ska främjas – litteratur – ingår heller inte i modellen.

Samverkansmodellen och bibliotekslagen

Kulturutredningens slutbetänkande från 2009 pekade på avsaknaden av en myndighet med ansvar för det samlade biblioteksväsendet. Sedan 2010 har

¹⁵² Riksantikvarieämbetet, intervju 2015-06-18.

¹⁵³ SOU 2010:11.

¹⁵⁴ Riksantikvarieämbetet, e-brev 2015-11-04.

Kungl. biblioteket (KB) ett samordnings- och utvecklingsansvar för hela den svenska bibliotekssektorn. I samband med detta tog KB bl.a. över ansvaret för biblioteksstatistiken från Kulturrådet.

Det utvidgade uppdraget skrevs in i den nya bibliotekslag som trädde i kraft den 1 januari 2014. Enligt lagen ska den myndighet som regeringen bestämmer ha en nationell överblick över och främja samverkan inom det allmänna biblioteksväsendet. I 2015 års ekonomiska vårproposition föreslogs dessutom att en nationell biblioteksstrategi ska tas fram, och KB fick särskilda medel för att påbörja detta arbete.

Ansvarsfördelningen mellan Kulturrådet och KB upplevs som tydlig

Både KB och Kulturrådet har uppgifter inom biblioteksområdet och deras respektive uppdrag tangerar och går delvis in i varandra. För KB är ansvarsfördelningen mellan KB och Kulturrådet tydlig: KB har infrastrukturfrågorna och Kulturrådet läsfrämjandeområdet. Däremot pekar KB på att det finns en gränsyta som kan bli otydlig för andra berörda aktörer. Till exempel kan kommunerna uppleva en osäkerhet om vilken aktör som har ansvar för vad.

KB uppger att deras uppdrag kräver ett nära samarbete med Kulturrådet. Samarbetet sker bl.a. via Kulturrådets samverkansråd. Kulturrådet och KB har dessutom ingått ett samverkansavtal om frågor som är gemensamma för de båda myndigheterna. KB läser de regionala kulturplanerna och följer upp om de olika kulturpolitiska målen finns med i avsnitten om biblioteksverksamheter.¹⁵⁵

Biblioteken är en del av den regionala kulturen

Genom samverkansmodellen har bibliotek och läs- och litteraturfrämjande blivit ett eget område. KB:s erfarenhet är att det mest positiva med modellen har varit att biblioteken har blivit en del av det regionala kulturarbetet och att man kan arbeta mer gränsöverskridande tillsammans med andra kulturområden. Enligt KB menar många också att det är positivt att delta i dialogprocesser och att biblioteken finns med i den regionala kulturplanen. Flera län menar enligt KB att det är positivt att finnas med i kultursamverkansmodellen i stället för att som tidigare representera ett relativt litet område. När Kulturrådet lyfter fram vissa områden – t.ex. mångfaldsfrågor eller barn och ungdomar – kan biblioteken lyfta fram det som redan görs och göra extra satsningar. KB ser också att kultursamverkansmodellen och kulturplanerna har haft en positiv effekt på de regionala biblioteksplanerna.

Svårt med nationella satsningar

Några aktörer har pekat på att det kan vara svårare att göra nationella satsningar när den regionala biblioteksverksamheten ingår i samverkansmodellen. En svaghet med modellen utifrån KB:s perspektiv är att om KB utifrån sitt nya

¹⁵⁵ Se www.kb.se samt intervju 2015-06-25.

uppdrag att ha en nationell överblick och främja samverkan samt ta fram en nationell biblioteksstrategi identifierar behov och lösningar där delar av resurserna ligger på den regionala nivån, behöver KB få en acceptans i prioriteringen från regionerna. Malmö stad anser att man inom biblioteksområdet skulle behöva arbeta mer nationellt men att det är svårare inom ramen för samverkansmodellen. För att förbättra modellen skulle man enligt Malmö stad behöva förändra KB:s roll.

Svensk biblioteks förening pekar på att biblioteken skiljer sig från andra regionala kulturinstitutioner på så sätt att biblioteksväsendet är ett nationellt sammanhängande nätverk med behov av en gemensam fungerande infrastruktur, t.ex. i form av en gemensam bibliotekskatalog, licenser, digitalisering och tekniska standarder för e-tjänster. Utifrån ett biblioteksperspektiv är det därför enligt föreningen nödvändigt att den ökade regionala och lokala decentraliseringen av inflytande samordnas med en breddad nationell samordning av biblioteksutveckling, där Kulturrådet och KB har olika roller.

Det tredje området har delvis olika mål

Författarförbundet Västerbotten menar att det ur deras perspektiv finns problem med det område i kultursamverkansmodellen som handlar om biblioteksverksamhet och läs- och litteraturfrämjande verksamhet. Litteratur är inget eget område i modellen utan författarna ingår i det litteraturfrämjande området tillsammans med biblioteken, som dock till skillnad från författarna inte är kulturskapare. Författarna har inte – som exempelvis museerna eller scenkonsten – någon institution där kulturskapare och medborgare möts. Författarförbundet Västerbotten menar därför att det för författarna saknas en aspekt om enbart biblioteken finns representerade i modellen. Förbundet berättar att det har förts diskussioner om att litteratur skulle kunna bli ett åttonde område i modellen.

KB var i sitt remissvar kritiskt till kultursamverkansmodellen men har en mer positiv inställning nu. KB menar dock att de kulturpolitiska målen ibland är problematiska för biblioteken inom samverkansmodellen. Regional biblioteksverksamhet har ingen publik verksamhet och syftar framför allt till att stödja folkbiblioteken och innebär oftast inte att det skapas en kulturupplevelse eller erfarenhet. Regionbiblioteksverksamheten är därför svår att hantera som ett konst- och kulturområde.

Litteratur- och läsfrämjande verksamhet är däremot på ett annat sätt konst och kulturområden. Detta återspeglas också i de frågor som ställs i uppföljningen av modellen. I första hand mäter frågorna olika publika verksamheter och exempelvis tillgänglighet, kvalitet och konstnärlig förnyelse. Regionerna har kritiserat de frågor som ställs i redovisningen och de definitioner som används vid inrapporteringen till kultur databasen. Som en följd av detta har några frågor lyfts bort och andra har lagts till. Om man hade valt att formulera området som ”litteratur” hade det ur dessa aspekter varit enklare att hantera, menar KB. Se vidare avsnitt 10.1.

Svensk biblioteks förening menar att en möjlig effekt av kultursamverkansmodellen är att såväl regional som lokal biblioteksverksamhet mer och mer betonas utifrån ett kulturperspektiv. Detta trots att Sverige nyligen fått en ny bibliotekslag som ger biblioteken ett mer mångfacetterat och brett uppdrag än att enbart vara en kulturinstitution. De regionala och lokala biblioteksplanerna blir tillsammans med den nationella biblioteksstrategin därmed mycket viktiga för att balansera kulturplanerna.

Kulturrådet har i sitt handlingsprogram för läsfrämjande konstaterat att modellen inte tillfördes några nya medel när litteratur- och läsfrämjande lades till i modellens tredje område. Kulturrådet har gjort bedömningen att det krävs förstärkt finansiering från statligt håll för att skapa möjlighet för lokal och regional utveckling. Kulturrådet menar att anslaget bör tillföras 30 miljoner kronor för litteraturen som nytt område inom kultursamverkansmodellen – annars kan regionerna komma att finansiera litteratursatsningar genom att omprioritera från andra konstområden eller minska sina ambitioner inom området.¹⁵⁶

Regionala biblioteksverksamhetens organisatoriska hemvist

Svensk biblioteks förening ser vissa tendenser till att den regionala biblioteksverksamheten, som enligt bibliotekslagen ska främja samverkan och utveckling av folkbiblioteksverksamhet i kommunerna, mer och mer sammanförs med regionernas kulturskapande institutioner såsom länsmusik, länsteater m.m. Detta trots att den regionala biblioteksverksamheten inte själv är en kulturskapande institution. Svensk biblioteks förening menar att detta kan ha sin grund i en felsyn på den regionala biblioteksverksamhetens uppdrag och att det sannolikt finns bättre organisatoriska hemvister för den regionala biblioteksverksamheten.

Malmö kulturförvaltning pekar på problem med att endast vissa delar av bibliotekens uppdrag ingår i modellen och att minskad specialkompetens får konsekvenser. Tjänstemän vid Malmö stad framhåller att regionbiblioteket i Skåne tidigare var framstående och att man drev biblioteksfrågorna för hela landstinget. Enheten var placerad på stadsbiblioteket i Malmö. Nu har regionbiblioteket införlivats i det allmänna regionala arbetet och man uppges ha upphört med utvecklingsinsatser. De intervjuade tjänstemännen menar att regionen inte heller har ansvar för den del av verksamheterna som betonar biblioteket som en mötesplats och därför inte fångar upp de aspekterna. Malmö stad menar att man är tillräckligt stort för att bedriva eget utvecklingsarbete, men ställer sig frågan hur det går för mindre kommuner.

¹⁵⁶ Statens kulturråd (2014c).

5.7 Filmområdet

Filminstitutet har varit kritiskt till modellen

Filminstitutet var kritiskt till kultursamverkansmodellen när den skulle införas. Filminstitutet är i viss mån fortfarande kritiskt till modellen, även om man nu väljer att se framåt och arbeta utifrån att modellen i dag är införd. En styrka med modellen är t.ex. att den underlättar att se på kulturen som en helhet.

Film i Västerbotten menar att övergången till kultursamverkansmodellen på kort sikt har fungerat för filmkulturen i Västerbotten. Däremot har den inte varit lika bra för filmen i Sverige. För filmens del hade det varit bättre att inte tillhöra modellen. Det fanns stora förhoppningar på modellen men den har inte lett till bättre resurser för filmområdet.

Filmen har förlorat finansiering

Filminstitutet har i olika sammanhang påpekat att filmen som konstområde har förlorat finansiering nationellt sett genom kultursamverkansmodellen. Filminstitutet har låtit genomföra en rundringning till regionerna som visade att filmen fått några procents lägre anslag sedan modellen infördes. Om man tar hänsyn till uteblivna uppskrivningar blir effekten ännu större. Film i Skåne menar att kontakter inom Regionala filmresurscentrums samarbetsråd visar att de filmorganisationer som är *resurscentrum* har fått minskade anslag, medan de som är *produktionscentrum* inte känt av nedskärningar på samma sätt i samband med övergången till kultursamverkansmodellen.

Mer samarbete efterlyses

Filminstitutet menar att det behövs en statlig vision för vad regionerna ska göra inom filmområdet. Det gäller både de statliga medel som fördelas genom kultursamverkansmodellen och annan statlig finansiering. Det skulle behövas ännu mer samarbete över regiongränserna – särskilt mindre regioner behöver samarbeta mer. Ett tydligare nationellt incitament skulle kunna leda till ökat samarbete. Att staten nu avser att ta ett helhetsgrepp om filmen skapar bättre förutsättningar.

Filmen saknar större institutioner

Filminstitutet menar att det finns en poäng med att det, som ett komplement till kultursamverkansmodellen, finns en aktör som har ansvar för att samordna åtgärder inom alla aspekter på filmens område. Filminstitutet fungerar gärna som den instans som kan stötta projekt och utveckling riktat till hela landet och som kan samverka genom att stärka den professionella filmproduktionen i synnerhet och hela den audiovisuella sektorn i allmänhet.¹⁵⁷

¹⁵⁷ Svenska Filminstitutet (2015).

Filminstitutet menar att konstområden som saknar större institutioner – såsom exempelvis filmen – behöver andra incitament för att uppleva att modellen gynnar områdets utveckling. Om kultursamverkansmodellen ska finnas kvar måste man hitta sätt att stärka filmen i modellen och filmen behöver en bättre infrastruktur för att området ska fungera inom modellen. Någon aktör måste arbeta för filmens bästa – om det inte ska vara Filminstitutet så måste det vara någon annan.

5.8 Samisk kultur

Svårighet att modellen fokuserar på den regionala nivån

Ett problem med kultursamverkansmodellen som har lyfts fram i denna uppföljning handlar om hur den kan ge stöd till de nationella minoriteternas kultur. Sametinget lyfter fram att en svårighet är att förena en modell som fokuserar på den regionala nivån med den samiska kulturen. Samiska kulturinstitutioner och konst- och kulturarbetare är i sitt utövande inte begränsade till ett län eller en region. Tvärtom är många verksamma inom hela Sápmi (Sverige, Norge, Finland och Ryssland), andra på den svenska sidan av Sápmi eller inom hela Sverige, eftersom den samiska publiken finns utspridd på en stor geografisk yta. Kultursamverkansmodellens samråd bidrar visserligen till att de samiska kulturfrågorna uppmärksammas, men de kräver stora resurser då de i praktiken skulle innebära samråd med varje landsting eller region. I brist på resurser är detta inte möjligt och Sametinget har för närvarande fungerande samråd endast med Norrbottens län och har precis inlett samråd med Region Västerbotten.

Begränsad förståelse för allas rätt till kultur

I uppföljningen har samiska aktörer framfört att det finns en begränsad förståelse för den samiska kulturen. Sametinget menar att när länen förstår att alla invånares kulturer är viktiga och när människorna känner att de har rätt att utöva och uppleva sin kultur på lika villkor som alla andra, då kan de olika kulturerna i de olika länen/regionerna växa och frodas och bidra till unika och rika kulturprofiler. Sametingets erfarenhet är dock att detta inte har uppnåtts än.

Modellen har inte bidragit till att nå målen ur samiskt perspektiv

Sametinget menar att samverkansmodellen inte har bidragit till att nå de nationella kulturpolitiska målen ur ett samiskt perspektiv. Man understryker att det är viktigt att tydliggöra att det är en självklar rättighet att samer i Sverige ska kunna utöva och ta del av sin egen kultur på lika villkor som den övriga befolkningen tar del av sin kultur. Men det är också viktigt att inse att den samiska kulturen och de samiska kulturyttringarna kan bidra till att berika kulturlivet i Sverige. Samiska konst- och kulturarbetare lyfter många gånger viktiga samhällsfrågor som skiljer sig från majoritetssamhällets frågor. Färg- och

formspråket kan skilja sig, den samiska berättarkonsten har en säregen art, samisk musik och jojk berikar musikkivet. Detta gör att kulturlivet i Sverige i stort får fler dimensioner och bidrar till ett mångfaldigt och rikt kulturliv i Sverige.

Sametingets roll i modellen skulle kunna utvecklas

Ur ett övergripande samiskt perspektiv är det enligt Sametinget naturligt att de, som förvaltningsmyndighet för samisk kultur, borde få resurser för att förverkliga det förvaltningsansvar som Sametinget har fått.

6 Engagemang och ansvarsfördelning

Sammanfattande iakttagelser

- Kultursamverkansmodellen har satt kulturen på agendan på regional och lokal nivå.
- De flesta aktörer menar att regionala och lokala politikernas engagemang har ökat.
- Principen om armlängds avstånd upprätthålls genom diskussioner och insatser.
- Vissa menar att modellen har bidragit till en tydligare roll- och ansvarsfördelning medan andra menar att modellen har lett till ökad otydlighet.

6.1 Kulturen på den politiska agendan

Kultursamverkansmodellen har satt kulturen på agendan

Kulturanalys utvärdering från 2012 visade att kultursamverkansmodellen har bidragit till att sätta kulturen på den politiska agendan regionalt genom de dialogprocesser som har genomförts i samband med regionernas framtagande av kulturplaner. De kulturplaner som arbetades fram av de fem första regionerna handlade om regionens verksamhet på kulturområdet. Därmed fick kulturplanerna stor betydelse i regionerna. De olika aktörerna upplevde att deras intressen hade synliggjorts. Överlag beskrevs ett ökat intresse för och en större kunskap om kulturpolitik hos politiker på regional och kommunal nivå.

Denna bild bekräftas i denna uppföljning. Flertalet intervjuade aktörer har betonat att modellen har lett fram till att det har uppstått ett samtal om kultur. Kulturrådet menar att modellen har gjort att kulturen har fått en stärkt roll. Den har resulterat i ett starkare kulturliv eftersom kultur har blivit en fråga på agendan i regionerna och det pratas mycket mer om kultur i regionerna numera. Dessutom har modellen lett till att regionerna har satsat mer på kulturen. Åjtte bedömer att kulturfrågorna har fått en ökad tyngd i politiken genom modellen och Teatercentrum menar att regionernas arbete med kulturplanerna har gett kulturfrågorna en självklarare plats på den politiska agendan. Musik i Syd menar att modellen har gett en närhet till politiken och ökat helhetstänkandet på regional och kommunal nivå. Malmö Stadsteater sammanfattar sin syn på följande sätt:

En fördel med modellen är att den har satt kulturen på agendan. Regionpolitikerna måste skriva en kulturplan och då tänka på hela regionen, vilket är mycket positivt. Kommunpolitiker har också tvingats tänka till vad gäller kulturfrågor för hela regionen och på vilket sätt kulturområdet ska utvecklas över tid.¹⁵⁸

¹⁵⁸ Malmö Stadsteater, intervju 2015-05-20.

Malmö stads kulturförvaltning menar att det är bra att kulturen har hamnat högre upp på den politiska agendan. En konsekvens av modellen är att det nu är mer attraktivt att vara kulturpolitiker än tidigare. En nackdel är däremot att man nu inte i första hand ser sig som kulturpolitiker, utan som regionpolitiker. De nya kulturpolitikerna värnar därför inte 1974 års kulturpolitik på samma sätt. De intervjuade tjänstemännen menar att det vid presidiediskussioner pratas mer om pengar och mindre om innehåll än tidigare. Region Skåne har i en kommentar pekat på att innan samverkansmodellen infördes var rollfördelningen mellan regionen och kommunerna mycket oklar. Att samverkansmodellen har inneburit att regionpolitikerna uppträder som just regionpolitiker, speglar enligt Region Skåne det tydliggjorda ansvaret för den kulturpolitiska resursfördelningen i en större geografi.

Genom samverkansmodellen uppmärksammas olika kulturområden

Olika aktörer har pekat på att olika delar av kulturpolitiken har uppmärksamats genom modellen. Klys konstaterar att modellen har lett till att konstnärspolitik har kommit upp på agendan även på regional nivå och att det nu finns en större medvetenhet om konstnärsfrågor. RAÄ har konstaterat att kulturmiljöfrågor har fått ett uppsving regionalt i och med kultursamverkansmodellen. Modellen har inneburit att fler aktörer och civilsamhället är mer inkluderade än tidigare. Film i Skåne menar att för filmen har modellen varit positiv då det har blivit ett regionalt politikområde.

När det gäller hemslöjden menar Nämnden för hemslöjdsfrågor (NFH) att engagemang på regional nivå har ökat, framför allt på strategisk/politisk nivå. Flera regioner vill skriva överenskommelser om ett samarbete med nämnden, och intresset för att delta i NFH:s seminarier och aktiviteter har ökat. NFH menar att spridning av kunskap om området är viktigt, eftersom kunskapen bland handläggare och beslutsfattare är lägre inom de mindre kulturområdena än inom t.ex. scenkonst. Som företrädare för ett ur resursfördelningssynpunkt mindre kulturområde inom modellen menar nämnden att det är viktigt att kunna hävda hemslöjdsområdet så att det inte på grund av okunnsighet slås ihop med andra områden och till slut uttraderas.

Inom biblioteksområdet visar en undersökning från Svensk biblioteksförning att biblioteksföreträdarna upplevde att det var svårt att få tillgång till regionala samtalsforum. Samtidigt menade de att kultur- och biblioteksfrågor fått en mer framträdande roll både i regionen och i kommunerna till följd av kulturplanerna. Lokala bibliotekschefer upplevde ett ökat engagemang för biblioteksfrågorna bland lokala politiker, och även på regional nivå ansåg man att biblioteksfrågorna hade fått ett ökat genomslag.

Modellen har gett en mer aktiv regional och kommunal kulturpolitik

Flera aktörer har framfört att regionerna och kommunerna genom modellen har fått en mer aktiv kulturpolitik. I exempelvis Uppsala län menar landstinget

att kulturpolitik numera ingår kontinuerligt och självklart i det politiska samtalet. I Skåne anser bl.a. Ystads kommun att modellen innebar ett stort skifte och lyfte kulturens roll i samhället. Det blev en samling kring modellen. Musik i Syd menar att modellen har medfört att fler på politisk nivå har åsikter om kultur i dag. Exempelvis har integration blivit en mer naturlig del av kulturen. Musik i Uppland formulerar sig på följande sätt:

Kultursamverkansmodellen innebär att det talas mer om kultur och att fler blir delaktiga. Kulturplanerna har lett till ökad diskussion i nämnderna i landsting och kommuner. På den högsta politiska nivån har dock modellen inte lett till någon förändring i det politiska engagemanget.¹⁵⁹

Skånes Dansteater menar att modellen ger ett större och tydligare mandat för den regionala kulturpolitiken. Kulturen får också en högre status i och med att det finns en större budget att fatta beslut om, men samtidigt konstateras att den effekten kanske var större i början. Film i Skåne konstaterar att med ökade ekonomiska resurser följer ett större politiskt intresse, och på så sätt har kultursamverkansmodellen lett till ett ökat regionalt intresse för kulturfrågor.

Även regionala konsulenter lyfter fram att modellen har lett till ett ökat intresse och en ökad status för kulturfrågorna. Den politiska agendan är mer ”pro kultur” nu än tidigare och det statliga uppdraget skänker legitimitet. Teatercentrum menar att modellen generellt motiverat en tydligare formulerad kulturpolitik. I väletablerade regioner, som Skåne, har en kulturpolitik utvecklats som inkluderar hela kulturlivet, även den fria scenkonsten, trots att det statliga stödet fortfarande fördelas på nationell nivå.

Ökad kompetens hos regionernas politiker och tjänstemän

Flera aktörer har konstaterat att kompetensen i kulturfrågor har höjts i regionerna sedan kultursamverkansmodellens infördes. Svensk Scenkonst förmedlar att många av deras medlemmar har vittnat om att modellen lett till att kompetensen kring regional kultur har ökat hos regionens politiker och tjänstemän. I bästa fall kan en sådan utveckling leda till att kunskapen om och ansvaret för kulturens villkor axlas av fler, menar Svensk Scenkonst. Det finns dock fortfarande ett behov av fortbildning. Flera aktörer har uppmärksammat att Region Västra Götaland har skickat en inbjudan till en kulturutbildning till 800 politiker i 49 kommuner. Även tjänstemän som arbetar med kultur har bjudits in. Teatercentrum ser mycket positivt på det initiativ till fortbildning som nu prövas i Västra Götalandsregionen då bättre informerade politiker och tjänstemän ökar sin förmåga att föra en god och jämställd dialog med kulturområdets aktörer. Teatercentrum har också goda erfarenheter från Skåne där man ser hur modellen inte bara har bidragit till att utveckla kulturplanerna utan också kulturpolitikens och tjänstemäns kompetens och verktyg:

På sikt främjar det den regionala kulturutvecklingen och bidrar till att enskilda regioner kan hålla jämna steg med hela landet. Detta är också av

¹⁵⁹ Musik i Uppland, intervju 2015-05-13.

vikt för att uppnå samtida kulturpolitiska krav och mål för tillgänglighet, inkludering och bredd.¹⁶⁰

RAÄ har genomfört olika insatser för att öka politikernas kunskap och engagemang i kulturmiljöfrågor. Ämbetet har bl.a. haft en konferens om hur kulturmiljön kommer in i modellen och har gjort en webbaserad utbildning för politiker.

I uppföljningen har det även framförts att politikernas kompetens i kulturfrågor varierar. Teatercentrum har framfört att i mindre väletablerade regioner som t.ex. Västerbotten står det fria kulturlivet utanför de kulturpolitiska målen och kompetensen inom kulturområdet varierar. Några enstaka aktörer, bl.a. Umeå kommun, menar att kultursamverkansmodellen inte hade behövts och att det var enklare tidigare. Förändringarna kommer att ta tid, t.ex. med att bygga upp olika kompetenser. Länsstyrelsen Västerbotten har framfört att tanken att föra samman olika bidrag är klok, men att man däremot kan fråga sig om det finns tillräcklig kompetens för att få ihop modellen.

Stor konkurrens om utrymmet på agendan

Uppföljningen visar att det finns ett antal aktörer som, liksom Länsstyrelsen Skåne, inte upplever att kulturen kommer så högt på agendan. Flera aktörer pekar på att det är konkurrens om utrymmet. Exempelvis Malmö Stadsteater konstaterar att kommunen har satsat mycket på kultur, men att det är oklart hur högt upp på agendan som kulturfrågorna står. En annan indikation kan vara om det finns kulturchefer och kulturnämnder i kommunerna. När det gäller t.ex. Västerbottens län uppger Region Västerbotten att endast Umeå och Skellefteå kommuner har kulturchefer och kulturnämnder. I de övriga kommunerna i länet är kulturfrågorna rent organisatoriskt oftast knutna till biblioteksverksamheten eftersom den är obligatorisk, och har sin politiska förankring antingen direkt under kommunstyrelsen eller i utbildnings- och fritidsnämnder.

6.2 Modellens påverkan på politikernas engagemang

Vissa anser att regionala politikernas engagemang har ökat

I en utvärdering från 2013 konstaterade Kulturanalys att kultursamverkansmodellen i första hand är en angelägenhet för förvaltning och politik på regional nivå, även om politiker och tjänstemän på kommunal nivå varit engagerade i arbetet med kulturplanen och i de diskussioner som förts i samband med denna. Mest positiva till kulturplanen och modellen i stort var politiker och tjänstemän på regional nivå.

Denna uppföljning visar att det råder delvis delade meningar om huruvida kultursamverkansmodellens införande har lett till att politikernas engagemang

¹⁶⁰ Teatercentrum, skriftligt svar 2015-08-13.

på regional nivå har ökat. Bland annat Kulturrådet har framfört att kultursamverkansmodellen har lett till att regionpolitiker har blivit mer intresserade av kulturfrågor. Även tjänstemän vid Kulturdepartementet konstaterar att politikernas engagemang har ökat på regional och lokal nivå. Modellen innebär att politiker tvingas diskutera kulturpolitiska frågor och att kulturpolitikens positioner lyfts fram. Departementstjänstemännen menar att modellen har lett till att regionpolitikerna ges en mer strategisk bild av kulturen i länet. Bland de centrala myndigheterna konstaterar bl.a. Riksarkivet att både politikernas och tjänstemännens engagemang för frågorna har ökat som en följd av modellen. Likaså har modellen ökat kunskaperna om de kulturpolitiska målen. Kulturplanerna har lyfts in i de regionala utvecklingsplanerna, vilket ger såväl tyngd och status som organisatoriska vinster. Även SKL betonar att det finns ett stort engagemang i kulturfrågor bland politiker i regionerna:

Kultursamverkansmodellen innebär en stor möjlighet och skapar en gemensam diskussionsram i hela landet.¹⁶¹

Från regional nivå har bl.a. tjänstemän vid Region Skåne bekräftat att det politiska engagemanget har ökat. Regionens tjänstemän menar att modellen har gjort att det har blivit lättare att driva kulturpolitik. De intervjuade tjänstemännen menar att Region Skåne har bra kulturpolitiker med nära koppling till regionstyrelsen. Länsstyrelsen Skåne menar att det vore bra om regionpolitikerna kom in mer i kulturfrågor och konstaterar att det är bra att modellen medför att kultursamverkan och kulturplanen diskuteras av regionpolitikerna. Regionmuseet Kristianstad konstaterar att det politiska engagemanget har ökat genom samverkansmodellen men konstaterar samtidigt att intresset för kulturens olika verksamhetsområden varierar utifrån vem som är ordförande i kulturnämnden. Att regionen genom modellen får fördela pengar har ökat det politiska intresset.

Bland kulturinstitutioner och kulturskapare finns erfarenheter av att det politiska engagemanget för kulturfrågor har ökat. Exempelvis Upplandsmuseet menar att modellen har lett till att politikerna i Uppsala län upplever att kulturfrågor är mer betydelsefulla. Politikerna känner ett stort engagemang och en delaktighet i arbetet med kulturplanen. Museets styrelse har upplevt ett ökat engagemang och att det finns stora förväntningar på modellen. Konstitutet i Skåne menar att det finns ett engagemang och en nyfikenhet från regionens politiker och regionens kulturnämnd har haft möten på Konstitutet. Samtidigt konstaterar Konstitutet att det råder en stark konsensus inom regionens kulturnämnd kring att tillsammans förvalta kulturen. En nackdel med detta är att det inte blir någon egentlig kulturdebatt, t.ex. inför regionvalet.

Andra ser inget ökat engagemang från regionala politiker

Uppföljningen visar att det även finns exempel på aktörer som menar att engagemanget inte har ökat. Malmö Stadsteater har t.ex. inte sett något större

¹⁶¹ SKL, intervju 2015-04-21.

politiskt engagemang till följd av modellen. Teatern uppger att man aldrig får träffa regionens kulturnämnd eftersom stadsteatern ska representeras av Malmö stad enligt modellen, vilket är fallet för andra institutioner som har anslag från regionen. Inte heller t.ex. Ika Skåne ser något ökat politiskt engagemang. Ika konstaterar att politiker inte är med på samråden och att de hittills inte har velat träffa Ika.

I Västerbotten menar Norrlandsoperan att det är oklart om de regionala och lokala politikernas engagemang i operan har ökat till följd av modellen. Det finns en viss okunskap bland politikerna, men det har blivit bättre. Operan har kontakt med regionens politiker en gång per år vid ett möte som tar ca 20 minuter. Västerbottens museum upplever dock ett ökat politiskt intresse på både regional och kommunal nivå. Västerbottensteatern tycker att intresset för kulturpolitik visserligen har ökat, men att det fortfarande är alltför svagt och saknar den nödvändiga tyngden och bredden. KRO Västerbotten upplever inte att det politiska engagemanget har blivit större i och med modellen. Sähkö Umeå sameförening menar att det kommunala politiska intresset är stort men att regionens politiker däremot är mer osynliga. Föreningen menar att modellen inte har ökat det regionalpolitiska engagemanget.

Kulturskaparrådet i Uppsala län ser inte att kultursamverkansmodellen har lett till ett större politiskt engagemang för kulturområdet. Det menar att det fortfarande finns behov av att skapa kanaler till politikerna. Kulturskaparrådet har t.ex. bjudit in politiker till att göra kulturpraktik på en fri teater. Det blev bra, men sedan hände inget och rådet menar att initiativet borde ha kommit från politikerna själva.

Kommunala politikernas engagemang varierar

Flera aktörer menar att kultursamverkansmodellen har gjort även politiker på kommunal nivå medvetna om kulturfrågor. Samtidigt konstateras att engagemanget på kommunal nivå varierar. Flera aktörer betonar att en orsak till detta är att Sveriges kommuner ser mycket olika ut och är olika stora.

SKL betonar att det finns ett stort engagemang i kulturfrågor bland politiker i kommunerna. Vid ett möte med regionernas kulturchefer framfördes att engagemanget för kulturfrågor har ökat i kommunerna till följd av kultursamverkansmodellen. Vidare upplever de att nivån på den kulturpolitiska debatten har höjts och att det har blivit en politisk diskussion om kulturfrågor.

I Uppsala län uppger landstinget att modellen bl.a. har medfört att landstingets dialog med kommunerna har vitaliserats. Kulturfrågorna har fått ökad vikt och ibland deltar även kommunalråd i dialogmöten. Denna bild bekräftas av Uppsala kommun som menar att kulturpolitik har blivit en hetare fråga de senaste tio åren och att införandet av kultursamverkansmodellen har förstärkt denna utveckling. Kulturpolitik har fått en högre status bland kommunens politiker.

Modellen har lyft kulturfrågorna till en högre politisk nivå, anser intervjuade tjänstemän i Ystads kommun. Politiker i kommunens kulturnämnd har höjt

sin kompetensnivå genom modellen, bl.a. genom information från regionen. Politikerna har blivit modigare och mer rakryggade och fått ökad stolthet över att sitta i kulturnämnden.

Tjänstemän i Älvkarleby, en av de mindre kommuner som har ingått i denna uppföljning, upplever dock att det ibland kan vara svårt att få politikerna engagerade eftersom kulturfrågorna ligger under samhällsbyggnadsnämnden. Ekonomiskt har nämndkonstruktionen inte missgynnat kulturen men det politiska engagemanget för kulturfrågorna har blivit lidande. Därför menar kommunens tjänstemän att kultursamverkansmodellen är positiv – alla känner till kulturplanen och den skapar tydlighet. Modellen är en möjlig grund för att skapa ett politiskt intresse även om man inte märkt så mycket av det än. I Storuman, en annan av de mindre kommuner som har ingått i denna uppföljning, upplever tjänstemännen att det politiska engagemanget för kulturfrågor som litet bland kommunens politiker. Som exempel nämns att varken kommunfullmäktiges ordförande eller representanter för kommunstyrelsen har deltagit i dialogmöten. Man ser ändå fördelar med att modellen gör utvecklingsarbetet blir mindre personberoende och att det involverar fler.

Armlängds avstånd upprätthålls genom diskussioner och insatser

Kulturanalys har tidigare undersökt bl.a. vilka konsekvenser som kultursamverkansmodellen har för länsteaternas verksamhet när det gäller det administrativa och konstnärliga arbetet. Kulturanalys kom fram till att innebörden i principen om armlängds avstånd omformuleras när samarbetet mellan teaterchefer och tjänstemännen i regionerna ökar som en följd av samverkansmodellen.¹⁶²

Denna uppföljning visar att det i vissa fall har funnits en oro för att kultursamverkansmodellen skulle kunna leda till att politiker på regional och lokal nivå går in och styr i verksamheten och bidragsfördelningen utan att de har så mycket kunskap. Dessa farhågor besannades dock inte i de fall som har ingått i denna uppföljning. De flesta av de intervjuade anser inte att politikerna lägger sig i för mycket eller att de försöker att gå in och detaljstyra.

De intervjuade aktörerna menar att modellen inte innebär någon skillnad mot tidigare när det gäller frågan om armlängds avstånd. SKL har inte uppfattat att verksamhetschefer upplever några problem med att politiken skulle komma för nära kulturverksamheten. SKL uppfattar att politiker ser som sin roll att agera på en kulturpolitisk nivå, inte på verksamhetsnivå. Verksamheterna ser ofta positivt på att det finns ett politiskt intresse för kultur.

Bland annat Kulturrådet har dock konstaterat att politiker ibland har synpunkter på t.ex. utställningar. Detta har ingen särskild knytning till kultursamverkansmodellen och Kulturrådet följer frågan. Kulturrådet följer även frågan om det kan finnas jävsproblem, t.ex. att en politiker som beslutar om bidrag till en organisation är ordförande i samma organisation. Kulturrådet utreder fall där det är aktuellt utifrån de regelverk som finns.

¹⁶² Kulturanalys (2014).

Tjänstemännen vid Region Västerbotten arbetar aktivt med att upprätthålla principen om armlängds avstånd men upplever ibland att olika politiker eller verksamheter har ”olika långa armar”. Det kan gälla beredningen av olika ärenden eller tjänstetillsättningar eller att förslag om finansiering av ett projekt kommer till berörda tjänstemän via politiken. I exempelvis Uppsala län menar tjänstemän vid landstinget att modellen har gjort att principen om armlängds avstånd numera diskuteras i landstingets kultur nämnd, vilket är positivt.

Några aktörer har pekat på att det är viktigt att politiker med erfarenhet rekryteras till kulturpolitiken. Det kan annars finnas en risk för att politiken i för stor utsträckning blandar sig i verksamheterna. Skånes Dansteater menar att den problematiken dyker upp med jämna mellanrum och betonar att politikerna inte ska lägga sig i de konstnärliga valen:

Att lägga sig i hur verksamheten drivs kan ju vara befogat, men inte att lägga sig i det konstnärliga innehållet, det skulle vara förödande, även för politiken. Och det vet de erfarna politikerna.¹⁶³

6.3 Ansvarsfördelning mellan aktörer

Tydligare roll- och ansvarsfördelning enligt vissa

Kulturanalys har i en utvärdering från 2012 visat att rollfördelningen mellan staten och regionerna, detaljnivån i statens föreskrifter och nivån på det statliga bidraget har varit konfliktpunkter som kan komma att få förnyad aktualitet i framtiden. I utvärderingen konstaterades att en grundläggande fråga är vem som ska ha makten över kulturpolitiken.

Det gamla systemet, där Kulturrådet fördelade bidrag direkt till regionala kulturinstitutioner, skapade otydlighet kring huvudmannaskapet för de institutioner som ägs av kommuner och landsting. Denna uppföljning visar att aktörerna anser att ansvarsfördelningen mellan nivåerna har blivit tydligare sedan kultursamverkansmodellen infördes. Flera menar att detta blir tydligt i kulturplanerna. Regionerna har fått ett tydligare uppdrag, och staten har fått en tydlig regional part att föra en dialog med; tidigare förde Kulturrådet dialogen med var och en av de regionala institutionerna. Detta innebär att det har blivit enklare för Kulturrådet att t.ex. driva olika frågor med utgångspunkt i de kulturpolitiska målen.¹⁶⁴

Tjänstemän vid Kulturdepartementet håller med om att modellen har lett till att ansvarsfördelningen har blivit tydligare och att statens roll har klarlagts:

Det har t.ex. blivit tydligt att de regionala kulturinstitutionerna är kommunernas och regionernas ansvar. Statens roll är att ge bidrag, inte att vara huvudman.¹⁶⁵

¹⁶³ Skånes Dansteater, intervju 2015-05-21.

¹⁶⁴ Bl.a. Musik i Uppland, intervju 2015-05-13, och Statens kulturråd, intervju 2015-04-24.

¹⁶⁵ Kulturdepartementet, intervju 2015-06-12.

Musik i Syd menar att modellen innebär en förändrad attityd från institutionernas sida; att fokus har flyttats från att ”gnälla på staten”. Musik i Syd menar att ägaransvaret är avgörande:

Det är viktigt att inse att staten inte har något ägaransvar för de regionala institutionerna. Detta har modellen tydliggjort. Regionen har blivit en tydlig ägare och pengarna från staten är enbart ett bidrag. Detta innebär ett annat sätt att tänka. I Skåne fungerar detta bra.¹⁶⁶

Tidigare upplevdes att det var staten som hade placerat en orkester i länet och att staten betalade för detta, och ibland var orkestern inte förankrad i länet. Ett exempel på detta kan hämtas från Kronobergs län och orkestern i Växjö. Musik i Syd betonar vikten av att kulturinstitutionerna blir en angelägenhet för människorna i länet. Modellen gör det möjligt att bidra till en starkare regional identitet. Musik i Syd uppger att det är det som har hänt med orkestern i Växjö som nu har blivit en del av lokalsamhället.

Några menar att det har blivit mer otydligt

Ett antal aktörer har framfört att ansvarsfördelningen mellan stat, region och kommun inte har blivit tydligare i och med modellen. Kulturförvaltningen i Malmö stad menar att det tvärtom fanns en större tydlighet tidigare. Malmö Stadsteater anser att modellen har gjort det otydligt på vilket sätt stadsteatern ska svara mot ett statligt, regionalt eller kommunalt uppdrag. Stadsteatern konstaterar att om planer, mål och visioner skiljer sig åt och teatern har tre eller två parter att ta hänsyn till, krävs det en större samsyn mellan region och kommun. Malmö Stadsteater konstaterar:

Innan kultursamverkansmodellen infördes (när det fanns en kulturpåse i Skåne) specificerades vilka pengar som kom från staten och vilka som kom från regionen. Detta var mycket tydligare. Nu blandas pengarna – statsbidraget ingår i de bidrag som regionen betalar ut till stadsteatern, utan att specificeras. Regionen ser det som sina pengar och att regionen är fri att kunna ge dem även till andra aktörer i Skåne.¹⁶⁷

Även Göteborgs stads kulturförvaltning anser att ansvarsfördelningen i dag är mindre tydlig när det gäller ansvarsområdena mellan den kommunala och regionala nivån, finansiering av kulturinstitutioner samt finansieringen av kulturrevent. Göteborgs stad menar att modellen fortfarande fungerar otillfredsställande.

Länsmuseernas samarbetsråd menar att det i flera regioner kan bli otydliga ansvarsområden och sammanblandade roller eftersom det finns tendenser till att den regionala kulturadministrationen inte har en strategisk stödjande roll utan blir alltför operativ.

I uppföljningen har det framförts att det har blivit mindre tydligt för regionerna vad de förväntas göra inom filmområdet sedan modellen infördes. Filminstitutet konstaterar att kulturplanernas avsnitt om film ofta blir korta och visionslösa och ofta saknar en filmpolitisk helhetssyn med utvecklingsambition.

¹⁶⁶ Musik i Syd, intervju 2015-05-19.

¹⁶⁷ Malmö Stadsteater, intervju 2015-05-20.

Tidigare när Filminstitutet fördelade medel fanns riktlinjer och en tydlig vision för vad pengarna skulle användas till. Filminstitutet anser därför att det behövs en närmare dialog med regionerna om filmens roll inom kultursamverkansmodellen och hur de statliga medlen kan samspela med och stärka regionala initiativ.

Obalans mellan myndigheter

I uppföljningen har en del aktörer pekat på att en obalans i modellen är att vissa myndigheter fortfarande fördelar bidrag medan andra inte gör det. Region Västerbotten anger som exempel att Kungl. biblioteket (KB) till skillnad från Filminstitutet inte längre har några medel att fördela för projekt eller utvecklingsarbete. Tjänstemän vid Kulturdepartementet konstaterar att när det gäller den regionala biblioteksverksamheten var KB inte nöjt med att modellen innebar att man inte får fördela pengarna till regionerna.

Det har också pekats på att arkiven är missnöjda eftersom de tidigare kunde söka medel direkt från Riksarkivet. Nu måste de söka hos Kulturrådet och upplever att det är svårt att få bidrag i konkurrens med andra verksamheter särskilt för den löpande verksamheten som de tidigare kunde få stöd för genom ett särskilt anslag på Riksarkivet. Bland annat Region Västerbotten har konstaterat att Kulturrådet enbart fördelar utvecklingsbidrag och i övrigt är de flesta anslag inbakade i kultursamverkansmodellen. De statliga anslagen för särskilt den regionala arkivverksamheten upplevs fortsatt vara låga.

7 Dialog genom samverkan och samråd

Sammanfattande iakttagelser

- Det finns ett stort engagemang kring framtagandet av kulturplaner.
- Flera pekar på att regional kulturverksamhet omfattar mer än det som ingår i modellen.
- Modellen har lett till ökad dialog mellan regioner, kommuner, institutioner, kulturskapare och civilsamhälle inom länet. Modellen har lett till fler samtal och nya kontakter.
- Dialogerna har på många håll vitaliserat samarbetet mellan regioner och kommuner.
- Regionernas dialog med Kulturrådet anses fungera bra. Den årliga samverkanskonferensen är uppskattad.
- Institutionernas och kommunernas direktkontakter med Kulturrådet har upphört.
- Det finns en obalans i modellen eftersom den nationella nivån inte representeras av politiker. Regionpolitiker efterlyser en dialog med staten på politisk nivå.
- Kulturrådets och andra centrala myndigheters nationella överblick betraktas som viktig och staten har en roll som kvalitetsstämpel.
- Det anses positivt och viktigt att kulturskaparna och civilsamhället är med i modellen. Det finns dock svårigheter med att strukturera dialogen med kulturskaparna och civilsamhället.
- Begreppet civilsamhället är otydligt och samrådet med civilsamhället har inte hittat sina former. Till exempel finns svårigheter med representationen på regional nivå. Dialogen leder till förväntningar som inte infrias, vilket upplevs som ett problem. Från civilsamhällets sida efterlyser man tydligare resultat av samråden.

7.1 Framtagandet av kulturplanerna

Bakgrund

En region får fördela statsbidrag till regional kulturverksamhet om regionen har upprättat en regional kulturplan. Regionen ansvarar för att den regionala kulturplanen tas fram i dialog med olika aktörer – i samverkan med länets kommuner och efter samråd med länets professionella kulturliv och civilsamhället. I den proposition som föregick riksdagens beslut om kultursamverkansmodellen betonade den dåvarande regeringen att avsikten med modellen var att föra kulturen närmare medborgarna och främja ett lokalt och regionalt en-

gagemang för kulturfrågor. Civilsamhällets roll för ett vitalt kulturliv betonades liksom betydelsen av kulturpolitikens samspel med andra politikområden.¹⁶⁸

I en utvärdering har Kulturanalys analyserat dialogprocesserna som en form för statlig verksamhetsstyrning. Det konstaterades att statens roll är överordnad regionernas, som i sin tur leder arbetet med kulturplanen gentemot kommunerna. Utvärderingen visade att det professionella kulturlivet och civilsamhället har ett begränsat inflytande inom ramen för modellen. Det var otydligt för många av dem som deltagit och deltar i dialogprocesser vad syftet egentligen var med dialogerna. Det framfördes att det gäller att finna hållbara arbetsätt inför det fortsatta arbetet med dialogprocesserna för att modellen ska bli livaktig. Det pressade tidsschemat för att införa modellen gjorde att utrymmet för ifrågasättande av modellen blev stort.¹⁶⁹

Stort engagemang kring framtagandet av kulturplanen

En viktig del i kultursamverkansmodellen är att ta fram de regionala kulturplanerna. Denna uppföljning visar att det finns ett stort engagemang i regionerna när det gäller processerna med att ta fram regionala kulturplaner. Flera aktörer har framfört att det har varit bra processer. Bland annat SKL menar att regionerna är ambitiösa och vill få till bra processer för att få in bl.a. kulturskapare och civilsamhället.

Även bland kulturinstitutionerna finns en positiv syn på kulturplanerna. Som exempel kan nämnas Västerbottensteatern som betonar att det är bra att det tas fram en kulturplan för Västerbotten.

Arbetet med att ta fram kulturplanerna går allt bättre

Flera aktörer har pekat på att arbetet med att ta fram kulturplaner har utvecklats. Bland annat Riksarkivet har pekat på att kulturplanerna blir bättre och bättre som en följd av ökad kunskap och förbättrade rutiner på regional nivå:

Man kan visserligen säga att de som skriver kulturplanerna är skickliga på att säga det som kulturpolitikerna vill höra, men faktum kvarstår att det spelar roll. Kulturplanerna innebär att man sätter in sin verksamhet i ett större sammanhang och att man får en större förståelse för den egna organisationens roll. Planerna är också bra verktyg för att kunna planera och följa upp kulturen.¹⁷⁰

Olika aktörer i länen lämnar underlag till kulturplanerna

Som en del i processerna har flera institutioner och andra aktörer lämnat textunderlag till regionerna i arbetet med att ta fram kulturplaner. Upplandsmuseet uppger att man har varit mycket involverat i arbetet med att ta fram kulturplanerna och att man tar fram underlagen till avsnitten om kulturmiljön.

¹⁶⁸ Prop. 2009/10:3.

¹⁶⁹ Kulturanalys (2012).

¹⁷⁰ Riksarkivet, intervju 2015-06-22.

Ett annat museum, Regionmuseet Kristianstad, menar att det finns möjlighet att uttrycka önskemål och idéer för innehållet i planen genom att delta i de mötesforum som finns. Där tas museifrågorna upp, men landsantikvarien konstaterar att arbetet med kulturplanen ser olika ut i olika län. I vissa är t.ex. länsmuseet den största regionala aktören och får då stort utrymme och större möjligheter att både medverka aktivt och påverka. De regionala kulturförvaltningarnas storlek och bemanning spelar också roll. Är dessa små med bara enstaka eller få tjänstemän måste de stödja sig på på kulturinstitutionerna och deras sakkunskap. Regionmuseet Kristianstad konstaterar att man inte är omedd att skriva texter eller underlag till planen, vilket görs i en del andra län. Landsantikvarien konstaterar att Region Skåne har en stor kulturförvaltning med tjänstemän som svarar för olika sakområden, och som själva arbetar fram underlag inom kulturarvsområdet. Regionmuseet menar att kulturarvsfrågor utgör en mycket liten del av kulturutbudet i Region Skåne och kommer i andra hand efter t.ex. teater, opera, dans och musik. Region Skåne har i en kommentar förtydligat att inga bidragmottagare är ombedda att skriva texter till kulturplanen. Däremot sker, där så behövs, kvalitetskontroller av text. Region Skåne betonar att dess förvaltning och tjänstemän arbetar på direkt politiskt uppdrag med kulturplanen, medan Regionmuseet Kristianstad är en egen suverän stiftelse. Kulturplanen är en produkt som tagits fram efter omfattande dialogaktiviteter med bl.a. kulturarvssektorn. Regionen uppger att landsantikvariefunktionen kanske ligger kvar inom vissa kulturförvaltningar på andra håll i landet, men att i Region Skåne finansieras ingen landsantikvariefunktion. Den senaste kulturplanen var på remiss tre månader, och regionen betonar att kulturarvet inte är en fråga som kommer i andra hand. Regionen menar att storleksförhållandet mellan kulturarvs- och scenkonstområdet gäller generellt i Sverige.

Ett tredje museum, Västerbottens museum, är med och skriver utkast till det avsnitt i kulturplanen som handlar om museer, medan länsstyrelsen är med och skriver de delar som handlar om kulturmiljövården – även om länsstyrelsens medel inte ingår i kultursamverkansmodellen.

En del aktörer har fört fram synpunkter på arbetssättet. I t.ex. Skåne menar Ystads kommun att det skulle kunna övervägas att inte alla aktörer får vara med i arbetet med att ta fram en kulturplan. Kommunen anser att det i dag är många som ska enas om ett dokument, vilket kan göra att det blir urvattnat. Den intervjuade tjänstemannen menar att det kanske vore bättre att inrätta en referensgrupp. Den andra kommunen i Skåne som har ingått i uppföljningen, Malmö, uppger att man endast har varit med och tagit fram kulturplanen vid ett tillfälle.

Kulturrådet och samverkansrådet går igenom planerna

Regionernas förslag till kulturplaner lämnas in till Kulturrådet i november och rådets beslut om kultursamverkansmedlen fattas i januari. I arbetet med regionernas kulturplaner är det Kulturrådets uppgift att bl.a. peka på om viktiga

områden inte behandlas. Om ett kulturområde prioriteras ned i ett län diskuterar Kulturrådet detta med regionen. Kulturrådet bevakar t.ex. att kulturskaparna och civilsamhället finns med i planerna.

KLYS och Ika tar fram underlag till Kulturrådet och kan sedan ett par år få bidrag från Kulturrådet för arbetet med att granska kulturplanerna. Ika har kontinuerliga samtal med Kulturrådet; man läser och ger synpunkter på alla kulturplaner som tas fram i regionerna. Synpunkterna handlar ofta om vad som t.ex. saknas eller är mer övergripande synpunkter. Ika skriver inte remissvar till regionerna på kulturplanerna på samma sätt som KLYS. Detta är en uppgift för de regionala organisationer som ingår i Ika.¹⁷¹

De centrala myndigheter m.m. som ingår i samverkansrådet – som är kopplat till Kulturrådet – går igenom alla utkast till planer. Riksarkivet granskar t.ex. kulturplanerna utifrån ett arkivperspektiv.

De centrala myndigheterna granskar därefter också utvecklingsbidragsansökningarna. Myndigheterna granskar ansökningarna inom sina respektive sakområden, men däremot inte helheten.¹⁷²

Regional kulturverksamhet omfattar mer än modellen

Flera aktörer har betonat att regional och lokal kulturverksamhet omfattar mer än vad som finansieras genom kultursamverkansmodellen. Enligt SKL bortser man i många sammanhang från att kulturpolitiken i regionerna är större än den del som finansieras av anslaget. Detta blir delvis en svårighet för regionerna i relation till staten. En del regioner har tagit fram en gemensam kulturplan för helheten i länet, andra har tagit fram två kulturplaner där den ena avser den del som finansieras genom statsbidrag via kultursamverkansmodellen.

Exempelvis Uppsala läns kulturplan omfattar mer än de verksamheter som ingår i modellen. Även den regionala kulturplanen för Skåne behandlar helheten och blir därmed bredare än vad som ingår i modellen. Bland annat Uppsala stadsteater har framfört att det är viktigt att betona att allt som görs inom Uppsala län inte syns i den uppföljning som bara fångar upp verksamheter inom modellen. Stadsteatern konstaterar:

Därför är heller inte alla siffror som man kan anta påverkar beslutsfattare på Kulturrådet helt korrekta, vilket också skapar en oro för att den redan krympta regionala finansieringen ytterligare ska beskäras på grund av en bristande helhetsanalys i samband med övergripande prioriteringar som adresseras till fel instans.¹⁷³

Ansvar för det regionala kulturutbudet utanför modellen

Staten ger bidrag till fria grupper. Dessa bidrag ingår inte i kultursamverkansmodellen.

¹⁷¹ Statens kulturråd, intervju 2015-04-24, och Ideell kulturallians, intervju 2015-05-12. År 2015 får enligt regleringsbrevet högst 2 miljoner kronor av anslaget användas för Kulturrådets arbete med bl.a. bedömning inom ramen för modellen (se bilaga 5).

¹⁷² Statens kulturråd, e-brev 2015-10-07.

¹⁷³ Uppsala stadsteater, intervju 2015-06-03.

En fråga som har uppmärksammats i uppföljningen är om regionala kulturinstitutioner kan använda resurser från modellen för att subventionera eller erbjuda program utan kostnad. Bland annat Teatercentrum ser en fara i att gratis eller kraftigt subventionerade kulturprogram och särskilt utformade arrangörsstöd och distributionsavtal från aktörer inom samverkansmodellen kan slå ut andra aktörer på området. Teatercentrum uppger att man får rapporter från sina medlemmar om allt färre speltillfällen i den egna regionen i t.ex. Västerbotten och Östergötland, där subventioner och särskilda infrastrukturer uppges ha utvecklats för de regionala institutionerna. Teatercentrum menar att systemet riskerar att leda till att man hamnar i en situation där det ekonomiska incitamentet i praktiken bara ger publiken tillgång till de aktörer som ingår i samverkansmodellen, vilket hotar mångfalden och valfriheten. Teatercentrum menar att regionerna bör ta ansvar för hur de regionala institutionerna påverkar förutsättningar för det fria professionella kulturlivet och medborgarnas möjlighet att möta en mångfald av kulturskapare. Teatercentrum menar att fri teaterverksamhet ska vara möjlig och finnas tillgänglig i hela landet.

I uppföljningen har Västerbottensteatern framfört att man tvingas subventionera arrangörernas bristande ekonomi. Teatern vill vara solidarisk med fria grupper och inte konkurrera ut dem genom att erbjuda föreställningar gratis.

Kulturplanens giltighetstid

Enligt förordningen ska en regional kulturplan löpa i tre år. I uppföljningen har det framförts synpunkter om att giltighetstiden borde vara längre.

Uppsala läns landsting vill förlänga den tid som planerna gäller till fyra år. Tjänstemän vid landstinget menar att det måste finnas tid för att förverkliga planen innan en ny ska tas fram. Även bl.a. Musik i Uppland menar att planerna bör gälla under en längre period än i dag. SKL menar att det kanske borde övervägas om kulturplanerna skulle gälla för en längre period än tre år. SKL konstaterar att ett antal regioner redan har förlängt giltighetstiden.

Det finns möjlighet att lämna synpunkter på kulturplanerna

De kulturplaner som tas fram av landstingen och regionerna går ut på remiss. I uppföljningen har ett flertal aktörer lämnat remissvar på förslag till kulturplaner. I Skåne har t.ex. Malmö Stadsteater bidragit till arbetet med kulturplanen via ett remissvar från Malmös kulturförvaltning. Teatern har dessutom varit med på ett möte i det s.k. scenkonstkollegiet med tjänstemän på regionen om den nya planen. Film i Skåne upplever att det har varit svårt att få med synpunkter på kulturplanen, men att detta förhållande har ändrats till det bättre i och med den regionala filmstrategin i Skåne. En annan institution i Skåne, Regionmuseet Kristianstad, lämnar remissvar om det som berör museer och om hur kulturmiljövården tillgodoses i kulturplanen, men museet konstaterar att dess svar hittills inte har föranlett några reaktioner eller ändringar.

De regionala kulturplanerna ger en samlad överblick

Uppföljningen har i huvudsak berört processen kring att ta fram regionernas kulturplaner. När det gäller de färdiga planerna publiceras de på regionernas webbplatser och ges ut som publikationer. I uppföljningen har det inte ingått att undersöka hur planerna används i praktiken. Bland annat Kulturdepartementet har dock framfört att planerna är bra eftersom de ger en samlad nationell överblick över vad som pågår i de olika länen.

7.2 Regionernas samverkan med kommunerna

Dialogprocesserna ser olika ut i länen

Uppföljningen visar att det finns en bredd vad gäller olika arbetssätt och erfarenheter. Regionernas kulturchefer har framfört att modellen har lett fram till samverkan inom kulturområdet. Några kulturchefer har betonat att det även tidigare har funnits samverkan på kulturområdet, men att den har förstärkts och att ny samverkan har initierats med anledning av kultursamverkansmodellen. De tre län som har ingått i denna uppföljning har lagt upp sina dialogprocesser på olika sätt.

Dialogprocesserna har vitaliserat dialogen med kommunerna

Landstinget i Uppsala betonar att man i huvudsak är positiv till kultursamverkansmodellen. Landstinget gick med i modellen 2013 och betonar det är en ny och genomgripande reform. Samarbetet upplevs fungera bra i länet och det finns en tillit i samverkansprocesserna. Landstinget uppger vidare att det pågår ett ständigt utvecklingsarbete för att förbättra processerna.

I Uppsala län sköts landstingets dialog med kommuner och kulturinstitutioner redan sedan tidigare genom nätverket Kultur i länet (Kil) som möts i två olika konstellationer: en för tjänstemän (kommunala kulturchefer och institutionschefer) och en för kommunpolitiker och institutionernas styrelser. Därutöver hålls årliga formella dialoger med bidragsmottagarna på styrelsenivå. Tjänstemanna-Kil möts 3–4 gånger per år och politiker-Kil möts ca 2 gånger per år. I Kil behandlas utkastet till kulturplanen, bidragsfördelningen och andra allmänna frågor.

Landstinget menar att kultursamverkansmodellen har vitaliserat dialogen med kommunerna. Detta bekräftas av både Uppsala och Älvkarleby kommuner. Älvkarleby framför att politikerna har stort intresse för de politiska Kil-träffarna (se faktarutan); de är viktiga och prioriteras. Älvkarleby menar att Kil-samarbetet tar upp såväl konkreta som mer generella frågor. För Älvkarleby kommun är Kil viktigt på två sätt: dels ger samarbetet Älvkarleby en möjlighet att förmedla kommunens perspektiv till andra kommuner och aktörer i länet och till landstinget, dels förmedlas kunskap till Älvkarleby. Det är svårt för

mindre kommuner att hinna sätta sig in i alla frågor och därför värdesätts erfarenhetsutbytet stort. Man upplever att alla får komma till tals i Kil.

Dialogen i Skåne sker genom att regionen samverkar med kommunerna och samråder med kulturlivet. Under våren hålls delregionala kulturpolitiska överläggningar där presidierna för kommunernas kulturnämnder eller motsvarande och chefstjänstemän i de fyra regiondelarna träffar representanter för regionens kulturnämnd. Här ska idéer fångas upp, hinder identifieras och gemensam utveckling initieras. Vid behov kan även kulturpolitiska samtal föras mellan regionen och enskilda kommuner eller grupper av kommuner. Under hösten hålls ett regionalt kulturpolitiskt möte där regionala och kommunala politiker och chefstjänstemän samlas för att utbyta kunskap och erfarenheter inför nästkommande år.

I Skåne har modellen gett nya mötesstrukturer. Region Skåne avsätter särskilda medel för att kunna stimulera projektsamarbeten mellan kommuner. Till detta kan läggas olika kollegium, delregionala träffar, tematräffar, konferenser och särskilda överläggningar med bidragsmottagare. Region Skåne har försökt att formalisera den dialog som ska ske inom ramen för kultursamverkansmodellen. Man menar att det är bra eftersom det finns många kommuner i Skåne. Regionen har särskilda diskussioner med kommuner där det finns många institutioner och som samfinansieras.

Ystad kommun framhåller att tanken med kultursamverkansmodellen är helt rätt, och att det nu handlar om fortsatt enträget arbete med att öka kontakterna mellan de olika nivåerna. Det behövs en dialog för att alla aktörer ska förstå och få en känsla för hela kedjan. Den intervjuade kommuntjänstemannen menar att Region Skåne har arbetat mycket strukturerat med kulturparlament, delparlament och tjänstemannanätverk. Kommunen anser att dialogen och kontakterna med regionen, andra kommuner, kulturlivet och civilsamhället har blivit mycket bättre genom modellen.

Den andra intervjuade kommunen i Skåne, Malmö, upplever däremot att avståndet till regionen har ökat i och med modellen. Stadens erfarenhet är att regionen har valt att enbart arbeta på en strategisk nivå ("ungefär som ett regionalt kulturdepartement") och regionen uppfattas som reaktiv, oengagerad och långt från verksamheterna. Malmö stad menar att den tidigare modell som fanns i Skåne (Kulturpåsen) skapade en verklig dialog och ett konkret samarbete, vilken upplevs ha upphört nu. Region Skåne har i en kommentar uppgett att tidigare träffade regionen bara de kommuner vars institutioner regelbundet fick statliga medel.¹⁷⁴ Nu träffar Region Skåne alla kommuner minst en gång per år i inom ramen för de delregionala mötena. Dessutom sker ett antal bilaterala politiska överläggningar och möten. Sedan samverkansmodellen infördes träffar Region Skåne Malmö stads kulturpolitiker i formella politiska överläggningar 4–5 gånger per år. Regionen uppger vidare att på tjänstemannanivå

¹⁷⁴ Den s.k. Kupalgruppen: Helsingborg, Lund, Kristianstad och Malmö.

genomförs utöver detta i olika konstellationer sannolikt det dubbla antalet träffar. Till detta kommer enligt Region Skåne även ordinarie möten med det kommunala kulturchefsnätverket 2–4 gånger per år.

Region Skåne uppger att sedan kultursamverkansmodellen infördes genomförs årliga kulturparlament med externa gäster. Dessutom hålls två till tre årliga tematiska konferenser med inriktning på kompetensutveckling. Sedan 2010 samlar regionen de 33 kommunerna till delregionala kulturdialoger. Dessutom anordnas olika typer av kompetensutvecklingsdagar och seminarier riktade till kommunala samarbetsparter. Malmö stad har i uppföljningen framfört att de delregionala kulturdialogerna är en sämre lösning för staden. I de delregionala kulturdialogerna ska Malmö samarbeta med ett antal kommuner som är mycket mindre och har helt andra förutsättningar. Malmö menar att kommuner sällan har samma intressen enbart för att man är grannar.

Region Västerbotten träffar alla kommuner årligen, särskilt i samband med att en ny kulturplan ska tas fram. Man tar också med representanter för olika verksamheter (t.ex. Västerbottens museum, Film i Västerbotten, hemslöjdskonsulenten eller Norrlandsoperan) vid dessa besök.

Region Västerbotten menar att dialogen har lett till bra diskussioner som inte enbart har handlat om pengar. Region Västerbotten upplever att dialogmötena fungerar bra. Vid dessa möten deltar politiker, tjänstemän och företrädare för olika föreningar m.m.

En av de intervjuade kommunerna i Västerbotten, Storumans kommun, uppskattar att Region Västerbotten besöker alla kommuner för samtal i samband med att man tar fram en kulturplan. Vid det senaste besöket kom sex personer från regionen till kommunen. Vid dialogmöten kan olika frågor behandlas. Som exempel nämndes att man vid ett dialogmöte i Tärnaby diskuterade frågan om vad man ska ha Norrlandsoperan till och Norrlandsoperan fick då möjlighet att svara direkt. Den intervjuade kommuntjänstemannen betonar att samverkan är något positivt och måste få ta tid. Modellen ger ett bra stöd till ökad samverkan. Den andra Västerbottenskommunen, Umeå, uppger att tjänstemännen i kommunen och i regionen nu har börjat etablera goda kontakter. Nu fungerar samarbetet och det känns positivt. En skillnad som framhålls av kommunen är att det dock finns en större administrativ överbyggnad i regionen, medan kommunen upplever att man är närmare de konkreta verksamheterna.

En av de institutioner som deltar i dialogmötena med kommunerna är Norrlandsoperan som menar att det är ett digert arbete för operan att vara med på alla dialogmöten som anordnas i länets 15 kommuner. Det tar mycket tid och det är svårt att få resurserna att räcka till. Det tar lång tid att åka till många av kommunerna. Resultatet av dialogmötena upplevs dessutom som varierande. En annan institution, Västerbottensteatern, menar att man i Västerbotten sedan länge har varit bra på att ha samarbete och samverkan mellan olika aktörer och

att modellen och kulturhuvudstadsåret har befäst det samarbetet. Det är i princip ingen skillnad på samarbetet nu jämfört med innan modellen infördes. Teatern deltar i regionens dialogmöten med kommunerna då man besöker alla kommuner varje år. Teatern menar att det är bra att vara med på kommunbesöken. Även Västerbottens museum deltar i regionens dialogmöten med kommuner runtom i Västerbotten där bl.a. kulturplanen tas upp.

Regionernas samverkan med kommuner har förbättrats och förstärkts

Flertalet aktörer har pekat på att samverkan och samarbetet mellan kommuner och regioner har blivit bättre i och med att kultursamverkansmodellen infördes. Länsstyrelsen Skåne formulerar detta på följande sätt:

Den stora fördelen med modellen är att den har lett till att aktörerna pratar med varandra, särskilt i början, men det har fortsatt. Modellen skapar en plattform för samtal. Samtalet och dialogen är viktig, och den kräver kompetens. Nu är det kanske dags att ta nya tag.¹⁷⁵

Regionala konsulenter uppger att modellen på flera sätt har bidragit till ökad samverkan och dialog. Konsulenterna har nu fler kontakter med exempelvis beslutsfattare och kommunala tjänstemän. Man befinner sig i ett större sammanhang, tycker att det är lättare att få en gemensam målbild och har bättre förutsättningar att samarbeta med andra kulturformer och med civilsamhället.

Göteborgs stads kulturförvaltning menar att samverkan och dialogen på den politiska nivån har förbättrats det senaste året men att samverkansmodellen fortfarande fungerar otillfredsställande.

7.3 Regionernas dialog med kulturinstitutionerna

Modellen har lett till fler samtal och nya kontakter

Uppföljningen visar att ett av de viktigaste inslagen i kultursamverkansmodellen är dialogen. Modellen leder till samtal och till att nya kontakter knyts. De flesta menar att styrkan i modellen är samverkan och möten på alla olika nivåer. Några av de intervjuade regionala kulturinstitutionerna menar att samarbetet leder till en ökad förståelse även för andra institutioner och verksamheter. En institution beskriver det som att kulturverksamheterna i länet har börjat prata ihop sig, vilket ger struktur och förutsättningar för en god utveckling och eventuellt för en förstärkt ekonomi på sikt.¹⁷⁶

¹⁷⁵ Länsstyrelsen Skåne, intervju 2015-05-19.

¹⁷⁶ Bland annat Uppsala läns landsting, intervju 2015-05-13, och Upplandsmuseet, intervju 2015-06-03.

Kulturinstitutionerna har en nära dialog med regioner och landsting

Uppföljningen visar att de olika institutionerna har en nära dialog med regionerna, även om man upplever dialogen på olika sätt. Exempelvis har de tre kulturinstitutioner i Uppsala län som har ingått i denna uppföljning delvis olika beskrivningar av dialogen och Kil-samarbetet. Upplandsmuseet har täta kontakter med tjänstemännen vid landstinget. Man har också löpande kontakter med landstingets kulturnämnd. Landsantikvarien i Uppsala menar att modellen har inneburit att man har mer kontakt med huvudmännen och med varandra. Museet menar att dialogen med landstinget är bättre än någonsin. Uppsala stadsteater deltar i Kil-samarbetet genom att skicka en person till tjänstemannadelen av Kil. Till exempel har stadsteatern tagit initiativ till ett visionsarbete inom Kil i samband med den första kulturplanen. Stadsteatern menar att det är en utmaning att hitta ämnen som berör alla som deltar i samarbetet. Detta är något som representanterna inom Kil uppger arbeta på att utveckla. En tredje institution i länet är Musik i Uppland som menar att man inom Kil möts på ett öppet och rakt sätt i konkreta diskussioner. På tjänstemannadelen har man t.ex. diskuterat konsertkarusellen. På politikerdelen är det en annan typ av diskussion där tjänstemännen i huvudsak är med och lyssnar.

Även i Skåne är bilden av dialogen med regionen blandad. Det finns sju scenkonstinstitutioner i Skåne, och regionen samråder med dem ca 4–5 gånger per år. Det är regionen som kallar till mötena, trots att bara tre av institutionerna har regionen som huvudman. Musik i Syd har nästan daglig kontakt med tjänstemännen på Region Skåne och framhåller att det inte finns någon misstänksamhet. Modellen har enligt Musik i Syd inneburit att institutionerna har kommit varandra närmare. Modellen har också inneburit att Musik i Syd blivit engagerad i helheten för kulturen i Skåne. Även Skånes Dansteater menar att regionen är en bra samtalspartner och att dialogerna fungerar. Processen upplevs som tydlig och tillgången till information god. Dansteatern finns representerad både vid scenkonstmötena och dansmötena med dansteatern och fria aktörer inom dansområdet, och man bjuds in till en presentation av remissförslaget. Malmö Stadsteater menar att en nackdel med modellen är att man inte längre har någon direktkontakt med regionens kulturnämnd. Orsaken till detta är att stadsteatern är ett kommunalt bolag, inte ett bolag under regionen.

I Västerbotten har t.ex. Västerbottensteatern betonat att modellen leder fram till samtal, vilket ses som mycket positivt. Däremot innebär modellen många möten och därmed långa resor och den har inte gett några pengar att fördela, vilket upplevs som en stor brist.

Modellen har lett till en positiv dialog med kulturinstitutionerna

De intervjuade landstingen och regionerna och flera institutioner menar att modellen har bidragit till en positiv dialog. Exempelvis Uppsala stadsteater lyfter fram att modellen har lett till nya samtal:

En positiv konsekvens av modellen är att den har lett till nya dialoger och samtal vilket naturligtvis har varit en av grundtankarna, även om det är svårt att omsätta de goda idéerna som föds i samtalen till handling på grund av att staten minskar anslagen.¹⁷⁷

Åjttes erfarenhet är att kultursamverkansmodellen har förbättrat dialogen med landstinget och samverkan mellan de olika museerna i Norrbottens län.¹⁷⁸

Men alla institutioner är inte nöjda med dialogen

Film i Skåne uppger att man inte självklart bjuds in till regionala möten som rör filmområdet och man upplever att man får otillräcklig information från den regionala kulturförvaltningen. Det kan bero på att Film i Skåne är ett bolag, men man menar att formen inte borde spela någon roll eftersom man har samma uppdrag som andra inom regionen. Från Film i Skåne uppges att det ibland kan upplevas som att den regionala kulturförvaltningen betraktar Film i Skåne som en bidragstagande kulturinstitution bland andra snarare än en regional kollega på lika villkor. Region Skåne har tagit fram en strategi för film och rörlig bild, och Film i Skåne menar att arbetet med filmstrategin har stärkt relationerna till regionen och ett mål är att stärka relationerna ytterligare. I samband med att kultursamverkansmodellen introducerades tillsatte Region Skåne en filmutvecklare.

Viss kritik har även framförts från t.ex. arkivområdet. Dialogmötena på regional nivå karakteriseras oftast av ensidig information.¹⁷⁹

Kan vara svårt att hitta gemensamma ämnen och utmaningar

En del aktörer har lyft upp att det kan vara svårt att hitta gemensamma ämnen och utmaningar för de kulturinstitutioner som ingår i dialogen. Ett sådant exempel är Regionmuseet Kristianstad som deltar i ett flertal olika dialogmöten och möten i olika arbetsgrupper i Skåne. Ett mötesforum riktar sig till kulturarvsinstitutionernas/förbundens styrelser och ett annat till dess chefer. Regionen bjuder in till dessa möten och svarar för dagordningen. Museet uppger att det blir allt färre som deltar i dessa två dialogforum, vilket man tror beror på att deltagarna är så olika sett till verksamheternas innehåll, storlek och graden av regionalt uppdrag. Detta gör det svårt att hitta gemensamma ämnen och utmaningar som lockar och engagerar till diskussion. Regionmuseet menar att mötena mer blir ett tillfälle att träffas och ha en trevlig samvaro. Därutöver finns ett antal arbetsgrupper i Skåne som har till uppgift att genomföra aktiviteter utifrån fyra framtagna handlingsplaner som är kopplade till kulturplanen. Alla kulturarvsinstitutioner/förbund med regionala verksamhetsbidrag ingår i arbetsgrupperna. Regionmuseet har sju medarbetare som sitter med i dessa

¹⁷⁷ Uppsala stadsteater, intervju 2015-06-03.

¹⁷⁸ Åjtte i Jokkmokk är huvudmuseum för den samiska kulturen, specialmuseum för fjällkedjans natur och kultur och ett informationscentrum för fjällturismen. Åjtte svenskt same- och fjällmuseum ingår formellt sett inte i kultursamverkansmodellen men finns med i Norrbottens läns landstings kulturplan som en av aktörerna i regionen. Åjtte, skriftligt svar 2015-07-28.

¹⁷⁹ Riksarkivet, intervju 2015-06-22.

olika arbetsgrupper. På grund av långa avstånd för resor inom länet tar mötena mycket tid i anspråk (se vidare avsnitt 9).

7.4 Regionernas samråd med kulturskaparna och civilsamhället

7.4.1 Samrådet med kulturskaparna

Dialogen med kulturskaparna har utvecklats genom modellen

Uppföljningen visar att kultursamverkansmodellen har lett till att regionernas dialog med kulturskaparna har utvecklats. Konstnärsnämnden uppger att från början var regionernas samråd med det professionella kulturlivet oorganiserat och problematiskt, men menar att det nu fungerar tillfredsställande på de flesta håll i landet. KLYS menar att modellen bl.a. har lett till att konstnärspolitik diskuteras i ökad utsträckning i regionernas kulturpolitik:

Den stora vinsten är att modellen har lett till att kulturskaparna har kommit in i en dialog med regionerna.¹⁸⁰

I Uppsala län sker dialogen med kulturskaparna genom kulturskaparrådet. Möten sker på dagtid och deltagarna arvoderas. Deltagarna ska enligt landstinget representera sina konstarter, inte sitt personliga konstnärskap eller arbete. Deltagarna uppmuntras att tänka konststartsövergripande och bör ha ett konst- eller konstnärspolitiskt intresse. Kulturskaparrådet har funnits i fem år och de första diskussionerna om att inrätta ett råd började redan innan samverkansmodellen infördes i Uppsala län. Landstinget annonserade och hade en öppen kväll med samtliga intresserade kulturskapare där man berättade om kulturplanen och samverkansmodellens process. Utifrån det valde landstingets kulturförvaltning ut ett antal kulturskapare som tillfrågades om att ingå i rådet. Förvaltningen eftersträvade mångfald i ålder, konstarter, geografisk spridning m.m. då rådet sattes samman. Kulturskaparrådet består av fria kulturskapare från Uppsala län: en författare, en dansare, en skådespelare, en musiker, en bildkonstnär, en serietecknare/animatör och en konsthantverkare. Landstinget har även anordnat en öppen kväll dit alla kulturskapare var inbjudna.

Ett exempel på hur dialogen har utvecklats kan hämtas från Uppsala län. Landstinget konstaterar att i början pratade kulturskaparna för sina egna konstarter men att de efter ett tag började prata ihop sig och därigenom blev starkare.

¹⁸⁰ KLYS, intervju 2015-05-22.

Kulturskaparrådet i Uppsala län menar att modellen och inrättandet av rådet har varit positivt. Det mest givande har varit dialogen och det faktum att modellen har gett kulturskapare möjlighet att träffas över genregränser. Landstinget kallar till möten med kulturskaparrådet och är alltid med på mötena. Rådet träffas 1–2 gånger per år och arvode utgår alltid, vilket är en mycket viktig fråga för rådet. En del av kulturskaparna i rådet har även deltagit på KLYS möten om kultursamverkansmodellen. Landstinget lyssnar på rådet och det finns en mycket god vilja till att ha samtal. Kulturskaparrådet tycker att kulturplanen är bra och innehåller många bra idéer, men anser samtidigt att det är ett problem att inget händer. Kulturplanen ger med andra ord ingen effekt i praktiken, men den ger en grund att arbeta utifrån.

Samrådet med kulturskaparna i Skåne sker i första hand i de kollegier som regionen har inrättat och i särskilda möten med kulturlivets intresseorganisationer, det fria professionella kulturlivet och folkbildningens organisationer. En referensgrupp har tillsatts, och centrumbildningar har lämnat förslag på deltagare till gruppen.

I Skåne har regionen sedan länge haft samråd med kulturlivets företrädare om bl.a. den regionala finansieringen och regionala uppdrag. Kulturlivet ska bidra med kunskap utifrån sina perspektiv och erfarenheter.¹⁸¹

Kulturscenen Inkonst i Malmö upplever att regionen följer verksamheterna och har god kunskap om och bra förståelse för vad Inkonst gör. Inkonst träffar regelbundet sin handläggare på regionen och anser att regionen ger ett bra stöd. Inkonst inbjuds till möten och samråd och ingår i en referensgrupp för det fria kulturlivet. Regionen följer också upp genom kvalitativa samtal, vilket ger möjligheter till ömsesidig utveckling. En annan aktör i Skåne, Konstitutet, ingår i en grupp med aktörer som får verksamhetsbidrag. Konstitutet är en dialogpart i arbetet med kulturplanen och ser dialogen som ett forum för att träffas och utbyta information. Vid mötena ger regionen information om aktuella frågor. Konstitutet menar att det är viktigt med samverkan och anser att regionen lyssnar mycket på dem.

Dialogen med kulturskaparna i Västerbotten sköts av regionförbundet. Fria professionella yrkesverksamma får arvode för sammanträdestid.

Författarförbundet Västerbotten menar att de möten som har ägt rum tillsammans med andra kulturskapare har varit positiva och att det är viktigt att särskilda möten anordnas för kulturskapare. Man har lyckats hitta gemensamma frågor och samarbeten över konstformer och genrer. Författarförbundet anser vidare att en styrka med kultursamverkansmodellen är att kulturskaparna kommer i kontakt med regionen på ett nytt sätt. Det leder bl.a. till bättre kunskaper hos tjänstemännen. I intervjun konstaterades att förbundets regionombud fick

¹⁸¹ Region Skåne, intervju med tjänstemän 2015-05-20.

ta egna initiativ för att få delta i möten när modellen var ny, men att ombudet i dag får information om och kallas till möten.

Kulturinstitutioner utanför modellen ingår ibland i dialogen

I uppföljningen har det uppmärksammats att alla kulturinstitutioner inte omfattas av den dialog som regioner och landsting har initierat i länen. Ett exempel på en institution som inte ingick från början men som nu är en del i dialogen är Eric Sahlström-institutet i Uppsala län. Institutet är nationellt centrum för folkmusik och dans och har inte landstinget som huvudman. Institutet får dock 700 000 kronor i bidrag från landstinget varje år. Institutet blev från början inte inbjudet till dialogen i Uppsala län. Den tolkning som gjordes då var att enbart de aktörer som ingick i modellen bjöds in och att det endast var aktörer med landstinget som huvudman som ingick i modellen. När landstinget i Uppsala län fick ny kulturdirektör bjöds även bl.a. Eric Sahlström-institutet och Uppsala Konsert & Kongress (UKK) in till dialogen (Kil). Institutet omfattades inte heller av målen i den första regionala kulturplanen, utan nämndes endast i beskrivningen av länet. Numera uppges dock att landstinget är mycket mån om att fler ska vara med i planen, och i den nya planen görs en särskild satsning på Eric Sahlström-institutet.

Ett annat exempel är Åjtte svenskt same- och fjällmuseum som inte formellt sett ingår i kultursamverkansmodellen men däremot finns med i Norrbottens läns landstings kulturplan sedan 2011 som en av aktörerna i regionen.

Samrådet med kulturskaparna är viktigt

Uppföljningen visar att samrådet med kulturskaparna upplevs som viktigt. Bland annat KLYS har betonat att samrådet med det professionella kulturlivet är en viktig del i modellen.¹⁸² KLYS menar att dialogen med yrkesverksamma kulturskapare leder till ökad kunskap och erfarenhet av hur det är att vara verksam i regionen. Dialogen ger ett bättre underlag till den regionala kulturplanen. Konstitutet, en samordnande resursplattform för bild och form i Malmö, har framfört följande:

Kultursamverkansmodellen är bra. Den ger dialog, samverkan och skapar relationer och nätverk – en länk mellan regionen, institutionerna och Skånes konstnärer. Modellen förutsätter en kontinuerlig dialog. Modellen har inneburit att också konstnärer ses som en intressegrupp och en målgrupp för institutionerna. Modellen gör att institutionernas arbete blir bättre genom mer direkt dialog med konstnärerna. Modellen främjar kontinuerlig utveckling.¹⁸³

¹⁸² KLYS uppger att man i samband med samverkansmodellens genomförande påbörjade ett arbete gentemot den regionala nivån, främst för att se till att professionella kulturskapare bjuds in som samtalspart i dialoger om kulturplanerna. Från och med februari 2011 har KLYS förstärkt sitt kansli med en samverkanssamordnare som ska bidra till att utveckla KLYS regionala arbete och se till att kulturskaparna finns med i samverkansprocessens olika faser.

¹⁸³ Konstitutet, intervju 2015-05-21.

Tjänstemän vid Kulturdepartementet konstaterar att i teorin ger modellen en ingång för kulturskaparna men att det i praktiken är en resursfråga. För kulturskaparna kan det vara svårt att avsätta tid för att vara med och påverka. Departementet har uppfattat det som att KLYS har uppskattat att kulturskaparna har lyfts fram i den förordning som styr modellen.

Kulturskapare efterlyser mer dialog och konkret handling

I uppföljningen har en del av de intervjuade kulturskaparna framfört att de är nöjda med samrådet men att de nu efterlyser mer konkret handling. Ett sådant exempel är Kulturskaparrådet i Uppsala län som nu vill se att något mer konkret händer. Som exempel nämns att det fortfarande finns barriärer mellan institutionerna och kulturskaparna. Kulturskaparrådet upplever att det inte finns någon dialog mellan institutionerna och de fria kulturskaparna; Uppsala stadsteater tar t.ex. ut hyra när fria kulturskapare vill hålla möten där. Rådet menar att det är viktigt att kulturskaparna tas med i diskussioner inför olika satsningar. Som exempel framförs att kulturskaparna borde ha fått framföra sina önskemål om en konsthall i samband med att Uppsala Konsert och Kongress byggdes.

Ett annat exempel som har nämnts i uppföljningen handlar om en utredning om ett resurscentrum som gjordes av landstinget i Västerbotten. KRO Västerbotten uppger att utredningen ogillades av kulturnämnden och att en ny utredning gjordes senare av det nyinrättade regionförbundet. I det arbetet fick dock inte konstnärerna delta och KRO uppger att man inte har fått se utredningen. KRO uppger att ”förslaget rann ut i sanden och resurserna försvann”. I stället föreslogs en webbsida, projekt och kompetensutveckling, men även dessa förslag uppges nu ha lagts på is. KRO menar att regionen också har gått emot kulturskaparna i fråga om konstkonsulentens placering. KRO Västerbotten sammanfattar saken på följande sätt:

KRO saknar en dialog med regionens politiker. Den diskussionen som har funnits har framför allt ägt rum i media. Konstnärerna upplever att de har blivit en del av ett regionalpolitiskt spel.¹⁸⁴

Vissa svårigheter att strukturera dialogen med kulturskaparna

Det har i uppföljningen pekats på att det är viktigt med en tydlig struktur och process för dialogen. Både regionerna och de berörda kulturskaparna har emellertid framfört att det föreligger vissa problem kring dialogen. Tjänstemän i Region Skåne menar att det svåraste i kultursamverkansmodellen har varit att strukturera dialogen med det fria kulturlivet.

Bland kulturskaparna kan nämnas bl.a. KRO Västerbotten som bildades i april 2015, framför allt eftersom man var kritisk till hur regionen och landstinget hanterar kultur- och kulturskaparfrågorna inom ramen för kultursamverkansmodellen. KRO Västerbotten menar att kultursamverkansmodellen är bra

¹⁸⁴ KRO Västerbotten, intervju 2015-05-27.

i teorin men att den förutsätter god kunskap om och kontakt med lokala och regionala kulturverksamheter:

Om regionala politiker inte har en förmåga att lyssna på kulturskaparna fungerar inte modellen.¹⁸⁵

Umeå kommun menar att kulturlivet nog inte alltid upplever att man är en del av kulturplanen och att det inte ens är säkert att man känner till kultursamverkansmodellen.

Konstområdesövergripande kulturskaparråd har vissa fördelar

KLYS har framfört att det är bra om kulturskaparråden är konstområdesövergripande eftersom det ger vissa mervärden. I sådana råd kan man t.ex. identifiera problem från ett konstnärsperspektiv.

Landstinget i Uppsala län har förmedlat erfarenheten att när man införde kultursamverkansmodellen pratade kulturskaparna i början för sina egna konstarter, men att de efter ett tag började prata ihop sig och på så sätt blev starkare.

Modellen innebär nya möjligheter för fria kulturskapare

Det faktum att modellen utgår från de regionala kulturplanerna har skapat nya möjligheter och sammanhang för att formellt informera och framföra synpunkter på de fria professionella teatrarnas villkor och förutsättningar.¹⁸⁶ Enligt Teatercentrum har möjligheten att få regionalt verksamhetsstöd stor betydelse för att kunna delta i dialog och samverkan. I en region som Skåne, med mer betydande och kontinuerligt verksamhetsstöd, har Teatercentrum t.ex. haft möjlighet att utveckla nya former för distribution och publikarbete, arrangörssamverkan och kompetensutveckling, såväl konstnärlig som administrativ.

Kulturskapare kan vara både fria kulturskapare och anställda

I uppföljningen har några aktörer, bl.a. KLYS, konstaterat att professionella kulturskapare kan vara både fria kulturskapare och anställda på institutioner. KLYS menar att gränserna i dag är flytande, och att många kulturskapare har flera olika uppdragsgivare. Enligt KLYS är det viktigt att även anställda på institutioner finns med i dialogen.

Samrådet kring samisk kultur handlar mer om information

Sametinget menar att samråden i dag till stor del handlar om att informera om samisk kultur och mindre om hur samiska konstinstitutioner och samiska

¹⁸⁵ KRO Västerbotten, intervju 2015-05-27.

¹⁸⁶ Teatercentrum uppger att man deltar som företrädare för de fria professionella teatrarna i dialoger och samråd i så gott som alla regioner även om omfattningen varierar. Teatercentrum bevakar och positionerar den fria teaterns plats och betydelse när regionerna utarbetar regionala kulturplaner. Teatercentrum lämnar synpunkter och skriver remissvar till förslagen.

konst- och kulturarbetare ska få möjlighet att utveckla sin verksamhet. Detta beror på att kunskapen om samisk konst och kultur är begränsad i det svenska samhället. I och med att länen/regionerna i sin kvalitativa redovisning ska redogöra för hur de har främjat och synliggjort de nationella minoriteternas kultur och kulturarv så har dock det samiska konst- och kulturlivet till viss del uppmärksammat.

7.4.2 Samrådet med civilsamhället

Dialogen med civilsamhället är under utveckling

Uppföljningen visar att det har varit svårt att hitta civilsamhällets roll i modellen men att regionernas dialog med civilsamhället är under utveckling. Ett exempel på detta är den dialog som sker i Skåne.

Region Skåne samråder med civilsamhället vid särskilda samrådsmöten och de kollegier som är knutna till olika konstområden.

Ika Skåne startade 2012 för att ”ge civilsamhället en röst i kultursamverkansmodellen”. Dialogen inleddes med att Ika Skåne tog initiativet till att träffa regionen, och nu ses regionen och Ika två gånger per år. I Skåne län fanns sedan tidigare en överenskommelse mellan Region Skåne och Social ekonomi Skåne¹⁸⁷. Ika har angett att från början ansåg regionen att man genom Social ekonomi Skåne redan hade en överenskommelse med civilsamhället, vilket ledde till en del problem. Nu har det problemet dock lösts och regionen har en dialog i form av samråd med Ika. Ika Skåne har framfört att det har varit mycket blandat när det gäller vilka deltagare som har varit med på samråden och menar att det från början blev ”rörigt” när många olika aktörer var med på samrådsmötena. Inför den senaste kulturplanen hölls ett eget samråd mellan Ika och regionen. Ika menar att detta ledde till en tydlig dialog, och inför dialogmötet hade Ika en workshop med sina medlemmar och Nätverket idéburen sektor.

I Uppsala län sker dialogen genom samrådsmöten som företrädesvis är på kvällstid. Deltagarna får inget arvode. Dialoger och samverkan sker ständigt med bl.a. de nio studieförbunden och länsbildningsförbundet. I början annonserade landstinget och bjöd in till en öppen kväll. Man försökte nå föreningslivet genom riktade inbjudningar. De största aktörerna inom civilsamhället i Uppsala län är länsbildningsförbundet och Riksteatern, vilka ingår i Kil.

I Uppsala län sker dialogen med civilsamhället genom samrådsmöten. Landstinget i Uppsala län betonar att dialoger och samverkan med olika delar av civilsamhället har pågått under en lång tid. Länsbildningskonsulenten och Riksteaterns representant i Uppsala län ingår sedan många år i Kil och får där

¹⁸⁷ Social ekonomi Skåne heter numera Nätverket idéburen sektor.

lika stort utrymme som andra aktörer att vara med och påverka utformningen av kulturplanen. Landstinget menar att Kil innebär en god möjlighet för civilsamhället att komma in tidigt i processen och att ha en nära dialog med landstinget, kommunerna och institutionerna.

I november 2014 anordnades dessutom ett öppet annonserat dialogmöte med civilsamhället i samband med arbetet med den senaste kulturplanen.

Som exempel på konkreta insatser nämner landstinget en litteratursatsning inom civilsamhället som genom kultursamverkansmodellen har erhållit bidrag från landstinget och staten sedan modellen infördes i Uppsala län 2013. Satsningen på Litteraturcentrum har skett genom Studieförbundet i Uppsala län som representant för civilsamhället.

I Västerbottens län bjuder Region Västerbotten in civilsamhället i samband med att man tar fram en ny kulturplan. Kommunerna har stått värd för träffarna och har bjudit in teater- och arrangörsföreningar, studieförbund, hembygdsförbund m.fl. Landstinget har regelbundna samråd med de nationella minoriteterna och urfolket samerna och där har på senare tid också Region Västerbotten deltagit för att få kontakt inför utarbetandet av den nya kulturplanen för perioden 2016–2019. Civilsamhällets föreningar får reseersättning för att delta i mötena.

Även i Västerbotten hålls en dialog med civilsamhället. Som exempel på representanter för civilsamhället har bl.a. Såhkie Umeå sameförening och projektet Ung kultur Västerbotten kontaktats i uppföljningen. Genom projektet Ung kultur Västerbotten arbetade Region Västerbotten med att främja ungas deltagande i länets kulturliv. Ung kultur Västerbotten var ett treårigt projekt som startade 2012 och som fått stöd från Kulturrådet. Ungdomsrepresentanter som deltagit i projektet har i uppföljningen berättat att regionen anordnade en workshop om kulturplanen, där 30–35 ungdomar var med. Regionen hittade ungdomarna via befintliga nätverk, genom mun-till-mun-metoden och genom studieförbunden, som ofta fungerar som en länk mellan kulturen och andra aktörer. De intervjuade ungdomarna och projektledaren menar att det finns gott om kulturintresserade ungdomar men att man måste arbeta uppsökande för att få med dem i arbetet. Regionen måste slipa ned trösklar och lyssna. Det är också viktigt att mötas under avslappnade former – då suddas åldersgränserna ut. Politiker från regionen var med under workshopen, vilket var viktigt för ungdomarna. Vid intervjun framkom att om man verkligen vill få med ungdomarna i kulturplanearbetet krävs det mer resurser. För att säkerställa att ungdomarna kommer med i kulturplanearbetet och att de ges inflytande behövs en samordningsfunktion på regional nivå.

Såhkie uppger att man inte har något minne av att ha blivit inbjuden till diskussioner i samband med den förra kulturplanen, och man deltog inte heller i något möte. Det upplever man som en brist. Däremot har man hela tiden haft

återkommande kontakter med regionens tjänstemän om det ekonomiska stödet. I samband med arbetet med den nya kulturplanen har regionen försökt att få till möten och förankringen upplevs som bättre:

Såhkie har deltagit i ett remissmöte i Lycksele. Vid mötet gavs mest ensidig information och det blev inte så mycket dialog eller diskussion. Om man är intresserad av dialog får man arbeta på ett mer långsiktigt sätt med förberedelser, flera möten och uppföljningar.¹⁸⁸

Samtidigt ligger förankringsarbetet efter och enligt Såhkie är det inte särskilt systematiskt. Ett skäl kan vara att kulturhuvudstadsåret varit krävande.

Viktigt att civilsamhället är med i modellen

Kultursamverkansmodellen har pekat ut civilsamhället som en viktig aktör. Flertalet aktörer har i uppföljningen framfört att samrådet med civilsamhället är viktigt.

När kultursamverkansmodellen infördes funderade man inom olika organisationer på hur föreningslivet skulle möta upp. Ideell kulturallians (Ika) startade 2008 som ett nätverk och blev 2010 en formell organisation. Initiativet togs av Riksteatern. Initialt handlade det om att synliggöra betydelsen av de samhällsinsatser som görs av civilsamhället på kulturområdet. Ika har i dag 21 medlemsorganisationer som representerar en stor del av det organiserade civilsamhället. På regional nivå finns Ika i fem län, bl.a. i Skåne. Enligt uppgift är man på gång med att bilda allianser i ytterligare län. Målet för Ika är att det ska finnas regionala allianser i 21 län/regioner. Tanken är att Ika ska bidra till en kvalitativ dialog på regional nivå och kunna ge en bredare syn på olika frågor än vad de enskilda medlemsorganisationerna kan ge var för sig.

Ika har betonat att det är positivt att civilsamhället är utpekat i modellen och menar att processerna har en potential om de utvecklas. Ika konstaterar att samrådet är viktigt och bra men att remissvar på kulturplanerna i praktiken ger större effekt. Riksteatern har framfört att i kultursamverkansmodellen fungerar konsulenterna vid regionerna som den viktigaste länken med civilsamhället.

Uppsala Läns Bildningsförbund menar att en tanke med kultursamverkansmodellen var att institutionerna skulle förnya sig, eftersom det fanns kritik mot att de stelnat i sina arbetsformer. Institutionerna har resurser, pedagogik och kompetens, men civilsamhället når fler och andra grupper och det är viktigt eftersom kulturen borde komma fler till del. Civilsamhället skulle kunna utgöra infrastrukturen för spridning av kultur, exempelvis genom att fungera som arrangörer och genom att upplåta lokaler till institutionernas verksamhet. Tanken när modellen sjösattes var därför att institutionerna skulle börja samarbeta mer med civilsamhället. Länsbildningsförbundet menar att erfarenheten dock har blivit att dialogen har ökat, men inte samverkan – kultursamverkansmodellen har för institutionerna bara blivit ett annat och ännu mer komplicerat

¹⁸⁸ Såhkie Umeå sameförening, intervju 2015-06-01.

sätt att få sina pengar. För att få till stånd ett bättre samarbete med civilsamhället måste man förtydliga att de resurser som institutionerna förfogar över även ska gå till samarbete med civilsamhället.

Civilsamhället är ett otydligt begrepp

Flera aktörer har pekat på att begreppet civilsamhället är otydligt. Exempelvis Ika menar att det inte är klart vad regionerna menar och konstaterar att regionerna väljer olika definitioner. Ika anser att begreppet borde definieras i kulturplanerna, samtidigt som det är positivt att modellen innebär en bred syn på vad som är civilsamhället.

Ett exempel på ett län som har försökt att definiera begreppet är Uppsala. Tjänstemän vid landstinget har inledningsvis definierat civilsamhället som den ideella sektorn, dvs. alla parter som inte är offentligägda eller professionella kulturskapare. I kulturplanen anges att ”bakom begreppet ryms enskilda eldsjälar, folkbildningen och alla de ideella organisationer som bygger på stort engagemang och genuin drivkraft från människor som sluter sig samman för att åstadkomma konst och kultur i gemenskap”.¹⁸⁹

Uppsala Läns Bildningsförbund har betonat att ideella kulturföreningar sinsemellan är mycket olika:

Några har en handfull medlemmar och drivs helt på fritiden, andra har över tusen medlemmar och flera anställda. Med andra ord har de vitt skilda hjärtefrågor och intressen. Det förekommer också att en och samma person sitter på flera stolar. Till exempel deltar en person ena dagen som kulturskapare och andra dagen som representant för civilsamhället genom att företräda en kulturförening.¹⁹⁰

Länsbildningsförbundet framför att i den nuvarande kulturplanen för Uppsala län beskrivs civilsamhällets betydelse i och för kulturen i generella termer och att civilsamhället framför allt ses som en aktör som kan tillhandahålla lokaler och fungera som en mötesplats. Landstinget konstaterar att man som ett resultat av remissvar från länsbildningsförbundet har lyft in flera av dess synpunkter i kulturplanen.

I Uppsala län har det dessutom förts diskussioner om att folkbildningen skulle kunna tas in i kulturplanen. Landstinget menar att folkbildningen är en viktig och stor del av kulturlivet som omfattar mycket statliga medel, men som styrs genom andra statliga mål. Uppsala har valt att nämna folkbildningen i kulturplanen, men inte att lägga den som ett eget utvecklingsområde.

Samrådet med civilsamhället har ännu inte hittat formerna

Flertalet intervjuade aktörer har framfört att samrådet med civilsamhället ännu inte har hittat sina former. Ika menar att kultursamverkansmodellen generellt har varit positiv men att det inte har skapat några kvalitativa dialoger.

¹⁸⁹ Uppsala läns landsting (2014).

¹⁹⁰ Uppsala Läns Bildningsförbund, intervju 2015-05-18.

Vid uppföljnings- och utvärderingsgruppens utfrågning den 22 september 2015 lyfte Ika fram att de uppfattar att samverkansmodellen befinner sig i ett stand-by-läge. Om samverkansmodellen ska vara något mer än finansiering av institutionerna måste civilsamhället komma med på ett bättre sätt än tidigare men det är svårt att få föreningslivet att engagera sig. Ika pekade särskilt på att det vid samråden saknas representanter för ungdomsföreningar och etniska föreningar.

Bland annat Kulturdepartementet har uppmärksammat att det har varit svårt att hitta formerna för civilsamhällets medverkan i modellen. Landstinget i Uppsala län har framfört att det har varit svårt att hitta strukturen för landstingets kontakter med civilsamhället och nämner att det har varit svårt att nå regionala organisationer för invandrare och personer med utländsk bakgrund. Landstinget har t.ex. aldrig fått någon bidragsansökan till ungdomsorganisationers verksamhetsbidrag från en etnisk organisation, eftersom dessa organisationer oftast finns enbart på kommunal nivå. Landstinget har hittills endast nått några enskilda individer och mindre föreningar, t.ex. har romska föreningar fått regionalt projektbidrag.

Civilsamhället har ännu inte uppfattat sina möjligheter

I uppföljningen har det framkommit att kultursamverkansmodellen inte är känd inom hela civilsamhället och att det har varit svårt att nå vissa delar av civilsamhället. Bland annat Kulturrådet har uppmärksammat att civilsamhällets organisationer inte är rustade att vara med och skriva kulturplaner. De regioner som har lyckats bäst är de som har tydliga samråd. I t.ex. Skåne län konstaterar Ika Skåne att modellen inte är känd inom hela föreningslivet och att det är många som inte känner till att man kan söka bidrag från Region Skåne.

Bland annat Svenska Hemslöjdsföreningarnas Riksförbund och Nämnden för hemslöjdsfrågor tror att civilsamhället ännu inte fullt ut har förstått sina möjligheter till dialog och påverkan på kulturplanerna, även om detta ser olika ut i de olika regionerna. De menar att civilsamhället bättre skulle behöva förstå vilka möjligheter till påverkan man faktiskt har. Det finns en utvecklingspotential från såväl regionens som föreningslivets sida, men ansvaret vilar främst på regionen.

Flera aktörer har framfört att det har varit svårt att nå t.ex. ungdomar, invandrare och företrädare för alternativ kultur i samrådet med civilsamhället. En förklaring till detta kan vara att de inte nås av informationen som förmedlas med hjälp av traditionella kanaler. Det har bl.a. pekats på att de kanske är ovana att gå på den sortens möten och att man kanske ska bjuda in representanter för ungdomskulturen för sig. Det har också pekats på behovet av mer kontinuerliga dialoger och att ungdomarna vill kunna se att dialogen får effekt. De vill inte gå på dialogmöten om inget sedan händer.¹⁹¹

¹⁹¹ Bland annat Uppsala Läns Bildningsförbund, intervju 2015-05-18.

Svårt med representationen på regional nivå

Ett stort antal aktörer har konstaterat att när det gäller civilsamhällets representation i modellen har arbetssättet ännu inte satt sig. Landsting och regioner har ofta svårt att hitta representanter för civilsamhället och bl.a. tjänstemän vid Kulturdepartementet konstaterar att vissa länsföreträdare har framfört att det har varit svårt att identifiera civilsamhällets företrädare.

Ett problem för civilsamhället är att modellen utgår från den regionala nivån. Föreningslivet är ofta mycket starkare på lokal nivå och många organisationer är svaga på regional nivå. Ika har konstaterat att det ofta saknas ett regionalt paraply, en roll som Ika har tagit i vissa län. Ika betonar att det är viktigt att representanterna talar för hela organisationen och att de speglar den bredd som finns inom civilsamhället:

Det kan vara svårt för medlemsorganisationerna att enas inom ramen för en paraplyorganisation. Medlemmarna är mest engagerade i sina egna organisationer, men detta är något som kan utvecklas över tid. Ett exempel på detta är Ika Skåne där man har börjat se till helheten och nyttan för alla medlemsorganisationer.¹⁹²

Ika betonar att detta är en fråga som måste lösas på något sätt.

I exempelvis Uppsala län har det dock inte funnits något stort intresse för att bilda en regional ideell kulturallians. Från landstinget har man hittills gjort två försök att främja detta, men utan resultat. När Uppsala läns landsting arbetade fram länets första kulturplan var det många deltagare från civilsamhället. Landstinget har i uppföljningen poängterat att det är viktigt att nå deltagare från hela länet. Enligt landstinget behandlas alla som deltar vid öppna kvällar på samma sätt och tillmäts lika stor betydelse oavsett från vilken organisation de kommer. Bland annat Bildningsförbundet i Uppsala län har lyft fram frågan hur representativiteten ser ut och om det är lika angeläget att lyssna lika mycket på alla kulturföreningar eller om det kan vara viktigare att ta del av erfarenheter från de större föreningar som gör en mer omfattande kulturgärning vid sidan om institutionerna.

I uppföljningen har det framkommit att det är en pågående process att hitta vem som representerar vad. Riksteatern har framfört att Ika är bra och behövs, men man menar att Ika inte representerar hela civilsamhället. Att fortsätta utveckla Ika är *en* viktig väg att gå, men det räcker inte. Riksteatern menar att konsulenterna har goda kunskaper och fungerar som en länk mellan civilsamhället och kultursamverkansmodellen. Riksteatern har vidare framfört att man arbetar strategiskt med att nå civilsamhället och olika målgrupper. Erfarenheten är att man måste arbeta med många olika och med nya metoder.

En fråga som flera aktörer har tagit upp gäller hur ungdomar kan representeras i samrådet kring kulturplanerna. I t.ex. Västerbotten menar regionen att de unga personer som har deltagit i samrådet inför kulturplanen kan sägas representera kulturintresserade ungdomar, dvs. inte bara sig själva. Kollektivet unga delar nämligen erfarenheter av att exkluderas från beslutsfattande.

¹⁹² Ideell kulturallians, intervju 2015-05-12.

Syftet med samrådet upplevs som otydligt

I uppföljningen har en del företrädare för civilsamhället framfört att det är otydligt vad staten och regionerna förväntar sig av den idéburna sektorn i arbetet med kultursamverkansmodellen. Ika har framfört att civilsamhället kan ha svårt att förstå vad samrådet i kultursamverkansmodellen ska ge. Ika menar att staten inte har formulerat syftet med samrådet och att denna otydlighet inte har klarnat under de år som modellen har varit i drift. Avsaknaden av tydlighet på nationell nivå innebär att regionerna därmed själva får bestämma hur man ser på civilsamhället. Detta innebär enligt Ika att det ser mycket olika ut i de olika länen. Ika menar att tanken med samråden med civilsamhället borde vara att förbättra förutsättningarna, att arbeta för att hitta lösningar på problem för föreningslivet och att skapa synergier som stärker kulturverksamheterna. För Ika Skåne är det viktigt att regionen ser den idéburna sektorn och vad den kan bidra med.

Uppföljningen visar att regionerna har en vilja att få in civilsamhället i dialogen, men samtidigt har företrädare för civilsamhället framfört att de ofta tycks sakna en idé om varför samrådet ska ske och att det finns en risk för att civilsamhället kommer att tröttna på att delta i dialogprocesserna. Ika menar att detta är den stora utmaningen, och om inte samråden utvecklas är man orolig över att civilsamhället kommer att sluta delta på samråden. Ika konstaterar följande:

Modellen skulle kunna ha blivit en möjlig hävstång för civilsamhällets aktörer att komma in i kulturfrågor. Samtidigt har det visat sig att civilsamhällets roll i modellen är otydlig och den har blivit svår att använda i praktiken. Staten behöver tydliggöra vad man vill med civilsamhällets deltagande i modellen, dvs. vad syftet är med samrådet. Det är viktigt att civilsamhället får ett svar på detta för att vilja fortsätta sitt engagemang i modellen. Modellen är fortfarande ny. Att utveckla den och finna formerna är ett långsiktigt arbete. Det är nu dags att vidareutveckla arbetet med modellen.¹⁹³

Ika har i uppföljningen pekat på att en alternativ modell är den mer formaliserade modell som används inom det sociala området.¹⁹⁴ Ika menar att det kan verka konstigt att man har valt olika modeller för samverkan med civilsamhället inom kulturområdet respektive socialområdet.

Samrådet bygger på medlemmars ideella arbete

Ett flertal aktörer konstaterar att civilsamhällets insatser bygger på ideellt arbete som utförs på fritiden. Bland annat Ika konstaterar att människor som är ideellt engagerade gärna vill få något tillbaka. När modellen sjösattes var en drivkraft att man gärna ville vara med på möten för att vara säkra på att inte missa något, men den motivationen saknas nu. För att föreningslivet ska engagera sig i modellen måste den ge något tillbaka till deltagarna:

¹⁹³ Ideell kulturallians, intervju 2015-05-12.

¹⁹⁴ Den nationella överenskommelsen är samverkan mellan regeringen, SKL och idéburna organisationer inom det sociala området. Där är syftet att stärka de idéburna som röstbärare och öka mångfalden av utförare och leverantörer inom hälso- och sjukvård samt omsorg.

Regionerna bjuder ofta in brett till samråd och de frågor som tas upp är ofta breda. Det kan därför vara svårt för de personer som är aktiva i föreningarna att veta om de ska välja att gå på dessa möten eller inte. Det blir ofta en brokig skara människor som kommer till mötena, och det kan vara svårt att hantera det som kommer ut av samrådsmötena.¹⁹⁵

Både Nämnden för hemslöjdsfrågor och Svenska Hemslöjdsföreningarnas Riksförbundet konstaterar att det ideella föreningslivets villkor ibland glöms bort när det gäller samråd mellan regioner och det professionella kulturlivet:

Civilsamhället är och kan i ännu större utsträckning vara en resurs i kulturlivet. Man får dock inte glömma att de människor som engagerar sig ideellt ofta gör det på sin fritid. I föreningslivet är också ofta den demokratiska processen långsam och trögrörlig. En fördel är dock att föreningslivet engagerar många och det ofta medför ett brett genomslag för fattade beslut.¹⁹⁶

Ett exempel på att det är svårt för personer som representerar en ideell förening att hinna gå på möten kan hämtas från Västerbotten. Sånkie Umeå sameförening uppger att man måste prioritera mellan olika möten och anser att det är viktigare att träffa kommunen. Sånkie konstaterar att om man vill ha med civilsamhället i modellen så måste regionen ägna mer tid åt att söka upp exempelvis föreningar och vara flexibel vad gäller mötestider. Sånkie konstaterar att kulturinstitutionerna har bättre förutsättningar att gå på möten och etablera relationer:

De stora kulturinstitutionerna har resurser att gå på möten, etablera relationer och söka medel. Därmed befästs ordningen att det är de stora kulturinstitutionerna som får störst anslag.¹⁹⁷

¹⁹⁵ Ideell kulturallians, intervju 2015-05-12.

¹⁹⁶ Nämnden för hemslöjdsfrågor, skriftligt svar 2015-08-13, och Svenska Hemslöjdsföreningarnas Riksförbund, skriftligt svar 2015-08-26.

¹⁹⁷ Sånkie Umeå sameförening, intervju 2015-06-01.

Samrådet kan skapa förväntningar som inte infrias

Några aktörer har pekat på att dialogen med civilsamhället kan bidra till att skruva upp förväntningar på bidrag. Läns museernas samarbetsråd pekar på att det i samverkansmodellen uttrycks en vilja att inkludera civilsamhället och att det väcker förhoppningar om ökade resurser till civilsamhällets aktörer. Dessa förväntningar motsvaras oftast inte av verkligheten med knappa resurser och en administration som för mindre organisationer upplevs som alltför byråkratisk. Västerbottens museum menar att civilsamhällets förväntningar ofta inte kan förverkligas eftersom bidraget har så låg årlig uppräkningsgrad.

Oklart vilka resultat som samrådet ger

I uppföljningen har några representanter för civilsamhället pekat på att det är oklart vilket konkret resultat som samrådet med civilsamhället ger, och att man därför skulle behöva se över hur dialogen med civilsamhället fungerar. Ika Skåne menar att det har varit svårt att få in sina synpunkter i kulturplanen. Landstinget i Uppsala län framhåller däremot att man har tagit in flera synpunkter från civilsamhällets representanter i länets kulturplan.

Svårt att få in ungdomsfrågor i modellen

I uppföljningen har bl.a. regionala konsulenter pekat på att kultursamverkansmodellen bättre borde ta till vara barns och ungas behov, önskemål och rättigheter. En konsulent ställer frågan vilka kulturuttryck som skulle representeras i modellen om man skulle lyssna på barn och unga på riktigt.¹⁹⁸

Ungdomsfrågor utgör inte något eget område i förordningen som styr modellen. Detta innebär att ungdomsfrågor måste knytas till något av de sju områden som ingår i modellen. Flera aktörer har betonat att ungdomar är viktiga för kulturen och framkomsten av nya kulturyttringar. Ika menar dock att ungdomsorganisationer är marginaliserade i modellen:

Ungdomar är ofta kopplade som representanter enbart för sin ålder och kommun – inte för någon kulturyttring eller genre. Detta är inte en bra utgångspunkt. Från ett ungdomsperspektiv är det inte säkert att frågor som är viktiga faktiskt också ingår i kultursamverkansmodellen.¹⁹⁹

Landstinget i Uppsala län försökte vid framtagandet av den första kulturplanen att nå ungdomar genom att använda en modell som Riksteatern har utvecklat utifrån ett nationellt uppdrag från regeringen. Landstinget anordnade workshoppar med ungdomar om kulturplanen i dels Gottsunda, dels Tierp. Till den öppna workshopen i Gottsunda kom cirka tio ungdomar, medan ingen kom till fritidsgården i Tierp vid första försöket. Där gjordes det hela om inom ramen för skolarbetet i stället. De underlag som togs fram användes sedan i kulturplanen.

¹⁹⁸ Nationell konsulentträff 2015-08-21, skriftligt svar 2015-08-25.

¹⁹⁹ Ideell kulturallians, intervju 2015-05-12.

Samverkan i stället för samråd?

En av de intervjuade representanterna för civilsamhället har framfört att regionerna borde samverka och inte bara samråda med den idéburna sektorn. Ika Skåne vill hellre ha samverkan än samråd eftersom man vill bidra till agendan. Ika vill ha mer inflytande över kulturplanen eftersom man ser den som en kulturplan för både den idéburna sektorn, kommunerna och Region Skåne. Ika vill vara en jämbördig part och att planen ska ses som en gemensam plan, inte bara Region Skånes plan.

7.5 Dialogen med centrala myndigheter och aktörer

Modellen har gett Kulturrådet en förändrad roll

Från Kulturdepartementet har konstaterats att Kulturrådet i och med modellens införande har fått en dramatiskt förändrad roll. Tjänstemän vid departementet har framfört att Kulturrådet har gjort ett mycket bra jobb och är mycket närvarande ute i landet. Modellen infördes snabbt, vilket Kulturrådet klarade av på ett bra sätt. Från departementet är man medveten om att rådet har en utsatt roll – man fördelar medel och följer upp medlens användning och resultat utifrån politiska beslut och ekonomiadministrativa regler.

Regionernas dialog med Kulturrådet fungerar bra

Uppföljningen visar att regionernas kontakter med Kulturrådet fungerar bra. Kulturrådet träffar alla landsting och regioner minst en gång per år. Dessa träffar har som syfte att följa upp de beslut som Kulturrådets styrelse har fattat. Vid träffarna deltar främst tjänstemän, men ibland är även regionpolitiker med. Kulturrådet konstaterar att när regionpolitiker deltar får träffarna en något anorlunda karaktär och att tjänstemannaträffarna upplevs vara mer informativa.

Från regional nivå har det framförts att dialogen med Kulturrådet fungerar bra. Uppsala läns landsting betonar att Kulturrådet ger återkopplingar på planerna, vilket landstingets tjänstemän menar är mycket bra. De uppger att tjänstemännen på Kulturrådet tar upp bl.a. svaga punkter. Landstinget uppfattar att det är högt i tak i diskussionerna med Kulturrådet. Landstinget har framfört att det dock inte är bra att en del enskilda handläggare på Kulturrådet kan gå in alltför mycket i detaljer. Även Region Skåne har framfört att man har ett bra samarbete med Kulturrådet. Presidiet vid Region Skånes kulturnämnd anser dock att besluten från Kulturrådet kommer mycket sent, vilket leder till problem.

Den årliga samverkanskonferensen är uppskattad

Modellen bygger på att Kulturrådet har en djupare kunskap om kulturen i de olika regionerna än vad som framkommer i regionernas kulturplaner. Kulturrådet anordnar därför en årlig samverkanskonferens i mars tillsammans med samverkansrådet.

Flera aktörer har betonat att man uppskattar samverkanskonferenserna. Region Västerbotten anser att de är viktiga, bl.a. eftersom de ger ett tillfälle att träffa statssekreteraren och representanter för olika myndigheter. Uppsala läns landsting menar att Kulturrådets samverkanskonferenser har varit mycket bra, och de har också blivit bättre. Vid konferenserna får chefer för de olika samverkande parterna träffa varandra och de centrala myndigheterna. Detta gör att man får en bild av hur det ser ut i hela landet.

Samverkan, inte förhandling

Kulturrådet har konstaterat att det ursprungliga förslaget om portföljmodellen (se avsnitt 2.1) innebar att en statlig förhandlingsman skulle inrättas. Detta skapade förväntningar i länen och dessa lever delvis kvar. Denna bild bekräftas även i denna uppföljning. Region Skåne har beklagat att förhandlingsmanslösningen inte infördes och Skånes Dansteater har framfört att man kan rikta kritik mot att modellen har konstruerats på ett sätt som gör att det saknas ett delmoment av förhandling om pengar mellan regionerna och staten, vilket fanns med i det första förslaget. Teaterchefens intryck är att det kanske hade behövts:

Som det är nu upplevs det som att regionen skickar in sin plan och får en summa pengar insatta på sitt konto, utan att det har skett någon dialog. Det är mycket bekymmersamt att regionerna inte kan prata med staten och det känns som att den nationella kulturpolitiken inte tar den plats den borde i samverkansmodellen.²⁰⁰

Region Skåne uppger att man lämnar in ett äskande till Kulturrådet varje år, även om detta inte efterfrågas. Regionen fortsätter dock att göra detta. Region Skåne har framfört att Kulturdepartementet borde skriva avtal med varje region i stället. Även Uppsala läns landsting har beskrivit processen som att det kommer en summa pengar utan att det har skett någon dialog om pengar med Kulturrådet:

Medlen kommer som en pott med pengar från Kulturrådet till landstinget. Kulturrådets beslut om hur mycket pengar som landstinget får föregås inte av någon diskussion. Dialogen med Kulturrådet handlar enbart om kvalitetsfrågor. Landstinget har äskat mer medel, men har inte fått någon respons från Kulturrådet.²⁰¹

Kulturrådet har betonat att kultursamverkansmodellen *inte* innebär någon förhandling mellan staten och regionerna.

Direktkontakten med Kulturrådet har minskat

I uppföljningen har flertalet aktörer konstaterat att de regionala kulturinstitutionerna tidigare hade direktkontakt med Kulturrådet. Sedan modellen infördes har institutionerna i stället fört en dialog med regionen som i sin tur har fört en dialog med Kulturrådet. Flera institutioner har framfört att man saknar

²⁰⁰ Skånes Dansteater, intervju 2015-05-21.

²⁰¹ Uppsala läns landsting, intervju 2015-05-13.

möjligheten att föra en dialog med Kulturrådet eftersom det finns en sakkunskap där, men de flesta kan acceptera denna förändring.

Kulturrådet har bekräftat att man mer sällan har direktkontakt med institutionerna sedan modellen infördes. Kontakterna går i stället oftast via regionerna. Kulturrådet konstaterar att detta är en förändring som inte har varit helt lätt.

Landstinget i Uppsala uppfattar det som att kulturinstitutionerna i Uppsala län är nöjda med att det numera är landstinget och inte institutionerna som för dialogen med Kulturrådet. De tre stora institutionerna är ibland med i dialogmöten med Kulturrådet. Exempelvis Uppsala stadsteater menar dock att det är negativt att Kulturrådets roll har förändrats genom att direktkontakten avseende verksamhetsstödet inte ryms inom kultursamverkansmodellen. Stadsteatern menar att Kulturrådet hade ett långsiktigt perspektiv och fungerade som garant:

Det finns nu en oro för att man riskerar att hamna i ett mer sårbart läge, mer utsatt för kortsiktiga politiska krafter, i det regionala sammanhanget. Tack vare den goda relationen med landstingets tjänstemän finns dock en kontaktyta kvar.²⁰²

Formellt ska stadsteatern kommunicera med Kulturrådet via landstinget men det händer att man, i samförstånd med landstingets tjänstemän, tar kontakt med Kulturrådet på eget initiativ:

När man pratar med Kulturrådet så pratar man med beslutsfattaren, dvs. den som fördelar de statliga medlen till kultursamverkansmodellen, och när man pratar med landstinget pratar man med budbäraren och det kan i vissa situationer spela roll.²⁰³

Teatern märker att relationen till Kulturrådet har förändrats. Tidigare såg Kulturrådet teatern för vad den är – en stadsteater – men nu menar man att det har uppkommit förväntningar på att teatern, trots att den inte är organiserad och finansierad för det, ska lösa vissa andra nationella kulturprioriteringar som man menar att regionen i stort inte löst tillfredsställande:

En representant ställde t.ex. frågor om hur teatern ska tillgodose dansområdet, med en underton av att om inte detta gjordes mer så skulle det påverka det regionala anslaget. En sådan fråga sätter teatern i en knepig situation. Eftersom det är en annan ekonomi att göra dans som teatern varken har finansiering eller uppdrag för, vare sig från ägaren, Uppsala kommun, eller från landstinget/Kulturrådet. Det är en omöjlighet att tillfredsställa sådana behov på ett enkelt sätt. Därför är det också anmärkningsvärt om det ska påverka de regionala anslagen.²⁰⁴

Även Musik i Uppland pekar på att en nackdel med modellen är att man numera inte får ha någon direkt dialog med Kulturrådet. Samtalen via landstinget kan upplevas som ett filter, även om landstingets tjänstemän är duktiga. Institutionerna tänker i produktioner, men det gör inte tjänstemännen på lands-

²⁰² Uppsala stadsteater, intervju 2015-06-03.

²⁰³ Uppsala stadsteater, intervju 2015-06-03.

²⁰⁴ Uppsala stadsteater, intervju 2015-06-03.

tinget. Detta innebär att man riskerar att tappa ett moment och en känsla. Tidigare kunde man ringa till Kulturrådet och diskutera rena produktionsfrågor och om man t.ex. kunde söka bidrag för en viss turné.

I Skåne har bl.a. Regionmuseet Kristianstad uppgett att man tidigare hade mycket nära kontakter med Kulturrådet. Kulturrådet var mycket drivande i museifrågor och hade mycket god kompetens. Sedan modellen infördes har kontakterna med Kulturrådet upphört. Det är en förlust för museet att man har förlorat kontakten med Kulturrådet.

En annan institution i Skåne, Malmö Stadsteater, har framfört att en nackdel med modellen är att man inte längre har någon direktkontakt med staten. Stadsteatern upplever att man genom modellen har hamnat längre bort från staten. Tidigare fick stadsteatern det statliga bidraget direkt från Kulturrådet och man redovisade då direkt till rådet hur pengarna hade använts. Stadsteatern skulle vilja ha mer direktkontakt med Kulturrådet. Teatern betonar att man är en av de ledande stadsteatrarna i landet och därmed en del av den statliga kulturpolitiken. Kulturförvaltningen i Malmö menar att modellen har inneburit att inte heller staden kan ha direktkontakt med den statliga nivån och man anser att avståndet till staten har ökat. Tidigare hade man täta kontakter. Man tar dock fortfarande kontakt med Kulturrådet på eget initiativ i vissa specifika frågor, t.ex. om Unga teatern och Form/Design Center. Region Skåne har i en kommentar påpekat att i Skåne infördes redan 1998 den s.k. kulturpåsen, vilken innebar att Region Skåne fick statsanslagen och ansvaret att fördela dessa till ett antal namngivna institutioner. Region Skåne menar att kultursamverkansmodellen inte har förändrat någonting relaterat till enskilda institutioners eller kommuners relation till Kulturrådet.

Region Västerbotten konstaterar att de gamla strukturerna som innebar att bl.a. Kulturrådet hade direktkontakt med sina regionala avnämare delvis lever kvar parallellt med modellen. Till exempel kan anställda i verksamheterna vända sig till de myndigheter som tidigare hade ansvar för området. När modellen introducerades fanns en oro i bl.a. Umeå kommun för att direktkontakterna med Kulturrådet skulle upphöra. Från kommunen uppges dock att direktkontakterna har fortsatt i och med kulturhuvudstadsåret, men att signalerna nu är att de i fortsättningen ska ske via regionen. En av de regionala kulturinstitutionerna i Västerbotten formulerar sin syn på frågan på följande sätt:

Innan modellen infördes hade Norrlandsoperan direktkontakt med Kulturrådet. Det var bättre än dagens system. Att ha dialogen via regionen känns som en omväg. Kulturrådet har sakkunskapen kring vad operan gör. Samtidigt är det också bra att regionen blir mer involverad i operans verksamhet.²⁰⁵

Västerbottens museum menar att distansen till bidragsgivarna har ökat – museet kan inte prata för sitt behov av medel direkt med beslutsfattarna. Det var

²⁰⁵ Norrlandsoperan, intervju 2015-06-23.

lättare tidigare då man fick bidrag direkt från Kulturrådet och hade en direkt-dialog med rådet. Nu är det upp till museet att ta kontakt med Kulturrådet. Annars ska dialogen gå via regionen.

Svensk Scenkonsts enkät bland medlemmarna visar att deras kontakt med de statliga kulturmyndigheterna har minskat sedan samverkansmodellen infördes. Svensk Scenkonsts undersökning om den regionala musiken visar att musikinstitutionerna har kommit långt bort från Kulturrådet och att all kommunikation numera går via regionernas kulturchefer.

Kulturrådets nationella överblick är viktig

Flera aktörer har betonat att från ett nationellt perspektiv är det viktigt att Kulturrådet har kunskap om läget och att de har goda kontakter med den regionala kulturen. Bland annat Musik i Syd menar att där har rådet en viktig uppgift.

Ett antal aktörer har pekat på att genom modellen har Kulturrådet kommit längre från verksamheten på regional nivå. Västerbottens museum upplever att det inte är bra att Kulturrådet är så långt borta från museiverksamheten. Kulturrådet var tidigare mycket bra på museifrågor men har inte längre överblicken och kommer inte ut i verksamheten längre. Malmö stad menar att sedan modellen infördes har Kulturrådet förlorat stora delar av sin omvärldskunskap och den nationella överblicken.

Västerbottensteatern vill ha mer samtal med Kulturrådet eftersom man menar att samtal ger mer än redovisningar i form av rapporter. Kulturrådet hade tidigare en bra översikt över landets teatrar och det kändes tryggt. Teatern upplever att denna överblick saknas i dag. Teatern har bjudit in Kulturrådet till Skellefteå och upplevde mötet som mycket positivt.

Några aktörer menar att Kulturrådets roll är mer diffus i dag. Skånes Dans-teater menar att det kan upplevas som om Kulturrådet numera i första hand finns till för det fria kulturlivet. Dansteaterns kontakter med Kulturrådet är få och sker enbart i samband med projektansökningar eller i de fall Kulturrådet gör analyser av dansområdet. Att kontakterna är få är dock inte så problematiskt eftersom det finns andra inom regionen eller danssektorn som man kan diskutera sakfrågor med. Dansteatern ställer frågan vilken roll Kulturrådet ska spela och menar att det kan tyckas onödigt att man vid fördelningen av anslag går via Kulturrådet – det skulle i stället kunna ske i en förhandling mellan regionerna och Kulturdepartementet.

Minskade kontakter med Filminstitutet och förlorad överblick

När det gäller filmen föreslog Filmutredningen att Filminstitutet skulle få en mer aktiv roll i fördelningen av pengar till regionerna, men det blev inte så. Det är Kulturrådet som fördelar medlen. Kulturrådet konstaterar att kultursamverkansmodellen innebär en förändring som inte har varit helt lätt, kanske särskilt inom filmområdet där aktörerna ofta tar direktkontakt med Filminstitutet.

Uppföljningen visar att kontakterna med Filminstitutet har minskat i och med övergången till kultursamverkansmodellen. Film i Skåne menar att modellen i praktiken har inneburit att Filminstitutet och den statliga nivån har förlorat kunskap om vad som görs i landet. Kulturrådet har inte tagit över den rollen. En nationell och samlad överblick över vad som görs har därmed gått förlorad. Film i Skåne upplever att man har förlorat en anslagsgivare som hade god kännedom om filmområdet i ett nationellt perspektiv.

Även Film i Västerbotten menar att modellen har lett till att ingen längre har överblick över hela filmområdet i Sverige:

Det är en förlust både analytiskt och strategiskt. Rapporteringen till Kulturrådet upplevs inte vara relevant. Den tidigare rapporteringen till Filminstitutet var bättre.²⁰⁶

Filminstitutet upplever att den egna kontakten med de regionala resurscentrumens huvudmän, landstingen eller regionerna, har förbättrats i och med modellen. Man menar att man har fått fler tillfällen till kontakter med kulturcheferna. Filminstitutets vd har genomfört regionala dialoger med alla regionala kulturchefer. En positiv konsekvens av att filmen integrerats i regionen är att resurscentrumen måste vända sig till de nya huvudmännen och att kontakten mellan resurscentrumen och regionerna har blivit bättre. För resurscentrumen har det dock varit en på många håll stor omställning att vända sig till regionerna och till Kulturrådet i stället för till Filminstitutet.

Riksarkivet har mindre kontakter med de enskilda arkiven

Regionala enskilda arkiv har ofta sitt ursprung i folkrörelser och är en del av civilsamhället.²⁰⁷ Riksarkivet fördelade tidigare medel till regional enskild arkivverksamhet²⁰⁸ men numera ingår dessa medel i kultursamverkansmodellen. Riksarkivet uppger att man därmed inte längre har lika mycket kontakt med de enskilda arkiven. Samtidigt upplever man att kontakterna fortfarande är täta och att man har bra kunskap om vad som görs i landet. Tjänstemän vid Kulturdepartementet har konstaterat att det bland arkiven i början fanns en oro för att man skulle tappa kontakten med Riksarkivet. Departementet betonar dock att Riksarkivet ingår i samverkansrådet.

Staten har en roll som kvalitetsstämpel

Flera aktörer har betonat att staten har en viktig roll när det gäller att vara med och legitimera verksamheter. Bland annat Kulturrådet har konstaterat att när staten ger bidrag innebär det att en kvalitetsstämpel sätts på verksamheten. Även Riksarkivet har pekat på denna fråga:

²⁰⁶ Region Västerbotten, intervju 2015-05-27.

²⁰⁷ Det är exempelvis folkrörelsearkiv och näringslivsarkiv. Folkrörelsearkiven är ofta medlemsägda och de finansieras till stor del av offentliga bidrag. Organisationen ser olika ut i olika delar av landet – på Gotland fungerar t.ex. landsarkivet enskilt arkiv.

²⁰⁸ Riksarkivet fördelar fortfarande statliga medel till riksomfattande enskilda arkiv.

När modellen infördes fanns en rädsla för att det inte skulle finnas rätt kompetens på regional nivå. Att ha fått medel från Riksarkivet innebar något av en ”kvalitetsstämpel”.²⁰⁹

Bland annat Kungl. Biblioteket (KB) pekar på att Kulturrådets utvecklingsbidrag är viktigt för att få ytterligare regional eller kommunal finansiering.

Konstnärsnämnden har genom modellen fått möjlighet till dialog

Konstnärsnämnden menar att samverkansmodellen har gett dem en möjlighet att föra en dialog med regionerna om vad konstnärernas sociala och ekonomiska villkor kan innebära regionalt, vilket man ser som mycket positivt. Nämnden upplever också att regionerna är intresserade av den kunskap man kan förmedla. Ett exempel är att en särskild överenskommelse om samarbete för att förbättra konstnärernas möjligheter att arbeta med sin konst har träffats med kulturförvaltningarna i Västra Götalandsregionen, och för närvarande diskuteras ett motsvarande avtal med Region Skåne.

De regionala museernas dialog med Riksantikvarieämbetet (RAÄ)

När det gäller de regionala museernas kontakter med RAÄ visar uppföljningen inte någon enhetlig bild. RAÄ har konstaterat att regionerna efterfrågar mer samverkan, stöd, kontakt och dialog med RAÄ. Exempelvis Västerbottens museum har framfört att man har mer kontakter med RAÄ än med Kulturrådet eftersom museet gör mycket inom kulturmiljöområdet och är intresserat av dessa frågor. Regionmuseet Kristianstad uppger däremot att man tidigare hade mycket nära kontakter med RAÄ, men att sedan modellen infördes har kontakterna med RAÄ försämrats betydligt.

De centrala myndigheterna samarbetar genom samverkansrådet

Som framgår av avsnitt 3.5 finns vid Kulturrådet ett råd för samverkan mellan bl.a. de centrala myndigheterna. Rådet ska samordna de statliga perspektiven och värna de nationella kulturpolitiska målen. Samverkansrådet för kultursamverkansmodellen ska bl.a. granska kulturplanerna och överväga vilken uppföljning som behövs. Bland annat tjänstemän vid Kulturdepartementet har framfört att samverkansrådet fungerar bra. Departementet konstaterar bl.a. att många myndigheter vill sitta med i rådet.

När det gäller samarbetet mellan de myndigheter som ingår i samverkansrådet uppges att det har haft flera positiva effekter för modellen. RAÄ har framfört att samverkansrådet fungerar bra och att det förs bra samtal. Riksarkivet uppger att det bl.a. har resulterat i att dessa kulturmyndigheter nu ser bidragsgivningen och de olika kulturområdena i ett större sammanhang:

Förut höll man sig inom sitt eget område och behövde inte ta hänsyn, eller ens känna till vad som hände på de andra kulturområdena. I dag kan man inte arbeta på det sättet. Genom att man läser och diskuterar kulturplanerna

²⁰⁹ Riksarkivet, intervju 2015-06-22.

och uppföljningsrapporterna får man en mycket bättre kännedom om det regionala sammanhang som det egna kulturområdet ingår i, men även om kulturlivet i sin helhet på en nationell nivå. Arbetsättet främjar samtal och viljan att utveckla samsyn inte enbart mellan de berörda myndigheterna utan även mellan myndigheterna och de regionala beslutsfattarna och aktörerna. Något förenklat kan man kanske sammanfatta det som att modellen resulterar i både mer kunskap och mer demokrati inom den offentliga kulturförvaltningen och politiken.²¹⁰

Museernas representation i samverkansrådet är oklar

RAÄ har uppmärksammat att museerna inte är representerade i samverkansrådet.²¹¹ Museiutredningen har nyligen betonat att museiperspektivet bör kunna stärkas på nationell nivå genom att en föreslagen museimyndighet kan vara representerad i samverkansrådet.²¹²

Samverkansrådets roll och ansvar borde förtydligas

Samverkansrådets uppgift är att gemensamt diskutera de regionala kulturplanerna och låta olika synsätt och aspekter läggas fram inför myndighetschefer inom rådet och debatteras gemensamt. Bland annat Konstnärsnämnden har betonat att samverkansrådet är en viktig instans för att analysera modellen och kulturens utveckling i landet. Därför är det Konstnärsnämndens uppfattning att antalet möten för närvarande är alltför få. Samverkansrådet hade från starten fyra möten per år, men under det senaste året har det reducerats till två. Konstnärsnämnden menar även att samverkansrådets roll och ansvar kunde förtydligas.

7.6 Dialogen på politisk nivå

Avsaknad av politisk dialog ger en obalans i modellen

Regionernas kulturchefer har framfört att ett problem i kultursamverkansmodellen är att det finns ett demokratiskt underskott, dvs. det förekommer inget samtal på politisk nivå mellan den statliga och regionala nivån. Regionerna menar att det är viktigt att det inte bara är en tjänstemannamodell – i dag företräds staten av tjänstemän på Kulturrådet. Bland annat Region Skåne har framfört att det finns en obalans i modellen i och med att politiker från regionen ska föra en dialog med tjänstemän på Kulturrådet. Presidiet vid Region Skånes kulturnämnd menar att det vore bra om Kulturdepartementet kunde föra en dialog med regionen t.ex. innan regleringsbrevet skrivs.

Dialog mellan kulturministern och regionpolitiker

Kulturdepartementet uppger att det under de senaste åren har varit fyra dialogmöten mellan Kulturdepartementets politiska ledningar och regionpolitiker.

²¹⁰ Riksarkivet, intervju 2015-06-22.

²¹¹ Riksantikvarieämbetet, intervju 2015-06-18.

²¹² SOU 2015:89.

Mötena ses av departementet som ett forum för att inhämta synpunkter. Den 17 april 2015 hade Kulturdepartementets nya politiska ledning sitt första dialogmöte med regionpolitiker. Tjänstemän vid departementet menar att dialogmötet fungerade bra och man fick ett gott intryck av detta format för dialog. Departementet menar att det är viktigt att pröva sig fram för att hitta en bra modell för denna dialog, och man vill antagligen fortsätta med att ha sådana möten.

Även regionerna och Kulturrådet betonar att det är bra att det numera finns årliga träffar mellan regionerna och den centrala politiska nivån, dvs. Kulturdepartementets politiska ledning. Vid mötet våren 2015 framhölls att det finns ett behov av regelbundna dialoger och kontinuitet i relation till Kulturdepartementet. Det måste finnas en politisk aktivitet på både lokal, regional och central nivå.²¹³

SKL har under uppföljningen tagit upp frågan hur staten ser på sig själv som aktör och vilken roll som riksdagen och regeringen har. SKL menar att det är viktigt att den statliga kulturpolitiken möter den regionala kulturpolitiken i dialog:

Det stora engagemanget i kulturplaneprocesserna på regional nivå behöver mötas av politiken på nationell nivå.²¹⁴

Presidiet vid Region Skånes kulturnämnd berättar att regionen har saknat en bra dialog på politisk nivå med staten. Regionen vill ha direktkontakt med kulturministern genom möten två gånger per år. Sådana möten är ett bra sätt att lära känna varandra. Därutöver behöver Region Skåne ha en egen direktkontakt med staten. Presidiet upplever att inställningen från Kulturdepartementet är god, och man känner att de har en omsorg om modellen.

Även Uppsala läns landsting har framfört att landstingets politiker vill ha möten med Kulturdepartementet. Tjänstemännen har redan en bra kontakt med departementet. Man betonar att det är bra om också tjänstemän får vara med på åtminstone delar av de möten som landstingspolitiker har med ministern.

Den politiska dialogen stärker den regionala kulturpolitiken

I uppföljningen har några aktörer framfört att politiken måste komma in i kultursamverkansmodellen på nationell nivå för att ge regionala kulturpolitiker en högre status. Detta är viktigt för att kunna rekrytera bra politiker till kulturområdet och därmed kunna försvara kulturens roll i välfärdsbygget.²¹⁵ Regionernas kulturchefer har bedömt att kultursamverkan skulle kunna ge en hävstångseffekt för den regionala kulturpolitiken. Det är viktigt att bygga upp rollen som kulturpolitiker på regional nivå, och regelbundna dialoger med rikspolitiken ger en sådan status.²¹⁶

²¹³ SKL:s nätverk för regionala kulturchefer, möte 2015-05-05.

²¹⁴ SKL, intervju 2015-04-21.

²¹⁵ Region Skåne, intervju med tjänstemän 2015-05-20.

²¹⁶ SKL:s nätverk för regionala kulturchefer, möte 2015-05-05.

8 Bidragsfördelning

Sammanfattande iakttagelser

- Flertalet aktörer har tagit upp att statens bidrag inte har ökat i samma takt som regionernas bidrag. Det finns en besvikelse över att staten inte har skjutit till mer resurser. Finansieringsfrågan betraktas av många som avgörande för modellens fortsatta framgång.
- Det har inte skett några större förändringar av bidragsfördelningen hittills, varken inom eller mellan länen. Pengarna är till stor del bundna i etablerade verksamheter.
- Dialogerna leder till förväntningar på förändringar av bidragsfördelningen.
- Det är viktigt med både långsiktighet och stöd till förnyelse inom ramen för modellen. Utvecklingsbidraget betraktas som avgörande för modellens förmåga att stödja utveckling och förnyelse.
- Det har framkommit några exempel på samarbeten över länsgränserna.
- Modellen öppnar för nya möjligheter för kulturen som utvecklingsfaktor. Kulturen har en roll i det regionala utvecklingsarbetet, men det är svårt att säga om den påverkas av modellen.

8.1 Statens bidrag

Statens bidrag har inte ökat i samma takt som regionernas bidrag

Kulturrådet presenterade i november 2014 en övergripande nationell uppföljning av utfallet för modellen 2013. Uppföljningen visar att det statliga stödet till länen i snitt uppgick till 29 procent av de totala årliga verksamhetsstöden, medan de regionala och kommunala bidragen utgjorde 46 respektive 25 procent (se tabell nedan).

Tabell 3 Statliga, regionala och kommunala stöd till verksamheter inom kultursamverkansmodellen (andel i procent)

<i>Bidragsgivare</i>	<i>Verksamhetsstöd (miljoner kronor)</i>	<i>Andel av de totala årliga verksamhetsstöden</i>
Statens bidrag	1 123	29 %
Regionala bidrag	1 738	46 %
Kommunala bidrag	956	25 %
<i>Summa</i>	<i>3 817</i>	<i>100 %</i>

Källa: Kulturrådet (2014) och prop. 2015/16:1 utg.omr. 17.

Av Kulturrådets uppföljning framgår att både de regionala och kommunala årliga bidragen till kultursamverkansmodellens verksamheter totalt sett hade ökat relativt kraftigt mellan 2010 och 2013. Sett till fasta priser hade de statliga

årliga bidragen däremot minskat. Det innebar att utvecklingen inom modellen i första hand finansierats på regional och kommunal nivå. Årliga och övriga bidrag från statlig, regional och kommunal nivå samt EU-bidrag utgjorde tillsammans 78,3 procent av de samlade intäkterna för verksamheter inom kultursamverkansmodellen. Av konst- och kulturområdena fördelade regionerna mest bidrag till professionell teater-, dans- och musikverksamhet följt av regional museiverksamhet.²¹⁷

Kulturrådet har i denna uppföljning framfört att man noterar att regionerna menar att de får för lite medel från staten. Kulturrådet konstaterar att modellen har lett till att regioner och kommuner har satsat mer pengar, medan statens bidrag inte har ökat i motsvarande takt. Tjänstemän vid Kulturdepartementet konstaterar dock att statens bidrag sannolikt inte hade varit högre utan modellen.

Det kan konstateras att staten inte har matchat de regionala bidragsuppräkingarna. Modellen möjliggör att regionerna kan satsa på de verksamheter som man vill lyfta fram – detta har ökat möjligheten att få fram regionala medel. Det är inte sannolikt att statens bidrag hade varit högre utan modellen.²¹⁸

I Region Skåne har regionstyrelsen avsatt mer pengar till kultur. Sedan 2008 har man ökat satsningen med ca 125–130 miljoner kronor. Regionen konstaterar att staten dock inte har svarat upp på samma sätt. En av institutionerna, Musik i Syd, framhåller att bl.a. Region Skåne tar sitt ansvar och räknar upp de regionala medlen. Musik i Syd konstaterar att kulturen numera får avsevärt mycket mer pengar från Region Skåne. En orsak till detta är att kulturfrågorna har blivit regionala frågor. Film i Skåne menar att kultursamverkansmodellen innebär en teoretisk möjlighet att större resurser tillförs filmområdet och bedömer därför att filmen vunnit mer än den förlorat på modellen.

Besvikelse över att staten inte har skjutit till mer resurser

I denna uppföljning har det framkommit att det finns en stor besvikelse över att staten inte har skjutit till mer resurser. Flera aktörer har framfört att det fanns stora förväntningar när kultursamverkansmodellen infördes. SKL har i uppföljningen framfört att det är den svaga statliga anslagsutvecklingen som orsakar svårigheter, inte kultursamverkansmodellen i sig. SKL betonar att samverkan kräver gemensamt ansvarstagande från alla nivåer.²¹⁹

Musik i Uppland menar att man från statens sida borde ha tänkt till innan modellen infördes. Modellen kan fortsätta om finansieringen fungerar. Kulturskapandens dilemma är att kultur skapas oavsett tillgången på pengar. Kulturskapande uppstår genom olika drivkrafter och drivs på av eldsjälarna. Musik i Uppland menar att bidragsgivare är medvetna om detta.

²¹⁷ Kulturrådet (2014).

²¹⁸ Kulturdepartementet, intervju 2015-06-12.

²¹⁹ Bland annat Upplandsmuseet, intervju 2015-06-03, Västerbottensteatern, intervju 2015-05-26, och SKL, intervju 2015-04-21.

Regeringen har i den senaste budgetpropositionen konstaterat att flera landstingspolitiker från de län som ingår i kultursamverkansmodellen har uttryckt att det finns behov av ytterligare finansiering.²²⁰

Det fanns tidigt farhågor för krympande statliga anslag

Några aktörer har framfört att det fanns en oro för krympande statliga anslag redan innan modellen infördes. Umeå kommun menar att den farhågan har bekräftats, och man menar att staten backar från sitt ansvar. En av de intervjuade institutionerna, Uppsala stadsteater, menar att redan innan kultursamverkansmodellen infördes talades det om att hela idén var ett sätt för staten att backa från finansiering av den regionala kulturen utan att det skulle märkas. Stadsteatern menar att denna farhåga tyvärr verkar besannas och att det finns en besvikelse över att staten inte har tillfört mer pengar. En annan av institutionerna i Uppsala län, Musik i Uppland, instämmer i kritiken:

Över tid har politiker blivit besvikna på att statens finansiering inte har hängt med. I stället har regioner och kommuner fått gå in med mer pengar. Politikerna i länet känner sig ”satta på pottan” av staten. Det har blivit mindre statliga pengar, men ökad statlig kontroll. Det måste finnas en balans mellan statens andel av den regionala kulturfinansieringen och uppdraget att genomföra en nationell kulturpolitik. Det är ett stort glapp mellan behovet av resurser och vad landstinget förmår att betala. Staten har därför ett ansvar att se till hela landet.²²¹

Statliga bidraget ökar inte i samma takt som lönerna

Flertalet aktörer har i denna uppföljning framfört att det statliga bidraget inte har ökat i samma takt som lönerna. SKL har framfört att den statliga anslagsutvecklingen ger en förskjutning av det ekonomiska ansvarstagandet för regional kulturverksamhet. Det innebär enligt SKL att regionerna, tillsammans med kommunerna, har fått bära en större del av kostnadsökningarna både relaterade till befintlig verksamhet – exempelvis lönekostnader – och till utvecklingsarbete.

Även regionala kulturchefer har framfört att den statliga anslagsutvecklingen inte täcker kostnadsökningarna och därmed urholkar anslaget. Detta innebär enligt kulturcheferna en risk för att modellen hotas.

Det finns en risk för att ett svagt statligt engagemang för regional kultur påverkar intresset på regional och kommunal nivå. Det är en mycket viktig fråga att de statliga medlen till modellen inte har ökat. När de statliga pengarna till kultursamverkan krymper finns det risk för att politikområdet blir ointressant för de regionala politikerna. De kommunala och regionala medlen har däremot ökat. Det finns en risk för att detta gör att modellen urholkas eller till och med havererar.²²²

En av de regionala institutionerna, Norrlandsoperan i Umeå, har sammanfattat läget på följande sätt:

²²⁰ Prop. 2015/16:1 utg.omr. 17.

²²¹ Musik i Uppland, intervju 2015-05-13.

²²² SKL:s nätverk för regionala kulturchefer, möte 2015-05-05.

Det är ett problem att det statliga bidraget inte ökar i samma takt som lönerna. Löner är den största utgiften och Norrlandsoperan följer det statliga märket när det gäller löneförhandlingar. Uppräkningarna av det statliga bidraget ligger dock långt under detta, vilket innebär att operan hela tiden måste göra besparingar. Glappet mellan bidrag och kostnadsökningar ökar. Vill staten ha operaverksamhet så måste man också betala för detta. Operan upplever att staten i och med modellens införande har dragit sig tillbaka. Modellens införande upplevs som ett sätt för staten att föra över ansvaret till regioner och kommuner. Det borde vara mer samverkan även med staten.²²³

Finansieringsfrågan avgörande för modellens framgång

Flertalet aktörer har tagit upp den statliga finansieringen och dess betydelse för kultursamverkansmodellens framgång. Flera aktörer betonar att samverkansmodellen behöver tillföras mer medel för att den ska bära över tid. En av de små kommunerna konstaterar:

Staten borde satsa mera pengar på kultur och först då kan samverkansmodellen få större genomslagskraft.²²⁴

Frågan om finansieringen har inte enbart tagits upp av institutioner och myndigheter, utan även av t.ex. civilsamhällets representanter. Exempelvis Uppsala Läns Bildningsförbund menar att diskussionen om hur kultursamverkansmodellen fungerar i första hand handlar om finansieringen av kulturen.

Det finns ett grundläggande problem i att resurserna inte har ökat – det blir mycket prat och arbete, men sedan ser budgeten ändå likadan ut. Civilsamhället kommer inte att vilja delta om man inte ser några resultat av det arbete man lägger ner.²²⁵

Svårt att planera

I uppföljningen har flera aktörer pekat på vikten av att i god tid få information om bidragen för att kunna planera verksamheten. Ett problem som bl.a. Landstinget i Uppsala län har tagit upp är att Kulturrådets beslut kommer först i februari samma år som bidraget avser. Landstinget hjälper dock institutionerna genom att betala ut de regionala medlen redan i januari.

Musik i Uppland har betonat att det är svårt att planera på lång sikt när man inte vet hur mycket pengar man får. Musikproduktioner planeras på flera års sikt, och kontrakt skrivs år i förväg. Musik i Uppland efterlyser tydligare och mer långsiktiga besked om bidragen. En annan institution, Malmö Stadsteater, konstaterar att man får en årlig budget och att det vore bättre om man fick pengar för tre år framåt.

Regeringen har i sin senaste budgetproposition uppmärksammat att de aktörer som får bidrag inom ramen för kultursamverkansmodellen har behov av att kunna planera sin verksamhet för kommande år. Regeringen har därför fö-

²²³ Norrlandsoperan, intervju 2015-06-23.

²²⁴ Älvkarleby kommun, intervju 2015-06-03.

²²⁵ Uppsala Läns Bildningsförbund, intervju 2015-05-18.

reslagit ett bemyndigande på anslaget för att minska antalet beslut som behöver fattas och för att möjliggöra en mer långsiktig planering för mottagare av stödet.²²⁶

Särredovisning eller inte av den statliga andelen

Uppföljningen visar att det finns olika syn på om fördelningen mellan statliga och regionala medel ska redovisas öppet. I Skåne förs de statliga och regionala medlen samman till en ”påse”. När de statliga pengarna inom modellen kommer till regionen blandas de med de regionala medlen. Exempelvis Musik i Syd har framfört att det är bra att regionen har slagit ihop bidragsmedel från staten och regionen till en påse.

I Västerbotten redovisar regionen däremot öppet hur fördelningen mellan statliga och regionala medel ser ut, bl.a. för att Västerbottensteatern och Norrlandsoperan i dialogen med sina respektive kommunala huvudmän ska kunna visa hur mycket statliga kulturmedel som kommer dessa institutioner till del.

8.2 Förändring i bidragsfördelningen

Ingen större förändring i bidragsfördelningen hittills

I en utvärdering från 2013 konstaterade Kulturanalys att det hittills inte hade skett några större förändringar i hur de statliga bidragen till regional kulturverksamhet fördelas mellan och inom regionerna, när det gäller den del av bidragen som fördelas med kulturplanerna som underlag. Kulturanalys konstaterade att förändringar i arbetssätt och i retoriken om kulturpolitik på regional nivå skett, där vikten av möjligheten till regionala prioriteringar och variationer var en av de idéer som börjat slå rot. De tidsbegränsade bidragen till strategiska utvecklingsinsatser av nationellt intresse, utvecklingsbidragen, skapade dock ett visst manöverutrymme. För några regioner innebar utvecklingsbidraget enligt Kulturanalys ett betydande tillskott i medlen för kultur.

Den uppföljning som nu har gjorts två år senare visar att bilden kvarstår. Införandet av kultursamverkansmodellen har lett till små förändringar i bidragsfördelningen jämfört med tidigare då Kulturrådet fördelade bidrag till institutionerna. Flera aktörer menar att detta dock inte ska ses som ett misslyckande. Exempelvis dansen har lyfts fram något, men fördelningen mellan länen är samma som tidigare.

Kulturrådet konstaterar att bidragsfördelningen inte har ändrats särskilt mycket sedan kultursamverkansmodellen infördes. Några små förändringar har gjorts; en del institutioner har fått mer, men ingen har fått mindre bidrag. Flera aktörer, bl.a. SKL, har betonat att modellen fortfarande är ny. Ika formulerar det på följande sätt:

²²⁶ Prop. 2015/16:1 utg.omr. 17. Regeringens förslag innebär att den bör bemyndigas att under 2016 för anslag 1:6 Bidrag till regional kulturverksamhet besluta om bidrag som medför behov av framtida anslag på högst 40 000 000 kronor 2017 och 2018.

I praktiken sker dialogen fortfarande mest med de organisationer som sedan tidigare hade goda relationer med bidragsgivare. De områden som redan tidigare var svaga har inte fått något uppsving genom modellen. Modellen har inte lett till att ”kartan har ritats om” och fler röster har inte kommit in genom modellen.²²⁷

Pengarna är bundna i olika etablerade verksamheter

Bland annat från Kulturdepartementet har det konstaterats att det är svårt att göra förändringar eftersom pengarna är så bundna till institutionerna. Institutionerna har många fasta kostnader som inte går att förändra. Verksamhetsbidragen går till ordinarie verksamhet, och flertalet aktörer har pekat på att utrymmet för omfördelningar är mycket litet om regionerna vill behålla befintliga verksamheter. Till stor del är resurser bundna i olika verksamheter. Västerbottens museum har pekat på att ett problem är att det finns en låsning i modellen.

Om någon ska få mer pengar måste någon annan aktör få mindre pengar. Det innebär att det är nästan omöjligt att ändra.²²⁸

Kulturrådet menar att när modellen infördes såg man aldrig framför sig att verksamheter skulle läggas ned. SKL har betonat att det inte har funnits någon vilja att slå sönder den existerande infrastrukturen för kultur. I regioner med många institutioner har det varit svårt att omfördela medlen eftersom man inte vill försämra institutionernas verksamhetsförutsättningar för att bekosta ny eller annan verksamhet.

Flera aktörer menar att det är mycket svårt att säga om förändringar i bidragsfördelningen skulle vara önskvärda. Musik i Syd konstaterar att statens medel bara är en del av den totala finansieringen. Samtidigt känns kulturutbudet tämligen cementerat, t.ex. hur många orkestrar som finns.

Det är politiskt svårt att omfördela bidragen

Det är politiskt svårt att göra större omfördelningar av bidrag. Tjänstemän vid Uppsala läns landsting har beskrivit bidragsfördelningen på följande sätt:

När modellen infördes såg politikerna framför sig att de skulle få en påse pengar att fördela, men det blev inte så. Införandet av modellen har inte inneburit någon reell förändring i bidragsfördelningen. Det faktum att inga nya pengar har tillförts modellen gör att det inte finns utrymme för förändring och omfördelning mellan institutionerna. I början fanns en oro för att institutionerna skulle börja konkurrera om pengarna, men landstinget var då tydligt med att det enbart är uppräkningspengar som kan komma att omfördelas. Sedan modellen infördes har varken staten eller landstinget ökat sina insatser, men Uppsala kommun har ökat sin insats.²²⁹

²²⁷ Ideell kulturallians, intervju 2015-05-12.

²²⁸ Västerbottens museum, intervju 2015-05-26.

²²⁹ Uppsala läns landsting, intervju 2015-05-13.

Otaktiskt att inte avsätta extra pengar vid införandet av modellen

Ett flertal aktörer har i denna uppföljning framfört att det var otaktiskt av staten att inte avsätta extra pengar till området när kultursamverkansmodellen infördes. Detta gjorde att det inte har varit möjligt att genomföra omfördelningar. Exempelvis presidiet vid Region Skånes kulturnämnd konstaterar att endast vissa mindre omfördelningar har gjorts i Skåne genom att medel för uppräknings till viss del har fördelats på ett nytt sätt. Från politiskt håll i regionen vill man ha en dynamik i modellen och vill inte fortsätta att dela ut pengar som tidigare. För att få dynamik krävs en dialog, och staten bör enligt Region Skåne öka anslaget till modellen.

Vissa mindre omfördelningar har gjorts

Uppföljningen visar att vissa mindre omfördelningar har gjorts. Ett exempel på detta kan hämtas från Västerbottens län. För några år sedan skedde en omfördelning när regionen beslutade att använda den statliga uppräknings till att satsa på Sune Jonsson Centrum vid Västerbottens museum i Umeå. Västerbottens regionfullmäktige beslutade att hela uppskrivningen av anslaget från staten (0,61 procent) det året skulle tillfalla Västerbottens museum. Det var framför allt Norrlandsoperan som fick stå tillbaka. Enligt Norrlandsoperan föregicks inte denna förändring i bidragsfördelningen av någon dialog, och den stämde inte heller av med operan. Från operan har framförts att eftersom planering av operaverksamhet bygger på lång framförhållning hamnade Norrlandsoperan i en svår situation. För att klara det hela kunde man ställa in några konserter som låg sent på året och där kontrakten ännu inte var skrivna. De intervjuade tjänstemännen vid regionen uppger att beslutet medförde en svår politisk process som ifrågasattes av somliga.

Även i t.ex. Region Skåne har det gjorts vissa omfördelningar. Regionen sänkte förra året uppräknings till de större institutionerna och gav i stället mer pengar till filmområdet. Regionmuseet Kristianstad menar att man har förlorat ekonomiskt på modellen. Museet uppger att regionen har tagit bort 1 miljon kronor från verksamhetsbidraget till museet. Detta uppges vara det belopp som regionen har uppskattat motsvarar kostnaderna för de ”tjänster” museet gör för statlig kulturmiljövård, dvs. länsstyrelsen. Regionmuseet uppfattade att denna miljon skulle tillföras potten för utvecklingsbidrag. Regionmuseet fick dra in två tjänster till följd av besparingen. Samtidigt konstaterar man att de kommunala museerna med regionala verksamhetsbidrag har fått en ökning.

Malmö Stadsteater uppger att alla kommunägda institutioner i Malmö har fått minskat stöd från regionen. Region Skåne har i en kommentar framfört att inga kommunägda institutioner i Malmö har fått sänkta bidrag. Regionen menar att relaterat övriga institutioner i Skåne har kommunägda verksamheter i Malmö fått särskilda förstärkningar under perioden, senast Unga Teater/Malmö Stadsteater, Drömmarnas Hus m.fl.

Ett exempel på bidragsomfördelning som Kulturrådet har redovisat är att en av hemslöjdskonsulenterna i Gävle har tagits bort.

Modellen öppnar för möjligheter

Modellen innebär att pengar har flyttats från staten till regionen och därmed gett regionens politiker mycket större makt och inflytande. De statliga pengarna kommer in i en pott som regionens politiker kan omfördela. En del aktörer har tagit upp att regionerna faktiskt har en möjlighet att ändra på inriktningen i sin bidragsfördelning. RAÄ menar att regionerna inte har uppmärksammat att det inte finns så stark statlig styrning längre.

Modellen har hittills inte gett något nytt eller uppmärksammat nya aktörer. Det är regionerna som bestämmer hur de vill fördela statsbidragen – om de vill sänka ambitionerna inom kulturmiljöområdet så är det enligt modellen OK.²³⁰

Nämnden för hemslöjdsfrågor anser att frågan om hur fördelningen av de statliga resurserna har förändrats är av stor vikt. Nämnden menar att vissa regioner har gjort stora satsningar och drivit aktivt förnyelsearbete utan att ha fått någon större ekonomisk respons ifrån staten. Samtidigt har andra förhållit sig relativt passiva eller till och med skrivit planer med en lägre ambitionsnivå än tidigare men ändå kunnat bibehålla nivån på den statliga ersättningen. Denna fråga ses som något av en ödesfråga för modellen tillsammans med frågan om resurser till utveckling och nyskapande. Nämnden menar att i ett trängt budgetläge hamnar resurserna lätt på institutionerna.

Modellen har inte ändrat fördelningen mellan länen

Fördelningen mellan länen har inte förändrats i och med modellen. Flertalet aktörer har konstaterat att den statliga fördelningen mellan länen har historiska orsaker. Exempelvis Region Västerbotten menar att modellen snarare konserverar befintliga strukturer och att det kan vara svårt för nya verksamheter att ta sig in.

Bland annat Region Skåne har konstaterat att Kulturrådet inte har gjort någon förändring i fördelningen mellan länen sedan modellen infördes. Region Skåne har framfört att modellen borde utvecklas genom att staten och regionerna samverkar på lika villkor. Staten borde kunna tänka mer decentralt. Olika regioner har olika styrkor, och det bör staten utnyttja. Exempelvis Skåne har flera institutioner och många kommuner som betalar mycket till kulturen. Detta gör att de statliga bidragen är förhållandevis små i jämförelse. Regionen menar att per capita lämnar staten lite pengar till Skåne. Musik i Syd uppger att när det gäller fördelningen mellan länen har Kulturrådet inte sagt något. Det upplevs som att det vore svårt för Kulturrådet att ta strid för en omfördelning mellan länen.

²³⁰ RAÄ, intervju 2015-06-18.

En av de besökta institutionerna, Upplandsmuseet, konstaterar att den gamla grundfördelningen ligger kvar och frågar sig varför olika län får så olika bidrag och om bidragsfördelningen kommer att förändras vid nästa fördelningstillfälle när alla har varit med i modellen ett tag. En annan institution, Uppsala stadsteater, menar också att det finns historiska förklaringar till varför bidragsfördelningen ser ut som den gör. Uppsala stadsteater anser att man har en relativt låg finansiering från kultursamverkansmodellen jämfört med landets övriga stadsteatrar, vilket införandet av samverkansmodellen inte har kunnat ändra på. Stadsteatern konstaterar att det är politiskt känsligt att minska bidrag till någon specifik verksamhet inom samverkansmodellen, varför de relativa finansieringsstorlekarna hittills har behållits även om kakan att dela av har krympt. Stadsteatern menar att om bidragsomfördelningar ska göras i framtiden är det viktigt att ha visat vad man kan åstadkomma. En tredje institution, Musik i Uppland, konstaterar att modellen inte har lett till några prioriteringsdiskussioner. Musik i Uppland har fått mindre sänkningar vid två tillfällen och tror att det finns risk för att det kommer att bli ökad konkurrens mellan institutionerna om den minskande kulturkakan.

I Kultursamverkansutredningen lyftes ett förslag fram om att regionerna skulle ange vilka insatser som planerades vid en oförändrad nivå, en ökning med 10 procent samt en minskning med 10 procent. Regeringen valde dock att inte gå vidare med det förslaget.

Oro bland kulturinstitutionerna för bidragsomfördelningar

I uppföljningen har framkommit att det har funnits – och fortfarande delvis finns – en oro för att kulturinstitutioner ska få sänkta bidrag. Bland annat Uppsala stadsteater bekräftar att det finns en farhåga för att man som kulturinstitution ska hamna i ett sårbart regionalt sammanhang vid de ekonomiska prioriteringarna. I Uppsala län tar flera institutioner upp konkurrensen med sjukvårdsområdet som exempel på en sådan oro. Samtidigt konstaterar stadsteatern att kulturområdet hittills inte blivit beskuret i landstingets interna förhandlingar i Uppsala län. Ett annat exempel är Västerbottens museum som känner ett reellt hot att museet kan få mindre pengar i framtiden.

Processen leder till ökade förväntningar på bidrag

Ett antal aktörer har tagit upp att det är ett problem att själva processen kring modellen skruvar upp förväntningarna – och att det sedan finns en stor risk för att det ändå inte blir några nya pengar.²³¹

Fördelningen mellan konst- och kulturområden

En del aktörer har tagit upp frågan om hur bidrag fördelas mellan olika konst- och kulturområden. I Skåne konstaterar t.ex. Konstitutet att det mesta av peng-

²³¹ Bland annat Västerbottens museum, intervju 2015-05-26.

arna för bild- och formområdet går till institutionerna, medan utövande konstnärer inte får så mycket pengar, vilket leder till en stark frustration bland konstnärerna. Konstitutet menar att bild- och formområdet får mycket mindre bidrag än t.ex. scenkonstområdet. Detta gäller både institutioner och fria grupper. Enligt Konstitutet kan en orsak till detta vara att scenkonstområdet är bättre organiserat än bild och form, där det t.ex. inte finns någon fackförening. Konstitutet vill att pengar ska fördelas i en bättre balans mellan konsterna med ökad andel till bild och form.

Begränsat samarbete över länsgränserna

När modellen infördes fanns enligt Kulturrådet en förväntan om samverkan över länsgränserna. Kulturrådet har konstaterat att det inte har blivit så mycket av sådan samverkan, med visst undantag för de fyra nordligaste länen. Från Kulturrådet har framförts att det dock skulle kunna bli så att flera län samarbetar om t.ex. en gemensam länsmusik.

Mellanregionalt samarbete förekommer främst inom teater-, dans- och musikområdet. Av Kulturrådets uppföljningar från 2013 och 2014 framgår att samproduktioner med institutioner i andra län finns, men över länsgränserna är samarbeten oftare kopplade till annat än direkt till produktionen. Ett exempel är Norrlands nätverk för musikteater och dans (NMD) där de fyra nordligaste länen samarbetar för att öka tillgängligheten till musikteater och dans.

I denna uppföljning har Landstinget i Uppsala län pekat på olika exempel på samverkan över länsgränserna och framfört att sådant samarbete ofta sker. Landstinget betonar att man samarbetar över länsgränserna. Ett exempel som nämns är Kulturtinget där det ingår flera konstnärssatsningar tillsammans med Dalarna och Gävleborg. Länsbiblioteket i Uppsala samarbetar med andra län i projektet Dela Läslust, och på chefsnivå sker utbyten. En videokonstnärssatsning genomförs med Dalarna och Gävleborg. Filmkonsulenterna samverkar kring större s.k. växthusprojekt (Ung Film Framåt) med bl.a. Sörmland, Örebro och Västmanland. Konsten har samverkan kring årliga utbildningar för utställningsarrangörer med Sörmland, Örebro och Västmanland.

8.3 Utvecklingsbidraget

Ökat antal ansökningar

Antalet ansökningar om utvecklingsbidrag har ökat, och Kulturrådet pekar på att det ökade söktrycket kan ha ett samband med införandet av kultursamverkansmodellen. Oavsett om det ökade antalet ansökningar hänger ihop med den nya modellen menar Kulturrådet att kultursamverkansmodellen på flera håll i landet har lett till intressanta utvecklingsarbeten, som i många fall är förankrade i de regionala kulturplanerna.

Oförändrad balans mellan verksamhets- och utvecklingsbidrag

Uppföljningen har visat att införandet av kultursamverkansmodellen inte har påverkat balansen mellan stöd till långsiktig verksamhet och tidsbegränsade utvecklingsprojekt.

Flera av de intervjuade uppger att de får utvecklingsbidrag från Kulturrådet för olika utvecklingsprojekt, och det stora flertalet har framfört att detta är bra. Bland annat Såhkie Umeå sameförening har dock betonat att behovet av ett ökat verksamhetsstöd är ännu viktigare för den långsiktiga verksamheten.

Bland annat Landstinget i Uppsala län konstaterar att utvecklingsbidrag ”projektifierar” verksamheten, men menar samtidigt att det är bra att de finns.

Projektifieringen fanns redan tidigare. Då utvecklingsbidragen är de enda friska medel som tillförts modellen är det dessa som har utgjort modellens bränsle.²³²

Viktigt med både långsiktighet och stöd till förnyelse

Flertalet intervjuade aktörer betonar att det är positivt att det finns både verksamhets- och utvecklingsbidrag. Många menar att modellen möjliggör långsiktighet, och att genom modellen fördelas både stöd till långsiktig verksamhet och tidsbegränsade projekt. SKL har betonat att kultursamverkansmodellen bör ge utrymme för både långsiktighet och kontinuitet men också för möjligheten att pröva nya saker genom t.ex. fleråriga utvecklingsprojekt.

Utvecklingsbidraget kan ge förändringar

Flertalet aktörer konstaterar att det enda inslaget i kultursamverkansmodellen som kan ge förändring är Kulturrådets utvecklingsbidrag. Regionernas kulturchefer menar att medel för utveckling är mycket viktiga för att målen med kulturpolitiken ska kunna uppfyllas. Man menar att i dag står regionerna och kommunerna för både kostnadsökningar och mycket av utvecklingsmedlen. Statliga anslag som möjliggör utveckling inom ramen för modellen är mycket viktiga.

Bland de centrala myndigheterna menar t.ex. Nämnden för hemslöjdsfrågor att utvecklingsbidragen är avgörande för möjligheten att stödja nya initiativ och nya konstellationer. Bland annat Landstinget i Uppsala län för fram att det är utvecklingsbidragen som gör att kulturplanerna går att förverkliga.

Dessa medel upplevs som fria – alla som är med i modellen kan söka. De län som kom in sent i modellen har dock fått mindre utvecklingsbidrag än län som varit med längre.²³³

Ett exempel från lokal nivå kan hämtas från Uppsala stadsteater som med hjälp av utvecklingsmedel har anställt en person till ett barn- och ungdomsprojekt. Stadsteatern uppger att det hade man inte kunnat göra om man inte – som en följd av modellen – hade haft en ny och tätare relation till landstinget.

²³² Uppsala läns landsting, intervju 2015-05-13.

²³³ Uppsala läns landsting, intervju 2015-05-13.

Region Skåne konstaterar att man har premierats genom att man har fått många utvecklingsbidrag. Regionen konstaterar dock att det även finns lands-ting med lägre ambitioner som har fått utvecklingsbidrag. Kulturrådets utvecklingsbidrag ses som en regulator, men regionen betonar att bra saker borde ligga i systemet.

Region Västerbotten betonar att Kulturrådets utvecklingsbidrag är viktiga, även symboliskt eftersom de ofta leder till uppmärksamhet och medialt in-tresse. Tjänstemän vid regionen menar att bidragen också ger en möjlighet att lyfta fram prioriterade områden. Ett exempel är att man har valt att prioritera ungdomsstrategiskt arbete i Västerbotten, ett annat att Västerbottens museum tidigare fick utvecklingsbidrag till ett projekt om berättande som så små-ningom ledde till en permanent verksamhet och en inrättad tjänst som berättarantikvarie. Verksamheter som påbörjats med utvecklingsbidrag kan därmed enligt regionen leda till permanenta verksamheter.

Viss kritik finns mot utvecklingsbidragets utformning

I uppföljningen har det även framkommit viss kritik mot utvecklingsbidraget och dess utformning. Trots utvecklingsbidragen är det enligt Kulturrådet fort-farande svårt för nya verksamheter. Filminstitutet menar att utvecklingsbidra-get inte är anpassat till filmområdet. Filminstitutet anser att det är bra med utvecklingsbidrag men konstaterar att filmen får en mycket liten andel av dessa och att de inte räcker till.

Eric Sahlström-institutet menar att utvecklingsmedlen kan leda till nyskapa-nde verksamheter men att utformningen av dem hindrar verklig utveckling. För det första tar det mycket tid att skriva bidragsansökningar för olika projekt. Ett annat problem är att man måste börja använda beviljade medel med kort varsel medan man i verkligheten behöver en ganska lång startsträcka när man arbetar med frilansande kulturskapare. Institutet menar att med en liten stab tar den inledande fasen också tid och resurser från den ordinarie verksamheten, och man mäktar därför inte med att ingå i projekt så ofta. När verksamheten väl är uppbyggd och fungerar är det så dags att avsluta projektet, eftersom medel lämnas för maximalt tre år. Institutet medverkade tidigare i projektet Residans. Bristen på tid för planering och framförhållning ledde till att man inte hann sälja föreställningen till skolorna i länet.

Det innebar att en spetsproduktion med stor utvecklingseffekt togs fram, samtidigt som en mycket liten publik fick möjlighet att faktiskt se före-ställningen.²³⁴

Den ekonomiska insatsen från institutet och övriga samarbetspartner blev dessutom avsevärt större än planerat. Institutet menar att bidragsmodellen i detta avseende är ett stort misslyckande. Eric Sahlström-institutet menar att effekten blir att det bara är de stora institutionerna som har tid och kraft att ägna sig åt ansökningar och att det är de aktörer som redan har råd som ansöker

²³⁴ Eric Sahlström-institutet, intervju 2015-05-20.

om t.ex. utvecklingsbidrag. I stället borde man sänka trösklarna så att det fria kulturlivet kan vara med och söka bidrag.

Olika syn på hur utvecklingsinsatser ska finansieras

Många menar att långsiktighet är viktigt för kontinuiteten, men det finns olika syn på hur utvecklingsinsatser ska finansieras. Exempelvis Riksarkivet menar att det är bra om det är tydligt att ett verksamhetsbidrag är avsett att finansiera kärnverksamheten och inte utvecklingsinsatser. Om institutionerna tvingas att nedprioritera basverksamheten kommer det på sikt att undergräva kvaliteten i verksamheten som helhet, trots utvecklingsprojekt i form av punktinsatser.

Skånes Dansteater önskar sig en konstruktion där man får en summa att disponera för utvecklings- och projektinsatser i stället för att söka projekt-pengar och lägga tid på att verifiera sin kompetens. Det skulle också kunna möjliggöra deltagande i internationella arrangemang som kräver snabba besked. Dansteatern menar att det inte finns någon risk för att projektmedel skulle användas till ordinarie verksamhet med det föreslagna upplägget.

Som det är nu, när verksamhetsbidragen inte skrivs upp i takt med pris- och löneökningarna, skulle man däremot kunna tolka det som om projektbidragen ska gå till ordinarie verksamhet.²³⁵

Göteborgs stad pekar på att kommunala konsthallar i den regionala samverkansmodellen i Västra Götaland inte ses som aktörer, vilket innebär att de uteslås från att söka nationella bidrag som tidigare har gått att söka.

Upplandsmuseet menar att utvecklingsbidragen håller på att krympa. Museet konstaterar att totalsumman minskar och att det är fler som ska dela på samma pott. Det skulle vara beklagligt om de försvann, menar Upplandsmuseet.

Erfarenheter från projekt kan föras in i ordinarie verksamhet

En fråga som har tagits upp av flera aktörer är hur erfarenheter från utvecklingsprojekt kan föras in i den ordinarie verksamheten utan att man får något tillskott av bidrag. Bland annat Upplandsmuseet konstaterar att det är möjligt att erfarenheter från projekt kan föras in i den ordinarie verksamheten. Från t.ex. projektet Romska Röster har man fångat upp kompetens, kunskap, attityder och processer. Utställningen har också varit på turné i landet.

En annan av institutionerna i Uppsala län, Uppsala stadsteater, har pekat på att det i praktiken inte alltid är så lätt. Som exempel nämner teatern att man har fått projektmedel tillsammans med Bananteatern för internationellt samarbete. Stadsteatern menar att det naturligtvis är positivt att få projektmedel, men halvvägs in i projekten uppstår alltid frågan om hur man ska fortsätta efter projektperiodens slut eftersom konsekvensen av att ta medel från den befintliga verksamheten blir att något annat behöver plockas bort. Ett exempel är performancefestivalen Tupp som genomfördes under en treårsperiod men som

²³⁵ Skånes Dansteater, intervju 2015-05-21.

teatern inte kunde hitta fortsatt finansiering till. Däremot ledde festivalen till nya kontakter och en exponering på en internationell marknad, vilket ledde till att teatern fick en inbjudan att vara med i det hittills största EU-finansierade scenkonstprojektet, Theatron. På så sätt kan projektmedel leda till mer bestående förändringar.

En av de intervjuade i Skåne, kulturscenen Inkonst i Malmö, menar att projektmedel inte upplevs som problematiska, men i samband med anordnandet av en återkommande festival upplever man att det är säkrare med verksamhetsbidrag. Man konstaterar dessutom att det inte lönar sig att söka pengar till mindre projekt eftersom bidraget inte motsvarar den administrativa arbetsinsatsen.

Det finns faror med att ha alltför många projekt

Flertalet intervjuade aktörer menar att projektstöd ger kortsiktiga förutsättningar, vilket inte är bra för att driva en verksamhet. SKL menar att det krävs kontinuitet för att få till hållbar kulturverksamhet i hela landet. Ika Skåne konstaterar att det är en balansgång mellan att bevara det som har varit och att komma igång med nytt genom utvecklingsbidrag. Upplandsmuseet har i uppföljningen framfört följande:

Projekt kan vara vanskliga. Från statens sida finns ett starkt fokus på projekt men museiverksamhet handlar per definition om långsiktighet. Det osynliga arbetet med samlingarna och vården av samlingarna utgör basen för verksamheten.²³⁶

Länsmuseernas Samarbetsråd anser att de strategiska regionala dokumenten i hög grad fokuserar på specifika tidsbegränsade insatser i form av olika aktiviteter och projekt. Basanslagen för de regionala museerna har däremot inte räknats upp i samma utsträckning som kostnadsutvecklingen, vilket enligt samarbetsrådet har inneburit en försvagning av ekonomin för de flesta läns museer. Samarbetsrådet uppger att personalstyrkan vid landets läns museer minskade med 80–100 personer under perioden 2008–2013. Samarbetsrådet menar att det är viktigt att se de regionala kulturarvsinstitutionerna som en långsiktig regional infrastruktur.

Andra bidrag för förnyelse och utveckling

Det finns även andra statliga insatser för förnyelse och utveckling inom kulturområdet. Som exempel kan nämnas Kulturbryggan och att Kulturrådet även lämnar bidrag till det fria kulturlivet.²³⁷

²³⁶ Upplandsmuseet, intervju 2015-06-03.

²³⁷ Regeringen beslutade 2010 att tillsätta en utredning som ska lägga fram förslag på en ny form för stöd till förnyelse och utveckling inom kulturområdet. Kulturbryggan har ett årligt anslag på 25 miljoner kronor för ändamålet. Kulturbryggans huvudsakliga uppdrag är att under perioden 2011–2015 pröva nya och alternativa finansieringsmöjligheter för kulturprojekt som är nyskapande, innovativa och experimentella i sin natur. Statens kulturråd, intervju 2015-04-24.

8.4 Kulturens roll i det regionala utvecklingsarbetet m.m.

Modellen har aktualiserat frågan om kulturen som utvecklingsfaktor

I den proposition som föregick riksdagens beslut om kultursamverkansmodellen betonades att grunden för kulturpolitiken är kulturens egenvärde, samtidigt som insikten om kulturens och kreativitetens betydelse för andra samhällsområden ökar på flera håll.²³⁸ Genom kultursamverkansmodellen har frågan om kulturens roll som utvecklingsfaktor aktualiserats.

Modellen skapar nya möjligheter för kulturen som utvecklingsfaktor

Flertalet aktörer har i denna uppföljning framhållit att modellen öppnar stora möjligheter för kulturområdet att samverka med andra politikområden som tillväxt, näringsliv, turism, hälsa, social hållbarhet och skola.

Bland annat SKL har konstaterat att regionernas och kommunernas kulturpolitiker ser stora möjligheter att få in kulturen i fler sammanhang och att det finns ett stort intresse för dessa frågor. En samverkan med fler politikområden kan bidra till en stärkt finansiering av kulturområdet.

Region Västerbotten konstaterar att det finns en positiv retorik kring kultur för att skapa regional attraktivitet, och i den regionala utvecklingsstrategin anges möjligheten att uppleva och skapa kultur som en viktig grundförutsättning för samhällsutveckling:

Kommunerna är medvetna om att kulturen är viktig för att åstadkomma en attraktiv livsmiljö och för att behålla invånare. Politikerna är samtidigt medvetna om och värnar kulturens egenvärde och den konstnärliga friheten.²³⁹

Ett exempel på en institution som vill arbeta med dessa frågor är Västerbot-
tensteatern. Man menar att kulturen kan bidra till att hjälpa kommuner som vill öka sin befolkning och locka till sig nya besökare. Kultur är ett fokusområde i den regionala utvecklingsplanen, men teatern menar att skrivningarna där inte är så bra. Samtidigt pekar man på att det är viktigt att hålla på arm-
längds-avstånds-principen.

Även flera av aktörerna i Skåne har fört fram kulturens möjligheter. Exem-
pelvis Musik i Syd konstaterar att det finns stor optimism och framtidstro i Skåne och att de ledande politikerna har förstått kulturens roll i den regionala utvecklingen.

Kan finnas en motsättning mellan nationellt och regionalt perspektiv

En del regionala kulturchefer har i uppföljningen framfört att kultursamver-
kansmodellen har en konstpolitisk inriktning, medan regionerna ofta kanske arbetar utifrån en mer aspektpolitisk inriktning, dvs. att kulturen är viktig för

²³⁸ Prop. 2009/10:3.

²³⁹ Region Västerbotten, intervju 2015-05-27.

utvecklingen inom flera samhällsområden. Några kulturchefer lyfte vid ett möte fram att det därmed kan finnas en motsättning mellan hur staten ser på kulturområdet utifrån de nationella målen och hur regionerna ser på kulturområdet utifrån det regionala perspektivet. Vissa kulturchefer framförde att det är viktigt att staten förstår att det finns fler dimensioner än t.ex. konstnärlig kvalitet. Regionerna lägger ofta t.ex. in uppdrag till kulturinstitutionerna om olika tvärpolitiska frågor.

Kulturområdet tjänar på aspektpolitiken

Flera aktörer har framfört att man inte ser det som något problem att betrakta kulturen som instrument för att uppnå andra mål. Exempelvis tjänstemän i Region Skåne betonar att man har tagit till sig aspektpolitiken och inte ser instrumentalism som något problem. Man menar att detta är något som kulturskaparna tjänar på, och det är viktigt att öppna kulturområdet.

Regionen samverkar med bl.a. turismnäringen. Regionen har också länge arbetat med kultur i vården. Det kan också finnas en fara i att man från politiskt håll vill så väl att kulturen kan kramas ihjäl. Kunskapen om t.ex. effekterna av kultur i vården är liten. Detta är ett område som det borde forskas mer om.²⁴⁰

Presidiet vid Region Skånes kulturnämnd menar att det är viktigt att få kulturen att växa in i andra områden. Regionen har arbetat med kulturellt kreativa näringar samt kultur och hälsa, och kulturen är en viktig del i den regionala utvecklingen. Presidiet menar att sjukvården t.ex. bör använda kultur och att det här behövs samordning på central nivå för att genom ett tryck uppifrån utveckla modellen.

Regionala utvecklingsfrågor har fått ett tydligare fokus på kultur

I uppföljningen har flera framfört att de regionala utvecklingsfrågorna har fått ett tydligare fokus på kultur i många regioner. Läns museernas Samarbetsråd menar att kulturens roll inom dessa har lyfts fram på ett bra sätt. Samarbetsrådet menar dock att det finns en risk för att långsiktiga kultur- eller kulturarvsstrategier får stå tillbaka för mer aktuella och kortsiktiga insatser.

Här är det viktigt att kulturplaner och regionala utvecklingsplaner har långsiktigt strategiska mål och att redan genomförda insatser ges en finansiering så att dessa kan förvaltas på ett hållbart sätt. Det finns även en övertro på att kulturarvsinstitutionerna kan ta på sig nya uppgifter utan att resurser tillförs.²⁴¹

Kulturen har en roll i regionalt utvecklingsarbete

Kulturrådet konstaterar att kulturen under senare år har fått en tydligare roll i det regionala utvecklingsarbetet. Detta är något nytt som delvis beror på modellen men också på den rådande tidsandan. Upplandsmuseet har framfört att

²⁴⁰ Region Skåne, intervju med tjänstemän 2015-05-20.

²⁴¹ Läns museernas Samarbetsråd, skriftligt svar 2015-08-14.

kultursamverkansmodellen har lett till att kulturfrågorna har blivit mer tydligt formulerade i relation till det regionala utvecklingsarbetet. Det är dock svårt att göra någon direkt koppling till modellen eller se några effekter. Museet ser i vilket fall inte några negativa konsekvenser. Kultur används för att stödja besöksnäringen. Till exempel finns ett gemensamt intresse för bruksmiljöerna hos både kommunen och museet.

Även en del kommuner har framfört att kulturens koppling till utveckling är viktig och att kultursamverkansmodellen ger struktur till detta arbete i och med att dialoger genomförs, planer skrivs och arbete utvärderas. Ett exempel på kulturens roll i det regionala utvecklingsarbetet kan hämtas från Storuman och kulturveckan i Tärnaby varje sommar. Ett annat är ett sydsamiskt kulturevenemang i en av dalgångarna i Storuman.

Kultur som komponent i ett samhälles attraktionskraft

Ett flertal aktörer har i uppföljningen betonat att kulturen är en viktig komponent i ett samhälles attraktionskraft. I de regioner där modellen stimulerat till starka och profilerade kulturplaner, både kommunalt och regionalt, menar Teatercentrum att kulturens värde också har lyfts i vidare perspektiv. Där erkänns ett vitalt och mångfacetterat kulturliv som en viktig komponent för attraktionskraften i ett samhälle.

Norrlandsoperan menar att kulturen skulle kunna användas mycket mer inom det regionala utvecklingsarbetet. Kulturutbud är viktigt för att locka nya kreativa invånare till en kommun. Operan uppger att Umeå kommun medvetet har arbetat med kulturen som utvecklingsfaktor sedan lång tid tillbaka. Modellen har inte påverkat detta arbete. Operan uppfattar att regionen inte använder kulturen som utvecklingsfaktor lika tydligt som Umeå kommun och konstaterar att en svår diskussion kan uppstå när kulturens behov ställs mot t.ex. sjukvårdens behov. Umeå kommun menar dock att Region Västerbotten använder kultur för att nå andra politiska mål. Kommunen konstaterar också att kultur länge har använts som ett verktyg för att öka städernas attraktionskraft och att detta inte kan kopplas enbart till kultursamverkansmodellen.

Flera har lyft upp kulturmiljöns attraktionskraft för en region. Länsstyrelsen Skåne konstaterar att kulturmiljön är en potential i t.ex. kommunernas arbete med besöksfrågor:

Kulturmiljön är en del i profileringen som attraktiv kommun och viktig för besöksnäringen. Kulturmiljöer är ofta gratis för besökarna – de har därför inte setts som något som man kan tjäna pengar på. Men numera anordnas ofta arrangemang kring kulturmiljöerna och där kan man tjäna pengar. Det finns numera en medvetenhet kring kulturarvets betydelse för regional utveckling, men det kan också kanske finnas en övertro på hur mycket pengar man kan tjäna.²⁴²

Länsstyrelsen Västerbotten konstaterar att det pratas mer om kulturens roll för näringslivet nu för tiden. Länsantikvarien menar att det är svårt att säga om

²⁴² Länsstyrelsen Skåne, intervju 2015-05-19.

frågorna ligger i tiden allmänt eller om det beror på modellen. Han menar att inriktningen mot en större delaktighet är positiv så länge det inte betyder att kulturmiljöfrågorna trivialiseras. Skånes Dansteater menar att modellen inte har ökat viljan att använda kulturen i andra syften, t.ex. som marknadsföring.

Kulturen riskerar bli ett instrument för att uppnå andra syften

Kulturanalys har i en utvärdering kommit fram till att länsteaternas roll som regional resurs förstärks. Kulturanalys menar att detta i förlängningen riskerar att leda till att länsteaternas blir instrument för den regionala politiken, vilket innebär ett minskat inflytande över den konstnärliga verksamheten.²⁴³

Kulturrådet har framfört att kulturens egenvärde betonas och att kulturens roll som utvecklingsfaktor bygger på kulturens egenbetydelse:

Kulturskaparna har ett pragmatiskt förhållningssätt till detta. Det finns en viss rädsla inför detta, men ingen upplever att kulturskaparna har blivit ett redskap för t.ex. regionalt utvecklingsarbete eller turism.²⁴⁴

I denna uppföljning har ett antal aktörer lyft fram att modellen innebär att kulturen ibland får en instrumentell roll, och att den beskrivs som ett medel för att uppnå t.ex. regional utveckling. KLYS har i uppföljningen framfört att det finns en risk att kulturplanerna anpassas till aspektpolitiken och ska fogas in i regional utveckling när landstingen görs om till regioner. KLYS konstaterar att i vissa kulturplaner ses kulturen som ett medel för att uppnå andra mål. KLYS menar att den politiska processen för regional kulturpolitik kan påverkas och att det finns en risk för att tillväxt- och nyttoaspekter i de regionala utvecklingsplanerna skymmer frågor om kulturens och konstens egenvärden när landstingen görs om till regioner. Det finns också risk att regionernas politiker inte har rätt kompetens att bedöma kulturplanerna.

Exempelvis kulturscenen Inkonst i Malmö anser att det är bra om kultur *inte* blir något instrumentellt, och man upplever att Skåne är relativt förskonat från ett sådant tänkande. En annan av de besökta kulturverksamheterna i Skåne, Konstitutet, har följande syn på frågan:

Frågan om hur konsten kan främja en regions utveckling är del av en gammal diskussion. Konstitutet menar att det är fel väg att gå. I stället gäller det att få företag att förstå att om man satsar på design så främjar det företagets utveckling och kommuner att inse att om man satsar på konst och kultur så blir man en mer attraktiv ort för invånare och näringsliv. Om man gör på det sättet så blir det bra – annars blir det ytligt och påklistrat.²⁴⁵

Det har funnits en stark förhoppning om att kulturen ska kunna knytas mer till näringslivet. Malmö Stadsteater menar dock att detta inte ger något. Det finns en övertro på kulturens betydelse för t.ex. regional utveckling, och man betonar att det inom teatern finns en stolthet och vilja att värna den professionella kulturen. En annan av institutionerna i Skåne, Musik i Syd, menar att frågan

²⁴³ Kulturanalys (2014).

²⁴⁴ Statens kulturråd, intervju 2015-04-24.

²⁴⁵ Konstitutet, intervju 2015-05-21.

om kulturen som utvecklingsfaktor dock är ett ”spöke” och att debatten kring detta kan betecknas som en ”ankdamm”.

Kulturen står stark i Sverige och det finns en stor frihet. Det är roligt om institutionerna kan medverka till t.ex. fler besökare i Skåne. Det finns ingen press på institutionerna att man ska anpassa repertoaren så att fler besökare lockas.²⁴⁶

I Västerbotten förs det en livlig debatt om kulturens roll i samhället och om hur kultur kan användas för utveckling. Regionen har uppgett att ”kulturdriven tillväxt” var ett begrepp som särskilt Umeå kommun använde inför kulturhuvudstadsåret. Detta ifrågasattes av kulturskaparna, men enligt regionen har man lämnat den retoriken. Regionen uppger att man i Västerbotten har nått konsensus om att kulturen utvecklar samhället. KRO Västerbotten menar att regionen gärna skriver fint om hur man ska använda kultur i utvecklingsarbetet:

Men det är vackra ord utan handling. Konstnärerna saknar en beskrivning av *hur* man ska göra detta.²⁴⁷

Kulturella och kreativa näringar

Flera aktörer har i uppföljningen tagit upp KKN-perspektivet, dvs. hur kultursamverkansmodellen förhåller sig till arbetet med kulturella och kreativa näringar (KKN). Regeringen anger i årets budgetproposition att kulturella och kreativa näringar blir alltmer betydelsefulla och att Sverige ligger i utvecklingens framkant.²⁴⁸

Ett exempel på hur KKN-perspektivet används kan hämtas från Film i Skåne som konstaterar att regionens nya strategi för film och rörlig bild för perioden 2015 till 2020 greppar både näringslivs- och kulturaspekterna av filmmediet och att det för första gången har blivit möjligt att förverkliga ett KKN-perspektiv. Film i Skåne menar att det hade varit svårt utan kultursamverkansmodellen.

Koppling till regional tillväxtpolitik

Ett annat område som bygger på en dialog mellan olika nivåer är den regionala tillväxtpolitiken. Den handlar om åtgärder för att ta till vara hela landets utvecklingskraft, tillväxtpotential och sysselsättningsmöjligheter. Området omfattar frågor som regionala utvecklingsstrategier, regionala företagsstöd, stöd till kommersiell service och EU:s regionalfondsprogram. Den regionala tillväxtpolitiken genomförs med ett delat ansvar och i samspel mellan den regionala och nationella nivån. Därför behöver regeringen föra dialog med den regionala nivån om politikens inriktning, förutsättningarna för dess genomförande och framtida utmaningar och utvecklingsmöjligheter. I juni 2015 beslutade regeringen att inrätta ett forum för hållbar regional tillväxt och attrak-

²⁴⁶ Musik i Syd, intervju 2015-05-19.

²⁴⁷ KRO Västerbotten, intervju 2015-05-27.

²⁴⁸ Prop. 2015/16:1 utg.omr. 17.

tionskraft för perioden 2015–2020. Forumet ska bidra till en stärkt dialog och samverkan om strategiskt viktiga frågor för den regionala utvecklingen i hela landet. Inom den regionala tillväxtpolitiken finns ett kontinuerligt samarbete med fortlöpande dialoger mellan regional och nationell nivå.²⁴⁹

²⁴⁹ Kulturdepartementet, intervju 2015-06-12.

9 Administrativt arbete inom modellen

Sammanfattande iakttagelser

- Kultursamverkan är en tidskrävande modell. Samtidigt ses ofta samverkan och samråd som en investering.
- Modellen kan leda till att de regionala kulturkonsulenterna får en förändrad roll.
- Modellen medför omfattande krav på redovisning och återrapportering.
- Det finns en oro för att modellen leder till att pengar går från kulturverksamheter till administration, men det saknas uppgifter om administrativa kostnader.

Kultursamverkan är en tidskrävande modell

Kulturanalys har i en utvärdering från 2012 visat att kultursamverkansmodellen är en tidskrävande modell som också kräver stora administrativa resurser. Kulturanalys undersökte 2014 vilka konsekvenser kultursamverkansmodellen har för länsteatrarnas verksamhet när det gäller det administrativa och konstnärliga arbetet. Kulturanalys kom bl.a. fram till att teaterchefernas roll blir alltmer administrativ, och de får mindre tid att ägna sig åt det konstnärliga arbetet.

Denna uppföljning visar att kultursamverkansmodellen innebär att de olika aktörerna måste sätta av mycket tid och resurser till olika delar av arbetet inom ramen för modellen: dels olika former av dialog genom samverkan och samråd och framtagande av den regionala kulturplanen, dels arbete med bidragsansökningar, redovisningar, uppföljningar och utvärderingar.

Modellen upplevs ha lett till ökade administrativa kostnader

Modellen handlar bl.a. om att ta fram regionala kulturplaner. Uppföljningen visar att arbetet med att ta fram kulturplanerna genom samverkan och samråd leder till många möten och därefter mycket arbete för regionerna med att ta hand om det som sägs på mötena. I uppföljningen har ett antal aktörer framfört att modellen har lett till mer byråkrati.

SKL menar att modellen kräver mycket resurser och betonar att det är regionerna som betalar för administrationen. Processerna kring kulturplanerna är arbetskrävande och tar i anspråk mycket av regionernas resurser, samtidigt som regionerna har mycket olika förutsättningar. SKL har framfört att det, tillsammans med andra faktorer som exempelvis den statliga anslagsutvecklingen, kan minska incitamenten för att fortsätta eller utveckla arbetet med kultursamverkansmodellen. Även bl.a. Kulturrådet menar att modellen har lett till ökade administrativa kostnader men att det är svårt att uppskatta hur stora dessa kostnadsökningar är. Som en indikation anges att några län har ansökt om bidrag på ca 0,5 miljoner kronor för administration. Kulturdepartementet

konstaterar att Kulturrådet inte har kunnat spara in några administrativa resurser – även de måste administrera arbetet kring redovisningar, kulturplaner m.m.

Bland de besökta regionerna kan nämnas Region Västerbotten som i uppföljningen har betonat att administrationen till följd av kultursamverkansmodellen har ökat mycket i omfattning eftersom det numera inte bara är de regionala anslagen utan också de statliga som ska följas upp och inrapporteras till Kulturrådet i och med deras uppföljning av kultursamverkansmodellen. Regionen menar att man också kan se allt arbete med kulturplaner, kulturdialoger och samråd som en ökad administration på regional nivå som staten hittills inte stöttat. Region Västerbotten har påpekat detta i sitt årliga äskande av statliga anslag till regionen. Även Region Skåne konstaterar att modellen innebär mer arbete för regionen. Tjänstemännen på Region Skåne konstaterar att detta också är en del i den förändrade roll som regionaliseringen har inneburit.

Också kommunerna har tagit upp frågan om ökade administrativa kostnader. Inte minst för de små kommunerna kan det vara belastande att bl.a. delta i möten.

Älvkarleby har endast en kulturetsekreterare. Ett halvdagsmöte inklusive resor tar en hel arbetsdag i anspråk och det kan vara svårt att hinna med. De få tjänstemän som småkommuner har måste dessutom spänna över många och stora områden. Älvkarleby måste t.ex. fråga sig om man kan vara med i en kommande filmsatsning eftersom man kanske inte har de administrativa resurserna.²⁵⁰

Även flera av institutionerna har pekat på att modellen har lett till ökade administrativa kostnader. Exempelvis Läns museernas Samarbetsråd menar att samverkansmodellen i många regioner har resulterat i en ökning av den regionala kulturadministrationen, vilket innebär mindre resurser till den operativa verksamheten. Detta innebär att utan en statlig matchning av de regionala insatserna har de ambitioner som uttrycks i de regionala kulturplanerna liten möjlighet att förverkligas. Samarbetsrådets bild är alltså att modellen har ökat byråkratin inom kultursektorn med rapporteringar, planskrivande etc. utan att man kunnat se några större konkreta förändringar jämfört med tidigare.

Kulturanalys har i en kommentar framfört att kostnaderna för regionerna har ökat, eftersom det handlar om kostnader som inte fanns innan modellen. Frågan blir dock mer komplicerad om man även inkluderar kostnaderna för de enskilda kulturinstitutionerna. Kulturanalys betonar att deras återrapportering till Kulturrådet tidigare var mer omfattande än den är i dag. Medan återrapporteringen har minskat i volym har däremot kulturinstitutionernas dialog och möten med regioner ökat, och dessutom deltar vissa i att ta fram underlag till kulturplaner.

²⁵⁰ Älvkarleby kommun, intervju 2015-06-03.

Samverkan och samråd är en investering

Flertalet intervjuade aktörer menar att modellen i och för sig har lett till ökade kostnader, men flera konstaterar samtidigt att själva diskussionen och dialogerna om verksamheten inte känns som en belastning. Flera betonar att arbetet med att anordna möten också är en investering som känns meningsfull – det är ju det som är samverkan och samråd. En befolkningsmässigt liten kommun, Storuman, uttrycker det enligt följande:

Samverkan tar tid med det ger också mycket – det är en investering. Samverkan måste få ta tid. Och utvärderingar ska ändå göras.²⁵¹

Malmö Stadsteater konstaterar att modellen innebär att man måste delta i olika möten, men detta ser man mer som en möjlighet än en belastning. Tjänstemän vid Uppsala läns landsting anför följande:

Modellen är ett exempel på den deliberativa demokrati som vi numera går in i i modern tid, vilken bygger på dialog och samverkan. Det är en förändring gentemot tidigare decenniernas kulturpolitik. Det måste få ta tid och resurser i anspråk att forma de nya arbetssätten, men vi tror på detta arbetssätt som fruktbart för att förverkliga nationella och regionala kulturpolitiska mål.²⁵²

Nämnden för hemslöjdsfrågor menar att modellen tar mer tid. Samtidigt pekar man på att det gemensamma arbete som drivs inom ramen för samverkansrådet håller en högre kvalitet och har fler infallsvinklar genom att det från statligt håll förs gemensamma diskussioner med utgångspunkt i respektive kulturområde.

Kulturverksamheter som en del i regioners och landstings förvaltning

En fråga som har tagits upp handlar om att en del län har tagit in kulturverksamheter som t.ex. länsmusiken som en del i förvaltningen. Bland annat Musik i Syd menar att detta innebär att länsmusiken där styrs av politiken och en förvaltningsledning, inte av en institutionsledning. Det blir därmed otydligt vem som bestämmer, vilket enligt Musik i Syd inte alls är bra:

Politiker ska ställa krav på den kultur som man finansierar. Professionen ska stå för innehållet.²⁵³

Musik i Syd menar att Skåne har valt en bra modell och att det där finns en ömsesidig respekt mellan förvaltningen och kulturen.

Regionernas kulturförvaltningar har påverkats

Kultursamverkansmodellen innebär att landsting och regioner har fått nya uppgifter. Kulturförvaltningarna vid de intervjuade landstingen och regionerna uppger att de inte har fått fler tjänster för att administrera modellen. Vid Kulturdepartementet är man medvetna om att modellen har lett till ett ökat

²⁵¹ Storumans kommun, intervju 2015-05-27.

²⁵² Uppsala läns landsting, intervju 2015-05-13.

²⁵³ Musik i Syd, intervju 2015-05-19.

tryck på regionerna. Dialogen, kulturplanerna, redovisningskraven m.m. har gjort att det behövs mer administrativa resurser. Detta har varit en stor fråga i framför allt de mindre regionerna.

I de besökta länen har en del kulturinstitutioner och andra aktörer haft synpunkter på regionerna. I Västerbotten har Umeå kommun framfört att det bör förtydligas att syftet med modellen inte är att regionerna ska bygga upp stora och tunga organisationer. När det gäller t.ex. Region Skåne menar Musik i Syd att regionen har en stor och kompetent kulturförvaltning. Malmö Stadsteater menar att modellen har inneburit ett ökat antal tjänstemän för att administrera modellen. Även Regionmuseet Kristianstad har framfört att Region Skåne har en mycket stor förvaltning jämfört med en del andra län, vilket till viss del också beror på att regionen har många och stora kulturinstitutioner och aktörer. Men museet menar att den också har ökat till följd av samverkansmodellen. Länsstyrelsen menar att det är positivt att administrationen nu har samlats på ett ställe som har blivit en plattform för arbetet. Region Skåne uppger att dess kulturförvaltning har minskat med 10 procent sedan samverkansmodellens införande, samtidigt som uppdragets ambitionsnivå har utökats. Regionen uppger att man har effektiviserat och flyttat konsulentverksamhet.

Riksarkivet menar att man inledningsvis lade mycket resurser på att rigga modellen:

Kostnaderna i och med detta har dock inte varit överdimensionerade, snarare var de underdimensionerade tidigare. Dessutom innebär alla omställningar kostnader och man måste se utvecklingen på lite längre sikt. Nu har vi infrastrukturen på plats och modellen innebär goda förutsättningar att öka kunskaperna om kultur i framtiden. Uppgiften nu är att ta vara på den organisation man har byggt.²⁵⁴

Modellen har förändrat konsulentrollen

Flera har pekat på att samverkansmodellen kan leda till att konsulenternas roll förändras, och det finns en oro för att kompetens därmed kan gå förlorad. Det gäller framför allt när specifika konsulenttjänster ute i verksamheterna görs om till mer generella tjänster inom landstingets eller regionens förvaltning. Kulturrådet beskrev vid uppföljnings- och utvärderingsgruppens utfrågning den 22 september 2015 att flera regioner flyttar tjänster från verksamheter till den egna förvaltningen. Kulturrådet beskrev förändringen som den största organisatoriska konsekvensen av modellens införande.

Riksteatern pekar på att den ökande placeringen av konsulenter i landstings- eller regionorganisationen ökar avståndet mellan konsulenterna och verksamheterna. För Riksteatern är det viktigt att värna konsulenternas självständighet och sakkunskap. Risken är annars att konsulenten enbart blir en tjänsteman inom landstinget eller regionen.

KB beskriver en utveckling mot att bibliotekskonsulenter tas bort och ersätts av tjänstemän med mer generell kompetens. Om det samtidigt saknas en

²⁵⁴ Riksarkivet, intervju 2015-06-22.

kulturchef med intresse för eller kunskap om bibliotek kan det vara svårt att få gehör för bibliotekens särskilda behov. Likaså har KB upplevt att deras eget samarbete med den regionala nivån försvåras när det saknas en särskild tjänst med inriktning på biblioteksfrågor med tillräckligt mandat.

För filmområdet och dess aktörer har modellen inneburit att några regioner (exempelvis Västmanland, Värmland och Gävleborg) har valt att integrera resurscentrumen och samla alla kulturkonsulenter i en och samma organisation med ett gemensamt namn, som Kulturenheten, Kulturutveckling eller Kulturcentrum. De tjänster som tidigare kallades filmkonsulenter och var specialinriktade på film har nu ett mer strategiskt inriktat och generellt innehåll. I stället för att utgå från olika konstområden arbetar konsulenter utifrån kulturplanens utvecklingsområden (exempelvis ”arrangörer” eller ”äldre”). Filminstitutet menar att man i dessa regioner tappat kontinuiteten och helhetsperspektivet på filmområdet, vilket var poängen med att inrätta resurscentrum.

Dessutom är integrationen i kulturförvaltningen problematisk för de medborgare som vill komma i kontakt med filmverksamheterna. Det kan vara svårt för exempelvis ungdomar att förstå att man ska vända sig till regionen eller landstinget när man vill ha hjälp att spela in en film. Filminstitutet menar att om ordet film finns med (Film i Skåne, Film i Västerbotten etc.) ökar tillgängligheten.

Film i Västerbotten pekar på att filmverksamheten i andra län har blivit en mer integrerad del av regionens allmänna kulturenhet och att man därmed har tappat kontakten med civilsamhället. Samverkansmodellen har i stället skapat en kontraproduktiv struktur där Kulturrådet pratar film med regionala kulturchefer. Kultursamverkansmodellen har lett till att strukturerna för att alla län ska arbeta med film har försvagats. Film i Västerbotten har däremot fått behålla sitt namn, som man ser som ett starkt varumärke, och kunnat behålla sina tidigare hörnstenar: filmpedagogik, biograf- och visningsfrågor, talangutveckling, produktion och branschutveckling. Film i Västerbotten har tidigare drivit stora EU-projekt, vilket också bidrar till den relativt stora självständigheten.

Några konsulenter i Västerbotten befinner sig rent organisatoriskt ute i verksamheterna – exempelvis är dans- och musikkonsulenter knutna till Norrlandsoperan, och teaterkonsulenter har Riksteatern Västerbotten som huvudman. Politikerna i Västerbotten önskar att konsulenter ska finnas ute i verksamheterna och närmare civilsamhället till skillnad från i vissa andra regioner där i stället konsulentresurserna knutits till de regionala kulturkanslierna i regionerna.

Malmö stad har i uppföljningen konstaterat att regionbiblioteket i Skåne tidigare var framstående och drev biblioteksfrågorna för hela landstinget. Enheten var placerad på stadsbiblioteket, alltså ute i verksamheten. Nu har regionbiblioteket inkorporerats i det allmänna regionala arbetet, och man har upphört med utvecklingsinsatser. Malmö stad uppger att den egna kommunen är tillräckligt stor för att bedriva utvecklingsarbete, men frågan är hur det går för mindre kommuner. Regionen har inget ansvar för biblioteket som mötesplats

och fångar därför inte upp de aspekterna. Malmö stad menar att regionen tappar bort vad meningen med folkbiblioteken egentligen är.

Region Skåne uppger att man arbetar mycket aktivt med utvecklingsfrågorna visavi biblioteken i hela Skåne. Medieförsörjningsuppgiften har försvunnit från regionbiblioteket och ersatts med att kommunerna getts stöd och stimulans till att utveckla sin verksamhet och sina samarbeten. Regionen menar att detta är ett arbete som har varit mycket framgångsrikt. Regionen nämner bl.a. nordvästra Skånes gemensamma bibliotekssystem för tio kommuner, ett intensivt arbete kring mångspråk på över 20 av biblioteken i Skåne och läsfrämjande insatser. Region Skåne uppger också att man har ett utvecklat samarbete med Lunds universitet kring forskning, där flera av biblioteken i Skåne är involverade.

Nämnden för hemslöjdsfrågor och Svenska Hemslöjdsföreningarnas Riksförbund (Hemslöjden) konstaterar att kultursamverkansmodellens införande har ökat antalet byten av huvudman för hemslöjdskonsulenter. Tre regioner har flyttat konsulentverksamheten från civilsamhället till landstinget eller läns museet, och ytterligare tre diskuterar att genomföra motsvarande förändring. NFH är inte generellt emot dessa huvudmannaskapsbyten men skulle önska att dialogen med civilsamhället inför denna typ av förändringar var mer omfattande så att civilsamhället får möjlighet att ställa om sin verksamhet. NFH och Hemslöjden efterlyser en mer långsiktig dialog och en omställning under en längre tidsperiod så att inte föreningslivet tar skada. Hemslöjden ser också med viss oro hur de uppdrag som följer med medlen för främjande av hemslöjd ökar byråkratiseringen och distansen till föreningslivet. En del av de regionala pengar som går till främjande av hemslöjd borde på ett tydligare sätt också komma civilsamhället till del. När regioner i allt högre grad blir huvudmän för hemslöjdskonsulenter uppstår ett behov av att de statliga medlen för främjande av hemslöjd på något sätt även kommer föreningslivet till del för att stärka föreningarnas roll i civilsamhället och skapa kontinuitet i verksamhet och samverkan med andra.

Västerbottens museum framhåller att regionernas tjänstemän inte automatiskt har kompetens inom kulturarvsområdet. Regionen har t.ex. inte någon konsulent för kulturarv som den har för konstarna. I Västerbotten har regionen dock lyckats få in kulturarvskompetens.

Svårt att säga om pengar går från verksamheter till administration

En av de frågor som har tagits upp i uppföljningen är om det finns forskning eller andra studier om hur det administrativa arbetet och kostnaderna för administration förändrats i och med införandet av samverkansmodellen. Kulturanalys har uppgett att det inte finns några sådana studier. Det är därför svårt att säga hur de administrativa kostnaderna förändrats och om pengar flyttats från kulturverksamheter till administration. Vid den utfrågning som kulturutskottets uppföljnings- och utvärderingsgrupp genomförde den 22 september

2015 tog Kulturanalys upp att det är viktigt att följa frågan huruvida resursökningar går till kultur eller administration.

Men administrativa krav fanns även tidigare

Samtidigt kan konstateras att administrativa krav fanns även tidigare, liksom olika former av samverkan. Även dokument togs fram och ansökningar och redovisningar gjordes redan tidigare.²⁵⁵

Modellen ställer stora krav på civilsamhället och kulturskaparna

Som redan har framgått av avsnitt 6.1.5 ställer arbetssättet också stora krav på civilsamhället och kulturskaparna. Teatercentrum konstaterar följande:

Att delta i alla dialoger och samtal och att utveckla lokalt och regionalt anpassad samverkan och samarbeten är personalintensivt. Förutsättningar för att delta ser mycket olika ut i olika delar av landet då möjligheterna till regionalt verksamhetsstöd skiljer sig väsentligt mellan regionerna.²⁵⁶

Omfattande arbete med att ta fram bidragsansökningar

Inom ramen för uppföljningen har ett antal olika bidragsmottagare intervjuats. Flera av dessa har berättat om arbetet med att ta fram bidragsansökningar. Exempelvis Konstitutet i Malmö tar fram sina bidragsansökningar till regionen i dialog med Region Skåne. Man har kontakt med regionen när det gäller att ta fram verksamhetsplan och budget. Man har också löpande kontakt med konstnärer och andra aktörer. Konstitutet har fått ett treårigt utvecklingsbidrag från Kulturrådet. Regionen har nu omvandlat det till ett långsiktigt verksamhetsbidrag, vilket upplevs som mycket positivt. Det är ett problem att man inte vet från år till år hur mycket pengar man kommer att få i bidrag.

Modellen leder till att det blir mycket administration; från framtagandet av kulturplanen till att fylla i bidragsansökningar, budgetering, verksamhetsplanering och uppföljning. Man skriver många ansökningar, deltar i många möten och skriver många uppföljningsrapporter. För Konstitutets del krävs alldeles för mycket administration i förhållande till de medel som man får i bidrag. Det är lika mycket administration oavsett om bidraget är 1 eller 10 miljoner kronor. Samtidigt betonar man att ansökningar och uppföljningar är nödvändiga, men att det finns en gräns.²⁵⁷

Kulturscenen Inkonst i Malmö menar att administrationen i samband med kultursamverkansmodellen inte är särskilt betungande. Det arbete som utförs i samband med återrapporteringen används också i det interna utvecklingsarbetet. Vid mindre projekt bedömer man dock att det ekonomiska bidraget inte är tillräckligt stort för att det ska löna sig att sätta ihop en ansökan.

²⁵⁵ Uppsala läns landsting, intervju 2015-05-13.

²⁵⁶ Teatercentrum, skriftligt svar 2015-08-13.

²⁵⁷ Konstitutet, intervju 2015-05-21.

Omfattande krav på redovisning och återrapportering

Denna uppföljning visar att modellen ställer krav på administration vid t.ex. redovisningen av bidragens användning. Flertalet kulturinstitutioner uppger att återrapporteringen är tidskrävande men att det i och för sig är rimligt att det görs en noggrann uppföljning eftersom det är offentliga medel. Riksarkivet konstaterar att kultursamverkansmodellen har inneburit mer arbete men att planering och uppföljning är viktiga arbetsuppgifter som måste få ta tid.

Malmö Stadsteater konstaterar att styrningen numera sker genom projektansökningar:

Det är mycket granskning, och man ska numera lämna mer specificerade rapporter. Samtidigt har antalet mottagare för teaterns rapportering minskat från tre till två genom att man inte längre rapporterar direkt till Kulturrådet. Både staden och regionen ökar kraven på återrapportering, och det blir jobbigt för teatern. Det är samma pengar som ska redovisas till olika bidragsgivare, men ur olika perspektiv.²⁵⁸

Även Uppsala stadsteater menar att återrapporteringen har blivit något mer komplex i och med kultursamverkansmodellen. Västerbottens museum menar att modellen har lett till mycket administration:

Det är många återrapporteringar som ska göras – både till Kulturrådet, Kulturanalys, regionen och kommunen.²⁵⁹

Film i Skåne däremot menar att kultursamverkansmodellen i sig inte har bidragit till ökad administration. För bidragsmottagarna har förändringarna i redovisningen inneburit att den redovisning som tidigare gjordes till bl.a. Kulturrådet numera ska göras till regionen.

²⁵⁸ Malmö Stadsteater, intervju 2015-05-20.

²⁵⁹ Västerbottens museum, intervju 2015-05-26. Kulturanalys har i en kommentar påpekat att deras museienkät inte har något med kultursamverkansmodellen att göra. Kulturanalys undersökning är kopplad till myndighetens ansvar för den officiella statistiken på museiområdet.

10 Uppföljning och utvärdering

Sammanfattande iakttagelser

- Det framförs att det är viktigt att bidragens resultat följs upp.
- Kulturrådets uppföljning upplevs som styrande och normerande. Det finns en osäkerhet om uppföljningens betydelse för kommande års bidragsfördelning. Uppföljningen har utvecklats utifrån synpunkter och kommentarer.
- Minskade möjligheter att följa geografisk fördelning på kommunnivå.
- En del pekar på bristande uppföljning av de regionala kulturplanerna.
- Uppföljningen anses inte ge en heltäckande bild av verksamheterna.
- Regeringen behandlar kultursamverkansmodellen i sin resultatredovisning till riksdagen.

10.1 Uppföljning och utvärdering av kultursamverkan

Systemet för resultatuppföljning och utvärdering av modellen

De statliga medlen till regional kulturverksamhet ska följas upp och utvärderas enligt gängse statliga budget- och förvaltningspolitiska bestämmelser. Regeringen har angett att det är viktigt att uppföljningen visar hur mycket av de statliga medlen som fördelats till respektive verksamhet men också hur andra nationellt kulturpolitiskt viktiga aspekter fått genomslag – exempelvis tillgänglighet i form av publik och geografisk spridning.²⁶⁰

Från och med 2016 gäller nya riktlinjer för den kvantitativa och kvalitativa uppföljningen av kultursamverkansmodellen (se bilaga 6). Uppföljningen kommer att på ett tydligare sätt relatera till de nationella kulturpolitiska målen. Det är fritt att använda den nya modellen redan 2015.²⁶¹

Kulturrådets uppföljning av resultat

Landsting som fördelar statsbidrag ska enligt förordningen årligen följa upp och redovisa till Kulturrådet hur de statliga medlen har använts och vilka effekter som uppnåtts. Kulturrådet har preciserat syftet med uppföljningen på följande sätt:

Syftet med uppföljningen av statsbidragen är inte att skapa en fulltäckande bild över all kulturverksamhet som bedrivs i länen/regionerna. Syftet är att följa upp de resultat som uppnåtts i samverkan mellan de statliga medlen och den regionala och lokala finansieringen till verksamhet inom kultursamverkansmodellen. Det är landstingen som ansvarar för att sammanställa och rapportera den kvantitativa uppföljningen.²⁶²

²⁶⁰ Se www.regeringen.se.

²⁶¹ Myndigheten för kulturanalys, intervju 2015-06-08, och www.kulturradet.se.

²⁶² Kulturrådet (2015).

Kulturrådet har tagit fram formerna för uppföljning av bidragens resultat. Uppföljningen består av två delar:

- kvantitativ uppföljning
- kvalitativ uppföljning.

Uppgifterna i den kvantitativa uppföljningen kompletteras av beskrivande text i den kvalitativa uppföljningen. Kulturrådet har i en handbok framfört att vissa områden eller vissa delar av områden beskrivs bäst i kvalitativ uppföljning. Båda uppföljningarna utgör tillsammans helheten. Enbart de verksamheter som beviljats statliga bidrag enligt förordningen ska redovisa enligt riktlinjerna.²⁶³

Landsting som fördelar statsbidrag enligt kultursamverkansförordningen ska, vid det datum och i den form som Kulturrådet anger, redovisa hur de statliga bidragen använts. Redovisningen ska bl.a. innehålla en redogörelse för hur landstinget har fördelat medlen mellan de sju områden som anges i förordningen. Redovisningen ska, för varje område som har beviljats statliga bidrag, samt därutöver uppdelat i teater-, dans- och musikverksamhet, innehålla uppgifter om antal föreställningar, konserter, utställningar och programaktiviteter i var och en av landstingets kommuner. Av redovisningen ska bl.a. framgå hur många av dessa som var för barn och ungdomar. Dessutom ska antal besök, publiksiffror och antal deltagande redovisas för varje område, i var och en av landstingets kommuner. Vidare ska antal föreställningar, konserter, utställningar, programaktiviteter i andra län eller länder och sådana som har köpts in från andra län eller länder redovisas.²⁶⁴

Redovisningen ska innehålla en redogörelse för intäkterna i de verksamheter som landstinget har beviljat bidrag enligt kultursamverkansförordningen. Redovisningen ska vidare bl.a. innehålla en redogörelse för kostnaderna i de verksamheter som landstinget har beviljat bidrag, uppdelade på personalkostnader, verksamhetskostnader, lokalkostnader och övriga kostnader.

Kulturrådet gav tidigare ut en handbok för kvantitativ uppföljning av vissa statsbidrag till regional kulturverksamhet.²⁶⁵ Handboken avsåg förtydliganden för de kvantitativa frågorna i Kulturrådets riktlinjer. Från och med 2014 års verksamhet kräver dock inte Kulturrådet att redovisningen ska innehålla publiksiffror eller antal besök per kommun, utan enbart totalt för respektive region eller landsting.

Den nationella tjänsten www.kulturdaten.se är ett webbverktyg för ansökan och redovisning av bidrag till kulturverksamhet. Region Skåne ansvarar för tjänsten.

²⁶³ Kulturrådet (2015).

²⁶⁴ Kulturrådets föreskrifter (2012:1) för kvantitativ uppföljning av vissa statsbidrag till regional kulturverksamhet (2012-01-19) och Föreskrift (2012:3) om ändring i Kulturrådets föreskrifter för kvantitativ uppföljning av vissa statsbidrag till regional kulturverksamhet (2013-01-04).

²⁶⁵ Kulturrådet (2015).

Kulturanalys löpande utvärderingar av kultursamverkansmodellen

Myndigheten för kulturanalys ska löpande utvärdera kultursamverkansmodellen och analysera modellens långsiktiga effekter. Kulturanalys publicerade i mars 2012 en första utvärdering av modellens införande och har därefter fortsatt den löpande utvärderingen.

Det är bra att bidragens resultat följs upp

Alla aktörer menar att det är viktigt och bra att Kulturrådet följer upp hur bidragen används och vilka resultat de får. Exempelvis RAÄ har i uppföljningen framfört att man vill betona vikten av att effekterna av de bidrag som betalas ut inom ramen för modellen utvärderas samt att uppföljningen utvecklas:

RAÄ anser att uppföljningen överlag fungerar bra, men att den samtidigt kan utvecklas gällande kulturmiljöfrågor. Att kulturmiljöarbetet nämns i Kulturrådets uppföljningsblankett som gäller från 2016 kan ses som ett steg mot att kulturmiljöarbetet inom kultursamverkansmodellen synliggörs.²⁶⁶

I uppföljningen har det framkommit endast enstaka synpunkter på den utvärdering som genomförs av Kulturanalys. Läns museernas samarbetsråd har i uppföljningen lyft fram det arbete som görs av Myndigheten för kulturanalys med bra sammanställningar och analyser.

Några aktörer har pekat på att uppföljnings- och utvärderingssystemet ger ökad kunskap. Inom t.ex. arkivområdet har kunskapen om arkiven enligt Riksarkivet blivit bättre i och med modellen. Tidigare gjordes inte den typen av systematisk uppföljning och rapportering regionalt på arkivområdet, men nu görs det i och med att de regionala enskilda arkiven ingår i Kulturrådets uppföljning.

Kulturrådets uppföljning upplevs som styrande men har förändrats

I en utvärdering från 2013 konstaterade Kulturanalys att det system för uppföljning av bidragen inom kultursamverkansmodellen som Kulturrådet har utformat kan komma att få stark normativ effekt, i synnerhet om återrapporteringen från regionerna ligger till grund för bidragsfördelningen. En rekommendation var att tydliggöra uppföljningens syfte och funktion.

Denna bild bekräftas i denna uppföljning. Flera aktörer upplever att uppföljningen är styrande. Bland annat SKL har betonat att Kulturrådets uppföljning i hög grad är normerande och att den därigenom blir styrande.

Uppsala läns landsting har framfört att statens styrning ökar, bl.a. genom att de regionala målen i länet tonas ned i Kulturrådets uppföljning. Kulturrådets uppföljningsblankett har en annan uppbyggnad än landstingets regionala kulturplan. Landstinget måste då anpassa sig till Kulturrådets blankett genom att svara på de frågor som ställs. Detta blir krångligt och gör att ”ansökan”, dvs. länets kulturplan, och uppföljningen inte hänger ihop.

²⁶⁶ RAÄ, e-brev 2015-11-04.

Det är bra att landsting och regioner får utforma de regionala kulturplanerna som de vill. Det är det som ger energi! Svårigheten är att hitta en uppföljning som kan omfatta både hur man lever upp till de regionala målen, men också hur man hanterar sin kulturplan och de regionala mål denna innehåller.²⁶⁷

Kulturrådet har i denna uppföljning uppgett att man är medveten om att uppföljningsmodellen av flera regioner upplevs vara styrande. Man är medveten om att regionerna önskar att Kulturrådet ska redovisa goda exempel. Kulturrådet har observerat att det också finns en viss rädsla för att Kulturrådets uppföljning av regionerna kan resultera i att regionen får mindre pengar nästkommande år.

Uppföljningen visar att det finns en viss frustration över återrapporteringen till Kulturrådet. Riksteatern har framfört att de frågor som ställs leder till att regionerna blir ”politiskt korrekta” – man formulerar sig på ett sätt som man tror ska öka chansen att få medel. Riksteatern menar att det också är ett problem att återrapporteringen är kvantitativ eftersom det inte går att mäta främjande eller förmedlande i siffror. Riksteatern menar att konsulenterna behöver synliggöra sitt arbete och att detta är frågor som diskuteras bl.a. i Kulturrådets uppföljningsgrupp. Riksteatern Halland menar att det blivit viktigt för regionerna att med siffror och diagram visa Kulturrådet hur mycket som görs. Det har lett till att regionerna tagit hem uppdrag som tidigare låg hos ideella föreningar och idéburna organisationer.

Uppföljningen är tidskrävande för regioner och verksamheter

Som redan har framgått i avsnitt 9.2 upplever flera aktörer att arbetet med uppföljningen är tidskrävande. Exempelvis Film i Skåne menar att redovisningsdelarna kan upplevas som överdrivna och lite ängsliga. Man ställer frågan om det stora intresset för kvantitativa detaljer tjänar sitt syfte för en utvecklings- och främjandeorganisation som Film i Skåne.

Region Skåne har framfört att man upplever att man ”jagas” av Kulturrådet. Regionens tjänstemän menar att det blir allt svårare att särskilja vart de statliga pengarna går eftersom de blandas med regionens pengar.

Flera aktörer har uppmärksammat att Kulturrådet nyligen har förändrat sin uppföljning, men bl.a. Landstinget i Uppsala län menar att i praktiken upplevs den dock fortfarande som betungande. SKL menar att det är för tidigt att säga vilken effekt denna förändring har fått.

Minskade möjligheter att följa geografisk fördelning på kommunnivå

Som ett led i ambitionen att förenkla uppföljningen har Kulturrådet tagit bort kravet på att regionerna ska redovisa i vilken kommun som olika insatser äger rum. Detta innebär att man från statligt håll inte kan se den geografiska fördelningen inom regionerna. Enligt Kulturanalys fortsätter dock många regioner

²⁶⁷ Uppsala läns landsting, intervju 2015-05-13.

att registrera sin verksamhet per kommun eftersom de själva vill ha dessa uppgifter. När kravet fortfarande fanns kvar var det svårt att redovisa kulturverksamheter på kommunnivå, men det gav ändå en viss bild. Nu minskar möjligheterna att se till vilka kommuner bidragen går.

Vid uppföljnings- och utvärderingsgruppens utfrågning den 22 september 2015 uppmärksammades att det är viktigt att fortsätta att bevaka vad som händer på kommunnivå, t.ex. om ”vita fläckar” kan uppstå genom att kulturverksamheten utarmas på kommunnivå.

Det kan vara svårt att följa upp verksamheten och resultaten

En del aktörer har pekat på att kulturplanerna ofta är allmänna och inte särskilt specifika. Bland annat Ika menar att det därmed kan vara svårt att följa upp resultatet av dem och i vilken grad de genomförs. Umeå kommun menar att målen och uppdragen är otydliga och att man behöver förtydliga vilka effekter bidragen ska leda till.

Ett flertal aktörer har vidare pekat på svårigheter med att fylla i de blanketter som Kulturrådet har tagit fram för att redovisa verksamhetens resultat eftersom frågorna inte upplevs vara anpassade till den egna verksamheten. Ett sådant exempel är filmområdet, där bl.a. Film i Skåne menar att frågorna främst är utformade för egenproducerande organisationer och nästan inte alls behandlar det arbete som Film i Skåne faktiskt gör. Film i Skåne genomför därför, efter överenskommelse och i samförstånd med den regionala kulturförvaltningen, enbart den kvalitativa redovisningen.

Ett annat exempel är arkivområdet, där många menar att uppföljningarna innehåller fel frågor och att de är för omfattande. Riksarkivet menar att det inte är relevant att ha med exakt samma frågor om arkiven som om andra verksamheter. Riksarkivet har framfört till Kulturrådet att man måste mäta arkivverksamheterna på andra sätt än exempelvis genom antal besökare, bl.a. eftersom det finns en högre kunskapströskel för att kunna använda sig av arkiv än att exempelvis gå på museum eller ta del av scenkonst. Det finns därför en oro för att arkiven genom uppföljningen ska bli missförstådda och hamna i skymundan. Riksarkivet har fått gehör för önskemålet att även samla in uppgifter om arkivbeståndens storlek och årlig tillväxt med hänsyn tagen till olika typer av databärare.

Filminstitutet berättar att det har riktats mycket kritik mot uppföljningen av filmen inom modellen eftersom man menar att frågorna inte är anpassade till filmområdet. Den nya uppföljningen har gjort att viss kunskap har gått förlo-rad. Ett exempel är information om regionalt stöd till film som produceras av ungdomar. Samtidigt samlar man in nya uppgifter. Som det är nu svarar därför filmaktörerna enbart på kvalitativa frågor. Filminstitutet har försökt påverka uppföljningsfrågorna och upplever att Kulturrådet lyssnat på kritiken.

KB lyfter fram att de frågor som ställs i uppföljningen är utformade för att passa publika verksamheter och mäter exempelvis tillgänglighet, kvalitet och konstnärlig förnyelse, vilket inte är relevant för regional biblioteksverksamhet.

Regionerna har framfört kritik mot frågorna, och som en följd av detta har några frågor lyfts bort och andra har lagts till.

Skånes Dansteater har framfört att regionen är intresserad av konstnärlig utveckling, men konstnärlig utveckling är svår att mäta, och därför är det svårt med den måluppföljningen. Regionen överlämnar de konstnärliga besluten till institutionernas respektive ledningar. Dansteatern menar att det konstnärliga resultatet behöver följas upp – inte bara i publiksiffror, intäkter och goda recensioner – och det är svårt:

Det finns på samma gång en stor förståelse och viss oro för det stora intresset för att mäta kultur. Intresset leder ofta till att man mäter det som går att mäta, men det ger inte särskilt mycket och tar tid från annat. Ett för stort fokus på siffermässiga uppföljningar (publiksiffror, biljettintäkter etc.) kan leda till riskminimering och förändringsobenägenhet.²⁶⁸

En del pekar på bristande uppföljning av kulturplanen

I uppföljningen har det redovisats ett antal exempel på hur de regionala kulturplanerna följs upp. Region Skåne följer upp kulturplanen via de årliga årsberättelserna samt vid den årliga specifika uppföljningen av verksamhetsbidragen, vilka regelmässigt rapporteras till Region Skånes kulturnämnd som en del i budgetprocessen. En årlig uppföljningsdialog med kommunerna förs också vid de återkommande delregionala träffarna samt vid enskilda överläggningar med kommuner. Malmö stad menar dock att det är oklart för staden hur kulturplanen följs upp. De intervjuade tjänstemännen menar att det sägs att det görs i dialogform, men vad det innebär är inte tydligt.

Uppsala kommun pekar på att kultursamverkansmodellen inte har någon mekanism som märker att en verksamhet som finns med i kulturplanen inte genomförs. Som exempel nämns dansområdet. Dans finns med i den regionala kulturplanen, men ändå menar kommunen att invånarna erbjuds dans i endast mycket begränsad omfattning. Detta ser kommunen som ett exempel på att kulturplanen inte alltid är ett så styrande dokument. Landstinget i Uppsala län har i en kommentar betonat att just inom dansområdet har kulturplanen verkligen inneburit prioriteringar. Som exempel nämns att en scenkonstkarusell har skapats där dans finns med i utbudet. Ett annat exempel är att danskonstnären SU-EN har fått ökat stöd för Kropp Extended-festivalen och att en ansökan om utvecklingsbidrag har lämnats till Kulturrådet och beviljats medel för en satsning.

Musik i Uppland pekar på att det med nuvarande finansiering är svårt att genomföra hela den regionala kulturplanen och att det är viktigt att följa upp.

Uppföljningen täcker inte hela kulturverksamheten

Region Skåne konstaterar att den regionala kulturplanen behandlar helheten när det gäller kulturen i Skåne, medan uppföljningen bara handlar om den del

²⁶⁸ Skånes Dansteater, intervju 2015-05-21.

som ingår i modellen. Regionen gör därför egna uppföljningar och utvärderingar som en del i verksamhetsutvecklingen.

Region Västerbotten menar att överblicken över och intresset för museiområdet har försämrats sedan modellen infördes:

Även om kommuner och landsting stod för stora delar av finansieringen så visste Kulturrådet tidigare vad som gjordes och efterfrågade det. Detta hänger samman med så många aspekter av att t.ex. kulturarvsinstitutionernas arbete inte efterfrågas av Kulturrådet i samband med den kvantitativa och kvalitativa uppföljningen av kultursamverkansmodellen.²⁶⁹

Återrapporteringens användning

En del aktörer har uppmärksammat vikten av att all information som rapporteras in också verkligen används. Bland annat Uppsala stadsteater har uppmärksammat frågan om hur återrapporteringen används:

Det finns naturligtvis en undran om Kulturrådet läser all den information som skickas in och hur mycket den egentligen påverkar.²⁷⁰

10.2 Regeringens resultatredovisning till riksdagen

Regeringen ska redovisa resultat till riksdagen

Riksdagen har en viktig roll i den statliga styrkedjan, när det gäller både den ekonomiska styrningen och regelstyrningen. Styrningen bygger på att riksdagen ska få information om resultaten, bl.a. om resurser har fördelats enligt de politiska prioriteringarna och om avsedda resultat har uppnåtts samt om de lagar som riksdagen har beslutat om har fått avsedda effekter. Regeringen ska enligt budgetlagen (2011:203) lämna en redovisning av de resultat som har uppnåtts i verksamheten i förhållande till de mål som riksdagen har beslutat. Som en del av utskottens uppföljning ingår att behandla den resultatinformation som regeringen presenterar. Utskottens uppgift regleras i regeringsformen och riksdagens riktlinjer.²⁷¹ Av riksdagens riktlinjer för utskottens uppföljning och utvärdering framgår att riksdagen beställer och tar emot information om resultatet av statens verksamhet. I utskottens uppföljningar av regeringens resultatredovisning görs en genomgång av vilka resultat som de statliga insatserna har haft i förhållande till de mål som riksdagen har beslutat och de medel som den har anslagit och om riksdagen får den information i budgetpropositionen som den behöver.

Kulturutskottets uppföljnings- och utvärderingsgrupp har i en tidigare uppföljning av regeringens resultatredovisning framfört att det finns behov av en utvecklad resultatredovisning från regeringen till riksdagen.²⁷² Bland annat

²⁶⁹ Region Västerbotten, intervju 2015-05-27.

²⁷⁰ Uppsala stadsteater, intervju 2015-06-03.

²⁷¹ Enligt 4 kap. 8 § RF följer varje utskott upp och utvärderar riksdagsbeslut inom utskottets ämnesområde. Riksdagens riktlinjer återfinns i förs. 2000/01:RS1, bet. 2000/01:KU23 samt framst. 2005/06:RS3, bet. 2005/06:KU21.

²⁷² Rapport 2013/14:RFR2.

lyfte gruppen fram behovet av resultatindikatorer, längre tidsserier och fokusering på resultat för att kunna bedöma måluppfyllelsen. Gruppen lyfte även fram behovet av att regeringen bedömer resultaten och måluppfyllelsen samt behovet av att tydliggöra sambandet mellan mål, statliga insatser, uppnådda resultat och regeringens anslagsförslag. Hösten 2014 konstaterade kulturutskottet i sitt budgetbetänkande att regeringens resultatredovisning hade blivit tydligare, vilket underlättade utskottets bedömning av vilka resultat som uppnåtts i förhållande till målen.²⁷³

Regeringens resultatredovisning för kultursamverkansmodellen

I sin resultatredovisning till riksdagen hösten 2014 gjorde regeringen bedömningen att kultursamverkansmodellen har mottagits väl i hela landet. Regeringen konstaterade att alla län utom Stockholms län ingår i modellen, som bidragit till ökad samverkan mellan aktörer och till att kulturen kommit högre upp på de regionala politiska dagordningarna. Regeringen menade att modellen bidrar till att kulturen kommer närmare medborgarna och de regionala prioriteringarna och variationerna kan ges ökat genomslag. Regeringen ansåg att statliga, regionala och lokala aktörer tillsammans gör viktiga insatser för kulturens utveckling inom modellen. Regeringen framförde att det är viktigt att vunna erfarenheter av modellarbetet som pågått sedan 2011 tas till vara och vidareutvecklas för att modellen i fortsatt ökad grad ska bidra till de nationella kulturpolitiska målens uppfyllelse, med hänsyn till regionala prioriteringar och variationer.²⁷⁴

I resultatredovisningen hösten 2015 betonar regeringen att dess ambition är att göra kulturen mer tillgänglig i hela landet och ge medborgarna ett större demokratiskt inflytande i sin vardag och livsmiljö. Regeringen ser det därför som angeläget att värna kultursamverkansmodellens syfte men också att utveckla den baserat på de erfarenheter som man skaffat sig de gångna åren i dialog med regionala och lokala företrädare, kulturskapare och civilsamhälle. Regeringen konstaterar att modellen har funnits sedan 2011 och bedöms fungera väl. Regeringen menar att det framöver är angeläget att fortsätta att utveckla samverkan mellan de aktörer som modellen vänder sig till och att särskilt samverka för att civilsamhällesaktörer blir delaktiga. Vidare bör perspektivfrågor såsom tillgänglighet, hbtq, jämställdhet och arbetet för de nationella minoriteterna få ökat genomslag.²⁷⁵

²⁷³ Bet. 2014/15:KrU1.

²⁷⁴ Prop. 2014/15:1 utg.omr. 17.

²⁷⁵ Prop. 2015/16:1 utg.omr. 17.

11 Uppföljnings- och utvärderingsgruppens bedömningar

Uppföljnings- och utvärderingsgruppens bedömningar i korthet

- Kultursamverkansmodellen är en omfattande reform som har inneburit ett ökat regionalt och kommunalt inflytande över beslutsfattandet inom det regionala kulturområdet, samtidigt som det statliga inflytandet till en del har förändrats. Den statliga styrningen är dock i vissa hänseenden fortsatt stark. Modellen har bidragit till ökad dialog och vitalisering av det kulturpolitiska samtalet på regional och lokal nivå och gjort att kulturen har kommit högre upp på den politiska agendan, vilket är positivt. Samtidigt har införandet av modellen hittills inte lett till någon förändrad bidragsfördelning eller till förändrade möjligheter att nå de kulturpolitiska målen. Mot den bakgrunden behöver modellen ses över.
- Modellen har inte påverkat de skillnader i kulturutbud som finns mellan olika län och kommuner. Det är viktigt att följa den fortsatta utvecklingen av den regionala variationen, liksom av vilka som tar del av kulturen. Modellen har hittills inte resulterat i att nya deltagargrupper har nåtts, varför det är viktigt att i det fortsatta arbetet följa utvecklingen av arbetet med att nå nya deltagargrupper i enlighet med de kulturpolitiska mål som riksdagen har beslutat om.
- Kulturmiljöarbetets roll i modellen bör tydliggöras.
- I de fortsatta samtalen om statens bidrag till kultur bör det föras en diskussion om vilka satsningar som ska ingå i modellen.
- Avsikten med modellen när den infördes var att alla län skulle ingå efter några år. Det är viktigt att alla kommuner – såväl stora som små – har ett skäligt inflytande inom ramen för modellen.
- Det är viktigt att kulturskaparna och civilsamhället är med i modellen och att dialogerna med dessa läggs upp på ett bra sätt. Det är särskilt viktigt att i det fortsatta arbetet fortsätta följa civilsamhällets roll och deltagande i modellen.
- Det är viktigt att den nationella politiska nivåns engagemang blir mer synligt. Det är därför viktigt att överväga hur dialogen mellan regionala politiker och politiker på den nationella nivån kan vidareutvecklas.
- Det är viktigt att regeringen följer upp resultaten av de statliga bidragen till regional kultur och redovisar detta årligen till riksdagen.

Utgångspunkt för gruppens bedömningar

Riksdagen beslutade hösten 2009 om en ny modell för fördelning av statliga medel till regional och lokal kulturverksamhet, den s.k. kultursamverkansmodellen. Tanken med modellen var att det regionala inflytandet skulle öka samtidigt som ansvars- och rollfördelningen mellan nationell, regional och lokal nivå skulle tydliggöras. Det har nu gått knappt fem år sedan denna modell började införas.

I utskottets beredning av ärenden ingår enligt regeringsformen att följa upp och utvärdera riksdagsbeslut. Kulturutskottet har mot den bakgrunden följt upp och utvärderat riksdagens beslut om kultursamverkansmodellen.

Kultursamverkansmodellen är en omfattande reform som behöver utvecklas

Gruppen vill inledningsvis framhålla att införandet av kultursamverkansmodellen är en av de större förändringarna inom det kulturpolitiska området under senare år i Sverige. Modellen innebär att det är regionerna som nu beslutar om stödet till den regionala kulturen. Denna regionalisering av det statliga stödet inom kultursektorn ligger i linje med den bedömning som kulturutskottet gjorde vid beredningen av modellens införande. Enligt gruppen har regionaliseringen av bidragsfördelningen och införandet av dialoger på regional och lokal nivå i många fall varit vitaliserande för kulturlivet i regionerna. Samtidigt kan gruppen konstatera att regionerna upplever att staten har backat från sin finansierande roll av modellen och med det tvingat fram ett utökat åtagande från regionernas sida.

Gruppen vill påminna om att utgångspunkten när de första initiativen till modellen togs var att det skulle finnas färre och större regioner i Sverige. Gruppen kan konstatera att den faktiska bidragsfördelningen inte har förändrats nämnvärt och att mycket fortsätter på samma sätt som tidigare. I utskottets uppföljning har erfarenheter inhämtats från ett stort antal aktörer i olika delar av landet. Som framgår av denna rapport har ett antal olika problem och utvecklingsbehov identifierats i uppföljningen. Enligt gruppen är det mycket angeläget att dessa problem åtgärdas. Gruppen noterar att regeringen i årets budgetproposition har angett att det är angeläget att utveckla kultursamverkansmodellen baserat på de erfarenheter som har inhämtats. Mot den bakgrunden vill gruppen betona att modellen behöver ses över och att kulturutskottets uppföljning och utvärdering ska ses som ett första steg och ett underlag till ett sådant arbete. Enligt gruppen är det viktigt att riksdagen följer detta arbete och det vore värdefullt om regeringen vid lämpliga tillfällen kunde informera riksdagen om de insatser som vidtas.

Modellen har inte direkt påverkat möjligheterna att nå målen

Enligt de nationella kulturpolitiska målen ska alla ha möjlighet att delta i kulturlivet. Kulturpolitiken ska bl.a. främja allas möjlighet till kulturupplevelser

och till att utveckla sina skapande förmågor samt konstnärlig förnyelse. Fördelningen av statsbidraget till regional kulturverksamhet ska bidra till att de kulturpolitiska målen uppnås och till att öka möjligheterna till regionala prioriteringar och variationer.

En tanke med modellen var att den skulle ta hänsyn till både de nationella kulturpolitiska målen och regionala prioriteringar. Detta kan ibland vara en svår balansgång, vilket är viktigt att fortsätta diskutera. Utifrån vad som har framkommit i uppföljningen har kultursamverkansmodellen ökat medvetenheten om de nationella kulturpolitiska mål som riksdagen har beslutat om. Detta är mycket glädjande. Samtidigt kan gruppen konstatera att modellen i sig inte direkt har förändrat regionernas och kommunernas arbete för att nå de nationella kulturpolitiska målen. I det fortsatta utvecklingsarbetet bör det övervägas hur en ökad fokusering på målen kan byggas in i modellen, med hänsyn till regionala prioriteringar och variationer.

Ökat regionalt och lokalt inflytande men den statliga styrningen är fortsatt stark

Kultursamverkansmodellen är ett tydligt exempel på decentralisering av statligt inflytande till regional och lokal nivå. Gruppen konstaterar att en tanke med modellen har varit att ge regionerna ett ökat ansvar och ökad frihet inom kulturområdet, men att staten även fortsatt ska ha ett övergripande strategiskt ansvar för den nationella kulturpolitiken.

Enligt gruppens bedömning har modellen lett till ett ökat regionalt och kommunalt inflytande, samtidigt som den statliga styrningen i vissa hänseenden är fortsatt stark. Den statliga styrningen handlar bl.a. om att staten genom förordning styr att bidragsgivningen ska främja en god tillgång till verksamhet inom sju namngivna områden. I uppföljningen har det framkommit att en del aktörer anser att staten har dragit sig tillbaka och fört över hela ansvaret till regionerna och kommunerna, vilket de upplever har skapat en obalans i modellen. Många har pekat på att den statliga finansieringen inte har ökat i samma takt som den regionala och kommunala samtidigt som många anser att den statliga kontrollen har ökat. Enligt gruppens bedömning är det viktigt att staten även fortsatt har ett övergripande strategiskt ansvar för den nationella kulturpolitiken, samtidigt som modellen ska kunna skapa utrymme för regionala prioriteringar och variationer. Gruppen menar att det är viktigt att se över denna balansgång och beakta både kommunala, regionala och statliga aspekter. Det fortsatta utvecklingsarbetet bör omfatta en översyn av dels statens ansvar när det gäller kultur för alla i hela landet, dels statens ansvar som aktör för att de kulturpolitiska målen uppfylls.

Gruppen vill framhålla att det är viktigt att regionerna har utrymme att utveckla sin egen kulturpolitik och att göra sina egna kulturpolitiska prioriteringar. Det är väsentligt att även detta beaktas i det fortsatta utvecklingsarbetet.

Stora skillnader mellan och inom länen

Gruppen kan konstatera att det finns stora skillnader i kulturutbudet mellan Sveriges olika län. Detta kan delvis förklaras av demografiska och geografiska skillnader, men det kan också förklaras av skillnader i ekonomiska förutsättningar mellan olika delar av landet. Ekonomiskt starka regioner har kunnat ge större bidrag till kulturen, medan andra regioner har tvingats prioritera andra verksamheter inom landstinget eller regionen.

Inför beslutet om kultursamverkansmodellen fanns det en mindre andel remissinstanser som bl.a. pekade på att det fanns en risk för att de regionala skillnaderna skulle öka. Samtidigt kan gruppen konstatera att en tanke med modellen var just att möjliggöra en ökad regional variation. Enligt gruppens bedömning har inte modellen i sig påverkat de skillnader i kulturutbud som finns mellan länen. Gruppen anser dock att det är viktigt att följa utvecklingen av den regionala variationen och vill betona att det är viktigt att det finns kultur för alla i hela landet och att staten har en viktig uppgift att följa utvecklingen utifrån såväl sociala som geografiska faktorer. Enligt gruppen är det avgörande att tillgången till och möjligheten för alla att delta i kultur är god i hela landet – från norr till söder, både i stad och på landsbygd. Det är viktigt att i det fortsatta arbetet följa och uppmärksamma denna fråga.

Uppföljningen visar att det också finns skillnader inom länen. Gruppen vill framhålla att det är mycket positivt att införandet av modellen har lett till att det har uppstått en diskussion i flera län om balansen mellan olika länsdelar, framför allt mellan stora och små kommuner. Samtidigt kan gruppen emellertid konstatera att det finns stora skillnader i kulturutbud mellan olika kommuner. Gruppen kan konstatera att möjligheterna till deltagande och utövande är mindre i små och glest befolkade kommuner. Gruppen vill peka på att en positiv konsekvens av modellen är att den har gett de små kommunerna en möjlighet att vara med i samtalen kring den regionala kulturen. Att kulturutbudet i de små kommunerna är mindre beror inte i sig på modellen. Detta är aspekter som är viktiga att följa i det fortsatta arbetet.

Nya deltagargrupper har inte nåtts genom modellen

Alla ska ha möjlighet att delta i kulturlivet och särskilt barns och ungas rätt till kultur ska uppmärksammas. Gruppen kan konstatera att en rad olika insatser genomförs för att främja arbetet med att nå nya besöks- och publikgrupper. Det kan exempelvis handla om barn och unga, personer med funktionsnedsättning, nationella minoriteter, invandrare eller socioekonomiskt svaga grupper. Gruppen vill framhålla att detta är mycket viktiga insatser som görs runt om i landet.

Gruppen vill här framhålla att modellen ger förutsättningar för att nå nya användargrupper men uppföljningen visar samtidigt att modellen i sig hittills inte har påverkat det arbetet i någon större utsträckning. Kultursamverkansmodellen fångar inte heller upp nydanande kulturverksamheter mer än tidigare resursfördelningsmodeller. Gruppen vill peka på civilsamhällets betydelse när

det gäller att främja allas möjlighet att delta i kulturlivet och att nå nya kultur-deltagare. Det är viktigt att i det fortsatta arbetet följa utvecklingen av arbetet med att nå nya deltagargrupper i enlighet med de kulturpolitiska mål som riksdagen har beslutat om.

Uppföljningen visar att etablerade kulturinstitutioner arbetar på olika sätt för att få med nya aktörer, rörelser och uttryck, och gruppen menar att detta är mycket viktigt och något som bör följas i det fortsatta arbetet.

Det är viktigt att diskutera vilka satsningar som ska ingå i modellen

Kultursamverkansmodellen är en del av statens bidrag till kultur. Alltsedan förarbetena pågår en diskussion om vad som ska ingå i kultursamverkansmodellen. Gruppen menar att det är viktigt att hålla denna diskussion levande. I de fortsatta samtalen om statens bidrag till kultur bör det föras en diskussion om vilka satsningar som ska ingå i modellen.

Kulturmiljöarbetet har en mycket oklar roll i modellen

Gruppen kan konstatera att kulturmiljöarbetet har en mycket oklar roll i modellen. Uppföljningen visar att det finns en lång rad problem inom området. Gruppen noterar exempelvis att både länsstyrelsernas, läns museernas och RAÄ:s roller i modellen upplevs som ottydliga. Samtidigt finns det indikationer på samarbetsproblem mellan länsstyrelser och läns museer. Gruppen menar att detta är allvarligt.

Kulturmiljöarbete omnämns inte i den förordning som styr kultursamverkansmodellen. Det är enligt gruppen mycket viktigt att frågan om kulturmiljöarbetets ställning i modellen klargörs, liksom de olika aktörernas roller. Detta är viktigt både för att det ska bli tydligt för alla berörda parter och för att kulturmiljöarbetet ska kunna fortsätta att utvecklas positivt i Sveriges olika län. Gruppen vill peka på att det finns ett tydligt behov av fortsatt arbete vad gäller kultursamverkansmodellen i denna del. Det är viktigt att riksdagen fortsättningsvis kan följa resultaten av ett sådant utvecklingsarbete, t.ex. genom årliga återrapporteringar i regeringens resultatredovisning till riksdagen.

Modellen är inte hel utan Stockholms läns medverkan

Gruppen kan konstatera att Stockholms län är det enda län som i dagsläget inte ingår i modellen. Stockholms stad är tveksam till att ingå i modellen, medan det finns andra kommuner i länet som vill att Stockholms läns landsting ansluter sig till modellen. Gruppen konstaterar att landstinget för närvarande utreder förutsättningarna för och konsekvenserna av att införa modellen i Stockholms län.

Enligt gruppens bedömning är påverkan av att Stockholms län inte ingår i modellen begränsad. Gruppen vill dock samtidigt betona att tanken med modellen när den beslutades var att den skulle införas i alla län under en relativt kort tidsperiod.

Gruppen konstaterar att flera av de stora kommuner som ingår i modellen upplever att kultursamverkansmodellen har gett dem ett minskat inflytande, och de uttrycker kritik mot modellen. Gruppen vill framhålla att dessa kommuner svarar för en ansevärd del av finansieringen av kulturen och att de har framfört att de i modellen inte alltid har fått den roll som de menar att de borde ha. Enligt gruppen är det viktigt att alla kommuner – oavsett storlek – får ett skäligt inflytande. Även denna fråga är viktig att följa i det fortsatta arbetet.

Tredje området har en delvis annan utformning

Gruppen konstaterar att området regional biblioteksverksamhet och läs- och litteraturfrämjande verksamhet har en delvis annan utformning än övriga områden.

En ny bibliotekslag började gälla 2014. I lagen betonas bl.a. nationell samverkan och andra delar av bibliotekens verksamhet än som kulturinstitutioner. Gruppen menar att det är viktigt att fortsätta att följa frågan om huruvida kultursamverkansmodellen får konsekvenser för bibliotekens möjligheter att följa bestämmelserna i bibliotekslagen liksom möjligheten för den myndighet som regeringen bestämmer att utöva nationell överblick över och främja samverkan inom det allmänna biblioteksväsendet.

Kultursamverkansmodellen har nyligen utvidgats genom att den läs- och litteraturfrämjande verksamheten har förts in i området. Gruppen menar därför att det är viktigt att följa upp hur dessa delar fungerar inom modellen.

Kulturen har kommit högre upp på den politiska agendan

En positiv effekt av modellen är att lokala och regionala politikernas engagemang i kulturfrågor har ökat. Kultursamverkansmodellen har bidragit till att föra upp kulturen på den politiska agendan på regional och lokal nivå. Gruppen menar att detta är mycket positivt och att det har bidragit till att stärka kulturens ställning på både regional och lokal nivå. De farhågor som har funnits om att modellens upplägg skulle leda till ökad politisk inblandning i verksamheten verkar inte ha besannats i de fall som har ingått i utskottets uppföljning. Gruppen konstaterar att principen om armlängds avstånd kan upprätthållas, inte minst genom diskussioner i de olika nämnderna och genom insatser för att skola in nya kulturpolitiker runt om i Sverige.

Ansvarsfördelningen har blivit både tydligare och otydligare

En anledning till att modellen infördes var att statens roll vad gäller de regionala kulturinstitutionerna upplevdes som otydlig. I bl.a. Kulturutredningen lyftes det fram att de regionala kulturinstitutionerna behövde tydliga mandat och längre planeringshorisonter. Gruppen konstaterar att modellen fortfarande är ny och att det ännu inte har visat sig om detta syfte har uppnåtts.

Enligt gruppen har modellen å ena sidan bidragit till att tydliggöra regionernas och kommunernas ansvar för de regionala kulturinstitutionerna. Staten har inget ägaransvar utan dess roll på regional nivå är att genom bidrag kunna

stödja genomförandet av de regionala kulturplanerna utifrån de statliga kulturpolitiska målen. Gruppen kan dock samtidigt konstatera att det å andra sidan fortsatt finns en viss otydlighet när det gäller roll- och ansvarsfördelningen mellan olika aktörer och olika nivåer. Detta är ett faktum som kan sägas vara inbyggt i modellen. Att styra genom samverkan kan innebära att roller, uppgifter och ansvar kan upplevas som otydliga när de ska definieras genom samverkan och samråd. Samtidigt kan gruppen konstatera att det tar tid att införa en ny modell och att kultursamverkansmodellen på många håll börjar hitta sina former.

Detta är en fråga som bör lyftas fram i det fortsatta utvecklingsarbetet, och gruppen menar att det är viktigt att riksdagen även fortsatt följer utvecklingen av denna fråga.

Det finns ett stort engagemang i arbetet med kulturplaner

De regionala kulturplanerna ska tas fram i samverkan med länets kommuner och efter samråd med länets professionella kulturliv och civilsamhället. Gruppen har kunnat konstatera att det runt om i Sverige finns ett stort engagemang kring framtagandet av kulturplaner. Många personer är engagerade och olika aktörer lämnar underlag till kulturplanerna som diskuteras brett i länen. Enligt gruppens bedömning är detta en mycket positiv konsekvens av modellen som stärker kulturens ställning och bidrar till att nå de kulturpolitiska målen.

Modellen har gett ökad dialog och nya kontakter

Enligt gruppens bedömning har riksdagens beslut om att införa kultursamverkansmodellen lett till en ökad och vitaliserad dialog mellan regioner, kommuner, institutioner, kulturskapare och civilsamhälle inom de olika länen. Gruppen kan med tillfredsställelse konstatera att modellen har lett till fler samtal och nya kontakter och att dessa dialoger på många håll har vitaliserat samarbetet, inte minst mellan regioner och kommuner.

Gruppen vill starkt betona att det är positivt och viktigt att kulturskaparna och civilsamhället är med i modellen. Samtidigt kan gruppen konstatera att det professionella kulturlivet och civilsamhället har ett begränsat inflytande inom ramen för modellen. Det finns olika svårigheter med att lägga upp dialogen med både kulturskaparna och civilsamhället. Gruppen har kunnat konstatera att begreppet civilsamhället uppfattas som otydligt och att samrådet med civilsamhället ännu inte har hittat sina former. En av de svårigheter som gruppen har uppmärksammat är att det finns svårigheter med att hitta representanter för civilsamhället, inte minst på regional nivå, kanske särskilt vad gäller ungdomsföreningar och etniska organisationer. Det finns för det första en osäkerhet när det gäller vilken typ av organisationer som ska vara med i dialogerna. För det andra är det svårt att identifiera vilka föreningar och personer som kan företräda civilsamhället i modellen. Det är enligt gruppens bedömning därför viktigt att i det fortsatta arbetet fortsätta att följa civilsamhällets roll och delta-

gande i modellen. Frågan om representativitet är även viktig att uppmärksamma när det gäller kulturskaparna, t.ex. när det gäller fördelningen av representanter mellan olika konstarter.

Gruppen vill särskilt lyfta fram att man måste komma ihåg att civilsamhällets representanter engagerar sig i kultursamverkansmodellen på sin fritid. Ett problem som uppkommit i samråden är att dialogen leder till förväntningar som ofta inte kan infrias, vilket upplevs som ett problem av de personer som har engagerat sig ideellt i arbetet.

Det är glädjande att landstingens och regionernas dialog med Kulturrådet fungerar bra. Samtidigt kan gruppen konstatera att modellen innebär att institutionernas och kommunernas direktkontakter med Kulturrådet har minskat betydligt, vilket många institutioner har beklagat. Gruppen vill starkt betona vikten av att Kulturrådet och andra centrala myndigheter och institutioner fortsätter att ha goda kontakter med de regionala kulturinstitutionerna. Denna typ av kontakter är givande inte bara för institutionerna utan även för Kulturrådet och de andra centrala myndigheter som ska ha en nationell överblick. För att kunna behålla en sådan överblick är kontakter med kulturlivet på lokal och regional nivå viktiga.

Den nationella nivån i dialogen representeras inte av politiker

En fråga som gruppen har uppmärksammat är att det i modellen saknas en politisk dialog med staten på den nationella nivån eftersom staten i modellen inte representeras av politiker. Gruppen kan konstatera att regionpolitiker efterlyser ett tydligare politiskt engagemang och en dialog med politiker på nationell nivå. Ett exempel på detta är de möten som kulturministern har haft med regionpolitiker under senare år. Ett annat exempel är möten mellan representanter för kulturutskottet och regionala politiker. Det är enligt gruppens bedömning viktigt att överväga hur dialogen kan vidareutvecklas.

Modellen har inte lett till några större förändringar i bidragsfördelningen

De statliga medel som ingår i modellen uppgår till ca 1,3 miljarder kronor, vilket motsvarar en femtedel av den statliga kulturbudgeten. Gruppen kan konstatera att hittills har inte införandet av kultursamverkansmodellen inneburit någon reell förändring i bidragsfördelningen, varken inom eller mellan länen. Medlen fördelas i stort sett på samma sätt som tidigare eftersom pengarna till stor del ges till etablerade verksamheter, samtidigt som modellens upplägg – särskilt dialogerna – leder till förväntningar på förändringar av bidragsfördelningen. Detta kan tyckas paradoxalt.

Gruppen konstaterar att fokus i denna uppföljning har riktats mot att följa upp modellen i sig, inte finansieringen av regional kultur. Gruppen har dock uppmärksammat att många har tagit upp att staten inte avsatte några extra resurser för modellen när den infördes och att det statliga bidraget inte har ökat

i samma takt som regionernas bidrag. Gruppen har noterat att många anser att finansieringsfrågan är avgörande för modellens fortsatta framgång.

Kulturen har en viktig roll som utvecklingsfaktor

Gruppen konstaterar att modellen inte har inneburit några större förändringar när det gäller frågan om huruvida kulturen har fått en förändrad roll i det regionala utvecklingsarbetet. Uppföljningen visar att det finns exempel på att regionala utvecklingsfrågor har fått ett tydligare fokus på kultur och på arbete som handlar om bl.a. kulturens roll för besöksnäringen eller för marknadsföringen av regionerna. Samtidigt kan det konstateras att detta är insatser som görs oberoende av finansieringsmodell. Enligt gruppens bedömning öppnar modellen för nya möjligheter för kulturen som utvecklingsfaktor, men i praktiken har modellen i sig inte inneburit några större förändringar. Gruppen menar att kulturen har en självklar roll i det regionala utvecklingsarbetet oavsett modell.

Viktigt med bidrag till utveckling och förnyelse

Gruppen kan konstatera att införandet av kultursamverkansmodellen inte har haft några större konsekvenser för balansen mellan stöd till långsiktig verksamhet och stöd till tidsbegränsade projekt. Det är i första hand Kulturrådets utvecklingsbidrag som används för att stödja nydanande verksamheter. År 2014 fördelades 42 miljoner kronor i utvecklingsbidrag, vilket motsvarar 3 procent av kultursamverkansmodellens sammanlagda bidrag. Gruppen vill starkt betona att det är viktigt med både långsiktighet och stöd till förnyelse inom ramen för modellen. Utvecklingsbidraget är avgörande för modellens förmåga att stödja utveckling och förnyelse. Några aktörer har framfört att det kan övervägas om delar av utvecklingsbidraget bör överföras från Kulturrådet till regionerna. Samtidigt har ett flertal aktörer framhållit att utvecklingsbidraget är en av få möjligheter för nyskapande verksamheter av nationellt intresse att få statliga bidrag.

Kultursamverkan är en tidskrävande modell

Gruppen kan konstatera att kultursamverkan är en tidskrävande modell som ställer stora krav på att många aktörer måste avsätta tid för både dialoger och återrapportering. Gruppen har förståelse för att olika aktörer kan ha svårt att avsätta den tid som krävs för dialoger, men enligt gruppen är det samtidigt viktigt att se samverkan och samråd som en möjlighet och en investering för framtiden.

Modellen innebär att olika uppgifter har flyttats från nationell till regional nivå. Uppföljningen har visat att det finns en oro för att modellen leder till att resurser överförs från kulturverksamheter till mer administrativa uppgifter. Gruppen vill framhålla att det ibland kan vara svårt att definiera vad som är administrativa kostnader. Ett sådant exempel är dialogmöten som å ena sidan

är tidskrävande för de deltagande aktörerna, men som å andra sidan är värdefulla eftersom de har lett till en vitalisering av det kulturpolitiska arbetet på lokal och regional nivå.

I uppföljningen har det pekats på att modellen har förändrat konsulentrollen. Enligt gruppens bedömning är det viktigt att följa den fortsatta utvecklingen och vilka eventuella konsekvenser som den får för verksamheten.

Det är viktigt att resultaten följs upp och redovisas till riksdagen

Gruppen vill betona vikten av att de statliga medlen till regional kulturverksamhet följs upp och utvärderas på nationell nivå och att regeringen lämnar årliga redovisningar till riksdagen av de resultat som har uppnåtts i den regionala kulturverksamheten i förhållande till de mål som riksdagen har beslutat om. Kulturutskottets uppföljnings- och utvärderingsgrupp har i en tidigare uppföljning av regeringens resultatredovisning framfört att det finns behov av en utvecklad resultatredovisning från regeringen till riksdagen. Bland annat lyfte gruppen fram behovet av resultatindikatorer, längre tidsserier och fokusering på resultat för att kunna bedöma måluppfyllelsen, behovet av att regeringen bedömer resultaten och måluppfyllelsen samt behovet av att tydliggöra sambandet mellan mål, statliga insatser, uppnådda resultat och regeringens anslagsförslag. Gruppen vill mot den bakgrunden framhålla betydelsen av att regeringens resultatredovisning för kultursamverkansmodellen fortsätter att utvecklas i syfte att ge riksdagen ett bättre beslutsunderlag.

En utgångspunkt för regeringens resultatredovisning till riksdagen är Kulturrådets uppföljningar. Gruppen kan konstatera att dessa upplevs som styrande och normerande. Enligt vad som har framkommit är Kulturrådet medvetet om detta, och gruppen noterar att det pågår ett utvecklingsarbete vad gäller utformningen av Kulturrådets uppföljningar. Kulturrådets uppföljning har utvecklats utifrån synpunkter och kommentarer som har inkommit från olika berörda aktörer, vilket enligt gruppens bedömning är positivt.

En av konsekvenserna av förenklade uppföljningar är att möjligheten att följa fördelningen av statens stöd på kommunnivå kan försvåras. Enligt gruppens bedömning är detta olyckligt. Gruppen vill betona att det är viktigt att kunna följa den sociala och den geografiska fördelningen av det statliga stödet på kommunnivå, i syfte att få en nationell överblick. Utifrån de kulturpolitiska målen är det i det fortsatta arbetet därför viktigt att regeringen överväger hur den geografiska fördelningen av kulturstödet liksom fördelningen mellan olika kulturdeltagare kan följas och vid behov ses över. De kulturpolitiska målen är tydliga när det gäller att alla i hela landet ska ha möjlighet att delta i kulturlivet och att allas möjlighet till kulturupplevelser och till att utveckla sina skapande förmågor ska främjas.

Referenser

Riksdagstryck

- Bet. 1974:KrU15 *Kulturutskottets betänkande med anledning av propositionen 1974:28 angående den statliga kulturpolitiken jämte motioner, såvitt propositionen och motionerna hänvisats till kulturutskottet*
- Bet. 1989/90:KrU29 *Arkiv m.m.*
- Bet. 1996/97:KrU1 *Kulturpolitik, m.m. (prop. 1996/97:3 och prop. 1996/97:1 utgiftsområde 17)*
- Bet. 1997/98:KrU14 *Framtidsformer. Handlingsprogram för arkitektur, formgivning och design*
- Bet. 2009/10:KrU5 *Tid för kultur*
- Bet. 2009/10:KrU7 *En politik för det civila samhället*
- Bet. 2010/11:KrU1 *Utgiftsområde 17 Kultur, medier, trossamfund och fritid*
- Bet. 2012/13:KrU9 *Kulturmiljöns mångfald*
- Bet. 2013/14:KrU4 *Läsa för livet*
- Bet. 2014/15:FiU21 *Vårändringsbudget för 2015*
- Bet. 2014/15KrU1 *Utgiftsområde 17 Kultur, medier, trossamfund och fritid*
- Bet. 2014/15:KrU6 *Utgiftsområde 17 Kultur, medier, trossamfund och fritid (förnyad behandling)*
- Dir. 2007:99 *Kulturpolitikens inriktning och arbetsformer*
- Dir. 2009:97 *En ny modell för samverkan och fördelning av statliga bidrag till regionala och lokala kulturverksamheter*
- Prop. 1974:28 *Kungl. Maj:ts proposition angående den statliga kulturpolitiken*
- Prop. 1989/90:72 *Arkiv m.m.*
- Prop. 1996/97:3 *Kulturpolitik*
- Prop. 1997/98:117. *Framtidsformer. Handlingsprogram för arkitektur, formgivning och design*
- Prop. 2005/06:3 *Fokus på film – en ny svensk filmpolitik*
- Prop. 2006/07:1 *Budgetpropositionen för 2007*
- Prop. 2009/10:3 *Tid för kultur*
- Prop. 2009/10:55 *En politik för det civila samhället*
- Prop. 2010/11:1 *Budgetpropositionen för 2011*
- Prop. 2012/13:96 *Kulturmiljöns mångfald*
- Prop. 2013/14:3 *Läsa för livet*
- Prop. 2014/15:1 *Budgetpropositionen för 2015*

Prop. 2014/15:99 *Vårändringsbudget för 2015*

Prop. 2015/16:1 *Budgetpropositionen för 2016*

Prot. 2009/10:51

Prot. 2014/15:117

Yttr. 2014/15:KrU2y *Vårändringsbudget för 2015*

Utredningar, rapporter m.m.

Edström, Nina (2006): *Har du sett på mångkulturkonsulenten!*

KLYS (2014): *Regional tendensrapport 2014. En genomgång av beslutade regionala kulturplaner för perioden 2015–2017/18*

Konstnärsnämnden/Statens kulturråd (2015): *Översyn av statens nuvarande insatser inom dansområdet*

Kungl. biblioteket (2013): *Remissvar Läsandets kultur – slutbetänkande av Litteraturutredningen SOU 2012:65, dnr 239-KB 928-2012*

Kungl. biblioteket (2014): *Regional biblioteksverksamhet 2012–2013*

Myndigheten för kulturanalys (2012): *Kultursamverkansmodellen – En första utvärdering. Rapport 2012:1*

Myndigheten för kulturanalys (2013a): *Kultursamverkansmodellen – Styrning och bidragsfördelning. Rapport 2013:2*

Myndigheten för kulturanalys (2013b): *Samverkan ligger i tiden – En intervjustudie om kultursamverkansmodellen. Anna Zingmark, Ramböll Management AB*

Myndigheten för kulturanalys (2013c): *Att styra genom samverkan – Genomförandet av kultursamverkansmodellen i Jämtlands och Kronobergs län. Roger Blomgren och Jenny Johannisson, Centrum för kulturpolitisk forskning*

Myndigheten för kulturanalys (2014): *En regional resurs på konstnärlig grund – Länsteatrarna och kultursamverkansmodellen. Rapport 2014:3*

Myndigheten för kulturanalys (2015): *Kulturanalys 2015*

Rapporter från riksdagen 2013/14:RFR2: *Uppföljning av regeringens resultatredovisning för utgiftsområde 17 Kultur, medier, trossamfund och fritid*

Regeringsbeslut 2010-05-27 *Uppdrag till Statens kulturråd om förberedande insatser med anledning av en ny modell för statens stöd till regional kulturverksamhet. Dnr Ku2010/961/KV (Kulturdepartementet)*

Regeringsbeslut 2014-12-22 *Regleringsbrev för budgetåret 2015 avseende Statens kulturråd*

Region Skåne (2013): *Regional kulturplan för Skåne 2013–2015*

Region Skåne: *Kultursamverkansmodellen i Skåne*

Region Västerbotten (2014): *Regionplan 2015–2020. Uppdrag och mål för Region Västerbotten 2015–2020. Fastställd av förbundsfullmäktige 2014-11-27*

- Riksantikvarieämbetet (2015a): *Kulturmiljöarbetets genomslag inom Kultursamverkansmodellen – Förstudierapport*. 2015-06-24. Dnr 3.5.1-2050-2015
- Riksantikvarieämbetet (2015b): Brev till samtliga regioner som medverkade vid Kulturrådets samverkanskonferens. 2015-04-27. Dnr 3.5.1-1557-2015
- SFS 1988:950 *Kulturmiljölag*
- SFS 1990:782 *Arkivlag*
- SFS 1996:1598 *Förordning om statsbidrag till regional kulturverksamhet*
- SFS 2007:825 *Förordning med länsstyrelseinstruktion*
- SFS 2010:1919 *Lag om fördelning av vissa statsbidrag till regional kulturverksamhet*
- SFS 2010:2012 *Förordning om fördelning av vissa statsbidrag till regional kulturverksamhet*
- SFS 2011:124 *Förordning med instruktion för Myndigheten för kulturanalys*
- SFS 2013:801 *Bibliotekslag*
- SFS 2013:1134 *Förordning om ändring i förordningen (2010:2012) om fördelning av vissa statsbidrag till regional kulturverksamhet*
- SFS 2014:1585 *Förordning med instruktion för Riksantikvarieämbetet*
- SFS 2014:1586 *Förordning om ändring i förordningen (2010:2012) om fördelning av vissa statsbidrag till regional kulturverksamhet*
- SOU 2007:10 *Hållbar samhällsorganisation med utvecklingskraft – Ansvarskommitténs slutbetänkande*
- SOU 2009:16 *Grundanalys, Fömyelseprogram, Kulturpolitikens arkitektur*
- SOU 2009:73 *Vägval för filmen*
- SOU 2010:11 *Spela samman – En ny modell för statens stöd till regional kulturverksamhet*
- SOU 2012:65 *Läsandets kultur*
- SOU 2015:89 *Ny museipolitik*
- Statens kulturråd (2010a): *Förändringar i kulturpolitikens geografi*. Jenni Johansson
- Statens kulturråd (2010b): *Redovisning av regeringsuppdrag (KU2010/961/KV) om förberedande insatser med anledning av en ny modell för statens stöd till regional kulturverksamhet*
- Statens kulturråd (2013): *Yttrande Läsandets kultur – slutbetänkande av litteraturutredningen, SOU 2012:65*. Dnr KUR 2012/6454
- Statens kulturråd (2014a): *Kultursamverkansmodellen uppföljning 2013*
- Statens kulturråd (2014b): *Uppföljning av regionala utvecklingsbidrag*
- Statens kulturråd (2014c): *Handlingsprogram för läsfrämjande*
- Statens kulturråd (2015): *Handbok för kvantitativ uppföljning av vissa statsbidrag till regional kulturverksamhet*. Version 4, 2015-02-02

- Stockholms läns landsting (2015): *Framtidens stöd. En översyn av Stockholms läns landstings kulturstöd*. Kulturförvaltningen
- Stockholms stads kulturförvaltning (2015): *Synpunkter på "Framtidens kulturstöd"*. Dnr 1.1/2483/2015
- Svensk Scenkonst (2015): *Från länsmusik till regional musik – utmaningar och behov i det nya samverkanslandskapet*
- Svenska Filminstitutet (2015): *Framtidens filmpolitik (Ds 2015:31)*. Yttrande. Dnr SFI-2015-479-2
- Sveriges Kommuner och Landsting (2012): *Under konstruktion – Effekter av kultursamverkansmodellen 2010–2012*
- Tillväxtanalys (2015): *Kultur gör skillnad! Livskraft och attraktivitet – om kulturens betydelse i Sveriges gles- och landsbygder*. PM 2015:14
- Uppsala läns landsting (2014): *Regional kulturplan för Uppsala län 2015–2017*. Antagen av landstingsfullmäktige 2014-06-17

Webbplatser

www.ideellkultur.se
www.kb.se
www.klys.se
www.kulturanalys.se
www.kulturradet.se
www.lul.se
www.nfh.se
www.raa.se
www.regeringen.se
regionvasterbotten.se
riksarkivet.se
www.scb.se
www.scenkonstportalen.riksteatern.se
www.sfi.se
www.skane.se

Interviewer, skriftliga svar m.m.

Åjtte – Svenskt Fjäll- och Samemuseum: Skriftligt svar 2015-07-28
Botkyrka kommun: Skriftligt svar 2015-09-01
Eric Sahlström-institutet: Intervju 2015-05-20
Film i Skåne: Intervju 2015-05-21
Författarförbundet Västerbotten: Intervju 2015-05-26
Göteborgs stad: Skriftligt svar 2015-08-13
Ideell kulturallians (Ika): Intervju 2015-05-12
Ideell kulturallians (Ika) Skåne: Intervju 2015-05-20
Inkonst: Intervju 2015-05-21
KLYS: Intervju 2015-05-22
Konstitutet: Intervju 2015-05-21
Konstnärsnämnden: Skriftligt svar 2015-08-27 och e-brev 2015-11-04
KRO Västerbotten: Intervju 2015-05-27
Kulturdepartementet: Intervju med tjänstemän 2015-06-12 och e-brev 2015-11-08
Kulturskaparrådet i Uppsala län: Intervju 2015-06-03
Kungl. biblioteket: Intervju 2015-06-25 och e-brev 2015-11-03
Länsmuseernas Samarbetsråd: Skriftligt svar 2015-08-14
Länsstyrelsen Skåne: Intervju 2015-05-19
Länsstyrelsen Västerbotten: Intervju 2015-05-26
Malmö stad: Intervju med tjänstemän 2015-05-21
Malmö Stadsteater: Intervju 2015-05-20
Musik i Syd: Intervju 2015-05-19
Musik i Uppland: Intervju 2015-05-13
Myndigheten för kulturanalys: Intervju 2015-05-28 samt e-brev 2015-09-24 och 2015-11-04
Nationell Konsulentträff: Skriftligt svar 2015-08-25
Norrlandsoperan: Intervju 2015-06-23
Nämnden för hemslöjdsfrågor: Skriftligt svar 2015-08-13 och e-brev 2015-11-03
Region Skåne: Intervju med kultur nämndens presidium 2015-05-20 och med tjänstemän 2015-05-20 samt e-brev 2015-11-04
Region Västerbotten: Intervju med tjänstemän 2015-05-27 och e-brev 2015-11-05
Regionmuseet Kristianstad: Intervju 2015-05-20
Riksantikvarieämbetet (RAÄ): Intervju 2015-06-18 och e-brev 2015-11-04

Riksarkivet: Intervju 2015-06-22 och e-brev 2015-11-05
Riksteatern: Intervju 2015-06-17
Riksteatern Halland: Brev till uppföljningen 2015-09-14
Sametinget: Skriftligt svar 2015-08-31
Skånes Dansteater: Intervju 2015-05-21
Statens kulturråd: Intervju 2015-04-24 samt e-brev 2015-05-04, 2015-10-07 och 2015-11-02
Stockholms läns landsting: Intervju med tjänsteman 2015-08-10
Stockholms stad: Intervju med tjänsteman 2015-08-14
Storumans kommun: Intervju med tjänsteman 2015-05-27
Svensk biblioteksförening: Skriftligt svar 2015-08-26
Svensk Scenkonst: Skriftligt svar 2015-08-13
Svenska Filminstitutet: Intervju 2015-08-13 och e-brev 2015-11-04
Svenska Hemslöjdsföreningarnas Riksförbund: Skriftligt svar 2015-08-26
Sveriges Kommuner och Landsting (SKL): Intervju med tjänstemän 2015-04-21 samt e-brev 2015-05-25 och 2015-11-05
Sveriges Kommuner och Landstings nätverk för regionala kulturchefer: Möte 2015-05-05
Såhkie Umeå sameförening: Intervju med föreningens ordförande 2015-06-01
Teatercentrum: Skriftligt svar 2015-08-13
Umeå kommun: Intervju med tjänsteman 2015-05-27
Ung kultur Västerbotten: Intervju 2015-05-27
Upplandsmuseet: Intervju 2015-06-03
Uppföljnings- och utvärderingsgruppens utfrågning av företrädare för Statens kulturråd, Myndigheten för kulturanalys, SKL, KLYS och Ika 2015-09-22
Uppsala Läns Bildningsförbund: Intervju 2015-05-18
Uppsala läns landsting: Intervju med tjänstemän 2015-05-13 samt e-brev 2015-11-05 och 2015-11-17
Uppsala kommun: Intervju med tjänsteman 2015-05-13
Uppsala stadsteater: Intervju 2015-06-03
Västerbottens museum: Intervju 2015-05-26
Västerbottensteatern: Intervju 2015-05-26
Ystads kommun: Intervju med tjänsteman 2015-05-19
Älvkarleby kommun: Intervju med tjänstemän 2015-06-03

BILAGA 1**Lagen och förordningen****Lag (2010:1919) om fördelning av vissa statsbidrag till regional kulturverksamhet**

1 § Ett landsting får fördela vissa statsbidrag till regional kulturverksamhet om

1. en regional kulturplan har upprättats av landstinget, och
2. kulturplanen överensstämmer med de föreskrifter som regeringen meddelar.

Vad som sägs om landsting i denna lag gäller även för Gotlands kommun.

2 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om regionala kulturplaner samt om uppföljning och redovisning av statsbidragen.

Förordning (2010:2012) om fördelning av vissa statsbidrag till regional kulturverksamhet

1 § I denna förordning finns bestämmelser i anslutning till lagen (2010:1919) om fördelning av vissa statsbidrag till regional kulturverksamhet. I förordningen regleras även den kultursamverkansmodell som är en förutsättning för bidragsgivningen.

2 § Statens kulturråd beslutar om det statsbidrag som får fördelas till ett landsting. Statsbidrag lämnas i mån av tillgång på medel.

3 § Vad som sägs om ett landsting i denna förordning gäller, med undantag för vad som sägs i 7 § om samverkan mellan länets kommuner, också för Gotlands kommun.

4 § Fördelningen av statsbidraget ska bidra till att de nationella kulturpolitiska målen uppnås samt ge ökade möjligheter till regionala prioriteringar och variationer.

5 § Med regional kulturplan avses en beskrivning av de prioriteringar som landstinget vill göra i fråga om regional kulturverksamhet som avses få statligt stöd, prioriteringarnas förhållande till de nationella kulturpolitiska målen samt uppgifter om planerad statlig, kommunal och annan finansiering av verksamheterna.

6 § Ett landsting får fördela vissa statsbidrag till regional kulturverksamhet om en regional kulturplan har upprättats av landstinget och kulturplanen överensstämmer med denna förordning och de föreskrifter som meddelas med stöd av denna förordning.

Planen ska avse tre år, om det inte finns särskilda skäl för annat.

7 § Landstinget ansvarar för att den regionala kulturplanen utarbetas i samverkan med länets kommuner och efter samråd med länets professionella kulturliv

och det civila samhället. Med kulturplanen som grund beslutar Statens kulturråd om det statsbidrag som landstinget ska fördela.

8 § Med utgångspunkt i det ändamål som anges i 4 § ska landstinget ansvara för att bidragsgivningen enligt denna förordning främjar en god tillgång för länets invånare till

1. professionell teater-, dans- och musikverksamhet,
2. museiverksamhet,
3. biblioteksverksamhet och läs- och litteraturfrämjande verksamhet,
4. konst- och kulturfrämjande verksamhet,
5. regional enskild arkivverksamhet,
6. filmkulturell verksamhet, och
7. främjande av hemslojd.

Landstinget får även lämna statsbidrag till sådana verksamheter som avses i första stycket och som bedrivs i form av länsöverskridande samarbeten om dessa uppfyller de krav på anknytning till landstingets område eller dess medlemmar som avses i 2 kap. 1 § kommunallagen (1991:900). Landstinget får även lämna statsbidrag till konstområdesöverskridande samarbeten. Förordning (2014:1586).

9 § Landstinget får endast lämna statsbidrag till sådan verksamhet som också får bidrag från landsting, kommun eller annan huvudman.

9 a § Statens kulturråd får lämna bidrag till organisationer som företräder det civila samhället och de professionella kulturskaparna för deras medverkan i syfte att ta fram och genomföra regionala kulturplaner. Förordning (2013:1134).

10 § Statens kulturråd får besluta om tidsbegränsade bidrag till strategiska utvecklingsinsatser av nationellt intresse.

Tidsbegränsade utvecklingsbidrag får endast lämnas till sådan verksamhet som också får bidrag från landsting, kommun eller annan huvudman.

11 § Vid fördelning av tidsbegränsade utvecklingsbidrag ska Statens kulturråd särskilt beakta de nationella kulturpolitiska målen som rör kvalitet, konstnärlig förnyelse och tillgänglighet till kulturutbudet.

12 § Landsting som fördelar statsbidrag enligt denna förordning ska årligen följa upp och redovisa till Statens kulturråd hur de statliga medlen har använts och vilka effekter som uppnåtts.

13 § Ett landsting som fördelar statsbidrag enligt denna förordning är återbetalningsskyldigt om

1. landstinget genom att lämna oriktiga uppgifter eller på annat sätt har orsakat att statsbidraget lämnats felaktigt eller med för högt belopp,
2. statsbidraget av något annat skäl än vad som avses i 1 har lämnats felaktigt eller med för högt belopp och landstinget borde ha insett detta,

3. statsbidraget inte har använts för det ändamål det har beviljats för, eller
 4. landstinget inte lämnar sådan redovisning som avses i 12 §.
- 14 § Om ett landsting är återbetalningsskyldigt enligt 13 §, får Statens kulturråd besluta att helt eller delvis kräva tillbaka statsbidraget.
- 15 § Om en kulturverksamhet upphör med verksamhet som den fått bidrag för enligt denna förordning, är den återbetalningsskyldig för den del av bidraget som inte har använts.
- 16 § Om en kulturverksamhet är återbetalningsskyldig enligt 15 §, ska landstinget besluta att kräva tillbaka den del av statsbidraget som återbetalningsskyldigheten avser. Om det finns särskilda skäl för det, får landstinget efterge återkrav helt eller delvis.
- 17 § Statens kulturråd får meddela de föreskrifter som behövs för verkställigheten av denna förordning.
- 18 § Beslut enligt denna förordning får inte överklagas.

BILAGA 2

Kultursamverkan i Skåne, Uppsala och Västerbottens län

Skåne län

- Antal invånare: 1 288 908.
- Kommuner: Bjuv, Bromölla, Burlöv, Båstad, Eslöv, Helsingborg, Hässleholm, Höganäs, Hörby, Höör, Klippan, Kristianstad, Kävlinge, Landskrona, Lomma, Lund, Malmö, Osby, Perstorp, Simrishamn, Sjöbo, Skurup, Staffanstorp, Svalöv, Svedala, Tomelilla, Trelleborg, Vellinge, Ystad, Åstorp, Ängelholm, Örkelljunga, Östra Göinge.
- Landsting: –
- Region: Region Skåne är den högsta direktvalda politiska organisationen i Skåne med ansvar för vård och hälsa, kollektivtrafik, utveckling av näringsliv, kultur, infrastruktur, samhällsplanering och miljö- och klimatfrågor i Skåne.
- Regionalt mål: De regionala kulturpolitiska målen utgår från två perspektiv: verksamhets- och medborgarperspektivet. Skåne har ett rikt konst- och kulturliv av hög kvalitet med både bredd och spets. Alla har möjlighet att ta del av Skånes kulturliv och kulturupplevelser. Region Skåne ska verka för ett ökat kulturutbud av hög kvalitet i Skånes olika kommuner och delregioner samt på olika sätt bidra till att kultur är tillgänglig i hela regionen. Detta förutsätter en väl fungerande infrastruktur och ett flöde mellan olika kulturella verksamheter. Fler ska oavsett individuella och geografiska förutsättningar ha tillgång till ett brett och varierat utbud. Kanaler för påverkan, en ökad brukardialog samt bättre möjligheter till eget skapande ska utvecklas. Dialogen kring tillgänglighet och delaktighet bör utvecklas mellan kommuner och institutioner.

Region Skåne bildades den 1 januari 1999 ur bl.a. ett regionförbund som bildats ett par år tidigare genom en sammanslutning av Skånes 33 kommuner, Malmöhus läns landsting, Kristianstads läns landsting och sjukvården i Malmö stad. Vid bildandet av Region Skåne flyttades ansvaret för hälso- och sjukvård inklusive tandvård och regional utveckling inklusive kollektivtrafik från regionförbundet till den nya organisationen. Region Skåne var från början en försöksverksamhet, enligt ett riksdagsbeslut från 1996 om att under en försöksperiod ge Skåne utökat ansvar för regional utveckling, ett ansvar som tidigare har legat hos länsstyrelsen. Regionen är den högsta direktvalda politiska organisationen i Skåne med ansvar för vård och hälsa, kollektivtrafik, utveckling av näringsliv, kultur, infrastruktur, samhällsplanering och miljö- och klimatfrågor i Skåne. Kulturnämnden är Region Skånes facknämnd i kulturpolitiska frågor och verkar på uppdrag av regionfullmäktige. Kulturförvaltningen, Kultur Skåne, arbetar på uppdrag av kulturnämnden med att främja utvecklingen

i Skåne på kulturområdet t.ex. genom att handlägga verksamhets- och utvecklingsbidrag till kulturaktörer. Region Skåne står som huvudman för tre av sju scenkonstinstitutioner i Skåne; Malmö Opera, Skånes Dansteater och Musik i Syd, och för det regionala resurs- och produktionscentret Film i Skåne. Regionen ansvarar för det regionala biblioteksuppdraget i Skåne. Region Skåne är även medstiftare till Regionmuseet i Kristianstad.²⁷⁶

Skånes verksamheter 2013

Verksamhet, Huvudsakligt verksamhetsområde, Kommunsäte

- AB Helsingborgs Stadsteater, Professionell teater-, dans- och musikverksamhet, Helsingborg
- Helsingborgs Symfoniorkester & Konserthus AB, Professionell teater-, dans- och musikverksamhet, Helsingborg
- Malmö Opera och Musikteater AB, Professionell teater-, dans- och musikverksamhet, Malmö
- Malmö Stadsteater AB, Professionell teater-, dans- och musikverksamhet, Malmö
- Malmö Symfoniorkester AB, Professionell teater-, dans- och musikverksamhet, Malmö
- Musik i Skåne, Professionell teater-, dans- och musikverksamhet, Kristianstad
- Skånes Dansteater AB, Professionell teater-, dans- och musikverksamhet, Malmö
- Form/Design Center, Regional museiverksamhet, Malmö
- Fredriksdals museer och trädgårdar, Regional museiverksamhet, Helsingborg
- Kulturhistoriska föreningen för södra Sverige, Regional museiverksamhet, Lund
- Lunds Universitets Historiska Museum, Regional museiverksamhet, Lund
- Malmö Konstmuseum, Regional museiverksamhet, Malmö
- Malmö Museer, Regional museiverksamhet, Malmö
- Regionmuseet Kristianstad, Regional museiverksamhet, Kristianstad
- Stiftelsen Uppåkra Arkeologiska Center, Regional museiverksamhet, Staffanstorps kommun
- Stiftelsen Wanås Utställningar, Regional museiverksamhet, Östra Göinge kommun
- Regionbibliotek Skåne, Regional biblioteksverksamhet, Malmö
- Kultur Skåne, KK, Bild och form, Konst- och kulturfrämjande verksamhet, Malmö
- Riksteatern Skåne, Konst- och kulturfrämjande verksamhet, Malmö
- Skånes Arkivförbund, Regional enskild arkivverksamhet, Lund
- Film i Skåne AB, Filmkulturell verksamhet, Ystad
- Skånes hemslöjdsförbund, Hemslöjdsfrämjande verksamhet, Lund

²⁷⁶ Region Skånes webbplats.

Konst och kultur i Skåne

I Skåne finns ett brett kulturutbud med flera verksamheter som utmärker sig nationellt och internationellt. Tillsammans med Skånes kommuner, föreningslivet och kulturlivet har Region Skåne under lång tid byggt upp en basstruktur som gör att Skåne har en stark ställning i svenskt kulturliv. Det skånska kulturarvet är rikt och påminner om att Skåne alltid varit en plats där kulturer har mötts och blandats. Skåne är också en del av Öresundsregionen som är Nordens största och mest tätbefolkade storstadsområde med ca 3,6 miljoner människor, varav en tredjedel bor i Skåne. Öresundsregionen skapar möjligheter till samarbeten såväl för enskilda kulturskapare som för kulturverksamheter och kommuner.²⁷⁷

Arkiv

I Skåne finns flera arkivinstitutioner med olika uppdrag. Skånes Arkivförbund i Lund är ett regionalt lokalhistoriskt arkiv för Skåne. Arkivet är en ideell organisation som arbetar för att Skånes lokalhistoria, särskilt dess rika föreningsliv, bevaras och görs tillgängligt för amatörforskning och professionell forskning. Skånes Näringslivsarkiv ligger i Helsingborg. Näringslivsarkivet förvarar, vårdar och presenterar arkivmaterial av huvudsakligen historiskt, tekniskt, ekonomiskt och kulturhistoriskt intresse samt håller samlingarna tillgängliga för forskare och andra intresserade.

Arkivinstitutioner och aktörer som Region Skåne på olika sätt stöder: Arbetsrörelsens arkiv i Skåne, Arkivcentrum Syd, Folklivsarkivet i Lund, Landsarkivet i Lund, Malmö stadsarkiv, Nationella Arkivdatabasen, Riksarkivet, Skånes Arkivförbund och Skånes Näringslivsarkiv.

Bibliotek

Skåne har ett vitt förgrenat nätverk av olika bibliotek. Universitetsbibliotek, folkbibliotek med filialer och bokbussar, sjukhusbibliotek, skolbibliotek, liksom specialbibliotek vid museer och arkiv skapar tillsammans ett brett biblioteksutbud. Universitets- och högskolebiblioteken har som sin huvudsakliga uppgift att bistå forskning och utbildning, och är tillgängliga för allmänheten. Folkbiblioteken är en för alla tillgänglig resurs för kultur, utbildning och information. Folkbiblioteken är samhällets mest besökta offentliga institutioner. Skolbiblioteken utgörs av grundskolebibliotek och gymnasiebibliotek. De har en viktig roll som resurs i barns och ungas lärande. Sjukhusbiblioteken är främst en informationsresurs för sjukhusens personal och patienter.

Bibliotek som Region Skåne på olika sätt stöder eller samarbetar med: biblioteken vid Campus Helsingborg, Högskolan Kristianstad, Lunds universitet, Malmö högskola, SLU i Alnarp, Centralsjukhuset Kristianstad, Helsingborgs lasarett, Lasarettet Trelleborg och Skånes universitetssjukhus.

²⁷⁷ Se www.skane.se/kultur1/Konst-och-kultur-i-Skane/.

Bildkonst och form

Skåne är en av landets starkaste bildkonst- och formregioner. Skåne har flera nationellt och internationellt kända institutioner samt en mångfald konsthallar, gallerier och yrkesverksamma konstnärer med tydlig inriktning mot samtidskonst.

I Skåne finns kurators- och konstnärsdrivna utställningsrum med verksamheter inriktade på internationellt utställningsarbete och bildkonstperformance. Det finns också ett flertal konst- och konstfrämjande organisationer som t.ex. Konsthantverkscentrum Skåne och Konstfrämjandet Skåne. Konstfältet förstärks också av flera privata aktörer med verksamhet på internationell nivå, och varje år arrangeras i Skåne ett stort antal konststrundor.

Aktörer inom bildkonst och form som Region Skåne på olika sätt stöder: Ateljéföreningen ADDO, BUS – Bildkonst Upphovsrätt i Sverige, Cirkulationscentralen Malmö, Form/Design Center, Formargruppen, Friendly Development Group Adress, IKK – Institutet för konstnärer och konstförmedlare, Illustratörcentrum, Kivik Art Centre, Konstfrämjandet Skåne, Konsthallen i Landskrona, Konsthantverkscentrum Syd, Konst i Skåne, Konstituttet – resursplattform bild & form, Konstnärernas Kollektiva Grafikverkstad Malmö, Konstnärernas Kollektivverkstad – Textiltryck Malmö, Konstnärernas Kollektivverkstad Monumental, Konstnärscentrum Syd, Konstrundan i Mittskåne, Konstrundan i Nordvästra Skåne, Konstrundan i Sydvästra Skåne, Konstrundan i Västra Skåne, Konstrundan på Österlen ÖSKG, Kristianstads konsthall, KRO/KIF – Konstnärernas Riksförbund/Sveriges Konsthantverkare & Industriformgivare, Lilith Performance Studio Malmö, Lunds konsthall, Malmö Konsthall, Malmö Konstmuseum, Mediaverkstaden Skåne, Moderna Museet Malmö, SFF – Svenska Fotografers Förbund, Signal – Center för samtidskonst Malmö, Skissernas Museum, Skulptörförbundet, Skårets konsthall, Svenska Galleriförbundet, Svenska Konstnärsförbundet, Svenska tecknare, Sveriges Konstföreningar Skåne, Tjörnedala konsthall, Tomarps Kungsgård, Utbildning – Konsthögskolan Malmö, Wanås Konst/Stiftelsen Wanås Utställningar och Ystads Konstmuseum.

Dans

Den samtida dansen är ett profilområde i Skåne. Genom samarbete mellan Skånes Dansteater och fria utövare har Skåne en stark position på dansområdet, ur både ett nationellt och internationellt perspektiv. Danskonsten har utvecklats till en spännande och attraktiv konstform med en ny, yngre publik.

Skånes Dansteater, som är Sveriges största fristående dansinstitution, har sin fasta punkt i Malmö och ägs av Region Skåne och Malmö stad. Genom sin mobila scen bedriver den en rik turnéverksamhet, inte minst i Skåne. Dansstationen är en fristående organisation, som arbetar i nära kontakt med nationella och internationella dansgrupper och koreografer. Dansstationens turné-

kompani producerar dansföreställningar för en ung publik; de har en gästspels-scen för dans och ansvarar för dansfestivalen Salto! för barn och unga. Dansstationen finns på Palladium i Malmö.

Verksamheter inom dansområdet som Region Skåne på olika sätt stöder: Danscentrum Syd, Dansstationen, Memory Wax, Salto! och Skånes Dansteater.

Film

Skåne är rikt på filmare och andra aktörer inom filmområdet och erbjuder ett mångfacetterat kultur- och filmliv. Det finns en spännande filmproduktionsmiljö som ständigt växlar utseende.

Filmaktörer och återkommande festivaler som Region Skåne på olika sätt stöder: Antirasistiska filmdagarna, Boost Hbg, BUFF – Barn- och ungdomsfilmfestivalen, Fantastisk Filmfestival, Film i Skåne, Filmcentrum Syd, Film-museet i Kristianstad, Folkets Bio, International Female Film Festival Malmö – Ifema, Lilla Filmfestivalen Båstad, Lund Film Academy, Media Evolution Malmö, Nordisk Panorama 5 Cities Film Festival, Oresund Film Commission och Skånes kortfilmsfestival Pixel.

Kulturarv och museer

Skånes olika museer spelar en roll i kulturarvsarbetet. I kulturarvet ingår förutom föremål, byggnader och fornlämningar även berättelser, traditioner och minnen, folkmusik, dans, hantverk, språk och andra immateriella värden från tidigare generationer. Det finns omkring 400 museer i Skåne. Malmö Museer, Regionmuseet Kristianstad och Kulturen i Lund är stora institutioner med nationell status medan andra museer är små med specialiserade verksamheter. En del drivs med offentliga medel, andra drivs privat eller av föreningar.

Kulturarvsaktörer och museer som Region Skåne på olika sätt stöder: Fredriksdal museer och trädgårdar, Helsingborgs Museer – Kulturmagasinet, Höganäs Museum, Klostret i Ystad, Kulturen i Lund, Landskrona Museum, Livets Museum, Lunds Universitets Historiska Museum, Länsstyrelsen i Skåne, Malmö Museer, Medicinhistoriska museet i Helsingborg, Regionmuseet i Kristianstad, Riksantikvarieämbetet, Riksantikvarieämbetet – Glimmingehus, Skånes Hembygdsförbund, Skånes Hemslöjdsförbund, Statarmuseet i Skåne, Terra Scaniae – Skånes historia på internet, Trelleborgs Museum, Uppåkra Arkeologiska Center och Österlens museum.

Litteratur

Skåne har ett gott litterärt klimat med flera nätverk kring litteratur, författare och serieskapare. Skåne har även författarscener och många små och medelstora förlag. Utbildningar i skrivande och serieskapande på universitet och folkhögskolor har bidragit till flera uppmärksammade författarskap. På många av folkbiblioteken finns en intensiv programverksamhet med författarbesök

och uppläsningar. Författarcentrum Syd har en väl fungerande förmedlingsverksamhet av författare till skolor och bibliotek.

Litteraturaktörer som Region Skåne på olika sätt stöder: Kristianstad Bokfestival, Författarcentrum Syd, LitteraLund, Ord på scen, Poeten på hörnet, Seriefrämjandet, Bushwick Book Club Malmö och Internationell Författarscen i Malmö.

Musik

Musiklivet i Skåne är mångfacetterat. Här finns fyra stora institutioner – Malmö Symfoniorkester, Helsingborgs Symfoniorkester, Malmö Opera och Musik i Syd – och ett stort antal fria scener, producenter och arrangörer. Musikhögskolan i Malmö och flera musiklinjer på folkhögskolorna är också en viktig del av musiklivet i Skåne. Många professionella frilansmusiker är bosatta i regionen, och genom närheten till Danmark och övriga Europa öppnar sig en stor arbetsmarknad. Regionens alla arrangörsföreningar spelar en viktig roll för ett levande och aktivt musikliv, inte minst på mindre orter. Även kyrkan är en stor arrangör av konsert- och kulturevenemang runt om i Skåne. Till det fria musiklivet hör också ett brett utbud av festivaler liksom en omfattande körverksamhet.

Musikaktörer som Region Skåne på olika sätt stöder: Helsingborgs Symfoniorkester, Malmö Opera och Musikteater, Malmö Symfoniorkester, Musik i Syd – Skåne Kronoberg och Musikcentrum Syd.

Teater

Skåne har ett livaktigt teaterliv med många aktörer. Teaterinstitutionerna är koncentrerade till Malmö och Helsingborg och attraherar publik från en stor geografisk omkrets. På institutionerna i Malmö erbjuds både dramatisk teater och musikteater. I Helsingborg ligger Sveriges äldsta stadsteater med fast ensemble, där huvudsakligen dramatisk teater spelas. Det finns 39 fria teatergrupper, och Skåne har även ett stort antal amatörteatrar. Teatrarna spelar för barn, unga och vuxna och riktar sig till en bred publik.

Teateraktörer som Region Skåne på olika sätt stöder: Bibu – Scenkonstbiennal för barn och unga, Bombina bombast, Clownronden Malmö, Express-teatern Malmö, Helsingborgs Stadsteater, Inkonst – gästspelscen, Institutet Malmö, Lilith Performance Studio, Malmö Opera, Malmö Stadsteater, Moomsteatern Malmö och Månteatern Lund.

Region Skåne

Region Skåne bildades den 1 januari 1999 ur bl.a. ett regionförbund som bildats ett par år tidigare genom en sammanslutning av Skånes 33 kommuner, Malmöhus läns landsting, Kristianstads läns landsting och sjukvården i Malmö stad. Vid bildandet av Region Skåne flyttades ansvaret för hälso- och sjukvård inklusive tandvård, och regional utveckling inklusive kollektivtrafik från reg-

ionförbundet till den nya organisationen. Region Skåne var från början en försöksverksamhet, enligt ett riksdagsbeslut från 1996 om att under en försöksperiod ge Skåne utökat ansvar för regional utveckling, ett ansvar som tidigare har legat hos länsstyrelsen. Den 3 juni 2010 fattade riksdagen beslut om att göra Region Skånes ansvar för regional utveckling permanent. Genom en ny lag blev detta beslut verklighet den 1 januari 2011.

Region Skånes uppdrag är att främja hälsa, hållbarhet och tillväxt i Skåne. Regionen är den högsta direktvalda politiska organisationen i Skåne med ansvar för vård och hälsa, kollektivtrafik, utveckling av näringsliv, kultur, infrastruktur, samhällsplanering och miljö- och klimatfrågor i Skåne. Inom kulturområdet är uppdraget att göra konst och kultur tillgängligt för så många skåningar och besökande som möjligt. Kultur för barn och unga är prioriterad i all verksamhet.

Kulturnämnden är Region Skånes facknämnd i kulturpolitiska frågor och verkar på uppdrag av regionfullmäktige. Kulturförvaltningen, Kultur Skåne, arbetar på uppdrag av kulturnämnden med att främja utvecklingen i Skåne på kulturområdet t.ex. genom att handlägga verksamhets- och utvecklingsbidrag till kulturaktörer. Kulturnämnden beslutar om fördelningen av både regionala och statliga medel i Skåne med utgångspunkt från en regional kulturplan.

Region Skåne står som huvudman för tre av sju scenkonstinstitutioner i Skåne – Malmö Opera, Skånes Dansteater och Musik i Syd – och för det regionala resurs- och produktionscentret Film i Skåne. Regionen ansvarar för det regionala biblioteksuppdraget i Skåne och främjar samarbete, verksamhetsutveckling och kvalitet när det gäller de kommunala folkbibliotek som finns i regionen. Region Skåne är även medstiftare till Regionmuseet i Kristianstad och musikinstitutionen Musik i Syd och har politisk representation i styrelser för Uppåkra Arkeologiska Center, Lunds Universitets Historiska Museum, Keramiskt center, Moderna Museet Malmö och Moomsteatern.

Konst och kultur är en kraft som sträcker sig långt utanför den traditionella kultursektorn. Kulturens bredare roll i samhällsutvecklingen är ett viktigt perspektiv i Region Skånes arbete med utvecklingen av Skåne. Utbildning, näringsliv och hälsa är några områden där kultur gör skillnad.

Kultursamverkansmodellen

Kulturnämnden beslutade 2011 att delta i den nationella kultursamverkansmodellen. Målet med samverkan mellan Region Skåne och kommunerna är att på bästa sätt använda de resurser som finns på både lokal, regional och nationell nivå för att Skåne ska bli en stark kulturregion för medborgarna i Skåne. I detta arbete tar kulturnämnden fram en regional kulturplan i samverkan med kommunerna och i samråd med kulturlivet. Utifrån prioriteringarna i kulturplanen fördelar kulturnämnden statsbidragen till regional kulturverksamhet.

Region Skånes kulturförvaltning Kultur Skåne driver utvecklingsarbetet på uppdrag av kulturnämnden. I samarbete med Skånes kommuner och kulturli-

vets olika intressenter arbetar Kultur Skåne för att utveckla Skåne som kulturregion. Med utgångspunkt i de strategiska kulturpolitiska målen handlägger Kultur Skåne regionala och statliga bidrag och stöder kulturaktörer genom utvecklingsbidrag och projektbidrag.

Verksamhetsbidrag till kulturverksamhet

Region Skåne ger årligen ca 400 miljoner kronor i verksamhetsbidrag till institutioner och andra aktörer i Skåne, för att långsiktigt säkra verksamheten för mottagarna. Kulturnämndens budget 2014 omslöt ca 460 miljoner kronor och huvuddelen, ca 400 miljoner kronor, satsades i form av verksamhetsbidrag direkt till kulturverksamheter, kulturinstitutioner, fria grupper och andra aktörer och organisationer. Utgångspunkten för verksamhetsbidragen och bidragsvillkoren är de nationella kulturpolitiska målen och Regional kulturplan för Skåne 2013–2015.

Barn och unga, etnisk och kulturell mångfald, jämställdhet samt tillgänglighet för personer med funktionsnedsättning är prioriterade utvecklingsområden för mottagarna av verksamhetsbidrag.

Under 2014 fick följande mottagare verksamhetsbidrag från Region Skåne:

- ABF
- Bibu.se - Scenkonstbiennal för barn och unga
- Bilda
- BUFF
- Clownronden
- Danscentrum Syd
- Dansstationen
- Drömmarnas Hus
- Expressteatern
- Filmcentrum Syd
- Film i Skåne
- Folkets Bio
- Folkuniversitetet
- Form/Design Center
- Fredriksdals museer och trädgårdar
- Författarcentrum Syd
- Glimmingehus
- Helsingborgs Stadsteater
- Helsingborgs Symfoniorkester & Konserthus
- Ibn Rushd
- Inkonst
- KKV Monumental
- KKV Grafik
- KKV Textiltryck
- Klostret i Ystad
- Konstfrämjandet Skåne

- Konstnärscentrum Syd
- Konsthantverkscentrum Skåne
- Kulturhistoriska föreningen för södra Sverige
- Kulturens Bildningsverksamhet
- Landskrona museum
- Lilith Performance Studio
- Lunds Universitets Historiska Museum
- Malmö Konstmuseum
- Malmö Museer
- Malmö Opera och Musikteater
- Malmö Stadsteater
- Malmö Symfoniorkester
- Medborgarskolan Syd
- Mediaverkstaden Skåne
- Memory Wax
- Moderna Museet Malmö
- Moomsteatern
- Musik i Skåne
- Månteatern
- Nykterhetsrörelsens Bildningsverksamhet
- Regionmuseet Kristianstad
- Riksteatern Skåne
- Sensus Skåne-Blekinge
- Seriefrämjandet
- Signal – Center för samtidskonst
- Skillinge Teater
- Skådebanan
- Skånes Arkivförbund
- Skånes Dansteater
- Skånes Hembygdsförbund
- Skånes Hemslöjdsförbund
- Skånes Konstförening
- Skånes Näringslivsarkiv
- Staffan Björklunds Teater
- Statarmuseet i Skåne
- Studieförbundet Skåne-Blekinge
- Studieförbundet Vuxenskolan
- Teatercentrum Södra regionen
- Teater Sagohuset
- Teater 23
- Trelleborgs museum
- Wanås Konst
- Ystads Konstmuseum
- Österlens museum.

Kultur för barn och unga

I Skåne är cirka en tredjedel av befolkningen under 25 år. Region Skåne har flera satsningar som prioriterar deras kulturella behov och rättigheter. Barns och ungas kultur och kulturutövande är viktiga byggstenar för att långsiktigt stärka social hållbarhet och ökad delaktighet i Skåne. Det är främst via olika kommunala verksamheter som barn och unga möter den organiserade kulturen. Utöver skolan är kulturskola, bibliotek och folkbildning viktiga plattformar för barns och ungas möte med kultur. Därför arbetar Region Skåne tillsammans med Skånes kommuner för att utveckla kulturen för barn och unga.

Satsningar 2015: Under 2015 arbetar Region Skåne för att barn och unga i Skåne ska få en ökad tillgång till kultur genom följande prioriteringar:

- *Fortsatt satsning på film och rörlig bild:* Under 2014 fick Boost Hbg och Film i Skåne utökat stöd. Under 2015 fortsätter Region Skåne att öka insatserna framför allt med inriktning på området innehållsproduktion. BUFF – Barn- och ungdomsfilmfestivalen på turné är ännu en satsning inom detta område.
- *Subventioner till scenkonst på förskolor och skolor:* Regionfullmäktige har fastställt ett nytt regelverk för subventioner till teater-, dans och nycirkusföreställningar för förskolor och skolor. Förändringarna innebär att subventioner även gäller för föreställningar för gymnasieskolor samt för resor till och från arrangemang. Subventionerna administreras av Riksteatern Skåne.
- *Konstfestival:* Bästa Biennalen är en konstfestival för barn och unga som genomfördes första gången hösten 2013 som ett pilotprojekt. År 2015 genomförs den första ordinarie biennalen. Målet är att denna ska återkomma vartannat år. Bästa Biennalen ska stärka möjligheten för barn och unga att möta professionell bildkonst och form både i skolan och på fritiden.

Kulturnämndens satsningar på kultur för, med och av barn och unga utgår från FN:s barnkonvention, de nationella målen om barns och ungas rätt till kultur samt Regional kulturplan för Skåne 2013–2015.

Uppsala län

- Antal invånare: 348 942.
- Kommuner: Enköping, Heby, Håbo, Knivsta, Tierp, Uppsala, Älvkarleby, Östhammar.
- Landsting: Uppsala läns landsting (arbetar med vård, tandvård, kollektivtrafik och kultur).
- Region: Regionförbundet Uppsala län (regionala utvecklingsfrågor).²⁷⁸
- Regionalt mål: Landstinget tog 2005 fram nya kulturpolitiska mål för länet: Ett rikare konstliv, En ökad kulturell delaktighet och En attraktivare livsmiljö.

Uppsala läns landsting arbetar med vård, tandvård, kollektivtrafik och kultur. Förvaltningen Kultur och bildning arbetar med länsövergripande kultur- och folkbildningsfrågor genom egen verksamhet, bidrag och stipendier. I Kultur och bildning ingår kulturenheten, Länsbibliotek Uppsala, Wiks folkhögskola med filialen Uppsala folkhögskola samt Wiks slott & konferens. Arbetet styrs av Kulturnämnden. Landstinget är huvudman för Musik i Uppland och Upplandsmuseet.²⁷⁹

Uppsala läns verksamheter 2013

- Musik i Uppland, Professionell teater-, dans- och musikverksamhet, Uppsala
- Uppsala stadsteater, Professionell teater-, dans- och musikverksamhet, Uppsala
- Stiftelsen Upplandsmuseet, Regional museiverksamhet, Uppsala
- Länsbibliotek Uppsala, Regional biblioteksverksamhet, Uppsala
- Danskonsulentverksamhet, Konst- och kulturfrämjande verksamhet, Uppsala
- Konstkonsulentverksamhet, Konst- och kulturfrämjande verksamhet, Uppsala
- Riksteatern Uppsala län, Konst- och kulturfrämjande verksamhet, Uppsala
- Folkrörelsearkivet för Uppsala län, Regional enskild arkivverksamhet, Uppsala
- Företagens historia (arkiv), Regional enskild arkivverksamhet, Uppsala
- Filmkonsulentverksamhet, Filmkulturell verksamhet, Uppsala.

²⁷⁸ Landstingsstyrelsen har beslutat att ta de första stegen mot att förbereda en ansökan till regeringen om att bilda en region. Frågan om en eventuell regionbildning har diskuterats med länets kommuner och man är överens om att påbörja en process för att kunna bilda en region 2017.

²⁷⁹ Landstingets webbplats och Uppsala läns landsting (2014) samt e-brev 2015-11-17.

Konst och kultur i Uppsala län

Musik

Musiklivet framstår som starkt i länet. Länsmusikorganisationen Musik i Uppland och det kommunägda Uppsala Konsert & Kongress (UKK) spelar viktiga roller bland institutionerna. Vid sidan av de två dominerande aktörerna finns både i Uppsala och i övriga länet en rad scener, arrangörer, föreningar, spelplatser, musikevenemang och festivaler som bidrar till ett levande musikliv inom många olika genrer. Uppsala är t.ex. särskilt körtätt, vilket samlar såväl professionella sångare som amatörer.

I samverkansmodellen ingår länsmusikorganisationen Musik i Uppland som ger länets invånare tillgång till levande musik genom konserter med de egna ensemblerna och den egna orkestern, men även med frilansande ensembler och musiker. Uppsala Kammarorkester är länets enda professionella symfoniska orkester, bestående dels av fast anställda musiker, såväl hel- som deltidanställda, dels av ett antal frilansmusiker. Offentliga konserter i länet arrangeras främst inom ramen för Konsertkarusellen. Utöver konsertverksamheten genomför Musik i Uppland olika projekt och workshoppar samt stöder amatörverksamhet.²⁸⁰

Teater

Den professionella teaterverksamheten i länet är framför allt förlagd till centrala Uppsala. Här finns en viktig institutionsteater samt fria dans- och teatergrupper som förser regionen med i första hand scenkonst för barn, men även för vuxna.

Kommunägda Uppsala stadsteater strävar efter att vara Sveriges främsta konstnärliga teater – en ny typ av lokal scen med internationell utblick. En av teaterns prioriterade grupper är barn och unga. Uppsala stadsteater är som enda svenska teater med i det internationella femåriga scenkonstprojektet Theatron, som handlar om att utveckla samarbeten och hitta morgondagens publik. Teatern samarbetar regelbundet med utländska regissörer. Kärnverksamheten är egenproducerade föreställningar. Teatern vill ge perspektiv på mänskligt samspel och bredda spelplanen för alla. I huset finns en tradition av föreställningar som aktivt belyser det interkulturella perspektivet, och teatern arrangerar gästspel på andra språk än svenska för att nå fler målgrupper. Riksteatern Uppsala län (RUL) är en ideell organisation som, tillsammans med de fem lokala riksteaterföreningarna, är medlem i Riksteatern. Riksteatern Uppsala län utgör en viktig del av infrastrukturen för scenkonsten i länet genom sitt arrangörsnätverk och kontakter med scenkonstproducenter.

²⁸⁰ Uppsala läns landsting (2014).

Museer

Det finns flera museer inom länet. Nämnas kan t.ex. Uppsala konstmuseum. Upplandsmuseet är dock det enda museet som finansieras inom ramen för kultursamverkansmodellen. Museet är ett kulturhistoriskt länsmuseum, organiserat som stiftelse med landstinget som huvudman. Upplandsmuseet ska spegla en levande och engagerande kulturhistoria som görs tillgänglig för alla. Till denna kopplas frågor om nutid och framtid med utgångspunkt från en kritisk och vetenskaplig grund. Verksamhetens ledord är Kunskap – inspiration – reflektion. Den uppländska hembygdsrörelsen är en aktiv folkrörelse som organiserar 80 hembygdsföreningar.

Dans

Dansens strukturer håller på att stärkas i Uppsala län genom utvecklingsprojekt med stöd från Kulturrådet. Det finns fria professionella grupper som söker efter spelplatser. Landstinget subventionerar även föreställningar på olika spelplatser runt om i länet genom en s.k. scenkonstkarusell, där det varje år ingår dansföreställningar. Landstinget har en danskonsulent och en danspedagog som arbetar med att samordna, främja, stärka och utveckla dans som konst- och uttrycksform med barn och unga som prioriterad målgrupp. Inom skolan nås alla barn, varför skolan är en viktig arena.

Konst

I länet finns många bildkonstnärer och konsthantverkare och ett flertal offentliga, ideella och privata aktörer som driver museer och gallerier. Genom samverkan med Uppsala stadsteaters galleri, Uppsala kommun samt Uppsala konstmuseum gör landstinget förnyade insatser för att stärka visningsmöjligheterna av samtida konst i länet. Landstinget har en konstkonsulent som arbetar med konstområdet i hela länet. Konstkonsulenten arbetar för att främja bild- och formkonsten, framför allt rådgivande mot länets kommuner, och stöder de professionella konstnärer som bor och verkar i länet.

Arkiv

Folkrörelsearkivet för Uppsala län är en verksamhet som har i huvuduppgift att erbjuda föreningar en säker förvaring av deras arkivmaterial, samt att inventera och samla in föreningsmaterial i Uppsala län. Företagens historia är en ideell förening vars kärnverksamhet och verksamhetsidé går ut på att ta hand om historien i form av arkiv, fotografier, filmer och föremål från företag i Uppsala län.

Film

Landstinget har en filmkonsulent och en filmpedagog som arbetar med filmpedagogik, växthusprojekt/produktion och visning/spridning. Det filmpedagogiska arbetet riktar sig till barn och unga i skolan och på fritiden. Det är ofta

kopplat till Skapande skola och kan inkludera lärarfortbildning. Dessutom kan nämnas Uppsala Internationella Kortfilmfestival och ett antal filmfestivaler i länet, varav de flesta visar film från andra länder.

Hemslöjd

Hemslöjdskonsulenterna har Upplandsmuseet som huvudman och arbetar inom områdena textil- och hårdslöjd. Det finns också en barn- och ungdomskonsulent som arbetar med hemslöjdsfrågor. Konsulenterna arbetar både operativt och strategiskt med att stärka, utveckla och förnya hemslöjden i länet ur ett kulturarvs-, närings- och hållbarhetsperspektiv. Vidare kan nämnas det länstäckande arbetet c/o Hemslöjden, projekten Hemslöjdsjul och Från lamm till tröja samt arbetet med folkhälsofrågor.

Bibliotek

Länsbibliotek Uppsala är en av enheterna inom landstingets kulturförvaltning. Biblioteken i länets kommuner har stor betydelse som demokratiska mötesplatser vilka garanterar fri och jämlik tillgång till litteratur, kultur och information för alla länets invånare. Länsbiblioteket främjar samverkan mellan kommunbiblioteken samt fungerar som kontaktyta mellan biblioteken, civilsamhället och andra samhällsinstitutioner. Länsbibliotek Uppsala driver också en särskild litteratursatsning, där professionella författare kan besöka länets bibliotek och möta en ny publik genom olika aktiviteter.

Litteratur och läsfrämjande

Länsbibliotek Uppsala arbetar med särskilda satsningar. I länet finns ett nätverk bestående av folkbiblioteken och folkbildningen i länet för att bl.a. samverka kring läsfrämjande insatser. Folkbiblioteken gör insatser för att stödja läsfrämjandet i länet. Dessa riktar sig till många olika målgrupper i samhället, alltifrån barn och ungdomar till vuxna, äldre samt flerspråkiga mottagare.

Uppsala läns landsting

Landstinget arbetar med vård, tandvård, kollektivtrafik och kultur. Förvaltningen Kultur och bildning arbetar med länsövergripande kultur- och folkbildningsfrågor genom egen verksamhet, bidrag och stipendier. Landstinget arbetar för att länsinvånare ska erbjudas ett rikt konstliv av hög kvalitet, få lust och möjlighet att vara kulturellt delaktiga och erbjudas en attraktiv livsmiljö. I Kultur och bildning ingår Kulturenheten, Länsbibliotek Uppsala, Wiks folkhögskola med filialen Uppsala folkhögskola samt Wiks slott & konferens. Arbetet styrs av Kulturnämnden. Landstinget är huvudman för Musik i Uppland och Upplandsmuseet.

Kultursamverkan och kulturplan

Från och med 2013 ingår Uppsala län i kultursamverkansmodellen. Landstinget fördelar statsbidrag till regionala kulturverksamheter i länet. I samverkan med länets kommuner och i samråd med kulturlivet tar landstinget fram en regional kulturplan som anger satsningar och prioriteringar på kulturområdet och ligger till grund för Kulturrådets beslut om statsbidrag till länet.

Landstingsfullmäktige har antagit en ny regional kulturplan för åren 2015–2017. Den första kulturplanen gällde för åren 2013–2014. Den första kulturplanen arbetades fram stegvis med början 2010 och i en process med många inblandade samverkansparter. Det gjordes t.ex. en kartläggning av länets kulturliv där många representanter från kulturlivet och kommunerna deltog. Den första kulturplanen låg till grund för arbetet med den nya kulturplanen för åren 2015–2017. Beredningen av beslutet om en ny regional kulturplan gjordes av kulturnämnden och tjänstemännen vid förvaltningen Kultur och bildning. Samverkansprocessen var central. Många parter och verksamheter i länet bidrog till att formulera mål, prioriteringar och satsningar inför kommande år. Under 2013 och 2014 genomfördes många möten, och kulturnämnden besökte exempelvis alla kommuner i länet för att föra samtal och diskussioner. I april 2014 antog landstingets kulturnämnd den version av Regional kulturplan 2015–2017 som antogs av landstingsfullmäktige i juni 2014. Kulturrådet fattar sedan beslut om vilket statsbidrag som tilldelas länet, och beslutet om bidragsnivån till länet brukar komma i månadsskiftet januari/februari varje år. Kulturplanerna som är statens beslutsunderlag är oftast treåriga.

- *Vision:* År 2025 är Uppsala län en stark kulturregion med internationell lyskraft. Länet är ett kreativt kraftcentrum där ett dynamiskt konst- och kulturliv präglad av mod, bildning och nytänkande ger Uppsala läns samtid och rika historia en levande gestaltning.
- *Strategi:* Landstinget och länets åtta kommuner samverkar med kulturinstitutioner, regionförbundet, universiteten, det professionella kulturlivet, civilsamhället och andra aktörer på kulturens arena, för att tillsammans nå visionen. Kultur, bildning och kreativitet är självklara framgångsfaktorer för demokratisk och hållbar regional utveckling i Uppsala län. Den regionala kulturplanen för Uppsala län är landstingets program för hur kulturförvaltningen med samarbetspartner under perioden 2015–2017 ska arbeta för att nå visionen 2025.
- *Mål:* Ett rikare konstliv, en ökad kulturell delaktighet och en attraktivare livsmiljö. Uppsala läns styrka ligger i kulturinstitutionernas kompetens, universitetens akademiska nivå, de professionella kulturskaparnas drivkraft samt medborgarnas inspirerade engagemang. Genom hög konstnärlig kvalitet, kulturell delaktighet samt mångfald och interkulturellt arbete skapas en stark kulturregion med internationell lyskraft. I dialog med länets aktörer på kulturområdet – landsting, kommuner, institutioner, professionella kulturskapare och civilsamhälle – har kulturplanen tagits fram. Alla dessa kulturaktörer utgör tillsammans nätverk och plattformar som

gör det möjligt att genom delmål och särskilda insatser nå visionen. Samverkan är nyckeln och den avgörande framgångsfaktorn.

- *Utveckling och satsningar*: Den regionala kulturplanen lyfter de tre perspektiven med sina utvecklingsområden och särskilda satsningar under de kommande tre åren:

- Ett rikare konstliv: Kulturplanen formulerar bl.a. satsningar på litteraturen i länet genom att bl.a. möjliggöra författarbesök, skapa en scenkonstkarusell för teater och dans i länet, samt beaktar utvecklingsområdena för bild- och formkonsten, konstlivets internationalisering och de professionella kulturskaparnas villkor.

- En ökad kulturell delaktighet: Kulturplanen beaktar länet strävan efter ett tillgängligt kulturliv för alla, t.ex. de nationella minoriteternas möjligheter att utveckla sin kulturella identitet, se till att barn och unga runt om i länet får tillgång till kultur genom Kulturbuss och satsningar på läsfrämjande genom digitalisering och digitalisering av kulturhistoriska samlingar för att öka tillgängligheten till vårt kulturarv.

- En attraktivare livsmiljö: Kulturplanen formulerar en rad satsningar inom utvecklingsområdena arrangörer och lokaler, kulturmiljöer i länet, konst i det offentliga rummet samt kultur och samhällsutveckling.

Dans

Danskonsulenten och danspedagogen vid Kulturenheten jobbar för utveckling av dans som konst- och uttrycksform, med ett regionalt uppdrag där barn och ungdomar står i fokus. Danskonsulenten verkar för att främja, bredda och stärka dansen i länet. Det finns bl.a. ett regionalt produktionsstöd för dans i Uppsala län för att öka möjligheterna och stimulera utvecklingen av den professionella dansen i länet. Landstinget stöder professionella dansaktörer i Uppsala län genom att bl.a. arrangera nätverksträffar, workshoppar och seminarier.

Dans i Skolan är en metod som utgår från barnets eget skapande. Genom dansen får man möjlighet att skapa kunskap genom kroppen, gestalta inre bilder och lyfta fram det egna skapandet. I kunskapsområdet dans kan man arbeta både med dansen i sig och med dans som metod i andra ämnen. Under 2015 arbetar danspedagogen på Kulturenheten tillsammans med Heby kommun för att bl.a. stärka dansen i grundskolan. Kulturrådet stöder genom exempelvis satsningen Skapande skola dansprojekt i skolan. En nationell satsning på dans pågår genom Institutet Dans i skolan där man vill främja och lyfta fram dans som kunskapsområde och genom dansen främja lärandet.

Film

I maj 2014 bytte Film i Uppland namn till Kulturenheten – Landstinget i Uppsala län. Filmverksamheten på Kulturenheten – Landstinget i Uppsala län är ett av landets 19 resurscentrum för film som får bidrag från Kulturrådet. Landstinget kan hjälpa till med produktion, pedagogiska projekt och visning av film.

Konst

Landstinget verkar på konstområdet på olika vis. Man är beställare av konst till offentliga miljöer, lös konst och gestaltning av landstingets lokaler. Genom den regionala konstkonsulenten arbetar landstinget för att stödja konsten och konstnärerna i Uppsala län. Konstkonsulentens främsta uppdrag är att främja, stärka och utveckla konstområdet i länet. I uppdraget ingår att skapa kontakter och nätverk mellan kulturinstitutioner, skolor, kommuner och konstnärer.

Kultur i vården

Landstinget tar fram och subventionerar kulturprogram inom landstingets vård samt ger bidrag till studieförbund som anordnar studiecirklar för landstingets patienter och brukare. Utgångspunkten är att alla har rätt till delaktighet i kulturlivet, samt att kultur främjar hälsa och bidrar till en god vårdmiljö för såväl patienter som personal.

Länsbibliotek Uppsala

Länsbibliotek Uppsala har till uppgift att stödja och bidra till folkbibliotekens samverkan och utveckling i Uppsala län. Länsbiblioteket ska stärka biblioteksutvecklingen i alla kommuner så att alla invånare får jämlik tillgång till biblioteksservice.

Verksamhetsbidrag och övrigt stöd till kulturverksamhet

Utöver till de sex institutioner som ingår i kultursamverkansmodellen lämnar Landstinget i Uppsala län andra årliga verksamhetsbidrag och ett antal andra bidrag till regional kulturverksamhet. För enskilda kulturskapare finns möjlighet att söka kulturstipendier. Det finns även ett konstnärligt utvecklingsstöd som uppgår till 100 000 kronor per år under två år. De regionala projektbidragen vänder sig till kulturorganisationer och är populära att ansöka om. Därutöver lämnas drygt 10 miljoner kronor i årliga verksamhetsbidrag till länsbildningsförbundet samt till länets nio studieförbund. Även ungdomsorganisationer får bidrag från kulturnämnden. Under 2015 fördelades vissa regionala utvecklingsmedel, t.ex. för en barn- och ungdomssatsning vid Uppsala stadsteater, till Reginateatern samt för en litteratursatsning vid Studieförbundet i Uppsala län, Litteraturcentrum. Årligen lämnas även verksamhetsbidrag till

- Biskops-Arnö folkhögskola
- Eric Sahlström-institutet
- Grönsö kulturhistoriska stiftelse
- Medicinhistoriska museet
- Stiftelsen Leufsta
- Uppsala internationella gitarrfestival
- Uppsala internationella kortfilmfestival
- Uppsala läns bygdegårdsdistrikt.

Västerbottens län

- Antal invånare: 262 362.
- Kommuner: Bjurholm, Dorotea, Lycksele, Malå, Nordmaling, Norsjö, Robertsfors, Skellefteå, Sorsele, Storuman, Umeå, Vilhelmina, Vindeln, Vännäs, Åsele.
- Landsting: Västerbottens läns landsting (bedriver hälso- och sjukvård, tandvård, omsorg om handikappade samt viss utbildning och forskning).
- Regionförbund: Region Västerbotten (leder och finansierar arbetet med regional utveckling i ett tillväxtperspektiv inom kultur, näringsliv, utbildning, miljö, forskning och utveckling samt vård och omsorg).
- Regionalt mål: De regionala målen för det kulturpolitiska arbetet är: Ökad tillgänglighet och delaktighet i syfte att möjliggöra allas rätt till kulturupplevelser, Utvecklingen av kulturlivet med särskilt fokus på barn och unga, Främja kvalitet och konstnärlig förnyelse, Ökad samverkan inom kultursektorn och mellan kultur och andra samhällsområden, Främja kultur som drivkraft för tillväxt och som resurs för besöksnäringen samt Stärka kunskapsutveckling, forskning och bildning.

Regionförbundet Västerbottens län är en kommunal samarbetsorganisation med länets 15 kommuner och Västerbottens läns landsting som medlemmar. Region Västerbotten har det regionala utvecklingsansvaret i Västerbottens län. Skälet till bildandet 2008 var att man ville ta ett regionalt politiskt ansvar för de regionala utvecklingsfrågorna i en politiskt styrd organisation. Förbundsfullmäktige är högsta beslutande organ med 75 ledamöter, utsedda av medlemmarnas fullmäktigesamlingar. Förbundsstyrelsen består av 25 ledamöter. Regionen har ingen beskattningsrätt, och det hålls inga direktval till regionen. Fokusområden är regional utvecklingsplanering, näringsliv och företagande, turism, energi, miljö och klimat, kompetensförsörjning och utbildning, transportinfrastruktur och kommunikationer, it-infrastruktur, förnyelse av samhällsservice, internationellt engagemang och EU-arbete samt regional kulturutveckling. Ansvar för den regionala kulturverksamheten flyttades över från Västerbottens läns landsting till Region Västerbotten 2011. Kulturbedningen är ett politiskt organ inom regionen, utsett av förbundsfullmäktige. Beredningen består av sju ledamöter. På enheten för regional kulturverksamhet vid Region Västerbotten arbetar tre personer med kulturfrågor, och de arbetar nära politikerna i kulturbedningen. Dessutom finns biblioteks-, film- och konstkonsulenter samt mångkulturverksamhet. Film i Västerbotten är Västerbottens läns regionala resurscentrum för film och rörlig bild. Film i Västerbotten har till uppgift att stödja och bredda filmkulturen i Västerbottens län. Länsbiblioteket i Västerbotten är motsvarande resurscentrum för biblioteksutveckling och läs- och litteraturfrämjande. Regionen är delägare i fem kulturbolag: Norrlandsoperan AB tillsammans med Umeå kommun, Västerbottensteatern AB tillsammans med Skellefteå kommun, Västerbottens museum AB tillsammans med Umeå kommun, Skellefteå museum AB tillsammans med Skellefteå

kommun samt Skogsmuseet i Lycksele AB tillsammans med Lycksele kommun.²⁸¹

Västerbottens verksamheter 2013

- Norrlandsoperan, Professionell teater-, dans- och musikverksamhet, Umeå
- Norrlands nätverk för musikteater och dans (NMD)
- Västerbottensteatern AB, Professionell teaterverksamhet, Skellefteå
- Västerbottens museum AB, Regional museiverksamhet, Umeå
- Länsbiblioteket i Västerbotten, Regional biblioteksverksamhet, Umeå
- Konstkonsulentverksamhet, Konst- och kulturfrämjande verksamhet, Umeå
- Mångkulturverksamhet, Kulturfrämjande verksamhet, Umeå
- Riksteatern Västerbotten, Kulturfrämjande verksamhet, Umeå
- Folkrörelsearkivet, Regional enskild arkivverksamhet, Umeå/ Skellefteå
- Företagsarkivet i Västerbotten, Regional enskild arkivverksamhet, Skellefteå/Umeå
- Film i Västerbotten, Filmkulturell verksamhet, Umeå
- Västerbottens läns hemslöjdsförening, Hemslöjdsfrämjande verksamhet, Umeå
- Föreningen Robertsfors teater- och musiksällskap.

Konst och kultur i Västerbotten

Teater

Västerbottens läns teater- och scenkonstliv har ett stort folkrörelsebaserat arrangörsled bestående av musik- och teaterföreningar i länets 15 kommuner. Här finns en länsteater och fyra etablerade fria teatrar. Länet har dessutom ett antal enskilda företagare och entreprenörer inom scenkonstområdet samt flera konsulenter inom teaterområdet.

Västerbottensteatern är länsteater, baserad i Skellefteå, med ett regionalt ansvar att producera, främja, stärka och utveckla teater och annan scenisk konst. Bolaget ägs av Region Västerbotten och Skellefteå kommun. Cirka 20 olika produktioner erbjuds årligen, och utbudet omfattar stora och små föreställningar för vuxna, berättarteater, skolteater, sommarteater och interaktiv teater. Turnéverksamheten bedrivs i hela Norrland och även i de södra delarna av Sverige. Barn och unga är en prioriterad målgrupp, och Västerbottensteatern har genom sin avdelning Unghästen en kontinuerlig samverkan med den unga publiken. Under 2000-talet har Västerbottensteatern utvecklats till en av Sveriges ledande berättarteatrar. Berättarfestivalen i Skellefteå är en viktig gemensam samlingspunkt och manifestation av länets berättarverksamhet.

Det finns flera fria teatrar i länet, av vilka fyra är anslutna till Teatercentrum Norra: Ögonblicksteatern, Profilteatern, Skuggteatern och Dockteatern Månstjärnan i Umeå kommun. Den ideella föreningen Riksteatern Västerbotten är

²⁸¹ Region Västerbotten, intervju 2015-05-27, och regionens webbplats.

huvudman för den regionala konsulentverksamheten inom teaterområdet och har två konsulenttjänster placerade i Umeå. Föreningen har länets musik- och teaterföreningar som anslutna medlemmar och är en regional del av Riksteatern. Västerbotten är ett av landets starkaste Riksteaterfästen med 18 arrangerande teater- och musikföreningar spridda över länet. En hög andel av befolkningen besöker de föreställningar som erbjuds. Teaterföreningarnas ideella engagemang är viktigt för länets kulturliv, både i centralorterna och i byarna.

Västerbottensteatern i Skellefteå har en amatörteaterkonsulenttjänst vars uppdrag är att stötta och utveckla länets amatörteaterverksamhet, bl.a. genom hjälp med manusutveckling och regi eller fortbildning i exempelvis gestaltning eller improvisation. I Västerbotten finns bl.a. amatörteaterföreningarna Grotteatern i Umeå, Burträsk Teaterforum, Robertsfors musiksällskap samt Vilhelmina Amatörteater.

Giron sámii teáhter är en turnerande institutionsteater och finansieras genom statligt anslag via Sametinget samt anslag från Kiruna och Storumans kommuner, Norrbottens läns landsting och Region Västerbotten. Teatern har varit verksam sedan 1992 och har en egen scen och lokaler för administration i Kiruna.

Teatercentrum Norra regionen är en rikstäckande organisation för och med teatrar och individer verksamma inom den fria teaterkonsten. Verksamheten finansieras av Teatercentrum nationellt och de fyra nordligaste länen. Teatercentrum driver avtals- och arbetsgivarfrågor, arrangerar kompetensutveckling och leder ett informationsarbete för att främja de fria teaternas situation. Norrscen är ett samarbetsforum mellan Västerbottensteatern, Norrbottensteatern, Jämtlands läns teater och Teater Västernorrland. Samarbete sker kring kompetensutveckling, turnéer och gästspel i de fyra länen.

Musik och dans

Västerbottens musikskapare har under årens lopp medverkat till att bygga upp ett musikkiv som också sträcker sig utanför länets gränser. I länet finns flera musikgrupper med hela världen som sin scen, vilket även genererar att många internationella band gör spelningar i Västerbotten. Flera musikfestivaler anordnas årligen i länet. Trästockfestivalen i Skellefteå, Umeå Internationella Jazzfestival, scenkonstfestivalen MADE, Folkmusikfestivalen Umefolk i Umeå, Umeå Open och Holmöns visfestival är några exempel. Folkmusiken är stark, och detsamma gäller länets körliv. I Umeå finns det omkring 80 körer, i Skellefteå drygt 70 och i övriga länet finns ytterligare ca 20 körer.

I Västerbottens län finns ett av Sveriges fem operahus, och med sin professionella symfoniorkester och övriga verksamhetsgrenar skapar Norrlandsoperan varje år ett utbud som riktar sig till hela länet. Danskonsten i Västerbotten är i utveckling, och genom Norrlandsoperan har länet en av Sveriges största scener för gästspel av samtida dans. Ytterligare scener för dansgästspel finns i Skellefteå, Lycksele och Vilhelmina, men även mindre orter tar emot dansgästspel i större eller mindre format.

Museiverksamhet

I Västerbotten bedrivs museiverksamhet i syfte att bevara och synliggöra de västerbottniska kulturarven. I museiverksamhetens infrastruktur ingår länsmuseum Västerbottens museum, Skellefteå museum och Skogsmuseet i Lycksele, Vilhelmina museum, stiftelse- och föreningsdrivna museer samt privata och enskilda initiativ, t.ex. olika personmuseer, ett medicinhistoriskt museum i Umeå, ett båtmuseum på Holmön och flera mindre bygdemuseer. Till dessa museer ska läggas ett sextiototal hembygdsföreningar med sina hembygdsgårdar. Totalt finns det ett hundratal små museer och hembygdsgårdar i länet. Västerbottens läns hembygdsförbund är en paraplyorganisation som samordnar länets hembygdsföreningar.

Kulturarv och kulturmiljövård

Kulturmiljövården i länet omfattar bl.a. fornlämningar, byggnadsminnen, kyrkor, begravningsplatser och kyrkliga inventarier. Kulturmiljöverksamheten i Västerbottens län bedrivs av länsstyrelsen, Västerbottens museum, Skellefteå museum samt i vissa delar av Skogsmuseet i Lycksele. Till grund för verksamheten ligger Västerbotten genom tiderna III – Tillståndsbeskrivning och strategi för kulturmiljöverksamheten i Västerbottens län 2007–2011. Länsstyrelsen har börjat ta fram en förnyad strategi. I strategin prioriteras kunskapsförmedling gentemot allmänheten, kommuner, skolor, barn och unga. Målsättningen är att öka omvärldens och allmänhetens engagemang och bygga upp en bättre medvetenhet om länets kulturmiljövården och deras betydelse för ett långsiktigt hållbart samhälle. Kunskapsförmedlingen har styrts in i tre huvudspår, även kallade länsportaler. Den kontinuerliga utvecklingen av portalerna finansieras huvudsakligen genom länsstyrelsens bidrag till kulturmiljövård. Portalerna är Sevårt i Västerbottens län – en modell för regional kulturarvsturism, Hålla hus – regional informationscentral för byggnadsvård samt Spår av 10 000 år – kunskapsuppbyggnad för det historiska landskapet.

Bibliotek och litteratur

Ett flertal framträdande författare kommer från Västerbotten, bl.a. Per Olov Enquist, Sara Lidman, Torgny Lindgren, Elisabeth Rynell och Bernard Nordh. Den västerbottniska litteraturen är även en viktig källa för andra konstarter. Texter av länets författare har inspirerat till verk inom bildkonst, dans, muntligt berättande, musik, opera och teater. Den norrländska litteraturen och periferins särskilda förutsättningar för litterärt skapande har uppmärksammats på olika sätt, bl.a. genom den forskning och utbildning som bedrivs vid Umeå universitet. Genom utbildningar i konstnärligt skrivande läggs även grunden för en tillväxt av nya författare i länet. De senaste åren har ett betydande antal författare som skriver för barn och ungdomar framträtt i Västerbotten. En god tillgång på barn- och ungdomsboksförfattare skapar förutsättningar för att utveckla formerna för att stimulera barn till läsande och skrivande.

Det läsfrämjande arbetet drivs i stor utsträckning av länets bibliotek. I Västerbottens län finns 50 folkbibliotek och tre bokbussar. Biblioteksverksamheten omfattar ca 2,5 miljoner lån och ungefär 2,7 miljoner besök varje år. Hälften av länets kommunbibliotek är integrerade folk- och skolbibliotek. Länsbiblioteket är regional bibliotekssamordnare gentemot Kungl. biblioteket och ett resurscentrum för länets biblioteksutveckling. Länsbiblioteket har bl.a. till uppgift att verka standardutjämnande genom att säkerställa tillgång till litteratur, medier och information för alla medborgare i länet. När det gäller folkbiblioteken styrs verksamheten av kommunala biblioteksplaner och bibliotekslagen. I dag handlar folkbibliotekens uppdrag alltmer om att tillgängliggöra medier digitalt, vilket gör att en viktig uppgift för de lokala biblioteken är att hjälpa medborgarna att få tillgång till de informationsresurser som finns via internet. Det läsfrämjande arbetet, med särskilt fokus på barn och unga, är en prioriterad fråga för länets bibliotek.

I länet finns ett flertal föreningar och organisationer inom författar- och litteraturområdet. Norrländska litteratursällskapet/Författarcentrum Norr är en förening som omfattar alla Norrlandslänen där författare arbetar tillsammans med litterärt intresserade personer för att främja litteraturen och det litterära skapandet i Norrland. Föreningen Littfest har som syfte att i bred samverkan ordna den årligt återkommande litteraturfestivalen Littfest. Föreningen Krumelur är en ideell förening vars syfte är att stödja ungas skrivande i norr. I Skellefteå finns berättarföreningen Your Culture Shows. Bokcafé Pilgatan i Umeå är, förutom en kooperativ bokhandel, också utgångspunkten för en kulturförening som återkommande anordnar författarbesök, litterära resor m.m. I länet finns dessutom ett antal litterära sällskap: Bernhard Nordh, Sune Jansson, Sara Lidman och Helmer Grundström. Ett tiotal bokförlag är verksamma i Västerbotten. De lokala förlagen har stor betydelse för utgivningen av litteratur med regional anknytning.

Bild och form

I länet finns drygt 100 yrkesverksamma konstnärer och konsthantverkare. År 2010 fanns 14 allmänna föreningar och 4 arbetsplatsföreningar i länet anslutna till Sveriges Konstföreningar Västerbotten. Det finns totalt ca 100–150 elever på Konsthögskolan vid Umeå universitet och vid de förberedande konstutbildningar som Umedalens Konstskola, Edelviks folkhögskola och Solviks folkhögskola driver. Utställningsverksamhet av samtidskonst bedrivs på offentligt finansierade institutioner som Bildmuseet, Galleri Alva, Västerbottens museum och Konsthögskolans Galleri 60 i Umeå, Skellefteå Konsthall och Museum Anna Nordlander i Skellefteå och Ricklundgården i Saxnäs, Vilhelmina kommun. Vidare finns två konstnärsdrivna gallerier med projektverksamhet: Verkligheten och Galleri Maskinen, som båda ligger i Umeå. Mindre utställningsarenor finns runt om i länet i t.ex. biblioteken, Folkets hus samt konstföreningarnas permanenta eller tillfälliga lokaler. I Umeå finns en skulpturpark som drivs i privat regi, och i länet finns flera privata konstgallerier. Ett tiotal

av konsthantverkarna i länet är anslutna till Konsthantverkscentrum. I bl.a. Röbbäck, Robertsfors och Olofsfors finns verkstäder och centrum för professionellt konsthantverk. Satsningen Konstvägen Sju Älvar ger möjlighet att uppleva tolv olika konstverk under 35 mil, från kusten i Holmsund till Borgafjäll i Södra Lapplandsfjällen.

Den regionala konstkonsulenten bedriver ett arbete för att stärka samtidskonsten i länet. I uppdraget ingår att öka kontaktytorna mellan allmänheten, uppdragsgivare, konstnärer och länets barn och unga genom att stödja verksamheter och initiera projekt.

Film och rörlig bild

I länet finns flera filmföreningar, filmstudior, filmfestivalföreningar och andra kulturföreningar visar film. Sagabiografen i Adak, Malå kommun, rymmer en bit västerbottnisk kulturhistoria. Den drivs av en intresseförening och ingår som ett av besöksmålen i Sevärt i Västerbotten. I Umeå har Filmcentrum Norr sin bas. Det är en ideell intresseförening för filmare i norra Sverige och utgör en mötesplats för filmare och filmarbetare i länet. Föreningens medlemmar gör framför allt kort- och dokumentärfilm.

Filmscenen i länet präglas av en stor mängd välutbildade filmare. En viktig del i detta har de universitetsutbildningar som finns i Umeå och Skellefteå samt de filmprogram och medieprogram som erbjuds vid länets gymnasieskolor. På universitetsnivå finns två- och treåriga utbildningar inom scenografi, attributmakeri, datorgrafik, digital medieproduktion samt manus för film, tv och nya medier. Utöver de filmare som studerar vid länets utbildningar märks även filmare från Västerbotten som studerat eller studerar vid Dramatiska Institutet och Danska Filmskolan. Flera av länets filmare inom kortfilm, dokumentärfilm, musikvideor och reklamfilm har fått internationell uppmärksamhet, och filmproduktioner från länet har vunnit flera internationella filmpriser.

I länet finns ett flertal mötesplatser för filmare och kreatörer inom närliggande kultur- och mediettringar. Ett exempel är det nystartade MOVE i Umeå som är en temavecka inom rörlig bild. Programmet rymmer en filmfestivalsektion, skolbiofestivalen Tjugo5 och amatörfilmfestivalen VAFF.

Hemslöjd

I länet finns ett flertal yrkesverksamma slöjdare och konsthantverkare, samt slöjd- och konsthantverksföreningar med egna verkstäder och möjligheter till kurser, utställningar och försäljning. Som exempel kan nämnas Vilhelmina sameslöjdförening som gör utställningar och marknadsför sameslöjd. Vännäs slöjd driver Slöjdarnas Hus med hemslöjd och konsthantverk från orten och länet. Handens hus i Skellefteå har en kommunalt anställd hemslöjds konsulent och arbetar i huvudsak med barn och unga. Ersboda slöjdförening i Umeå erbjuder lokaler för trä, textil, silversmide, glasfusing och vävning samt aktiviteter för invandrare, barn och unga. Vid Umeå universitet samt på folkhögsko-

lorna i Vindeln, Dalkarlså och Burträsk finns utbildningar inom områdena textil, trä och smide. Även länets studieförbund bedriver kursverksamhet inom slöjd och konsthantverk. Västerbottens läns hemslöjdsförening arbetar för att tillvarata, utveckla och förnya slöjden som kultur, näring och kontaktskapare över generationsgränserna.

Arkiv

Folkrörelsearkivet och Företagsarkivet i Västerbotten är båda ideella föreningar skapade ur förenings- och näringslivets behov att bevara och dokumentera sin historia. Båda arkiven tillhör den enskilda arkivsektorn. Verksamheterna finansieras i huvudsak av bidrag från staten, kommunerna och regionförbundet. Andra verksamheter är Västerbottens museums ämbetsarkiv och fotoarkiv, forskningsarkivet vid Umeå universitet, Dialekt-, ortsnamns- och folkminnesarkivet i Umeå (Daum), samt Skellefteå museums arkiv. Daum har till uppgift att samla in, bevara, vetenskapligt bearbeta och sprida material om det svenska språket, det nationella minoritetsspråket meänkieli samt dialekter, folkminnen, folkmusik och namn, i första hand i Västerbottens och Norrbottens län.

Regionförbundet i Västerbotten

Region Västerbotten har det regionala utvecklingsansvaret i Västerbottens län. Regionen bildades den 1 januari 2008 och medlemmar är länets 15 kommuner och Västerbottens läns landsting. Förbundsfullmäktige är högsta beslutande organ med 75 ledamöter, utsedda av medlemmarnas fullmäktigesamlingar. Förbundsstyrelsen består av 25 ledamöter. Kulturbereidningen är ett politiskt organ inom regionen, utsett av förbundsfullmäktige. Beredningen består av sju ledamöter. Kulturbereidningen har i uppdrag att vara beredningsorgan till förbundsstyrelsen i att bedriva regional kulturverksamhet. Den ska också verkställa uppdrag som den får av styrelsen inom verksamhetsområdet. Beredningen utövar den politiska styrningen av Länsbiblioteket i Västerbotten och Film i Västerbotten.

Som skäl för bildandet av regionen angavs:

Att i en politiskt styrd organisation ta ett regionalt politiskt ansvar för de regionala utvecklingsfrågorna och ha ett tydligt politiskt företrädeskap i det regionala tillväxtarbetet.²⁸²

Det regionala utvecklingsarbetet handlar om att länet ska utvecklas positivt. Man arbetar för att öka länets attraktionskraft och skapa bästa möjliga livsvillkor för länets medborgare. En positiv regional utveckling skapar sysselsättning, god tillgång till utbildning, fritid och kultur, ett bra boende och en god samhällsservice. Regionen gör detta genom att bevaka och påverka de processer och beslut på EU-nivå och nationell nivå som berör regionen: att leda arbetet med länets tillväxtstrategier och prioriteringar, att finansiera, stödja och

²⁸² Se <http://regionvasterbotten.se/toppmeny/om-oss/>.

driva utvecklingsinsatser som är viktiga för länets utveckling samt att utveckla nätverk och samverka med aktörer inom och utanför länet.

Ett av regionens fokusområden är regional kulturutveckling. Region Västerbotten har som regionalt organ ansvar för att utveckla och stimulera kulturaktiviteter i Västerbotten i samarbete med aktörer i och utanför länet, både nationellt och internationellt. Regionen bedriver och stöder kultur med utgångspunkt i att kulturupplevelser och eget skapande ger livskvalitet, främjar mångfald, demokratiarbete och bidrar till ett kreativt klimat för nya näringar.

Regionplanen är Region Västerbottens övergripande verksamhetsplan. Den fastställs av regionfullmäktige och gäller för tre år men revideras varje år.²⁸³ I planen definieras kultur som ett strategiskt område.

Region Västerbotten ansvarar för att förverkliga den nationella kulturpolitikens mål och de regionala utvecklingsmål som förbundsfullmäktige fastställer i Västerbottens läns kulturplan. Huvudsyftet är att tillgodose invånarnas behov och rätt till ett mångsidigt och kvalitativt kulturutbud oavsett bostadsort, och att främja alla invånares möjlighet till eget skapande och utövande av kultur. Tillsammans med kommunerna och kulturlivets intressenter, och i samverkan med nationella och internationella aktörer, ska Regionförbundet främja ett kulturutbud som omfattar både bredd, spets och djup och som präglas av mångfald, kvalitet och nytänkande. FN:s konvention om barnets rättigheter är vägledande. Konventionen slår fast att barn har rätt till såväl eget skapande som att få möta olika kulturella uttryck och fritt delta i det kulturella livet. I uppdraget ingår också samverkan med regionens studieförbund, folkhögskolor och idrottsrörelse, vilket sker genom särskilda överenskommelser. Regionförbundet ska också främja kultur som drivkraft för hållbar utveckling genom att synliggöra och utveckla kulturens betydelse för näringslivsutveckling, mångfald, integration och hälsa.

Region Västerbotten har återkommande uppdrag att leda framtagandet av regionala strategier, planer och program. En av dessa är Västerbottens läns kulturplan 2012–2015.

Verksamhet

Region Västerbotten bedriver både i egen regi och i samverkan med andra huvudmän regional konsulentverksamhet inom områdena konst, dans, film, litteratur, musik, slöjd och teater. Regionförbundet ansvarar för konsulentverksamheten inom områdena film (Film i Västerbotten) och litteratur (Länsbiblioteket). Norrlandsoperan AB ansvarar för dans och musik, Västerbottens läns hemslöjdsförening för slöjd, Riksteatern Västerbotten för teater och Västerbottensteatern AB för amatörteater. Region Västerbotten ger årliga verksamhetsbidrag till de regionala kulturkonsulenterna.

Film i Västerbotten är Västerbottens läns regionala resurscentrum för film och video. Centrumet ingår som en del av Region Västerbotten och har till uppgift att stödja och bredda filmkulturen i Västerbottens län. Film i Väster-

²⁸³ Regionplan 2015–2020. Uppdrag och mål för Region Västerbotten 2015–2020. Fastställt av förbundsfullmäktige 2014-11-27.

botten arbetar med biograf- och visningsverksamhet/filmfestivaler; film i Skolan, skolbio och filmpedagogik, filmproduktion samt kompetensutveckling inom filmproduktion. Centrumet stöder filmkulturen i allmänhet genom arrangemang, seminarier, fortbildningar och mycket annat. Man ska särskilt se till att barns och ungas behov tillgodoses.

Länsbiblioteket i Västerbotten har länet som arbetsfält och ingår i det nationella biblioteks nätverket. Länsbiblioteket arbetar för utveckling av den samlade biblioteksverksamheten i länet och för att stärka bibliotekens roll som en kraft för demokrati, delaktighet och mångfald. Länsbiblioteket ansvarar även för länets tre sjukhusbibliotek och de medicinska biblioteken vid lasaretten i Skellefteå och Lycksele. Man verkar för en utveckling av biblioteksverksamheten i länet genom att samordna, stödja, stimulera och entusiasmera, kontinuerligt i samarbete med kommunbiblioteken diskutera lokala och regionala utvecklingsfrågor samt initiera och stödja projekt kring läsfrämjande och biblioteksutveckling. Länsbiblioteket bidrar genom kompletterande medieför-sörjning till att utbudet av och tillgången till litteratur och information förbättras i länet. Man gör också Västerbottens lokala litteratur tillgänglig genom en länsbibliografi och informationsmaterial.

I Västerbotten finns ett antal regionala kulturbolag:

- *Norrlandsoperan* består av avdelningar för opera, dans och musik samt en symfoniorkester. Norrlandsoperan AB har ett regionalt ansvar att producera, främja, stärka och utveckla opera, musikteater, musik- och dans och annan scenisk verksamhet i regionen. Ett separat regionalt musikuppsdrag finns från Region Västerbotten. Sedan 1998 har Norrlandsoperan AB huvudmannskapet för den regionala danskonsulentverksamheten. Den regionala musikverksamheten och danskonsulentverksamheten finansieras gemensamt av Region Västerbotten och Kulturrådet.
- *Västerbottensteatern* har ett regionalt ansvar att producera, främja, stärka och utveckla teater och annan scenisk konst i Västerbottens län.
- *Västerbottens museum* har ansvar för att samla Västerbottens kulturhistoria och bevara, vårda och levandegöra länets kulturarv, konst och konsthantverk. Museet ska verka för att länets kulturarv kan brukas av en bred allmänhet genom ökad delaktighet.
- *Skellefteå museum* har ett regionalt ansvar för den museala verksamheten och kulturmiljövården inom i huvudsak den norra länsdelen: Skellefteå, Norsjö och Malå kommuner. Museet har ett övergripande länsansvar för teknik- och industrihistoria efter 1900.
- *Lycksele skogsmuseum* har den skogsmuseala verksamheten som sin regionala uppgift.
- *Emma Ricklunds stiftelse* har till uppgift att visa allmänheten konstsamlingen och Ricklundgården i Saxnäs samt erbjuda professionella konstutövare vistelse på gården med tillhörande ateljéer.

Exempel på övriga insatser

Regionen har bl.a. tagit fram en handlingsplan för kulturella och kreativa näringar 2011–2015. Man ger utvecklingsbidrag, bidrag till unga som vill genomföra kulturarrangemang för unga och det s.k. stimulansbidraget trio. Genom projektet Ung kultur Västerbotten vill regionen skapa bättre förutsättningar för unga människor att i högre utsträckning vara delaktiga och ha inflytande över länets kulturliv, och ses som en resurs i länets utvecklingsarbete. Genom projektet Kultur för seniorer – Kultur och hälsa vill regionen ge länets äldre en mer meningsfull tillvaro och öka kunskapen om kulturens betydelse för hälsa och välbefinnande.

Kultursamverkan i Västerbottens län

Region Västerbotten anslöt sig till samverkansmodellen 2012. En förutsättning för att ingå i samverkansmodellen är att det finns en regional kulturplan. Västerbottens läns nuvarande kulturplan gäller för perioden 2012–2015. Arbetet med att ta fram en ny kulturplan för perioden 2016–2019 inleddes under hösten 2014. Region Västerbottens kulturberedning svarar för framtagandet av kulturplanen, på uppdrag av förbundsstyrelsen. Kulturplanen ska tas fram i bred samverkan med kommuner, regionala kulturverksamheter, professionella kulturskapare och civilsamhället. Kulturdialoger planeras att hållas i regionens kommuner under perioden januari–mars 2015.

Enheten för regional kulturverksamhet anordnar regelbundet Kulturforum som vänder sig till politiker, tjänstemän, regionala kulturinstitutioner och kulturkonsulenter, representanter för civilsamhället och det professionella kulturlivet. Syftet är att lyfta och diskutera aktuella frågor. Nästa Kulturforum kommer att hållas i oktober 2015.

BILAGA 3

Verksamhetsbidrag

Kultursamverkansmodellen – Beviljat verksamhetsbidrag i tusental kronor per landsting/region

Landsting/region	2011	2012	2013	2014	2015
Blekinge	–	15 923	16 020	16 341	16 096
Dalarna	–	–	31 493	32 123	31 641
Gotland	21 610	21 826	21 959	22 399	22 063
Gävleborg	–	–	36 677	37 411	36 850
Halland	23 507	23 743	23 888	25 166	24 789
Jämtland	–	27 063	27 228	27 773	27 356
Jönköping	–	29 723	29 653	30 247	29 793
Kalmar	–	28 126	28 298	28 864	28 431
Kronoberg	–	32 547	32 746	33 401	32 900
Norrbottn	37 849	38 328	39 562	41 354	40 734
Skåne	175 149	176 901	178 980	183 860	181 102
Stockholm	–	–	–	–	–
Södermanland	–	24 092	24 464	25 554	25 171
Uppsala	–	–	37 860	38 618	38 039
Värmland	–	–	48 514	50 085	49 334
Västerbotten	–	74 592	75 047	77 248	76 089
Västernorrland	–	41 555	41 808	42 645	42 005
Västmanland	–	29 139	29 317	29 904	29 455
Västra Götaland	293 524	296 660	298 470	304 440	299 873
Örebro	–	35 313	35 928	36 647	36 097
Östergötland	–	64 905	65 301	66 608	65 609
<i>Summa</i>		<i>960 436</i>	<i>1 123 213</i>		

Källor: Kulturrådets uppföljningar avseende 2011, 2012 och 2013 samt webbplatsen kulturradet.se avseende 2014 och 2015. År 2011 ingick följande fem län i kultursamverkansmodellen: Gotland, Skåne, Halland, Västra Götaland och Norrbotten. År 2012 infördes modellen i ytterligare elva län: Blekinge, Jämtland, Jönköping, Kalmar, Kronoberg, Södermanland, Västerbotten, Västernorrland, Västmanland, Örebro och Östergötland. År 2013 infördes modellen i ytterligare fyra län: Dalarna, Gävleborg, Uppsala och Värmland. För närvarande är det bara Stockholms län som ännu inte har anslutit sig.

Tabell 3.3 Fördelning av kultursamverksmedel, verksamhetsbidrag 2014 samt fördelning till Stockholm

Total bidragsfördelning per län och fördelning i procent per konst- och kulturområde

Län	Tkr	TDM ¹	Museer	KK-främjande ²	Arkiv	Film	Hemslöjd	Bibliotek
Blekinge	16 341	49,1	28,1	3,6	3,3	se Kalmar	3,8	12,2
Dalarna	32 123	69,2	17,3	2,4	1,4	3,8	2,0	4,0
Gotland	22 399	52,1	36,3	0,8	Statligt	4,0	2,8	4,0
Gävleborg	37 411	45,2	27,7	24,0	3,1	se KK-främjande	se KK-främjande	se KK-främjande
Halland	25 166	60,5	25,0	7,2	1,8	se KK-främjande	se KK-främjande	5,5
Jämtland	27 773	56,8	30,5	2,5	1,1	2,8	2,2	4,2
Jönköping	30 247	68,5	20,6	3,7	1,0	se KK-främjande	2,1	4,1
Kalmar	28 864	55,4	32,1	1,1	1,0	4,2	2,2	4,0
Kronoberg	33 401	76,5	19,3	0,9	1,3	se Kalmar	1,9	se Blekinge
Norrbottnen	41 354	74,7	9,8	5,6	0,9	2,9	1,5	4,6
Skåne	183 860	81,2	13,2	0,4	0,2	2,1	0,7	2,3
Södermanland	25 554	63,7	22,8	1,6	1,8	2,4	2,5	5,2
Uppsala	38 618	79,0	13,7	1,8	1,3	1,1	se regional museiverksamhet	3,2
Värmland	50 085	77,8	12,6	2,2	0,9	2,3	1,2	2,9
Västerbotten	77 248	84,5	9,5	1,4	0,6	1,2	0,8	1,9
Västernorrland	42 645	81,3	11,2	1,7	1,4	se TDM	1,6	2,7
Västmanland	29 904	73,2	14,4	2,3	1,6	2,0	2,1	4,5
Västra Götaland	304 440	80,0	12,6	4,5	0,4	0,5	0,6	1,3
Örebro	36 647	77,5	13,8	1,6	1,2	1,3	1,3	3,2
Östergötland	66 608	84,6	9,9	0,5	0,7	0,9	0,9	2,6
Delsumma	1 150 688	75,5	15,4	3,2	0,8	1,4	1,1	2,6
Stockholm	89 729	91,7	5,8	0	0	0	0	2,5
Totalt	1 241 416	76,7	14,7	3,0	0,7	1,3	1,0	2,6

Källa: Prop. 2015/16:1 utg.omr. 17.

BILAGA 4

Utvecklingsbidrag till regional kulturverksamhet inom ramen för kultursamverkansmodellen

Tabell 3.4 Länsvis fördelning av utvecklingsbidrag 2014
Tusental kronor

Län	2012	2013	2014
Blekinge	300	300	300
Dalarna	650	950	2 400
Gotland	600	400	756
Gävleborg	1 100	600	300
Halland	3 125	2 420	1 650
Jämtland	2 140	1 790	1 100
Jönköping	3 375	1 925	1 450
Kalmar	1 205	1 770	950
Kronoberg	1 340	2 800	2 200
Norrbottnen	3 800	3 280	3 110
Skåne	6 785	5 170	7 170
Södermanland	2 580	1 780	2 300
Uppsala	1 150	650	650
Värmland	1 550	1 465	500
Västerbotten	7 190	6 050	4 550
Västernorrland	850	1 245	2 550
Västmanland	600	750	2 100
Västra Götaland	3 730	4 400	2 675
Örebro	2 175	1 700	1 350
Östergötland	2 350	2 400	1 250
Totalt i modellen	46 595¹	41 845¹	39 311¹
Stockholm	2 250	3 050	2 300
Total summa riket	48 845	44 895	41 611

Källa: Prop. 2015/16:1 utg.omr. 17.

2015:

Utvecklingsbidrag till regional kulturverksamhet inom ramen för kultursamverkansmodellen.

20 maj 2015

Beviljade ansökningar, belopp i kronor

- Arkiv Västmanland, Innovativ arkivsamverkan, del 2, bidrag avser år 2 av 3, 300 000
- Baltic Art Center, future_island: Towards Slite International, bidrag avser år 2 av 2, 100 000
- Circus Glass Royale – Cirkus i Glasriket, The Phoenix Project, bidrag avser år 3 av 3, 250 000
- Emmaboda kommun, Boda AiR, bidrag avser år 1 av 2, 300 000
- Författarcentrum Väst, Romska berättelser år 2 - antologin Romska och resandeberättelser i väst, bidrag avser år 2 av 2, 150 000
- Gotlands Regnbågsgrupp, Activist-in-Residence Program 2015, bidrag avser år 2 av 2, 80 000
- Hallands Konstmuseum, Baertling vs Olson, bidrag avser år 3 av 3, 300 000
- Hälsinglands Museum, Romskt liv – fotografier som minns, bidrag avser år 1 av 3, 100 000
- Härjedalens Fjällmuseum AB, Arkiv Q, bidrag avser år 1 av 1, 200 000
- Kalmar Konstförening, Nationell arkiv- och forskningssamverkan inom design, konsthantverk & arkitektur, bidrag avser år 3 av 3, 500 000
- Kalmar Konstförening, Plats, konst och museum – en ny dynamik för samhällen i förändring, bidrag avser år 2 av 2, 300 000
- Kalmar läns museum, Tillämpat kulturarv, Universitet och länsmuseum för regional utveckling, bidrag avser år 2 av 3, 320 000
- Kommunalförbundet Västmanlands Teater, Utveckling av publikarbete för och med barn och unga, bidrag avser år 2 av 3, 600 000
- Landstinget Dalarna, Anoda Dans (tidigare Site-Kick), bidrag avser år 3 av 3, 500 000
- Landstinget Dalarna, Anoda Ung Konst Dalarna, bidrag avser år 3 av 3, 350 000
- Landstinget Dalarna, Musikteater för, med och av Barn och Unga, bidrag avser år 3 av 3, 500 000
- Landstinget Dalarna/Länsbibliotek Dalarna, Dela läslust, bidrag avser år 2 av 2, 800 000
- Landstinget i Jönköpings län, New Småland, bidrag avser år 1 av 1, 300 000
- Landstinget i Uppsala län/Länsbibliotek Uppsala, Utökad litteratursatsning i Uppsala län, bidrag avser år 2 av 3, 350 000
- Landstinget Sörmland/Sörmlands museum, Kulturarv och språk, bidrag avser år 3 av 3, 300 000

- Landstinget Västmanland, Arrangörsutveckling, bidrag avser år 3 av 3, 100 000
- Landstinget Västmanland, Läsfrämjande, bidrag avser år 2 av 3, 400 000
- Live at Heart Festival AB, Live at Heart, bidrag avser år 2 av 3, 250 000
- Malmö kommun/Malmö Museer, Interkulturell dialog på svenska museer, bidrag avser år 3 av 3, 100 000
- Murberget, läns museet Västernorrland, Next level craft – Sloydify Society, bidrag avser år 2 av 2, 400 000
- Norrbottens läns landsting, Kulturella Rendezvous inom vård och omsorg, bidrag avser år 3 av 3, 300 000
- Norrbottens läns landsting, Förprojekteringsarbete Dansverksamhet i Luleå, bidrag avser år 1 av 3, 200 000
- Norrbottens läns landsting, Litteraturrekurscentrum Norrbotten, etapp 2: etablering, bidrag avser år 2 av 3, 120 000
- Norrbottens läns landsting, Norra noden för ny musik 2, bidrag avser år 2 av 3, 300 000
- Norrbottens läns landsting/Norrbottens museum, Tomorrow:Next – ett delaktighets- och nätverksprojekt med norrbottnisk ungdom, bidrag avser år 2 av 3, 300 000
- Norrbottensteatern, Ung Scen Norr, bidrag avser år 3 av 3, 1 000 000
- Nya Västanå Teater, Västanå Folk – år 2, bidrag avser år 2 av 3, 300 000
- Piteå kommun/ Dans i Nord, Nästa steg – En professionell dansplattform i Norrbotten (NS), bidrag avser år 3 av 3, 500 000
- Region Gotland – Film på Gotland, Gotland Film Lab, bidrag avser år 2 av 3, 400 000
- Region Jämtland Härjedalen, Next level craft – Sloydify society, bidrag avser år 2 av 2, 400 000
- Region Västerbotten, HBT(Q) och normkritisk kompetens (arbetsnamn), bidrag avser år 1 av 3, 300 000
- Region Västerbotten/Länsbiblioteket i Västerbotten, Det litterära Västerbotten - projektet, bidrag avser år 3 av 3, 350 000
- Regionmuseet Kristianstad/Landsantikvarien i Skåne, Lungo Drom, bidrag avser år 3 av 3, 240 000
- Regionteater Väst, Projekt Canteen!, bidrag avser år 1 av 2, 400 000
- Romska Kulturcentret i Malmö, Romskt liv – fotografier som minns, bidrag avser år 1 av 3, 200 000
- Scenkonst Västernorrland AB, Musiksamverkan i norr – Kulturhuvudstad 2014, bidrag avser år 3 av 3, 1 200 000
- Skellefteå kommun/Kultur Skellefteå, Utveckling av Danscenter i Skellefteå, bidrag avser år 2 av 3, 300 000
- Stiftelsen Länsteatern i Dalarna, Dalateatern goes Folk, bidrag avser år 1 av 3, 240 000
- Stiftelsen Östergötlands Länsteater, Teater – Film – Immersivitet, år 2 Vandrigen, bidrag avser år 2 av 3, 500 000

- Sverigefinländarnas arkiv, Konsten att synliggöra sverigefinländarnas historia, bidrag avser år 3 av 3, 200 000
- Såhkie Umeå Sameförening, Kånsstatjierdeh (konstarter) – ett samiskt utvecklingsprojekt, bidrag avser år 1 av 3, 200 000
- Tornedalsteatern, Malmens väg, bidrag avser år 2 av 2, 350 000
- Uppsala stadsteater AB, Dramatik av barn och unga, bidrag avser år 3 av 3, 400 000
- Värmlands museum, Centrum för två nationella minoriteter. Del II, bidrag avser år 2 av 2, 200 000
- Västerbottens läns hemslöjdsförening, Next Level Craft – Sloydify Society, bidrag avser år 2 av 2, 300 000
- Västerbottens museum AB, Projektet Mångfald – Minoritet – Kulturhistoria, bidrag avser år 1 av 3, 500 000
- Västerbottensteatern AB, Digitala plattformar för produktion/distribution & kommunikation/dokumentation, bidrag avser år 1 av 3, 200 000
- Västra Götalandsregionen, Kulturnämnd, kommunalförbund, kommuner och festivaler, bidrag avser år 2 av 3, 100 000
- Västra Götalandsregionen, Vårt kulturarvs undanträngda röster, bidrag avser år 2 av 2, 500 000
- Västra Götalandsregionen/Kultur i Väst, Film Cloud Nod – ett regionalt filmprojekt, bidrag avser år 3 av 3, 350 000
- Västra Götalandsregionen/Kultur i Väst, RNM (Resurs Ny Musik), bidrag avser år 3 av 3, 600 000
- Östergötlands museum, Street Art Academi LKPG, bidrag avser år 3 av 3, 250 000.

Utvecklingsbidrag till länsbibliotek, regionala museer, regional musikverksamhet samt regionala och lokala teater-, dans- och musikinstitutioner i Stockholms län:

19 maj 2015

Beviljade ansökningar, belopp i kronor

- Cirkör AB, Samarbetsprojekt för utveckling, modellskapande och spridning av samtida cirkus, 500 000
- DIS/Dans i Stockholms stad och län, KOKO/Kommunkoreograf, 400 000
- Oktoberteatern, Embryo. Ett teater-, mångfalds- och tillgänglighetsprojekt för barn och unga, 200 000
- Stadsmuseet, Children on the Move Etapp 2 (På Väg), 200 000
- Stockholms Stadsteater AB, Konsertserie (fristad), 350 000

2014: Första fördelningen

8 april 2014

Beviljade ansökningar, belopp i kronor

- Upplandsmuseet, Romska Röster – digitalt skolmaterial och bok, 300 000, Uppsala
- Länsbibliotek Uppsala, Utökad litteratursatsning i Uppsala län, 350 000, Uppsala
- Sverigefinländarnas arkiv, Konsten att synliggöra sverigefinländarnas historia, 200 000, Sörmland
- Grafikens Hus, Samverkan och skapande med och för barn och unga i Sörmland, 300 000, Sörmland
- Östergötlands museum, Street Art Academi, 200 000, Östergötland
- Östergötlands museum, Alltid uppkopplad/Amiga år 3, 250 000, Östergötland
- Stiftelsen Östergötlands Länsteater, Teater – Film – Immersivitet, 500 000, Östergötland
- Smålands Musik & Teater, Dansutveckling i Smålands Musik & Teater, 500 000, Jönköping
- Jönköpings läns museum, 100x-metoden, 200 000, Jönköping
- Landstinget i Jönköpings län, Manifesta i Småland 2018, 5 100 000, Jönköping
- Circus Glass Royale – Cirkus i Glasriket, the Phoenix Project, 250 000, Kronoberg
- Regionförbundet södra Småland, Kronoberg utvecklar en plattform för det fria ordet 2013–2014, 350 000, Kronoberg
- Regionförbundet södra Småland, Kronoberg utvecklar Kulturarvscentrum Småland 2012–2014, 350 000, Kronoberg
- Regionförbundet södra Småland, Kronoberg utvecklar konstområdet 2012–2014, 250 000, Kronoberg
- Emmaboda kommun, Glaspedagogik, år 3, 400 000, Kalmar
- Regionförbundet i Kalmar län (Länsmusiken), Emerging classical talent in the EU, 300 000, Kalmar
- Gotlands regnbågsgrupp, Activist-in-residence program, 56 000, Gotland
- Region Gotland – Film på Gotland, Gotland Film Lab, 400 000, Gotland
- Region Blekinge, Att skapa sin historia, 300 000, Blekinge
- Musik i Syd, Uppbyggnad och genomförande av ett flerårigt internationellt kulturutbyte, 500 000, Skåne
- Regionmuseet Kristianstad/Landsantikvarien i Skåne, Lungo Drom, 240 000, Skåne
- Malmö museer, Interkulturell dialog på svenska museer, 300 000, Skåne
- Region Skåne, Region Skåne: Form/Design Center – I ny form, 700 000, Skåne
- Kulturförvaltningen, Malmö stad, Perpetual Romani Pavilion – Malmö, 250 000, Skåne

- Stiftelsen Wanås utställningar, WRAP (Wanås Residency Arts Program), 150 000, Skåne
- Musik i Syd, Musikriket, 90 000, Skåne
- Hallands Konstmuseum, Baertling vs Olson, 300 000, Halland
- Vara Konserthus, Best of Sweden, 200 000, Västra Götaland
- Göteborgs konstmuseum, En målad historia – dialogbaserat pedagogiskt projekt på Göteborgs konstmuseum, 250 000, Västra Götaland
- Västra Götalandsregionen, Vårt kulturarvs undanträngda röster, 500 000, Västra Götaland
- Live at Heart AB, Live at Heart, 250 000, Örebro
- Örebro läns museum, Norm, Nation och Kultur 2014, 350 000, Örebro
- Västmanlands Teater, Utveckling av publikarbete för och med barn och unga, 600 000, Västmanland
- Arkiv Västmanland, Innovativ arkivsamverkan, del 2, 300 000, Västmanland
- Landstinget Västmanland, Arrangörsutveckling, 200 000, Västmanland
- Landstinget Dalarna, Anoda, Barnbildcenter, 300 000, Dalarna
- Landstinget Dalarna, Site-Kick Dalarna, infrastruktur för dans i länet, 400 000, Dalarna
- Landstinget Dalarna, Musikteater för, med och av Barn och Unga, 350 000, Dalarna
- Landstinget Dalarna, Stärkt nationell infrastruktur för design och arkitektur inom samverkansmodellen, 300 000, Dalarna
- Murberget, läns museet Västernorrland, Next level Craft – Sloydify Society, 300 000, Västernorrland
- ABM Resurs c/o Läns museet Västernorrland, Kulturarv Västernorrland – med plats för allas kulturarv, år 3, 300 000, Västernorrland
- Scenkonst Västernorrland AB, Musiksamverkan i norr – Kulturhuvudstad 2014, 1 000 000, Västernorrland
- Landstinget Västernorrland, Recursentrum Konst, 450 000, Västernorrland
- Regionförbundet Jämtlands län, Last Land – Dans på små scener, 400 000, Jämtland
- Regionförbundet Jämtlands län, Konstlabb för unga, 400 000, Jämtland
- Regionförbundet Jämtlands län, Next level craft – Sloydify Society, 300 000, Jämtland
- Region Västerbotten, Brokering Migrants' Cultural Participation, 400 000, Västerbotten
- Västerbottens läns hemslojdsförening, Next Level Craft – Sloydify Society, 300 000, Västerbotten
- Region Västerbotten/Länsbiblioteket i Västerbotten, Det litterära Västerbotten, 350 000, Västerbotten
- Region Västerbotten, Infrastruktur för ung kultur (Ung kultur Västerbotten), 300 000, Västerbotten
- Västerbottens museum, Rock Art in Sápmi, 400 000, Västerbotten

- Västerbottens läns landsting/Norrlandsoperan AB, River Stories, 1 000 000, Västerbotten
- Företagsarkivet i Västerbotten, Kvinnor i norrländskt näringsliv. Tillgängliggörande och bevarande av kvinnors företagsarkiv i Västerbotten, 150 000, Västerbotten
- Region Västerbotten, Internationalisering och interkulturell kompetens inför, under och efter 2014, 250 000, Västerbotten
- Åjtte, Svenskt Fjäll- och Samemuseum, Archives go live, 200 000, Norrbotten
- Norrbottens läns landsting, Professionell kör i Norrbotten, 160 000, Norrbotten
- Norrbottens läns landsting, Div. kultur och utbildning, Vandringsutställningen Next Level Craft samt programmet Sloydify Society, 300 000, Norrbotten
- Dans i Nord, Nästa steg – en professionell dansplattform i Norrbotten, 500 000, Norrbotten
- Norrbottens läns landsting, Norra Noden för ny musik, 300 000, Norrbotten
- Norrbottens museum, tomorrow:next – ett nätverks- och delaktighetsprojekt med norrbottnisk ungdom, 300 000, Norrbotten
- Tornedalsteatern, Malmens väg, 350 000, Norrbotten.

Utvecklingsbidrag till länsbibliotek, regionala museer, regional musikverksamhet samt regionala och lokala teater-, dans- och musikinstitutioner i Stockholms län. Första fördelningen, 8 april 2014. Beviljade ansökningar, belopp i kronor:

- Stadsmuseet, Stockholm, Children on the Move, 200 000, Stockholm
- Stockholms läns landsting/Kulturnämnden, Folk- och Världsmusikgala – Open Folk, Stockholm 2015, 400 000, Stockholm
- Cirkör AB, Cirkör LAB – internationell konstnärlig utvecklingsmiljö för nycirkus, 600 000, Stockholm.

2014: Andra fördelningen

15 oktober 2014

Beviljade ansökningar, belopp i kronor

- Eskilstuna kommun, Konsten att delta, 250 000, Södermanlands län
- Kultur & Utbildning/Scenkonst Sörmland, Kommunspecifika och internationella dansresidens, år 3, 300 000, Södermanlands län
- Kultur & Utbildning/Scenkonst Sörmland, Growth, år 3, 300 000, Södermanlands län
- Sörmlands museum, Kulturarv och språk, 200 000, Södermanlands län

- Stiftelsen Östergötlands Länsteater – ung scen/öst, Fri Feministisk Scenkonstsamling, FFS, 300 000, Östergötlands län
- Jönköpings läns museum, Låt oss prata om det – Förstudie/Projekt/Podradio på museum, 150 000, Jönköpings län
- Landstinget i Jönköpings län, Side Show – konst- och samarbetsprojekt, 350 000, Jönköpings län
- SMOT, Länsmusiken, Jönköpings Sinfonietta, Interregional publikutveckling – Outreach, 250 000, Jönköpings län
- Regionförbundet södra Småland, Kronoberg Blekinge utvecklar scenkonsten 2012–2015, 1 000 000, Kronobergs län
- Kalmar Konstförening, Plats, konst och museum – en ny dynamik för samhällen i förändring, 250 000, Kalmar län
- Visby Int. Tonsättarcentrum, GuteLjudKarte 2015, 300 000, Gotlands län
- Kultur Skåne, Region Skåne, Barnens Bästa Biennal 2015, 800 000, Skåne län
- Kulturförvaltningen, Malmö stad, 100 år av immigrantkvinnors liv och arbete i Malmö, 310 000, Skåne län
- Kulturförvaltningen, Malmö stad, Perpetual Romani Pavilion/Inside Outsider – Malmö, 200 000, Skåne län
- Malmö Stadsteater, Projektbidrag för Scenkonstbiennalen 2015, 1 500 000, Skåne län
- Musik i Syd, ISPA – Kongressen 2015. International Society for the Performing Arts, 300 000, Skåne län
- Musik i Syd, Digitala scener, 580 000, Skåne län
- Regionmuseet Kristianstad/Landsantikvarien i Skåne, Heterogena kulturarv – att ändra framtiden, 400 000, Skåne län
- Skånes Dansteater, DansFunk 2.0, 450 000, Skåne län
- Region Halland, Samproduktionsmodell mellan Dansnät Sveriges parter, 200 000, Hallands län
- Region Halland, Kulturresidens – nya mötesplatser för konstnärligt skapande, 1 150 000, Hallands län
- Backa Teater/Göteborgs Stadsteater AB, Utvecklingsprojekt Backa Teater & Theater an der Parkauer, 150 000, Västra Götalands län
- Clandestino Institut, Clandestino Botnik 2015, 400 000, Västra Götalands län
- Författarcentrum Väst, Romska berättelser, 175 000, Västra Götalands län
- Kultur i Väst, FilmCloud Nod – ett regionalt filmprojekt, 300 000, Västra Götalands län
- Kultur i Väst, RNM (Resurs Ny Musik), 600 000, Västra Götalands län
- Västra Götalandsregionen, Regionalisering av tre internationella festivaler, 100 000, Västra Götalands län
- Nya Västanå Teater, år 1 för utveckling av ett Folkkulturinstitut på Västanå Teater, 300 000, Värmlands län
- Värmlands museum, Centrum för två nationella minoriteter, 200 000, Värmlands län

- Örebro länsteater, DoT (Delaktighet och Teater), Örebro nationellt nav för teckenspråkig scenkonst, 750 000, Örebro län
- Landstinget Västmanland, Ett kulturliv för alla – en modell för decentraliserat teaterliv, 400 000, Västmanlands län
- Landstinget Västmanland, Läsfrämjande, 400 000, Västmanlands län
- Västmanlands läns museum, Mötesplats Karlsgatan 2, delprojektet Balongen – lek på riktigt, 200 000, Västmanlands län
- Folkets Hus Säter, Kulturjouren, 250 000, Dalarnas län
- Länsbibliotek Dalarna, Dela läslust, 800 000, Dalarnas län
- Läns museet Gävleborg, Vem äger berättelserna, del två, 300 000, Gävleborgs län
- Murberget Läns museet Västernorrland, CultureBroker, 500 000, Västernorrlands län
- Kultur Skellefteå, Utveckling av danscenter i Skellefteå, 200 000, Västerbottens län
- Region Västerbotten, Turnéstöd för Norrscen – Mer till fler, 700 000, Västerbottens län
- Västerbottens museum, Eco local in a global world – glesbygdens utmaningar, år 2, 500 000, Västerbottens län
- Norrbottensteatern, Ung Scen Norr, 1 000 000, Norrbottens län.

Utvecklingsbidrag till länsbibliotek, regionala museer, regional musikverksamhet samt regionala och lokala teater-, dans- och musikinstitutioner i Stockholms län. Andra fördelningen. 15 oktober 2014. Beviljade ansökningar, belopp i kronor:

- Stockholms Stadsteater AB, Dansens intåg på institutionen, 1 100 000, Stockholm

2013: Första fördelningen

10 april 2013

Beviljade ansökningar, belopp i kronor:

- Grafikens Hus, Samverkan och skapande med och för barn och unga i Sörmland, 300 000, Södermanland
- Kultur & Utbildning/Scenkonst Sörmland, Growth (tidigare Växt som leder till tillväxt), 300 000, Södermanland
- Sörmlands museum, Unga bygger grönt – klimatsmart slöjd och hantverk, 480 000, Södermanland
- Kultur & Utbildning/Scenkonst Sörmland, Kommunspecifika och internationella dansresidens, 300 000, Södermanland
- Sverigefinländarnas arkiv, Konsten att synliggöra sverigefinländarnas historia, 200 000, Södermanland
- Östergötlands museum, Alltid uppkopplad/Amiga – tjejer, teknik och internet, 250 000, Östergötland

- Östergötlands museum, Street Art Academy LKPG, 200 000, Östergötland
- Film i Öst/Norrköpings kommun, Var kommer filmen in? – Att skapa en långsiktig kommunal infrastruktur för film, 300 000 kr, Östergötland
- Landstinget i Jönköpings län, Art Talks JKPGL, 75 000, Jönköping
- SMOT, Jönköpings Sinfonietta, Satsning på Barn och Unga i Jönköpings län, 600 000, Jönköping
- Smålands Musik & Teater, Dans utveckling i Smålands Musik & Teater, 500 000, Jönköping
- AB Regionteatern Blekinge Kronoberg, Araby Community Art, 300 000, Kronoberg
- Kulturparken Småland AB, Samlingar i tiden, 200 000, Kronoberg
- Circus Glass Royale – Cirkus i Glasriket, The Phoenix Project – Interdisciplinär, Interregional, Internationell, 250 000, Kronoberg
- Regionförbundet södra Småland, Kronoberg utvecklar konstområdet 2012–2014, 600 000, Kronoberg
- Regionförbundet södra Småland, Kronoberg utvecklar Kulturarvscentrum Småland 2012–2014, 350 000, Kronoberg
- Regionförbundet södra Småland, Kronoberg utvecklar en plattform för det fria ordet 2013–2014, 350 000, Kronoberg
- Regionförbundet i Kalmar län (Länsmusiken), Internationell turné med Camerata Nordica till England och Estland, 320 000, Kalmar
- The Glass factory/Emmaboda kommun, Glaspedagogik, 400 000, Kalmar
- Region Gotland, Kulturarv i samverkan, 300 000, Gotland
- Baltic Art Center, future_island, 100 000, Gotland
- Region Blekinge, Att skapa sin historia – Blekinge utvecklar kulturarvs-
pedagogiken, 300 000, Blekinge
- Malmö Museer, Interkulturell dialog på svenska museer, 300 000, Skåne
- Skånes Dansteater, DansFunk 2.0, 450 000, Skåne
- Region Skåne, Form/Design Center, 600 000, Skåne
- Musik i Syd, Uppbyggnad och genomförande av ett flerårigt internationellt kulturutbyte, 500 000, Skåne
- Regionmuseet Kristianstad/Landsantikvarien i Skåne, Lungo Drom – den långa vägen, 240 000, Skåne
- Musik i Syd, Musikriket (tidigare: Musikmenageriet), 90 000, Skåne
- Film i Skåne, Film för barn och unga med funktionsnedsättning, 150 000, Skåne
- Kultur Skåne, Region Skåne, Kulturdatabasen.se, 300 000, Skåne
- Malmö Museer/Malmö Stad, Projektionsutställning i Seved, Malmö, 80 000, Skåne
- Hallands kulturhistoriska museum, Kulturarv och regional identitet, 150 000, Halland
- Region Halland, Fortsatt utveckling av konstresurscentrum vid Hallands Konstmuseum, 300 000, Halland
- Göteborgs konstmuseum, En målad historia – dialogbaserat pedagogiskt projekt på Göteborgs konstmuseum, 350 000, Västra Götaland

- Göteborgs Stadsteater, Lätt text på scen, 350 000, Västra Götaland
- Röhsska museet, Allas rätt till Kultur, 300 000, Västra Götaland
- Göteborgs Symfoniker AB, Presentation av och turné med Herbert Blomstedt, 170 000, Västra Götaland
- Västra Götalandsregionen, Partnerskap för interkulturell dialog, 500 000, Västra Götaland
- Västra Götalandsregionen, Digital konstutveckling, 900 000, Västra Götaland
- Nordiska Akvarellmuseet, spridning och kommunikation av den samtida nordiska bilderboken, 380 000, Västra Götaland
- Region Värmland/Dans i Värmland, Dansplattform Värmland, 600 000, Värmland
- Värmlands museum, 1001 Inventions, 700 000, Värmland
- Örebro läns landsting, Digitalt sänd musik till vård och hem, 200 000, Örebro
- Örebro läns museum, Norm, Nation och Kultur 2013, 350 000, Örebro
- Landstinget Västmanland, Arrangörsutveckling, 150 000, Västmanland
- Landstinget Västmanland, Ett kulturliv för alla – en modell för ett decentraliserat teaterliv, 400 000, Västmanland
- Västmanlands läns museum, Mötesplats Karlsgatan 2, 200 000, Västmanland
- Musik i Dalarna, Musikteater för, med och av Barn och Unga, 350 000, Dalarna
- Landstinget Dalarna, Barnbildcenter i Dalarna, 300 000, Dalarna
- Landstinget Dalarna, Site-Kick Dalarna, infrastruktur för dans i länet, 300 000, Dalarna
- Hälsinglands Museum, Vem äger berättelserna?, 300 000, Gävleborg
- Gävleborg läns landsting/Musik Gävleborg, Dans på Scen, 300 000, Gävleborg
- Murberget Länsmuseum Västernorrland, CultureCloud Pilot, 250 000, Västernorrland
- Landstinget Västernorrland, Resurscentrum Konst (RCK), 250 000, Västernorrland
- Scenkonst Västernorrland AB, Musiksamverkan i norr, Kulturhuvudstad 2014, 245 000, Västernorrland
- Regionförbundet Jämtlands län, Drivkraft för kreativa och kulturella näringar i Mellersta Norrland, 450 000, Jämtland
- Läns-kulturen en del av Regionförbundet Jämtlands län, Levande Lokala Kulturhus – arrangören i centrum, 190 000, Jämtland
- Regionförbundet Jämtlands län, Konstlabb för unga, 400 000, Jämtland
- Regionförbundet Jämtlands län, Last Land – Dans på små scener, 350 000, Jämtland
- Stiftelsen Jamtli, Skolan och museerna, 400 000, Jämtland
- Västerbottens museum, Rock Art in Sápmi, 450 000, Västerbotten

- Region Västerbotten, Infrastruktur för ung kultur (Ung kultur Västerbotten), 300 000, Västerbotten
- Västerbottensteatern AB, Samverkansprojekt Umeå 2014, Norrländsk Passion, 1 000 000, Västerbotten
- Region Västerbotten/Länsbiblioteket i Västerbotten, Det litterära Västerbotten – projektet, 300 000, Västerbotten
- Norrlandsoperan, Folk- och världsmusikgalan, 450 000, Västerbotten
- Västerbottens läns landsting/ Norrlandsoperan AB, River Stories, 1 000 000, Västerbotten
- Företagsarkivet i Västerbotten, Kvinnor i norrländskt näringsliv. Tillgängliggörande och bevarande av kvinnors företagsarkiv i Västerbotten, 150 000, Västerbotten
- Dans i Nord, Nästa steg, 500 000, Norrbotten
- Norrbottens museum, Kulturarvscentralen – en nätplattform och portal för kulturarv i Norrbotten, 280 000, Norrbotten
- Norrbottens läns landsting, Konstmuseet i norr, 700 000, Norrbotten
- Norrbottens läns landsting, Kraftcentrum för ny musik, 1 000 000, Norrbotten.

Fördelning av utvecklingsbidrag till länsbibliotek, regionala museer, regional musikverksamhet samt regionala och lokala teater-, dans- och musikinstitutioner i Stockholms län. Första fördelningen. Den 10 april 2013. Beviljade ansökningar:

- Cirkör AB, Cirkör Lab – internationell konstnärlig utvecklingsmiljö för nycirkus, 600 000
- Folkoperan AB, Opera Showroom, 500 000
- Regionbibliotek Stockholm, Bokcirklar.se – Läsarnas virtuella mötesrum, 300 000
- Stockholms stadsmuseum, Lyhört/Tema Hemmet/Social hållbarhet och det angelägna museet, 400 000.

2013: Andra fördelningen

10 oktober 2013

Beviljade ansökningar, belopp i kronor

- Kultur i länet, Landstinget i Uppsala län, Litteraturcentrum i Uppsala stad och län, 350 000, Uppsala län
- Uppsala stadsteater AB, Dramatik av barn & unga, 300 000, Uppsala län
- Sörmlands museum, Kulturarv och språk – ett integrationsprojekt med slöjden och hantverket som grund, 200 000, Södermanlands län
- Regionförbundet Östsam, Dans i Öst, 600 000, Östergötlands län
- Stiftelsen Östergötlands Länsteater – ung scen/öst, Fri Feministisk Scenkonstsamling, FFS, 300 000, Östergötlands län

- Stiftelsen Östergötlands Länsteater – ung scen/öst, ung scen/akademi, 450 000, Östergötlands län
- Östergötlands museum, Den långa resan, 300 000, Östergötlands län
- Landstinget i Jönköpings län, Vandalorum/Konstpedagogiskt centrum, 750 000, Jönköpings län
- Regionförbundet södra Småland, Kronoberg Blekinge utvecklar scenkonsten 2012–2014, 750 000, Kronobergs län
- Kalmar Konstmuseum, Nationell arkiv- och forskningssamverkan inom design, konsthantverk, arkitektur, 500 000, Kalmar län
- Kalmar läns museum, Tillämpat kulturarv, Universitet och länsmuseum för regional utveckling, 400 000, Kalmar län
- Malmö Museer, Immigrantkvinnors liv och arbete, 310 000, Skåne län
- Musik i Syd, Högkvalitativa inspelningar för barn och unga, 300 000, Skåne län
- Musik i Syd, Digitala scener, 580 000, Skåne län
- Region Skåne, Infrastruktur bildkonst: en samlade resursplattform för bild- och formkonsten, 700 000, Skåne län
- Region Skåne, Barnens Bästa Biennial, 570 000, Skåne län
- Region Halland, Kulturretidensplatser för möten inom professionellt skapande, 1 150 000, Hallands län
- Region Halland, Nationell Samproduktionsmodell Dansnät Sverige, 200 000, Hallands län
- Region Halland, Regionbiblioteket, Fördjupad syn på skönlitteratur på svenska bibliotek: Metodutvecklingsdel, 270 000, Hallands län
- Göteborgs Symfoniker AB, Presentation av och turné med Herbert Blomstedt, 300 000, Västra Götalands län
- Kultur i Väst, FilmCloud Nod, 300 000, Västra Götalands län
- Kultur i Väst, Utvecklingscentrum för ny musik och ljudkonst/Centrum för Publikutveckling, 600 000, Västra Götalands län
- Västra Götalandsregionen/Västarvet, Historiens skuggor, 150 000, Västra Götalands län
- Västra Götalandsregionen/Västarvet, Utvärdering av verksamhet om och med resandefolket 2004-2013, 100 000, Västra Götalands län
- Örebro läns museum, Att störa homogenitet, 400 000, Örebro län
- Örebro länsteater, Delaktighet och Teater (DoT) Örebro nationellt nav för teckenspråkig scenkonst, 750 000, Örebro län
- Region Västerbotten, Turnéstöd för Norrscen – Mer till fler, 700 000, Västerbottens län
- Region Västerbotten, Bild och form i Västerbotten, 700 000, Västerbottens län
- Västerbottens museum, Eco Local in a Global World – en glesbyggsdokumentation, 500 000, Västerbottens län
- Västerbottensteatern AB, Västerbottensteatern – Europas ledande berättarteater, 500 000, Västerbottens län

- Norrbottens läns landsting, Litteraturrekurscentrum Norrbotten – steg 1, 300 000, Norrbottens län
- Norrbottensteatern, Förprojektering Ung Scen Norr, 500 000, Norrbottens län.

Utvecklingsbidrag till länsbibliotek, regionala museer, regional musikverksamhet samt regionala och lokala teater-, dans- och musikinstitutioner i Stockholms län 2013. Beviljade ansökningar. Andra fördelningen. Den 10 oktober 2013.

- Stockholms stadsmuseum, Nodem Stockholm 2013, 150 000, Stockholm
- Stockholms Stadsteater AB, Dansens intåg på institutionen, 1 100 000, Stockholm.

2012: Första fördelningen

Fördelning av utvecklingsbidrag till regioner och landsting samt regionala och lokala museer, teater-, dans- och musikinstitutioner 2012, vilka ingår i kultursamverkansmodellen.

5 april 2012

Beviljade ansökningar, belopp i kronor:

- Södermanlands läns landsting/Scenkonst Sörmland, Växt leder till tillväxt? 500 000
- Södermanlands läns landsting/Scenkonst Sörmland, Kommunspecifika och internationella dansresidens, 300 000
- Sörmlands museum, Unga bygger grönt och egnahemslöjdar, 480 000
- Sörmlands museum, Målgrupp Äldre, år 3, med nya samarbeten och vidgade fokus, 300 000
- Regionförbundet Östsam, Dans i Öst, 600 000
- Stiftelsen Östergötlands Länsteater, ung scen/akademi, 450 000
- Östergötlands museum, Välj nåt, gör nåt, säg nåt, 500 000
- Östergötlands museum, Alltid uppkopplad, 300 000
- Jönköpings läns museum, Matrevolten (tidigare Matmanifest), 400 000
- Jönköpings läns landsting, Art Talks JKPL, 75 000
- Jönköpings läns landsting/Länsmusiken, år 2 Satsning på barn och unga vid Länsmusiken, Smålands Musik och Teater, 600 000
- AB Regionteatern Blekinge Kronoberg, Araby Community Art, 300 000
- Kulturparken Småland AB, Samlingar i tiden, 200 000
- Musik i Syd, Musikmenageriet, 90 000
- Gotlands Museum, Östersjön runt på tre år. Museer i samverkan, 300 000
- Region Gotland, Kulturarv i samverkan, 300 000
- Region Blekinge, Mera kammarmusik, 100 000
- Kultur Skåne, Den rörliga bildens konst Skåne NO, 250 000
- Malmö kommun/Malmö Stadsteater, Öppen dörr/Kom in – ett medskapande publikutvecklingsprojekt, 250 000

- Musik i Syd, tonsatt – konstnärlig förnyelse och utveckling, 200 000
- Region Skåne/Kultur Skåne, Infrastruktur bildkonst, 1 000 000
- Region Skåne/Kultur Skåne, Form/Design Center, 800 000
- Region Skåne/Kultur Skåne, Folkbiblioteken som kulturhus, 1 100 000
- Hallands läns museer, Kartläggning av kulturdistrikt, 600 000
- Läns museet Varberg, Kulturarv och regional identitet, 300 000
- Region Halland, Fortsatt utveckling 2012 av regional konstresursverksamhet (Konst i Halland), 300 000
- Folkteatern i Göteborg Ekonomisk Förening, Folkteaterakademien, 300 000
- Göteborgs Konsthall, Åskådarens individuella upplevelse och dess betydelse för konstorganisationer, 200 000
- Göteborgs Symfoniker AB, Presentation av och turné med Herbert Blomstedt, 100 000
- Göteborgs Symfoniker AB, Konstnärligt residens med inriktning på barn och ungdom, år 2, 2011–2013, 600 000
- Nordiska Akvarellmuseet, Att teckna är stort – The Big Draw, 380 000
- Röhsska museet, Ond Design, 300 000
- Västarvet, Förstudie Världsarkiv för hållbilder, 100 000
- Västra Götalandsregionen, Struktur för ökat deltagande i kulturlivet, 200 000
- Västra Götalandsregionen/Västarvet, Den skandinaviska resandekartan, 100 000
- Stiftelsen kulturcentrum Ljusnarsberg, Gränslös opera, 150 000
- Örebro läns landsting, Internationell konsertform i ny belysning Love, hope & destiny, 200 000
- Örebro läns museum, Norm, Nation och Kultur, 350 000
- Arkiv Västmanland, Innovativ arkivsamverkan, 200 000
- Landstinget Västmanland, Ett kulturliv för alla – en modell för ett decentraliserat teaterliv., 400 000
- Landstinget Västernorrland, Resurcentrum Konst Västernorrland (RC), 250 000
- Läns museet Västernorrland, Hur låter en museibygnad? 300 000
- Regionförbundet Jämtlands län, Konst LAB för unga, 400 000
- Regionförbundet Jämtlands län, Last Land - Dans på små scener, 240 000
- Riksteatern Jämtland/Härjedalen, Levande lokala kulturhus - arrangören i centrum, 350 000
- Stiftelsen Jamtli, Skolan och museerna, 600 000
- Stiftelsen Jamtli, Postmodern konstpedagogik och klassiska konstsamlingar, 250 000
- Norrlands nätverk för musikteater och dans (NMD), FUNK (Funktionsnedsattas tillgänglighet till scenkonst), 80 000
- Norrlandsoperan AB, MADE-Festivalen 2012, 500 000
- Norrlandsoperan AB, River Stories, 1 000 000
- Region Västerbotten, Interkulturell kompetens och dialog inför, under och efter 2014, 800 000

- Region Västerbotten, Infrastruktur för ung kultur, 600 000
- Västerbottens museum, Sune Jonsson centrum för dokumentärfotografi, år 3, 500 000
- Västerbottens museum, Rock Art in Sápmi, 450 000
- Västerbottensteatern AB, Västerbottensteatern – Europas ledande berättarteater, 400 000
- Norrbottens läns landsting, Kraftcentrum för ny musik, 1 000 000
- Norrbottens läns landsting, Dansutveckling i Norrbotten, 300 000
- Norrbottens läns landsting, Digital Live Arena, 700 000
- Norrbottens läns landsting, Konstmuseet i norr, 900 000
- Stiftelsen Norrbottensteatern, LUBU Luleå barn och ungdomsteaterfestival, år 3, 300 000
- Kilen Art Group, Barents Art Biennial 2013, Luleå – Rovaniemi – Severomorsk, 600 000.

2012: Andra fördelningen

Utvecklingsbidrag till regioner och landsting samt regionala och lokala museer, teater-, dans- och musikinstitutioner 2012 som ingår i kultursamverkansmodellen.

4 oktober 2012

Beviljade ansökningar

- Sörmlands museum, Strategi för kulturpedagogisk verksamhet för och med barn och unga i Sörmland, 800 000
- Östergötlands museum, Den långa resan, 300 000
- Östgötateatern/ung scen/öst, Feministisk scenkonstsamling, 200 000
- Landstinget Jönköpings län, Vandalorum/Konstpedagogiskt centrum, 500 000
- Landstinget Jönköpings län/Smålands Musik & Teater, Svenska Scenkonstbiennalen 2013, 1 800 000
- Regionförbundet södra Småland, Kronoberg utvecklar konstområdet 2012–2014, 300 000
- Regionförbundet södra Småland, Kronoberg utvecklar Kulturarvscentrum Småland 2012–2014, 150 000
- Regionförbundet södra Småland, Kronoberg Blekinge utvecklar scenkonstområdet 2012–2014, 300 000
- Kalmar Konstförening, KultDel – för ökad kulturell tillgänglighet, 185 000
- Kalmar Konstförening, Nationell arkiv- och forskningssamverkan inom design, konsthantverk, arkitektur, 500 000
- Kalmar läns museum, Förstudie, Tillämpat kulturarv, Universitet och länsmuseum för regional utveckling, 150 000
- Kalmar läns museum, Förstudie för nationellt samverkansprojekt hembygdsrörelse och regionala museer, 150 000
- Emmaboda kommun/The Glass factory, Glaspedagogik, 220 000

- Blekinge läns museum, Dramatik bakom kulisserna, 200 000
- Musik i Syd, Högkvalitativa inspelningar för barn och unga, 300 000
- Musik i Syd, Digitala scener och Virtuella rum – utveckling av ny konsert- och produktionsmiljö, 580 000
- Landstinget Region Skåne, Konstens vecka – Barn och unga, 800 000
- Malmö kommun/Malmö Museer, Muri Romani Familja, 50 000
- Malmö kommun/Malmö Museer, Din historia – metodutveckling kring historiemedvetande och historiebruk, 55 000
- Region Halland, Nationell samproduktionsmodell Dansnät Sverige, 200 000
- Länsmuseet i Halmstad, Baertling vs Olson, 300 000
- Region Halland, Kulturesidens – platser för möten inom professionellt konstnärligt skapande, 1 150 000
- Sjöfartsmuseet Akvariet, GLO - vägen till det angelägna museet! 250 000
- Röhsska museet, Konceptutställning Ond Design, 200 000
- Västra Götalands läns landsting/Västarvet, Historiens skuggor, 300 000
- Västra Götalands läns landsting/Västarvet, Slöjd- och bygglek – Vidgat deltagande, 125 000
- Göteborg Stadsteater AB/Backa Teater, Run for your life, 200 000
- Örebro läns museum, Att störa homogenitet, 400 000
- Örebro länsteater, Örebro – nationellt nav för teckenspråkig scenkonst, 600 000
- Västernorrlands läns landsting/Länsbiblioteket Västernorrland, Kulturarv Västernorrland – med plats för allas kulturarv, 300 000
- Föreningsarkivet i Jämtlands län, Fånga rörelsen i samtiden för framtiden, 300 000
- Region Västerbotten, Bild och form i Västerbotten, 500 000
- Region Västerbotten, Turnéstöd för Norrscen – Mer till fler, 700 000
- Västerbottensteatern AB, Samverkansprojekt Umeå 2014; Norrländsk Passion, 160 000

BILAGA 5**Regleringsbrev för 2015***Anslagspost 1 Bidrag till regional kulturverksamhet*Villkor för bidrag inom ramen för kultursamverkansmodellen

Kultursamverkansmodellen baseras på samverkan och dialog mellan staten och landstingen, där både nationella kulturpolitiska mål och regionala prioriteringar ska beaktas.

Anslagsposten ska användas för

- bidragsgivning enligt förordningen (2010:2012) om fördelning av vissa statsbidrag till regional kulturverksamhet.

Villkor för verksamheter som ej ingår i kultursamverkansmodellen

Anslagsposten ska användas för

- bidragsgivning enligt förordningen (1996:1598) om statsbidrag till regional kulturverksamhet till följande aktörer: Folkoperan AB, Stockholms Stadsteater AB för teater-, dans- och musikverksamhet, Oktoberteatern, Regionbibliotek Stockholm, Cirkus Cirkör AB, Landstinget i Stockholms län för den regionala musikverksamheten och danskonsulentverksamhet samt Stockholms läns museum och Stockholms stadsmuseum.
- särskilda utvecklingsbidrag; berättigade att ansöka om utvecklingsbidrag är Stockholms läns landsting och de institutioner som namnges under denna anslagspost
- bidrag till Stockholms konserthusstiftelse för vissa pensionsrelaterade kostnader.

Villkor för verksamheter inom och utanför kultursamverkansmodellen

Statens kulturråd ska i sin bedömning och uppföljning av de regionala kulturplanerna särskilt uppmärksamma landstingens arbete för att främja de nationella minoriteternas och i synnerhet romers kultur och kulturarv. Även vid bidragsgivning till verksamheter i Stockholms län ska dessa frågor uppmärksammas.

Statens kulturråd ska främja myndighetens och berörda aktörers samrådsprocesser med det civila samhället och de professionella kulturskaparna inom ramen för kultursamverkansmodellen. Myndigheten ska även förtydliga statens strategiska roll och uppgifter utifrån hittills vunna erfarenheter.

Statens kulturråd bör genom utvecklingsbidrag bl.a. främja digitaliseringens genomslag inom scenkonstområdet. Vidare bör den professionella dansens utveckling ges särskild uppmärksamhet. Utvecklingsbidrag kan även fördelas till det fria kulturlivet.

Anslaget får även användas för Statens kulturråds arbete med bedömning, uppföljning och främjande inom ramen för kultursamverkansmodellen, dock högst 2 000 000 kronor.

Av anslagsposten ska 40 000 000 kronor användas för kvalitetsförstärkande insatser inom scenkonstområdet. Medlen ska fördelas till verksamhet som främjar utveckling, förnyelse och kompetensutveckling inom scenkonstområdet samt ökar dansaryrkets attraktivitet. När det gäller län som omfattas av kultursamverkansmodellen ska fördelningen ske efter förslag från landstingen. Medlen ska i första hand fördelas till de institutioner som t.o.m. den 31 december 2014 var förtecknade i bilaga A till förordningen (2003:56) om tjänstepension och tjänstegrupplivförsäkring för vissa arbetstagare med icke-statlig anställning.

Högst 2 100 000 kronor får utbetalas engångsvis efter rekvisition till Statens tjänstepensionsverk (SPV) för havda kostnader för avvecklingen av den statliga regleringen av tjänstepensioner inom scenkonstområdet, i enlighet med uppdrag i regleringsbrevet för SPV 2015.

Anslagspost 2 Samordning inom biblioteksväsendet

Anslagsposten ska användas för att utöva nationell överblick samt främja samverkan och utveckling inom biblioteksområdet i enlighet med 5 § förordningen (2008:1421) med instruktion för Kungl. biblioteket.

I detta ansvar ingår bl.a. att fördela bidrag till vissa delar av biblioteksområdets nationella struktur. Stöd kan också lämnas till vissa utvecklingsinsatser.

I detta ansvar ingår även bl.a. att fördela bidrag till depåbibliotek och Internationella biblioteket.

Anslagspost 4 Konsulentverksamhet hemslöjd

Nämnden för hemslöjdsfrågor ska lämna bidrag till huvudmannen för hemslöjds konsulentverksamheten i Stockholms län. Statsbidraget lämnas till huvudmannen vars medfinansiering måste uppgå till minst 50 procent.

Anslagspost 5 Bidrag till regional arkivverksamhet

Anslaget ska användas till Föreningsarkiven i Stockholms län, enligt förordningen (1996:1598) om statsbidrag till regional kulturverksamhet.

Anslaget får även användas för bidragsgivning till enskilda regionala arkiv.

Anslagspost 6 Filmkulturell verksamhet

Kammarkollegiet ska betala ut bidraget engångsvis till Stiftelsen Svenska Filminstitutet efter rekvisition.

Anslagsposten ska användas till Film Stockholm enligt förordningen (1996:1598) om statsbidrag till regional kulturverksamhet.

BILAGA 6

Riktlinjer för uppföljning

Kulturrådets riktlinjer för uppföljning av vissa statsbidrag till regional kulturverksamhet²⁸⁴**Kvalitativ redovisning (beskrivande text)**

1. Hur har landstinget/regionen och de kulturverksamheter som fått statliga medel inom kultursamverkansmodellen

- a. främjat *kvalitet*?
- b. främjat *konstnärlig förnyelse*?
- c. främjat *ett levande kulturarv som bevaras, används och utvecklas*?
- d. främjat *allas lika möjligheter att delta i kulturlivet oavsett kön, könsidentitet eller könsuttryck*?
- e. främjat *allas lika möjligheter att delta i kulturlivet oavsett funktionsnedsättning*?
- f. främjat *allas lika möjligheter att delta i kulturlivet oavsett etnisk och kulturell bakgrund*?
- g. på andra sätt främjat *allas lika möjligheter att delta i kulturlivet*?
- h. främjat *barns och ungas rätt till kultur*?
- i. främjat *internationellt utbyte inom kulturlivet*?
- j. främjat och synliggjort *de nationella minoriteternas kultur och kulturarv*?

2. Om regionen/landstinget samarbetat över länsgränser, sammanfatta på vilket sätt, med vilka och vad som uppnåtts med samarbetet.

3. Beskriv landstingets/regionens samverkan med kommuner.

4. Beskriv landstingets/regionens samråd med civilsamhället och det professionella kulturlivet.

5. Sammanfatta för respektive område den verksamhet som bedrivits av aktörer som tilldelats statliga medel inom ramen för kultursamverkansmodellen. Svaret ska vara uppdelat på följande områden:

professionell teaterverksamhet

professionell dansverksamhet

professionell musikverksamhet

museiverksamhet

biblioteksverksamhet

konst- och kulturfrämjande verksamhet

regional enskild arkivverksamhet

²⁸⁴ Beslut 2014-11-20, S 2014:32, dnr KUR 2014/6933.

filmkulturell verksamhet

hemslöjdsfrämjande verksamhet.

6. Har verksamheterna inom respektive område haft mer omfattande samarbeten/samverkan med andra aktörer? Med vilka? Vad har uppnåtts genom samarbetet/samverkan? Svaret ska vara uppdelat på följande områden:

professionell teaterverksamhet

professionell dansverksamhet

professionell musikverksamhet

museiverksamhet

biblioteksverksamhet

konst- och kulturfrämjande verksamhet

regional enskild arkivverksamhet

filmkulturell verksamhet

hemslöjdsfrämjande verksamhet.

Kvantitativ redovisning på områdesnivå

7. Redovisningen ska innehålla en redogörelse för hur landstinget har fördelat de statliga medlen mellan de sju områden som anges i kultursamverkansförordningens 8 § första stycket.

8. För de områden som anges nedan ska redovisningen innehålla följande:

a. **Teater:** Antal föreställningar och programaktiviteter, totalt och varav för barn och unga (0–18 år).

Antal publik och deltagande, totalt och antal barn och unga (0–18 år).

b. **Dans:** Antal föreställningar och programaktiviteter, totalt och varav för barn och unga (0–18 år).

Antal publik och deltagande, totalt och antal barn och unga (0–18 år).

c. **Musik:** Antal föreställningar, konserter och programaktiviteter, totalt och varav för barn och unga (0–18 år).

Antal publik och deltagande, totalt och antal barn och unga (0–18 år).

d. **Museer:** Antal utställningar och programaktiviteter, totalt och varav för barn och unga (0–18 år).

Antal besök och deltagande, totalt och antal barn och unga (0–18 år).

e. **Arkiv:** Antal utställningar och programaktiviteter, totalt och varav för barn och unga (0–18 år).

Antal besök och deltagande, totalt och antal barn och unga (0–18 år).

f. **Hemslöjd:** Antal utställningar och programaktiviteter, totalt och varav för barn och unga (0–18 år).

Antal besök och deltagande, totalt och antal barn och unga (0–18 år).

Redovisningen ska för de aktiviteter som är aktuella för områdena ovan även innehålla följande:

- a. Antal föreställningar, konserter, utställningar och programaktiviteter som ägt rum i annat län eller land. Ange det län eller land där aktiviteten ägt rum.
- b. Antal föreställningar, konserter, utställningar och programaktiviteter som köpts in från andra län eller länder. Om det är möjligt ska det anges från vilket län eller land.

Kvantitativ redovisning på verksamhetsnivå

9. Organisation

Av landstingens redovisning ska framgå

- a. organisationens namn
- b. organisationsnummer
- c. huvudman
- d. geografisk placering
- e. verksamhetsinriktning

för de verksamheter som har beviljats bidrag enligt kultursamverkansförordningen.

10. Intäkter

Redovisningen ska innehålla en redogörelse för intäkterna i de verksamheter som beviljats bidrag enligt kultursamverkansförordningen.

Den ska vara uppdelad enligt följande:

- a. Statliga bidrag varav
 - årliga bidrag enligt Kultursamverkansförordningen
 - övriga årliga bidrag och tillfälliga bidrag
- b. Regionala bidrag varav
 - årliga bidrag
 - tillfälliga bidrag
- c. Kommunala bidrag varav
 - årliga bidrag
 - tillfälliga bidrag
- d. EU-medel
- e. Verksamhetsintäkter
- f. Sponsring
- g. Övriga intäkter.

11. Kostnader

Redovisningen ska innehålla en redogörelse för kostnaderna i de verksamheter som beviljats bidrag enligt kultursamverkansförordningen. Den ska vara uppdelad enligt följande:

- a. personalkostnader
- b. verksamhetskostnader
- c. lokalkostnader
- d. övriga kostnader.

12. Personal

Redovisningen ska innehålla en redogörelse för antal anställda, antal årsarbetskrafter samt antal övriga anlitade i de verksamheter som beviljats bidrag enligt kultursamverkansförordningen. Redovisningen ska vara uppdelad på

- a. antal tillsvidareanställda
- b. antal visstidsanställda
- c. antal årsarbetskrafter för tillsvidareanställda och visstidsanställda
- d. antal arvoderade och personer som innehar F- eller FA-skattsedel

Personal ska för respektive verksamhet vara könsuppdelad och delas in i

- kärnkompetens
- teknisk personal
- administrativ personal
- övrig personal.

13. Särskilda frågor

a. Ange arkivets antal framtagna arkivenheter i syfte att tillgängliggöra och tillhandahålla arkiv.

b. Regional biblioteksverksamhet ska ange antal stödtilfällen och vidareutbildningsaktiviteter för personal vid folkbibliotek, skolbibliotek och övriga bibliotek.

c. Avseende konst- och kulturfrämjande verksamhet, filmkulturell verksamhet samt hemslojdsfrämjande verksamhet, ange i procent hur stor del av arbetstiden som använts för

- verksamhet som riktas till barn och unga
- verksamhet som riktas till det civila samhället
- att stärka det professionella kulturlivet
- övrigt.

2013/14:RFR1	SOCIALUTSKOTTET Etisk bedömning av nya metoder i vården – en uppföljning av landstingens och statens insatser
2013/14:RFR2	KULTURUTSKOTTET Uppföljning av regeringens resultatredovisning för utgiftsområde 17 Kultur, medier, trossamfund och fritid
2013/14:RFR3	KULTURUTSKOTTET En bok är en bok är en bok? – en fördjupningsstudie av e-böckerna i dag
2013/14:RFR4	KULTURUTSKOTTET Offentlig utfrågning om funktionshindersperspektiv i kulturarvet
2013/14:RFR5	TRAFIKUTSKOTTET Hela resan hela året! – En uppföljning av transportsystemets tillgänglighet för personer med funktionsnedsättning
2013/14:RFR6	FINANSUTSKOTTET Finansutskottets offentliga utfrågning om ändring av riksdagens be- slut om höjd nedre skiktgräns för statlig inkomstskatt
2013/14:RFR7	SKATTEUTSKOTTET Inventering av skatteforskare 2013
2013/14:RFR8	ARBETSMARKNADSUTSKOTTET Ett förlängt arbetsliv – forskning om arbetstagarnas och arbetsmarknadens förutsättningar
2013/14:RFR9	SOCIALFÖRSÄKRINGSUTSKOTTET Offentlig utfrågning om vårdnadsbidrag och jämställdhetsbonus
2013/14:RFR10	KONSTITUTIONSUTSKOTTET Subsidiaritet i EU efter Lissabon
2013/14:RFR11	SKATTEUTSKOTTET Utvärdering av skattelättnader för utländska experter, specialister, forskare och andra nyckelpersoner
2013/14:RFR12	UTBILDNINGSPOLITISKA UTSKOTTET Utbildningsutskottets offentliga utfrågning om PISA-undersökningen
2013/14:RFR13	SOCIALUTSKOTTET Socialutskottets öppna kunskapsseminarium om icke smittsamma sjukdomar – ett ökande hot globalt och i Sverige (onsdagen den 4 december 2013)
2013/14:RFR14	KULTURUTSKOTTET För, med och av – en uppföljning av tillgängligheten inom kulturen
2013/14:RFR15	SKATTEUTSKOTTET Skatteutskottets seminarium om OECD:s handlingsplan mot skattebaseroering och vinstförflyttning
2013/14:RFR16	TRAFIKUTSKOTTET Framtidens flyg

2013/14:RFR17	KONSTITUTIONSUTSKOTTET Översyn av ändringar i offentlighets- och sekretesslagstiftningen 1995–2012
2013/14:RFR18	SOCIALUTSKOTTET Socialutskottets öppna kunskapsseminarium om socialtjänstens arbete med barn som far illa
2013/14:RFR19	UTBILDNINGSPUTSKOTTET Utbildningsutskottets seminarium om utbildning för hållbar utveckling inklusive entreprenöriellt lärande
2013/14:RFR20	KULTURUTSKOTTET Offentlig utfrågning För, med och av – en uppföljning av tillgänglighet inom kulturen
2013/14:RFR21	UTBILDNINGSPUTSKOTTET Autonomi och kvalitet – ett uppföljningsprojekt om implementering och effekter av två högskolereformer i Sverige Delredovisning 1: Skrivbordsstudie om autonomi- och kvalitetsreformerna
2013/14:RFR22	UTBILDNINGSPUTSKOTTET Autonomi och kvalitet – ett uppföljningsprojekt om implementering och effekter av två högskolereformer i Sverige Delredovisning 2: Intervjuundersökning med rektorer
2013/14:RFR23	TRAFIKUTSKOTTET Trafikutskottets hearing om framtidens luftfart – Har vi luft under vingarna?
2013/14:RFR24	JUSTITIEUTSKOTTET Offentlig utfrågning med anledning av EU-domstolens dom om data-lagringsdirektivet

2014/15:RFR1	MILJÖ- OCH JORDBRUKSUTSKOTTET Stöd till lokala åtgärder mot övergödning
2014/15:RFR2	TRAFIKUTSKOTTET Hållbara analyser? Om samhällsekonomiska analyser inom transportsektorn med särskild hänsyn till hållbar utveckling
2014/15:RFR3	TRAFIKUTSKOTTET Uppföljning och utvärdering av kultursamverkansmodellen
2014/15:RFR4	FÖRSVARSPOLITISKA UTSKOTTET Blev det som vi tänkt oss? En uppföljning av vissa frågor i det försvarspolitiska inriktningsbeslutet 2009
2014/15:RFR5	UTBILDNINGSPOLITISKA UTSKOTTET Autonomi och kvalitet – ett uppföljningsprojekt om implementering och effekter av två högskolereformer i Sverige Huvudrapport
2014/15:RFR6	UTBILDNINGSPOLITISKA UTSKOTTET Autonomi och kvalitet – ett uppföljningsprojekt om implementering och effekter av två högskolereformer i Sverige Delredovisning 3: Enkätundersökning till studieansvariga
2014/15:RFR7	UTBILDNINGSPOLITISKA UTSKOTTET Autonomi och kvalitet – ett uppföljningsprojekt om implementering och effekter av två högskolereformer i Sverige Delredovisning 4: Den fallstudiebaserade undersökningens första fas
2014/15:RFR8	TRAFIKUTSKOTTET Seminarium om samhällsekonomiska analyser
2014/15:RFR9	TRAFIKUTSKOTTET Sjöfartsnäringen och dess konkurrenskraft
2014/15:RFR10	SKATTEUTSKOTTET Skattebefriade bränslen i industriella processer, så kallade råvarubränslen
2014/15:RFR11	UTBILDNINGSPOLITISKA UTSKOTTET Utbildningsutskottets offentliga utfrågning om idrott och fysisk aktivitet i skolan – ett sätt att stärka inlärning och hälsa
2014/15:RFR12	KONSTITUTIONSPOLITISKA UTSKOTTET Konstitutionsutskottets hearing om journalisters och medie-redaktioners säkerhet och arbetsförutsättningar
2014/15:RFR13	SOCIALFÖRSÄKRINGSUTSKOTTET Finsam – en uppföljning av finansiell samordning av rehabiliteringsinsatser
2014/15:RFR14	SOCIALFÖRSÄKRINGSUTSKOTTET Socialförsäkringsutskottets offentliga utfrågning om Finsam – finansiell samordning av rehabiliteringsinsatser

- 2014/15:RFR15 SKATTEUTSKOTTET
Skatteutskottets seminarium om internationellt samarbete mot skatteflykt
- 2014/15:RFR16 NÄRINGSUTSKOTTET OCH UTRIKESUTSKOTTET
Offentlig utfrågning om ett handelsavtal mellan EU och USA (TTIP)
- 2014/15:RFR17 CIVILUTSKOTTET
Civilutskottets offentliga utfrågning om unga vuxnas möjlighet att finansiera ett eget boende

2015/16:RFR1	KONSTITUTIONSUTSKOTTET Statsråds medverkan i konstitutionsutskottets granskning
2015/16:RFR2	FINANSUTSKOTTET Finansutskottets offentliga utfrågning om den aktuella penningpolitiken den 24 september 2015
2015/16:RFR3	FÖRSVARsutskottet Om krisen eller kriget kommer – En uppföljning av informationsinsatser till allmänheten om den enskildes ansvar och beredskap Huvudrapport
2015/16:RFR3	FÖRSVARsutskottet Om krisen eller kriget kommer – En uppföljning av informationsinsatser till allmänheten om den enskildes ansvar och beredskap Bilagor